

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
ŞEHİRCİLİK VE KENTSEL DÖNÜŞÜM BİLİM DALI

SURİYELİ SĞINMACILARIN ŞEHRE
ENTEGRASYONUNA YÖNELİK BİR SAHA
ARAŞTIRMASI: BURSA

DOKTORA TEZİ

Hakan ŞANLI

İstanbul
Haziran - 2022

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
ŞEHİRCİLİK VE KENTSEL DÖNÜŞÜM BİLİM DALI

SURİYELİ SİĞİNMACILARIN ŞEHRE ENTEGRASYONUNA
YÖNELİK BİR SAHA ARAŞTIRMASI: BURSA

DOKTORA TEZİ

Hakan ŞANLI

Danışman
Prof. Dr. Nail YILMAZ

İstanbul
Haziran - 2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalı, Şehircilik ve Kentsel Dönüşüm Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman; Prof. Dr. Nail YILMAZ

Üye; Prof. Dr. Kadir CANATAN

Üye; Prof. Dr. Adem ESEN

Üye; Dr. Öğr. Üyesi Serhat ANIKTAR

Üye; Dr. Öğr. Üye Zeynep KEREM ÖZTÜRK

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Metin TOPRAK

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Doktora tezi olarak hazırladığım “**Suriyeli Sığınmacıların Şehre Entegrasyonuna Yönelik Bir Saha Araştırması: Bursa**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Hakan ŞANLI

ÖN SÖZ

Tez sürecimde, her aşamada sabırla desteklerini esirgemeyen tez danışmanım değerli hocam Prof. Dr. Öğr. Üyesi Nail YILMAZ'a; tez araştırmamda yapıcı ve olumlu eleştirileri ile bana yol gösteren tez izleme jürisi hocalarım Prof. Dr. Kadir CANATAN ve Dr. Öğr. Üyesi Zeynep KEREM ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunmak isterim. Doktora eğitimim boyunca beni her aşamada motive eden ve varlıkları ile sürekli güç bulduğum sevgili eşime ve tez sürecinde biraz ihmal ettiğim çocuklarım Erva Nur ve Metehan'a teşekkürlerimi sunarım.

Hakan ŞANLI
İstanbul - 2022

ÖZET
SURİYELİ SİĞINMACILARIN ŞEHRE ENTEGRASYONUNA
YÖNELİK BİR SAHA ARAŞTIRMASI: BURSA

Hakan ŞANLI

Doktora, Şehircilik ve Kentsel Dönüşüm Doktora Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nail YILMAZ

Haziran, 2022 - 294 Sayfa

2011 yılında Suriye’de başlayan hükümet karşıtı protestolar, rejimin sert müdahalesi sonucunda aynı yılın Mart ayında iç savaşa dönüşmüştür. Günümüzde halen devam eden ve büyük bir insanlık krizine dönüşen olaylarda; yüzbinlerce kişi hayatını kaybetmiş ve milyonlarca Suriyeli, başta Türkiye olmak üzere başka ülkelere göç etmek zorunda bırakılmıştır. Türkiye, Suriye’de meydana gelen olaylardan en fazla etkilenen ülkelerden biri olmuştur.

Çalışmada; Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyonları, sığınmacıların Türkiye’de en yoğun yaşadığı şehirlerden biri olan Bursa ili örneği üzerinden ana hipotez ve alt hipotezler aracılığıyla incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile sığınmacıların entegrasyon süreçlerine etki eden sosyal, ekonomik ve kültürel faktörlerin ortaya konulması ve bunlara yönelik politika önerilerinin sunulması amaçlanmıştır.

Nicel araştırmanın kullanıldığı çalışma kapsamında; Bursa’da sığınmacıların en yoğun yaşadığı 6 ilçede, 18 – 64 yaş aralığında, rastlantısal olarak belirlenen toplam 598 Suriyeli sığınmacı ile kapalı uçlu ve likert ölçekte soruların yer aldığı anket görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan anket soruları; Suriyeli sığınmacıların sosyo-demografik özellikleri, Suriye’den ayrılma ve Bursa’ya yerleşme süreçleri, gelecek algıları ile şehre entegrasyonlarına ilişkin konu başlıklarından oluşmaktadır.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgulara göre sığınmacıların şehre entegrasyon sürecinde; sosyal, kültürel ve ekonomik durumları ile şehri tanıma ve gelecek algılarının etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Göç, Suriyeli Sığınmacılar, Entegrasyon, Bursa

ABSTRACT

A FIELD SURVEY OF SYRIAN ASYLUM SEEKERS ON THE INTEGRATION OF THE CITY: BURSA

Hakan SANLI

Doctorate, Urbanism and Urban Transformation Doctorate Program

Thesis Adviser: Asst. Prof. Dr. Nail YILMAZ

June, 2022 - 294 Pages

The anti-government protests that started in Syria in 2011 turned into a civil war in March of the same year as a result of the brutal response of the government. Hundreds of thousands of people lost their lives and millions of Syrians were forced to migrate to other countries, especially to Turkey because of the events that are continuing today, which turned into a heavy humanitarian crisis. Turkey has been one of the countries most affected by the events in Syria.

In this study the integration of Syrian asylum seekers, under the temporary protection status in Turkey, into the city has been examined through a main hypothesis and sub-hypotheses through the example of Bursa, one of the cities that received most of the Syrian asylum seekers in Turkey. With the findings of the study, it is aimed to reveal the social, economic and cultural factors that affect the integration of asylum seekers and to present policy recommendations.

Within the scope of the study in which the quantitative research method was used, a survey was conducted with closed end and likert-scale questions with a total of 598 randomly determined Syrian asylum seekers, aged between 18 and 64, in 6 districts of Bursa, with the most asylum seekers. The survey questions used in the study consists of topics of socio-demographic characteristics of Syrian asylum seekers, the course of leaving Syria and settling in Bursa, their perceptions of the future and their integration into the city.

According to the findings obtained within the scope of the study, social, cultural and economic settings, the city's recognition and future perceptions of Syrian asylum seekers have been found to be effective in the integration to the city.

Keywords: Migration, Syrian Asylum Seekers, Integration, Bursa

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Metodolojisi	4
1.2. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi	4
1.2.1. Araştırmanın Konusu	5
1.2.2. Araştırmanın Amacı	6
1.2.3. Araştırmanın Önemi	8
1.3. Araştırmanın Varsayımları	10
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	11
1.5. Araştırmanın Deseni ve Yöntemi	15
1.5.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	19
1.5.2. Araştırma Alanının Belirlenmesi	27
1.5.3. Araştırma Süresi	29
1.5.4. Araştırma Verilerinin Analizi	30
1.6. Araştırmanın Problemi ve Hipotezler	32

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ 38

2.1. Göç	39
2.2. Kavramlar	41
2.2.1. Göçmen	42
2.2.2. Mülteci	44
2.2.3. Şartlı Mülteci	47
2.2.4. Sığınmacı	48
2.2.5. İkincil Koruma	51
2.2.6. Geçici Koruma	53
2.2.7. Entegrasyon	54
2.3. Türk Mevzuatında Geçici Koruma	57
2.4. Göç Kuramları	61
2.4.1. Ravenstein Göç Kuramı	63
2.4.2. Kesişen Fırsatlar Kuramı	65
2.4.3. İtme-Çekme Kuramı	67
2.4.4. Petersen Göç Kuramı	69
2.4.5. Göç Sistemleri Kuramı	71
2.4.6. İlişkiler Ağı Kuramı	72
2.4.7. Neo-Klasik Göç Kuramı	74
2.5. Sığınmacıların Kente Entegrasyonu	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKASI VE SIĞINMACI SORUNU 83

3.1. Türkiye’nin Göç Tarihi	83
3.2. Türkiye’nin Göç Yönetimi ve Entegrasyon Politikaları	89
3.2.1. Türkiye’nin Göç Yönetimi	90
3.2.2. Türkiye’de Entegrasyon	95

3.3. Türkiye’deki Yabancılara İlişkin Genel Durum	106
3.4. Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Genel Görünümü.....	130
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
BURSA’NIN GÖÇ DENEYİMİ.....	154
4.1. Göç Şehri Bursa	154
4.1.1. İç Göçler	155
4.1.2. Dış Göçler	157
4.2. Bursa’da Yabancıların ve Suriyeli Sığınmacıların Genel Görünümü.....	158
BEŞİNCİ BÖLÜM	
SURİYELİ SIGINMACILARIN ŞEHRE ENTEGRASYONUNA YÖNELİK BİR SAHA ARAŞTIRMASI: BURSA	165
5.1. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi.....	165
5.1.1. Sosyal ve Demografik Yapı.....	165
5.1.2. Sığınmacıların Profilleri ve Göç Nedenleri	175
5.1.3. Bursa’ya Entegrasyon	186
5.1.4. Memnuniyet ve Aidiyet Algısı	187
5.1.5. Şehri Tanıma ve Gelecek Algıları	190
5.1.6. Bursa’ya Entegrasyonda Etkili Faktörler.....	194
5.1.7. Kültürel Etkinliklere Katılım Düzeyleri	196
5.1.8. Bursa’ya İlişkin Beklentilerin Karşılanma Düzeyi.....	197
5.1.9. Suriyelilerin Bursa Halkına Bakış Açısı.....	199
5.1.10. Sığınmacıların Kültürel Değerlere Aidiyeti.....	201
5.1.11. Sığınmacıların Bursa’da Kentsel Mekânlara Aidiyeti	203
5.2. Araştırmaya Yönelik Hipotez ve Alt Hipotezler.....	205
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	228
KAYNAKÇA	245
EKLER.....	264

ÖZGEÇMİŞ.....	277
---------------	-----

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Bursa’da Suriyelilerin İlçe ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	22
Tablo 1.2: Evren Büyüklüğü ve Örneklem Sayıları.....	25
Tablo 1.3: Suriyeli Sığınmacıların Evren ve Örneklem Dağılımı	25
Tablo 2.1: Yıllara Sâri Dünya’da Göçmen Sayısı (1970-2019).....	38
Tablo 2.2: Yıllara Sâri Dünya’da Bulunan Göçmen Sayısı ve Cinsiyeti.....	39
Tablo 2.3: Petersen’in Göç Tipolojisi	70
Tablo 2.4: Göçmen Entegrasyonunun Alt Dalları ve Göstergeleri.....	77
Tablo 2.5: Mülteci Entegrasyonu Ölçüm Aracı İçerisinde Kullanılan Göstergeler... 78	
Tablo 2.5: Mülteci Entegrasyonu Ölçüm Aracı İçerisinde Kullanılan Göstergeler (Devamı)	79
Tablo 2.6: Göçmen Entegrasyon Politikası Endeksi, MIPEX 2019	81
Tablo 3.1: Türkiye’ye Gerçekleşen Kitleli Göçler	86
Tablo 3.2: Türkiye’nin İmzaladığı Geri Kabul Antlaşmaları.....	94
Tablo 3.3: Uyum ve İletişim - Performans Göstergeleri (2017 - 2021).....	99
Tablo 3.3: Uyum ve İletişim - Performans Göstergeleri (Devam).....	100
Tablo 3.4: Uyum ve İletişim – Hedef Kartı (2019 - 2023)	102
Tablo 3.5: Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018 – 2023)	103
Tablo 3.6: Sosyal Uyum ve Yaşam Programı Kurs Programı	105
Tablo 3.7: Türkiye’de Bulunan Yabancıların Ülkelere ve Yıllara Sâri Dağılımı	108
Tablo 3.8: İkamet İzni ile Ülkemizde Bulunan Yabancıların İllere Dağılımı.....	111
Tablo 3.9: İkamet İzni Bulunan Yabancıların İzin Türüne Göre Dağılımı.....	112
Tablo 3.10: Türkiye’de 2019–2020 Yılı İllere Göre Yabancı Öğrenci Sayıları	118
Tablo 3.11: 2019 – 2020 Yılı Türkiye’de Öğrenci Olarak Bulunan ilk 25 Uyruk... 119	
Tablo 3.12: Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Uyruğuna ve Akademik Görevlerine Göre Sayıları, 2019 – 2020	120
Tablo 3.13: Yıllara ve İzin Türlerine Göre Yabancılar Verilen Çalışma İzinleri ..	123
Tablo 3.14: Yıllara ve Cinsiyete Göre Yabancı Çalışma İzinlerinin Dağılımı	124
Tablo 3.15: Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Yabancı Çalışma İzin Sayısı.....	124

Tablo 3.16: Yaş ve Cinsiyete Göre Yabancılara Verilen Çalışma İzin Sayısı.....	125
Tablo 3.17: Uyrak ve Cinsiyete Göre Yabancılara Verilen Çalışma İzin, Sayısı....	126
Tablo 3.18: Ekonomik Faaliyete Göre Yabancılara Verilen Çalışma İzinleri	127
Tablo 3.19: İllere ve Cinsiyete Göre Yabancılara Verilen Çalışma İzin Sayısı.....	129
Tablo 3.20: Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar ve Yakın Dönem Kronolojisi.....	131
Tablo 3.21: Sığınılan Ülkeye Göre Toplam Suriyeli Sığınmacı Sayısı ve Oranı	133
Tablo 3.22: Ülkesini Terk Eden Suriyeli Sığınmacıların Yıllara Göre Dağılımı	134
Tablo 3.23: Türkiye’de Açılan Geçici Barınma Merkezlerinin Kronolojisi.....	138
Tablo 3.24: Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı.....	139
Tablo 3.25: Türkiye’deki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı	140
Tablo 3.26: Türk Vatandaşları ile Suriyelilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	141
Tablo 3.27: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı	144
Tablo 3.28: Suriyelilerin Üçüncü Ülkelere Yeniden Yerleştirilmesi (2014 – 2021)	148
Tablo 3.29: Birebir Formülü Kapsamında Ülkemizden Çıkış Yapan Suriyeliler....	150
 Tablo 4.1: Nüfusa Kayıtlı Olunan İle Göre Bursa İlinde İkamet Edenler, 2020	156
Tablo 4.2: Bursa’ya Yönelen Kitlesele Dış Göçler	158
Tablo 4.3: Bursa’da Yabancı Uyraklı Öğrencilerin Üniversitelere Dağılımı	159
Tablo 4.4: Bursa’da Suriye Uyraklı Öğrencilerin Üniversitelere Dağılımı	160
Tablo 4.5: Bursa’daki Suriyelilerin Genel Görünümü.....	162
Tablo 4.6: Bursa’daki Suriyelilerin İlçelere Göre Yaş Dağılımı	163
 Tablo 5.1: Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	166
Tablo 5.2: Medeni Durumlarına Göre Dağılımı	167
Tablo 5.3: Çocuk Sayılarına Göre Dağılımı	167
Tablo 5.4: Çocuk Sayılarına Göre Dağılımı	168
Tablo 5.5: Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı.....	168
Tablo 5.6: Suriye’deki Mesleklerine Göre Dağılımı	169
Tablo 5.7: Bursa’daki Mesleklerine Göre Dağılımı.....	170
Tablo 5.8: Yaşadıkları İlçeye Göre Dağılımı.....	171
Tablo 5.9: Türkiye’ye Geliş Dönemleri	172
Tablo 5.10: Bursa’ya Geliş Dönemleri	172

Tablo 5.11: Suriye’den Geldikleri Şehirler	173
Tablo 5.12: Suriye’de Yaşadıkları Yerleşim Yerinin Türü.....	173
Tablo 5.13: Kişisel Aylık Geliri.....	174
Tablo 5.14: Hane Halkı Aylık Geliri.....	174
Tablo 5.15: Hane Halkı Büyüklüğü	175
Tablo 5.16: Etnik Kökenlerine Göre Dağılımı.....	175
Tablo 5.17: Türkçe Dilini Bilme Düzeyleri	176
Tablo 5.18: İnanç Düzeylerinin Dağılımı	176
Tablo 5.19: Geçici Barınma Merkezlerinde Kalma Durumları	177
Tablo 5.20: Katılımcıların Kaldıkları Geçici Barınma Merkezlerinin Dağılımı	177
Tablo 5.21: Geçici Barınma Merkezlerinde Kaldıkları Süre	178
Tablo 5.22: Türkiye’de Başka Şehirde Kalma Durumları	178
Tablo 5.23: Türkiye’de Yaşadıkları Diğer Şehirler	179
Tablo 5.24: Suriye’de Bir Yakınını Kaybeden Katılımcıların Dağılımı.....	179
Tablo 5.25: Suriye İle Devam Eden İlişkileri	180
Tablo 5.26: Suriye İle İlişkilerini Sürdürme Amaçları	180
Tablo 5.27: Maddi Yardım Alma Durumu	180
Tablo 5.28: Öncelikli Yardım İstenen Konuların Dağılımı	181
Tablo 5.29: STK ile Kurdukları İlişkilerin Dağılımı	181
Tablo 5.30: Katılımcıların Eğitim Alma Dağılımları.....	182
Tablo 5.31: Türkiye’ye Göç Etme Nedenlerinin Dağılımı	183
Tablo 5.32: Bursa’ya Göç Etme Nedenlerinin Dağılımı.....	183
Tablo 5.33: Bursa’da İkamet Statülerinin Dağılımı	183
Tablo 5.34: Yaşadıkları Mahalleyi Tercih Etme Nedenleri	184
Tablo 5.35: Suriyeliler ve Türkler Arasındaki İlişkilerin Durumu	184
Tablo 5.36: Suriyeliler ve Türkler Arasındaki Sorunun Kaynağı	185
Tablo 5.37: Yerel Halk İle Kurulan İlişkiyi Etkileyen Faktörlerin Dağılımı.....	185
Tablo 5.38: Bursa’ya Entegrasyon Sağlama Düzeyi.....	187
Tablo 5.39: Memnuniyet ve Aidiyet Algısı	188
Tablo 5.40: Şehri Tanıma ve Gelecek Algıları	191
Tablo 5.41: Bursa’ya Entegrasyon Sürecini Etkileyen Faktörler.....	194
Tablo 5.42: Kültürel ve Sanatsal Faaliyetlere Katılım Düzeyleri	196

Tablo 5.43: Bursa'ya İlişkin Beklentilerinin Karşılama Düzeyleri	198
Tablo 5.44: Bursa Halkına Bakış Açısı.....	200
Tablo 5.45: Bursa'ya ait Kavramlar ile İlişkisi.....	202
Tablo 5.46: Bursa'da Kentsel Mekânlara Aidiyet.....	204
Tablo 5.47: Bursa'ya Göç Etme Nedeni ile Cinsiyet Arasındaki İlişki	206
Tablo 5.48: Bursa'ya Göç Etme Nedeni ile Suriye'deki Mesleği Arasındaki İlişki	207
Tablo 5.49: Suriye'deki ve Bursa'daki Mesleği Arasındaki İlişki.....	208
Tablo 5.49: Suriye'deki ve Bursa'daki Mesleği Arasındaki İlişki (Devam)	208
Tablo 5.50: Entegrasyon ile Cinsiyet İlişkisi	210
Tablo 5.51: Entegrasyon ile Medeni Durum İlişkisi.....	211
Tablo 5.52: Bursa'ya Entegrasyon Düzeyi ile Yaş İlişkisi	211
Tablo 5.53: Bursa'ya Entegrasyon Düzeyi ile Eğitim İlişkisi.....	212
Tablo 5.54: Entegrasyon ile Yaşadığı İlçe Arasındaki İlişki	213
Tablo 5.55: Entegrasyon ile Suriye'de Yaşadığı Bölge Arasındaki İlişki	213
Tablo 5.56: Entegrasyon İle Şuan ki Meslek Arasındaki İlişki	214
Tablo 5.57: Entegrasyon İle Kişisel Gelir Arasındaki İlişki	215
Tablo 5.58: Entegrasyon ile Türkçe Bilgisi Arasındaki İlişki	216
Tablo 5.59: Entegrasyon İle Yakınlığı Kaybetme Arasındaki İlişki.....	216
Tablo 5.60: Entegrasyon İle Suriye ile Devam Eden İletişim Arasındaki İlişki.....	217
Tablo 5.61: Entegrasyon ile Yardım İstenen Alanlar Arasındaki İlişki.....	218
Tablo 5.62: Entegrasyon ile STK'lar ile Temasta Olanlar Arasındaki İlişki.....	219
Tablo 5.63: Entegrasyon ile Türkiye'ye Göç Etme Sebepleri Arasındaki İlişki.....	219
Tablo 5.64: Entegrasyon ile Bursa'ya Göç Etme Sebebi Arasındaki İlişki	220
Tablo 5.65: Entegrasyon ile Yaşadığı Mahalleyi Tercih Etme Arasındaki İlişki	221
Tablo 5.66: Entegrasyon ile Ev sahibi ve Misafir Toplum Arasındaki İlişki	222
Tablo 5.67: Entegrasyon ile Suriye'nin Geleceği Arasındaki İlişki	222
Tablo 5.68: Entegrasyon ile İmkânlar ve Aidiyet Algıları Arasındaki İlişki.....	223
Tablo 5.69: Entegrasyon ile Sosyal ve Kültürel Faaliyetler Arasındaki İlişki.....	224
Tablo 5.70: Entegrasyon ile Beklentilerin Karşılama Düzeyi Arasındaki İlişki....	225
Tablo 5.71: Entegrasyon ile Bursa'ya Dair Kavramlar Arasındaki İlişki.....	226
Tablo 5.72: Entegrasyon ile Mekânsal Kavram Bilgileri Arasındaki İlişki.....	226

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Maslow'un İhtiyaçlar Piramidi.....	9
Şekil 1.2: Suriyelilerin Türkiye’de İlk 10 İle Göre Dağılımı.....	20
Şekil 2.1: Türkiye’de Bireysel Uluslararası Koruma Başvuru Süreci, 2021	60

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.1: Suriyelilerin Türkiye’de İlk 10 İle Göre Dağılımı.....	21
Grafik 3.1: Türkiye’de Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyrukları	87
Grafik 3.2: Yıllara Göre İkamet İzni İle Ülkemizde Bulunan Yabancılar	109
Grafik 3.3: İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyruk.....	113
Grafik 3.4: Kısa Dönem İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyruk.....	114
Grafik 3.5: Öğrenci İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyruk	115
Grafik 3.6: Aile İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyruk	116
Grafik 3.7: Yabancı Öğrencilerin Öğretim Yılı ve Cinsiyete Göre Dağılımı	117
Grafik 3.8: Yabancı Öğretim Görevlilerinin Yıla ve Unvana Göre Dağılımı.....	121
Grafik 3.9: Türkiye’de Yıllara Göre Suriyeli Sığınmacılar	135
Grafik 3.10: Suriyeli Sığınmacıların İlk 10 İle Göre Dağılımı	143
Grafik 3.11: Suriye Uyruklu Üniversite Öğrencilerin Yıllara Sâri Dağılımı.....	146
Grafik 3.12: Suriye Uyruklu Öğretim Elemanlarının Yıllara Sâri Dağılımı.....	147
Grafik 3.13 Türk Vatandaşlığı Verilen Suriyeli Sayısı	151
Grafik 3.14: Türkiye’de Evliliklerin Uyruk ve Cinsiyete Göre Yıllara Dağılımı....	153
Grafik 4.1: Yıllara Sâri Bursa Nüfusu (1965 – 2020).....	155
Grafik 4.2: Suriye Uyruklu Öğretim Elemanlarının Yıllara Sâri Dağılımı.....	160
Grafik 4.3: Bursa’daki Suriyeli Sığınmacı Sayısının Yıllara Sâri Dağılımı	161

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği
GBM	: Geçici Barınma Merkezi
GİB	: Göç İdaresi Başkanlığı
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
IOM	: International Organization for Migration
İGAM	: İltica ve Göç Araştırma Merkezi
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
MFA	: Ministry of Foreign Affairs
MIPEX	: Migrant Integration Policy Index
MS	: Milattan Sonra
NACE	: Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiksel Sınıflandırması
OAU	: Afrika Birliği Örgütü
ORSAM	: Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
SBB	: Strateji ve Bütçe Başkanlığı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÖMER	: Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

UNİCEF : Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

Vd : Ve Diğerleri

YÖK : Yükseköğretim Kurumu

YUKK : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Türkiye, günümüzde dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkelerden biri olmuştur. 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sürecinin halen devam etmesi, Suriye’nin toprak bütünlüğünün bozulması ve belki de en önemlisi Suriye’nin geleceğinin belirsiz olması nedeniyle sığınmacıların durumu halen bilinmezliğini korumaktadır. Bu durumun farkında olan Türkiye, sığınmacılara yönelik hukuki düzenlemeler yapmıştır. Özellikle ülkede bulunan geçici barınma merkezlerinin artan maliyetleri gibi nedenler ile kampların çoğunu kapatmış ve sığınmacıları kentlere yönlendirmiştir. Sığınmacıların büyük kısmı Gaziantep, Hatay ve Şanlıurfa gibi sınır illerine yerleşirken, önemli bir kısmı da Marmara bölgesinde başta İstanbul ve Bursa olmak üzere sanayinin yoğun olduğu kentlere göç etmiştir.

Suriye’den zorunlu göç sebebiyle Türkiye’ye gelen sığınmacıların ülkede kalış sürelerinin uzaması ve ülkelerine dönüşe ilişkin sürecin belirsizliğini koruması nedeniyle entegrasyon temelli politikaları uygulanmasına ilişkin yeni bir döneme girilmiştir. Türkiye’nin sığınmacıların göç yönetimine ilişkin en önemli adımı şüphesiz İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün* kurulmasıdır.

¹Bu süreçte hazırlanan en önemli politik belgelerden bir tanesi Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinasyonunda hazırlanan ve 2018 – 2023 yıllarını kapsayan Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı’dır. Türkiye hazırladığı ulusal eylem planı ile sığınmacıların toplumsal uyumuna ilişkin stratejik amaçlarını belirlemiştir. Ayrıca bu eylem planında uyum sürecinin sağlıklı ve koordineli yürütülebilmesi için kurum ve kuruluşlara sorumluluklar verilmiştir.

Entegrasyon, göçmenler ile ev sahibi toplum arasında iki taraflı gerçekleşen bir süreçtir. Bu süreçte, göçmenlerin entegrasyona rıza göstermeleri ve aynı şekilde ev sahibi toplumun da göçmenlere karşı anlayışlı ve kucaklayıcı olması çok önemlidir. Aksi durumda entegrasyon sağlıklı bir şekilde gerçekleşmez ya da gerçekleşmesi uzun yıllar sürebilir. Entegrasyon sürecinde, ev sahibi toplumun karakteristik yapısı ile göçmenlerin ülkeye geliş nedenleri ve koşulları da bu süreçte önemli olan faktörlerden

* Göç İdaresi Genel Müdürlüğü; 29/10/2021 tarihli 85 Nolu Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ‘Genel Müdürlük’ statüsünden ‘Başkanlık’ statüsüne yükseltilmiştir.

biridir. Sağlıklı entegrasyon politikaları oluşturmak için bu etmenlerin iyi analiz edilmesi önemlidir.

Bursa, tarihsel süreçte önemli göçler almış ve halen iç ve dış göç almaya devam eden bir şehirdir. Bursa, sahip olduğu bu birikim ile göç ve buna bağlı olarak entegrasyon konusunda önemli bir tecrübeye sahiptir. Şehrin sahip olduğu göç tecrübesi ışığında; bu çalışma ile Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye entegrasyon süreçleri Bursa şehri örneği üzerinden saha araştırması ile incelenmiş ve sığınmacılara yönelik uygulanması gereken doğru entegrasyon politikaları için öneriler sunulmuştur.

Bu tez çalışması; Bursa'ya göç etmiş Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyonlarını anlama ve yorumlamaya yönelik bir araştırmadır. Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm araştırmanın metodolojisine ilişkin bilgiler sunmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde; araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi ele alınmış ve göç kavramları, göç kuramları ve sığınmacıların entegrasyonu konularına değinilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde; Türkiye'nin göç yönetimi ve sığınmacı sorunu ele alınmış ve Türkiye'nin göç tarihi, entegrasyon politikaları, yabancılara ve Suriyeli sığınmacılara ilişkin genel duruma değinilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde; Bursa'nın göç deneyimi konusu ele alınmış ve Bursa'nın göç tarihi ile Bursa'da yaşayan yabancıların genel görünümü anlatılmıştır. Çalışmanın beşinci ve son bölümünde; araştırmanın ana hipotezi ve alt hipotezleri bağlamında araştırma kapsamında Bursa'da Suriyeli sığınmacılara yönelik yapılan saha araştırmasının sonuçlarına değinilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümü, araştırmanın metodolojisi hakkındadır. Bu bölümde, araştırmanın konusu, önemi ve amacı ile araştırmanın varsayımları, sınırlılıkları, araştırmanın deseni ve yöntemi ile son olarak araştırmanın ana problemi ve hipotezleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın ana hipotezi "Suriyeli sığınmacıların Bursa'ya entegrasyon süreçlerinde; demografik görünümleri ile sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik ve çevresel etkiler arasında anlamlı bir ilişki vardır" hipotezi ile bu hipotezin alt hipotezlerine ilişkin bilgiler verilmiştir. Araştırmanın hipotezleri genel olarak Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyon sürecine etki eden sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin Bursa'ya entegrasyon ile yakın ilişki içerisinde olduğunu ileri sürmektedir. Çalışmanın genel metodolojisi; bu bölümde detaylı olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesini irdelenmiş ve göç olgusu detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu bölümde, göçmen, mülteci, şartlı mülteci, sığınmacı, ikincil koruma, geçici koruma ve entegrasyon kavramları irdelenmiştir. Bölümün devamında Suriyeli sığınmacıların gerçekleştirdiği kitlesel göç ile ilişkili olan ve gerçekleşen bu göç akınını anlamaya yardımcı olacak “Ravenstein Göç Kuramı, Kesişen Fırsatlar Kuramı, İtme-Çekme Kuramı, Petersen Göç kuramı, Göç Sistemleri Kuramı ve İlişkiler Ağı Kuramı” gibi göç kuramları ele alınmıştır. Yine bu bölümde sığınmacıların şehre entegrasyon üzerinde durulmuş ve entegrasyonu etkileyen faktörler ile entegrasyonun sosyal, kültürel, ekonomik boyutları ele alınmıştır. Türkiye’de bulunan Suriyeliler, mevcut durumda hukuksal açıdan haklı sayılabilecek gerekçeler nedeniyle geçici koruma statüsüne alınmış yabancılar olarak tanımlansalar da, bu çalışma kapsamında Suriyeliler için, literatürde kabul gören sığınmacı statüsü şartlarını taşıdıkları değerlendirildiğinden, sığınmacı tanımlaması yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümü, Türkiye’nin göç yönetimi ve sığınmacılara yönelik uyguladığı politikaları ele alınmıştır. Bu bölümde; Türkiye’nin göç tarihi irdelenmiş ve göç yönetimi ve entegrasyon politikaları incelenmiştir. Bölümün devamında Türkiye’de yaşayan yabancıların ve Suriyeli sığınmacıların genel görünümü ortaya konmuştur.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, Bursa’nın tarihsel süreçte yaşadığı göç deneyimi ele alınmıştır. Bölümde; Bursa’nın coğrafi konumu ile birlikte sahip olduğu çekici faktörler göç bağlamında irdelenmiş ve mevcut durumda Bursa’da yaşayan yerli ve yabancı göçmenler ile Suriyeli sığınmacıların genel durumuna ilişkin anahtar veriler tablolar ile gösterilmiştir.

Çalışmanın son bölümü olan beşinci bölümde; çalışma kapsamında yapılan saha araştırmasının analiz sonuçları iki alt başlık ile ele alınmıştır. Bu bölümde, araştırma bulguları başlıklar halinde irdelenmiş ve çalışmanın ana hipotezi ile alt hipotezleri SPSS programı ile analiz edilerek, çalışma bulguları kavramsal ve kuramsal bakış açısı ile değerlendirilmiştir.

Bu çalışma; Türk hukuku açısından geçici koruma statüsünde bulunan, Bursa’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların demografik, sosyal, kültürel ve ekonomik profillerini çıkarmayı, bu bilgiler ışığında Bursa’ya göç etme sebepleri ve sonuçlarını ortaya

koymayı ve bütün bunların entegrasyon ile ilişkisini incelemeyi ve sığınmacıların entegrasyonuna yönelik politika önerileri sunmayı hedeflemektedir.

1.1 Araştırmanın Metodolojisi

Bilimsel araştırmalarda; araştırma sonucunda elde edilecek sonuçlar kadar yapılan çalışmanın yöntemi de çok önemlidir. Bu çalışmada, belirlenen varsayımlara göre oluşturulan anket formu ile çalışmanın amacına yönelik verilere ulaşmak hedeflenmiştir. Bu kapsamda, saha da yürütülen araştırmanın konusu, amacı ve önemi, yöntemi, sınırlılıkları, araştırmanın evreni ve örneklemelerin seçimi, araştırmanın analizi ve son olarak araştırmaya yönelik ana hipotezler ve alt hipotezler SPSS analizi ile sınanarak açıklanacaktır.

1.2. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Bir konuda belirlenen problemlere ilişkin; belirli bir disiplin içinde, planlı olarak güvenilir çözümler aramak amacıyla yapılan veri toplama, toplanan verileri analiz etme ve yorumlayarak değerlendirme ve en sonunda raporlaştırma süreçlerinin bütününe araştırma denir (Karasar, 2005: 22). Yine araştırma kavramına ilişkin getirilen bir diğer tanımlamaya göre ise; incelenen öznel bir duruma ilişkin sistemli bir yaklaşım ile verilerin toplanması, analiz edilmesi ve eleştirel bir bakış açısıyla ve belirlenen amaca ulaşmak için yorumlanması sürecidir (Özdemir, 2008: 2).

Bilimsel araştırmaların temel amacı bilinen olgulardan yola çıkarak bilinmeyene ulaşmaktır. Bir konu ile ilgili bilimsel araştırma sürecini yürüten araştırmacı, güvenilir çözüm yollarını hedefler, araştırma süresince verileri belirli bir disiplinli içinde planlı bir şekilde toplar, toplanan verileri bilimsel metotlar ile analiz eder, ortaya çıkan araştırma bulgularını çözümleyip yorumlar ve yürüttüğü araştırmacı sürecini en başından itibaren kaleme alarak rapor haline getirir (Erkuş, 2005). Bilimsel araştırmalar; tespit edilen sorunu ilişkin neden sonuç ilişkisini ortaya koymak ve bilgi eksikliğini çözmek amacıyla yapılan çalışmalardır. Bilimsel yöntemler ile ele alınan bir araştırmanın geçerli kabul edilebilmesi için araştırma sonucunda elde edilen bilgilerin tümevarım yöntemi ile genel sonuç çıkarması beklenir.

Bilimsel araştırma yöntemi, problem çözme sürecinde izlenen bir yöntemdir. John Dewey tarafından oluşturulan” ve günümüzde yaygın olarak kullanılan bu yönteme

göre bilimsel araştırmanın aşamaları; güçlüğün sezilmesi, sezilen güçlüğün problem içerisinde tanımlanması, tanımlanan problem doğrultusunda problemin çözümü için hipotezlerin geliştirilmesi, geliştirilen hipotezlerin doğruluklarının test edilmesi ve son olarak da hipotezlerin sınanması süreçlerinden oluşur (Yaşar, 1998: 158).

Bilimsel araştırmalar neticesinde ulaşılan bilgiler ve ortaya çıkan bulgular; yaygın olarak toplumun yaşadığı ekonomik ve sosyal problemlerin çözümünde kullanılır. Elde edilen bilimsel bilgiler ile araştırma bulgularının, etik ilkeleri çerçevesinde ve toplum yararına göre ele alınması gerekmektedir (Erdoğan, 2001). Bilimsel araştırmalar neticesinde ortaya çıkan sonuçların, doğru bilgiye ulaşma noktasında büyük önemi vardır.

1.2.1. Araştırmanın Konusu

Göç olgusu, dinamik ve çok yönlü ele alınması gereken bir süreçtir. Özellikle göçün ortaya çıktığı sebepler ve sonuçlar, gerçekleştiği dönem, etkileri itibariyle bütünüyle birlikte ele alınması gereken bir konudur.

Yaşadıkları ülkelerde meydana gelen çeşitli olaylar nedeniyle göçe zorlanan ve ülkelerini zorunlu olarak terk etmek zorunda kalan insanlar, kendilerini göçe zorlayan sebeplerden kısmen de olsa kurtulurken; göç ettikleri ülkede barınma, sağlık, güvenlik, eğitim, istihdam vb. gibi yeni sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu süreçte göçmenlerin karşı karşıya kaldıkları ve araştırmanın da konusunu oluşturan diğer önemli bir sorunda sığınmacıların yaşadıkları kente ve ülkeye entegrasyonudur.

Bu çalışmada, araştırması konusu olarak ilk süreçte Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyonunda yerel yönetimlerin rolünü Bursa örneği üzerinden araştırıp, bulgular üzerinden yorumlamayı hedeflenmiştir. Çalışmanın konusuna ilişkin Bursa'daki yerel yönetimlerin rolüne ilişkin yapılan görüşmeler, gözlemler ile yerel yönetimlerin bu konuda yürüttükleri faaliyetlerin incelenmesi neticesinde yerel yönetimlerin Suriyeli sığınmacıların entegrasyonu konusunda görünür olmadıkları, öncelikli bir politika oluşturmadıkları ve özel bir çaba içine girmedikleri görülmüştür. Bu süreçte özellikle görev, yetki ve sorumluluk olarak en üst yerel yönetim birimi olan büyükşehir belediyesinin stratejik planları, faaliyet raporları ile performans programları gibi üst politika belgeleri incelenmiş ve Suriyeli sığınmacılara özgülenmiş bir amaç veya hedefe rastlanmamıştır. Bursa Büyükşehir Belediyesi ile sığınmacıların yoğun

yaşadıkları ilçelerdeki bazı ilçe belediyelerinin Suriyeli sığınmacıların küçük bir bölümüne sadece kısmi ayni yardım desteğinde bulunduğu ve herkesin katılımına açık olan Türkçe kurslarından, sığınmacıların yararlanmalarına imkan tanındığı görülmüştür. Açıklanan bu nedenler ile tez konusu yeniden ele alınmış ve çalışma yeniden dizayn edilmiştir.

1.2.2. Araştırmanın Amacı

Sığınmacıların yaşadıkları şehre entegrasyon süreçleri, birçok farklı sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik unsuru bandıran dinamik ve karmaşık süreçtir. Bu sebeple göçün öznesi olan sığınmacıların uyuğu, dini, etnik kökeni, dili, eğitim seviyesi, yaşı, cinsiyeti, ekonomik refahı gibi unsurlar farklılaştığı için entegrasyon sürecinin kendi özelinde incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekir. Yine ev sahibi topluma göre de sığınmacıların entegrasyon süreçleri birbirinden farklılaşır. Irak'tan göç eden sığınmacılar ile Suriye'den göç eden sığınmacıların şehre entegrasyon süreçleri örtüşmeyeceği gibi Bursa'ya göç eden sığınmacılar ile İzmir'e göç eden sığınmacıların şehre entegrasyon süreçleri örtüşmeyebilir. Yine sığınmacıların ayrılmak zorunda kaldıkları toplumun sosyal, kültürel, ekonomik vb. koşulları ile ev sahibi toplumun sahip olduğu koşullarda birbirinden farklılaşmaktadır. Bu açıklanan nedenlerle sığınmacıların şehre entegrasyon süreçleri birbirinden farklılaşsa da bu konuda yapılan araştırmalar nedenleri ve sonuçları itibariyle bilimsel açıdan önemlidir.

Tarihsel süreçte meydana gelen kitlesel göç hareketlerinin hem sığınmacılar üzerinde hem de ev sahibi toplumda pek çok etkiler oluşturduğu bugüne kadar yapılan çalışmalarda bilinmektedir. Suriye'de yaşanan savaş nedeniyle ülkelerine terk etmek zorunda kalan sığınmacıların durumu ve karşılaştıkları problemlere ilişkin günümüzde birçok araştırma yapılmak ile birlikte durum hala net bir şekilde ortaya koyulmamıştır. Suriye'deki durumun ve Türkiye'nin sığınmacılara ilişkin bakış açısının halen belirsizliğini koruması, Suriye'nin defacto olarak toprak bütünlüğünün bozulması ve sığınmacı sayısının çok büyük sayıda olması bu nedenlerden bazılarıdır. Suriye'de yaşanan bu belirsiz durum, sığınmacıları etkilediği gibi sığınmacıları misafir eden ev sahibi ülkelerin sığınmacılara ilişkin politika oluşturma süreçlerine de zarar vermektedir. Dünyada en fazla Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye'nin, hala sığınmacılara ilişkin planlı ve somut politika üretmemesi veya üretmemesinin en

temel sebep olarak bu belirsizlikler gösterilebilir. Yaşanan bu belirsizlik, Türkiye açısından hem maliyet hem de ulusal güvenlik açısından risk oluştururken, sığınmacılar açısından da başta entegrasyon olmak üzere çeşitli riskler barındırmaktadır. Yine yapılan araştırma ile ulaşılmak istenen sonuçlardan biri de Bursa’da yaşayan sığınmacıların toplumsal hayatta karşılaştıkları sorunları tespit etmek, demografik görünümlemlerini ile sığınmacıların sosyolojik profillerinin çıkarılması hedeflenmektedir. Bu nedenle Suriyeli sığınmacıların profilleri çıkarmaya yönelik yapılan çalışmalar ile yaşadıkları problemlere ve bunların çözümüne ilişkin yapılan bilimsel çalışmalar literatür sunacağı katkı açısından çok önemlidir.

Bu çalışma kapsamında, “Suriyeli Sığınmacıların Şehre Entegrasyonuna Yönelik Bir Saha Araştırması: Bursa” isimli bu araştırmada; 18 – 65 yaş aralığında, Bursa’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyon süreçleri, oluşturulan ana hipotez ve alt hipotezler ile birlikte ele alınarak bilimsel olarak incelenecek ve yorumlanacaktır. Araştırmanın temel amacı, Suriyeli sığınmacıların Bursa’ya entegrasyon süreçlerini Bursa’da yapılan saha araştırması ve oluşturulan hipotezler ile incelemek olmakla birlikte, araştırmanın alt amaçları aşağıda belirtilmiştir.

- Bursa’da yaşayan sığınmacıların; yaş, cinsiyet, çocuk sayıları, medeni durumu, eğitim düzeyleri, aylık gelirleri, meslekleri, yaşadıkları ilçe gibi sosyal ve ekonomik özelliklerinin belirlenmesi ve profillerin ortaya konması,
- Sığınmacıların, demografik durumları ile Türkiye’ye ve Bursa’ya göç etme sebeplerinin belirlenmesi,
- Sığınmacıların karşılaştıkları zorluklar ile sorunların ortaya konması ve bunların entegrasyon ile ilişkisinin incelenmesi,
- Sığınmacıların demografik, ekonomik ve kültürel durumlarının entegrasyon ile ilişkisinin incelenmesi ve entegrasyon sürecini etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve sorunlarının tespit edilmesi,
- Sığınmacıların entegrasyonuna ilişkin ekonomik, sosyal ve kültürel alanda politika önerilerinde bulunmak,
- Bursa’da bulunan STK’ların sığınmacıların entegrasyonu ile ilişkisinin incelenmesi,
- Sığınmacıların, yerel halka ve Bursa şehrine bakış açısının ortaya konması,

- Sığınmacıların, Suriye'ye geri dönüş hakkında düşünceleri ile gelecek beklentilerinin incelenmesi,
 - Sığınmacıların, imkânlardan memnuniyet ve aidiyet algısının ortaya konması,
 - Sığınmacıların, Bursa'ya ilişkin beklentileri ve beklentilerin karşılanma düzeylerinin incelenmesi,
 - Sığınmacıların, Bursa'ya dair mekânsal, kültürel algılarının incelenmesi,
- Amaçlanmıştır.

1.2.3. Araştırmanın Önemi

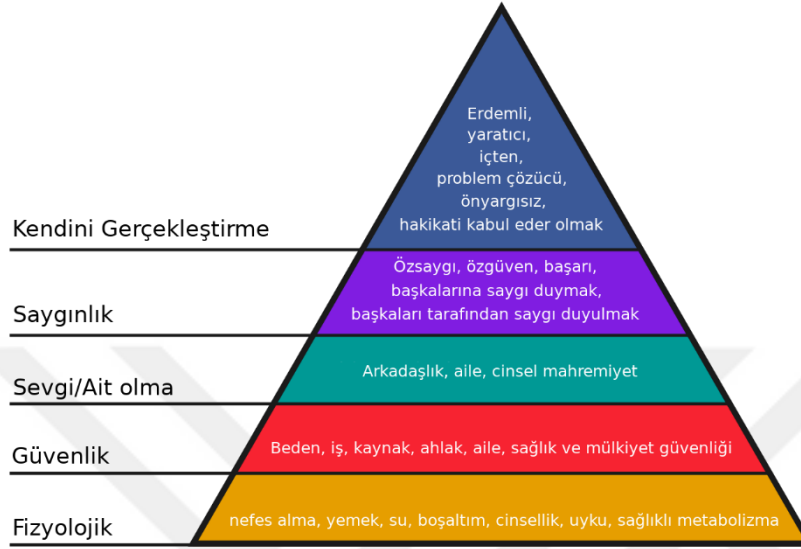
Suriye'de 15 Mart 2011 yılında başlayan barışçıl gösteriler, Nisan ayı itibariyle ülke geneline yayılarak iç çatışmaya daha sonra da savaşa dönüşmüştür. Suriye'de yaşanan iç çatışma ve savaş nedeniyle Suriye halkı ülkelerini terk etmeye başlamış ve Türkiye'nin sınır kapılarını açmasıyla birlikte rotalarını Türkiye'ye çevirmiştir. Günümüzde Türkiye, uyguladığı politikalar neticesinde dünyada en fazla Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan bir ülke konumuna gelmiştir. Haziran 2022 itibariyle Türkiye'de 3.764.193, Bursa'da ise 184.562 kayıtlı geçici koruma kapsamında Suriyeli bulunmaktadır (GİB, 2022). Bursa'da yapılan saha gözlemleri ve ilgili kurum, kuruluş ve sivil toplum kuruluşları ile yapılan görüşmelerde neticesinde bu sayının daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir.

Suriye iç savaşının yarattığı ekonomik, sosyal, psikolojik, toplumsal ve siyasal etki sığınmacılar üzerinde kendini hissettirmektedir. Özellikle savaşın başlamasından göç edilen ülkede hayata yeniden başlama sürecine kadar geçen zamanda Suriyeli sığınmacıların yaşam koşulları gittikçe zorlaşmıştır. Bu süreç ekonomik alanda olduğu kadar sığınmacıların psikolojik süreçlerinde de önemli sorunlar yaratmıştır.

Göç sürecinin başladığı 2011 yılından günümüze gelen süreçte Suriyeli sığınmacıların ve ev sahibi toplumun algı ve beklentilerine yönelik birçok araştırma yapılmıştır. Ancak özelde sığınmacıların yaşadıkları şehre toplumsal kabul ve entegrasyon sürecine yönelik araştırmalar literatürde henüz yeteri kadar yer bulamamıştır. Bu araştırma, sığınmacıların yaşadıkları kentlerde entegrasyona ve toplumsal kabule yönelik yapılacak araştırmalar için önemli bir kaynak niteliğindedir.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç ettiği ilk dönemde; barınma, beslenme, sağlık gibi temel ihtiyaçlara ulaşma öncelikli hedef olarak karşımıza çıkarken, günümüzde

bu sayılan ihtiyaçların yanında Amerikalı sosyal bilimci Abraham Maslow'un ihtiyaçlar piramidinde de belirttiği sosyal ihtiyaçların karşılanma gerekliliği sığınmacılar açısından bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

şekil 1.1: Maslow'un İhtiyaçlar Piramidi

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Maslow_teorisi

Maslow'un ihtiyaçlar piramidine göre ihtiyaçlar, şekil 1.1'de gösterilen kategorilere ve basamaklara ayrılmıştır. Bu piramidin en alt basamağında fizyolojik ihtiyaçlar yer alırken, piramidin de ikinci basamağında güvenlik ihtiyacı, üçüncü basamağında ait olma ve sevgiyi içine alan sosyal ihtiyaçlar, dördüncü basamakta bireyin toplumdaki saygınlığını artırma ihtiyacı ve son olarak beşinci basamakta ise bireyin kendini gerçekleştirme olgusu yer alır (Kula ve akar 2015: 195). Piramidin nc basamağında yer alan aidiyet olgusu insan davranışlarını önemli ölçüde yönlendirir. Maslow'a göre, bireyin kimliği, nereden geldiği ve kökeni gibi tanımlamalar aidiyet olgusu ile doğrudan ilişkilidir. Aidiyet olgusu, kişinin kendini fark etmesi, sosyal hayatta kendisini bir yere konumlandırması ve bunlara bağlı olarak ta kişinin aidiyet duyması olarak belirtilmektedir (Solak 2017: 21). Bireyin sonradan ortaya çıkan çeşitli sebepler ile bağlılık duyduğu yerden isteği dışında ayrılmak zorunda kalması durumunda, aidiyet duygusu zarar görür. Aidiyete ilişkin süreci en çok etkileyen durumlardan biri de gtr. G süreci her yönüyle insanlar üzerinde olumsuz etkiler bırakır ve zorunluluk nedeniyle gerçekleşen glerde, psikolojik etkilerin nüfuz alanı

daha geniş ve etkili olur (Yetkin ve Öksüz, 2019: 505-517). İhtiyaçlar piramidinde belirtildiği üzere, bireyler kendilerini yaşadıkları toplumun bir parçası olarak kabul ettirmek ve aidiyet duymak ister. Birey toplumda kabul gördüğünü hissettikten sonra kendisini gerçekleştirir ve kendisini tanıtmaya amacı güder (Ercoşkun ve Nalçacı 2005: 364).

Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların entegrasyonu karmaşık bir konu olmakla birlikte entegrasyonun sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda tam anlamıyla sağlanabilmesi için kısa, orta ve uzun vade planlamalarının yapılması, somut, bilimsel ve kapsayıcı politikaların üretilmesi gerekmektedir. Çok boyutlu bir süreç olan entegrasyon için başta bu süreci yürüten kurumun koordinasyonunda ilgili kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere, özel sektör, medya, sivil toplum kuruluşlarının sürece aktif olarak dahil edilmesi ve eş güdüm içinde doğru politikaların oluşturulması gerekmektedir. Bunlar ile birlikte Türk toplumunun sığınmacılara yönelik olumsuz algıları ve kaygıları giderilerek oluşturulan politikaların hem sığınmacılara hem de yerel halka doğru anlatılması bu araştırmanın da çalışma konusu olan entegrasyon için çok önemlidir.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma kapsamında, Literatürde yapılan çalışmalar dikkate alınarak ve yapılan çalışmaların sonuçlarından faydalanılarak araştırmanın varsayımları oluşturulmuştur.

Çalışma kapsamında yapılan saha araştırmasında yer alan anket sorularına; örnekleme oluşturan 532 katılımcının samimi, içtenlikle ve doğru cevap verdikleri varsayılmıştır. Araştırmada örneklemlere uygulanan anket sorularının diğer varsayımları aşağıda belirtilmiştir.

- Araştırma kapsamında yapılan literatür taramasından elde edilen bilgilerin objektif olduğu, Bursa’da yaşayan Suriyeli sığınmacıları kapsadığı ve gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.
- Araştırma kapsamında örneklemlere uygulanan anket önce Türkçe hazırlanmış ve daha sonra iyi derecede Arapça bilen iki yeminli tercüman vasıtasıyla Arapçaya çevrilmiştir. Yine ankette yer alan açık uçlu sorulara verilen Arapça cevaplar, yeminli tercümanlar aracılığıyla Türkçe ‘ye çevrilmiş olup yapılan tercümelerin doğru yapıldığı varsayılmıştır.

- Araştırmaya katılan Suriyeli sığınmacıların ankette yer alan sorulara samimiyetle ve doğru cevaplar verdiği varsayılmıştır.
- Araştırma kapsamında literatür taraması sonucunda oluşturulan anket sorularının çalışmanın amacına uygun olduğu ve araştırmada kullanılan ölçeğin doğru bilgiler verdiği varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma kapsamında yapılan saha araştırması ile Bursa ilinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların demografik profillerine, imkanlardan memnuniyet ve aidiyet algılarına, Bursa'ya entegrasyon sürecini etkileyen faktörlere ulaşmayı hedeflemekte ve ulaşılan veriler ışığında Bursa'ya entegrasyon düzeylerini ölçmeyi hedeflemektedir. Çalışma, Bursa ilinde Suriyeli sığınmacı nüfusunun yoğun olarak yaşadığı ilçeler yapıldığı için, araştırma sonuçları Türkiye'nin bütün illerini kapsayan genel bir çıkarım ortaya koymayacak olup, Bursa ili için sonuçlar ortaya koyması hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamında çalışmanın yapıldığı dönemde Bursa'da kayıtlı ortalama 170.000 Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır. O dönemde 27.11.2018 tarihli Bursa İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nden alınan resmi yazı ile evren büyüklüğü; ilçe, cinsiyet ve yaş grupları itibarıyla oluşturulmuştur. Çalışma yapılacak evrenin büyük olması ve araştırma için ayrılan sürenin kısıtlı olması nedeniyle saha araştırması, Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları Bursa'nın altı ilçesinde yapılmıştır. Bursa İl Göç idaresinden alınan bilgiler doğrultusunda Bursa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak Yıldırım, Osmangazi, İnegöl, Gürsu, Nilüfer ve Kestel ilçelerinde yaşadıkları ve bu altı ilçede yaşayan kayıtlı sığınmacıların toplam sığınmacı sayısının yaklaşık %91,01'ni oluşturduğu görülmüştür. Anket, her aileden sadece bir kişiye uygulanmıştır. Yine çalışma kapsamında başta kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere birçok kurum ziyaret edilerek görüşmeler yapılmış, Bursa'da yaşayan Suriyeli kanaat önderleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve sığınmacılara yönelik yürütülen çalışmalar hakkında bilgi alınmıştır. Bursa'da bu alanda faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşlarının büyük bir bölümü, sığınmacılar ile ilgili istenilen bilgileri şeffaf ve objektif bir şekilde paylaşıırken, kamu kurumlarının büyük bir bölümü bilgi taleplerine olumsuz yanıt vermiştir. Sığınmacılar hakkında bilgilere tam anlamıyla ulaşamamasının bir diğer nedeni ise kurum ve kuruluşların sığınmacılar hakkında verileri eksik veya yanlış

tutmasından kaynaklandığı görülmüştür. Yaşanan bu sınırlılıklar ve zorluklar çalışmanın planlandığı şekilde ilerlemesini güçleştirmiştir.

Çalışma kapsamında karşılaşılan bir diğer kısıt da, saha da anket yaparken yaşanan güçlüklerdir. Anket için görüşme sağlanan sığınmacılar ile yaşanan zorluklar aşağıda belirtilmiştir.

- Yapılan bu araştırma Bursa ilinde örneklem grubunda olan altı ilçede ikamet eden ve 18 – 65 yaş grubunda olan Suriyeli sığınmacılar ile sınırlıdır.
- Araştırma, Suriye’den ilk göç dalgasının başladığı 2011 yılından saha araştırmasının yapıldığı 2019 yılına kadar geçen sekiz yıllık süreçte sığınmacıların Bursa’ya entegrasyon sürecini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.
- Saha araştırmasına katılan sığınmacıların eğitim düzeyleri ve Arapça bilme seviyeleri bir birinden farklı olduğu görülmüş ve bu durumu aşmak için anket yapılan kişilerin kişisel durumlarına göre açıklama yapılarak karşılaşılan bu zorluk aşılmaya çalışılmıştır. Araştırmada, Türkçe diline hâkim katılımcılara görüşme formu Türkçe olarak verilmiştir.
- Görüşme yapılan sığınmacıların eğitim seviyelerinin farklı olması nedeniyle, anket formunda sorulan sorular, sığınmacıların kişisel durumları gözetilerek aşılmaya çalışılmıştır.
- Bursa’da yaşayan sığınmacılara ilişkin ilçe, yaş ve cinsiyete göre sığınmacı sayısı dışında doğru bilgilere ulaşmakta oldukça zorlanılmıştır.
- Kadın sığınmacıların bir kısmının Arapça okuma ve yazma becerilerinin iyi olmadığı ve ankette sorular bazı soruları cevaplamakta zorlandığı görüldü. Bu durum tercümandan destek alınarak aşılmıştır.
- Ankette sorulan demografik sorulardan etnik köken, aylık ve hane geliri sorularına sığınmacıların cevap vermekte tereddüt ettikleri görülmüştür. Yaşanan bu tereddüttün ana sebeplerinden biri ankette sorulan gelir bilgisine yazdıkları cevap neticesinde aldıkları sosyal yardımların kesileceği endişesi olduğu görülmüştür.
- Sığınmacılar anket öncesi bilgilendirmede, her soruya tek bir cevap istendiği belirtilmiş olmasına rağmen, öncelikle hangi alanda yardım almak isterseniz sorusuna birden fazla yanıt verme seçeneğine yöneldikleri görülmüştür.

- Saha araştırmasının yapıldığı 2019 dönemi; 31 Mart 2019 da yapılan yerel seçimlerin arifesine denk gelmiştir. O dönemde başta politikacılar ve medya olmak üzere seçim nedeniyle Suriyeli sığınmacıları sık sık Bursa ve ülke gündemine getirmiştir. Seçim atmosferinde yapılan saha araştırmasında sığınmacıların anket sorularını yanıtlarken tedirgin ve kaygılı oldukları gözlemlenmiştir. Görüşme yapılan sığınmacılara, kişisel verilerinin alınmadığı, cevapların gizli tutulacağı ve çalışmanın sadece bilimsel bir çalışma için kullanılacağı anlatılarak bu durum aşılmıştır.
- Araştırma rastlantısal örneklem yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle araştırmanın evrenini oluşturan, Bursa’da yaşayan Suriyeli sığınmacılara yönelik ilerleyen zamanlarda sosyal, ekonomik, siyasal alanda ortaya çıkabilecek yeni gelişmelerin, araştırma neticesinde ortaya çıkan bulgu ve hipotezleri değiştirebileceği kabul edilmiştir.
- Saha araştırması kapsamında Suriyeli sığınmacılara ulaşmak için Bursa Kızılay, Bursa TÖMER ve diğer STK’lardan destek istenmiştir. Saha araştırması için İl Göç İdaresi izni, üniversite etik kurulu onayı olmasına rağmen Bursa Kızılay ve Bursa TÖMER kendi merkezlerinden anket için izin talebinde bulunmuş ve bu durum saha araştırmasının uzamasına neden olmuştur.
- Saha araştırması kapsamında karşılaşılan bir diğer zorlukta erkek sığınmacılara ulaşmakta yaşanmıştır. Araştırma için kamu kurumları ile STK’ların sığınmacılara ücretsiz dil ve mesleki eğitim verdikleri kurslar çeşitli zamanlarda rastlantısal olarak ziyaret edilmiş ve kurslardan eğitim alan kursiyerlerin çok büyük kısmının kadın olduğu görülmüştür. Ankette kadın kotası daha erken tamamlanırken erkek kotasının bitirilmesi uzun sürmüştür.
- Anketi uygulamak için Suriyeli çalıştıran işverenler ziyaret edilmiş ve işverenlerin büyük kısmı mesai saatleri içerisinde anket yapılmasına izin vermemiştir. Bu durum daha sonra tanıdıklar aracılığıyla çözülmüş olsa da saha araştırmasının uzamasına neden olmuştur.
- Saha araştırması sırasında yapılan gözlemlerde, sığınmacıların çok büyük kısmının kayıt dışı çalıştığı görülmüştür. Bu sebeple hem işverenler hem de istihdam edilen sığınmacılar görüşme talebine ilk etapta olumsuz yaklaşmışsa

da yapılan görüşme ile karşılıklı güven ortamı kurularak ankete samimi ve doğru cevap vermeleri sağlanmıştır.

- Suriye toplumunun aile yapısı nedeniyle kadınlar, erkeklere oranla anketi doldurmaya ve yabancı bir erkekle görüşmeye çekinceli yaklaşmıştır. Bu durumu aşmak için kadınlar ile yapılan görüşmeler STK, eğitim ve kurs salonu gibi kamusal alanlarda yapılmıştır.
- Suriyeli sığınmacılar, yerleşim yerlerini devletin bilgisi dâhilinde veya bilgisi dışında farklı gerekçeler ile ilçe veya il bazında değiştirebilmektedir. Bu nedenle, Suriyeli sığınmacıların Bursa'ya entegrasyonunu araştırmak için incelenen çalışma evreni konusunda bazı sınırlılık ortaya çıkmaktadır. Yaşanan bu durumun bir diğer nedeni de sığınmacılara ait resmi verilerin kamuoyu ile detaylı olarak paylaşılmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Karşımıza çıkan bir diğer neden de sığınmacıların kayıtlı oldukları yerleşim yerlerini izinsiz terk etmelerinden ve devletin bu konuda gerekli tedbirleri almamasından kaynaklanmaktadır.
- Saha araştırması bulgularının analiz edilmesi ve yorumlanması her ne kadar planlandığı gibi vaktinde bitirilmiş olsa da, 2019 yılının Kasım ayında Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve Mart 2020 yılında Türkiye'yi de etkisi altına alan covid-19 salgını nedeniyle tezin savunma süreci gecikmiştir. Bu durumun nedeni ; pandemi nedeniyle devlet tarafından üniversiteler dâhil tüm eğitim ve öğretime ara verilmesi, sokağa çıkma ve seyahat kısıtlamaları ile diğer kısıtlayıcı tedbirlerin getirilmiş olmasıdır.
- Araştırma, saha araştırması kapsamında yüz yüze görüşme yapılan Suriyeli sığınmacıların doldurduğu anket soruları sonucunda elde edilecek bulgular ile sınırlıdır.

Başta kadınlar olmak üzere Suriye uyruklu sığınmacıların Türkçeyi iyi derece bilmemeleri nedeniyle görüşmeler tercüman aracılığıyla yapılmış, buna bağlı olarak da zaman zaman görüşmeler uzayarak anketin zamanında tamamlanması sürecinde karşılaşılan bir kısıt olmuştur. Bu durum anket formlarını analiz ederken açık uçlu soruların Türkçeye çevrilmesi sırasında da yaşanmış ve anketin analiz süreci beklenenden uzun sürmüştür. Yine anket formunun yalın ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiş olmasına rağmen sığınmacıların bir kısmının, anket sorularında geçen bazı ifadeleri tam anlamadığı görülmüş ve yaşanan bu durum tercüman aracılığıyla

giderilmiştir. Görüşme yapılan sığınmacıların anket sorularını cevaplamaya istekli oldukları gözlemlenmiştir. Bu durumun sebebini, yaşadıkları sorunlar ile ihtiyaç ve beklentilerini anket aracılığıyla dile getirmek olduğunu belirtmişlerdir.

Veri toplama aracı olarak kullanılan anket formları, olasılığa dayalı olmayan örnekleme yoluyla Bursa ili ve ilçelerinde çalışan Suriyeli sığınmacılar ile sınırlandırılmıştır. Saha çalışması 01 Ocak–15 Nisan 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş ve bu sürelerle sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla çalışmanın evrenini oluşturan yabancı göçmenlere yönelik daha sonraki tarihlerde ortaya çıkabilecek olası siyasal, ekonomik, hukuki gelişmelerin çalışma sonucunda elde edilen bulguları değiştirebileceği kabul edilmiştir.

Son olarak araştırma ile ilgili yürütülen süreçte; gerek sığınmacıların anketi doldururken karşılaştıkları dil problemini aşmak için tercüman aracılığıyla yürütülen görüşmeler, gerekse sığınmacıların anket ile ilgili kaygı ve endişelerini gidermek için yapılan görüşmeler ilk başta araştırma için bir sınırlılık olarak karşımıza çıksa da yapılan görüşmeler çalışmaya zenginlik kazandırmıştır. Çalışmanın etiği açısından kullanılan nicel yöntemle bağlı kalmakla birlikte gerçekleştirilen görüşmelerde gözlem yapılarak görüşme notları alınmış, Suriyeli kanaat önderleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu durum çalışmada kullanılan nicel verilerin yanında sığınmacıların deneyim, görüş ve kanaatlerini öğrenme fırsatı vererek araştırmayı betimsel bir çalışma olmaktan çıkarmıştır.

1.5. Araştırmanın Deseni ve Yöntemi

Sosyal bilimlerde yürütülen araştırmalarda araştırmacının benimsediği paradigma, araştırmanın nasıl, ne şekilde ve hangi varsayımlar ile yürütüleceğine ilişkin yöntemleri içerir. Bu yöntemler pozitivist ve postpozitivist paradigmaya göre nicel ve nitel araştırmalar olmak üzere iki yöntemle ayrılır (Neuman, 2003: 69). Bu araştırma yöntemleri temelde dayandıkları modele göre birbirinden farklılıklar göstermektedir.

Nicel yöntemle göre hazırlanan araştırma soruları; kim, ne, neden, nerede, ne zaman ve ne kadar gibi sorulara rasyonel cevaplar arar. Nicel araştırmalar kapsamında yapılan değerlendirmeler doğası itibarıyla geçerli ve güvenilir testlere dayanır. Nitel modele göre ise araştırma soruları ne, nerede, ne zaman ve niçin sorularına yanıt arar. Nitel araştırmalar, nicel araştırmaların aksine mevcutta yüzeyde görünün durumun altına

inip, anlamaya ve fikir üretmeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemi ile yapılan çalışmalarda bu nedenle rasyonellik aranmaz. Sonuç olarak nicel araştırmalar, çalışmalar neticesinde ulaştığı rasyonel yanıtları kullanarak olguları ispat ederek tanımlamaya çalışan bir araştırma yöntemidir (Akşit, 1997: 70).

Nicel araştırmalar, nesnel bilgilere ulaşmak için pozitivist paradigma kapsamında yapılan bilimsel çalışmalar nicel araştırma olarak tanımlanır (Kuş, 2009: 105). Nicel araştırmalarda, araştırılan konuların çevresel etkilerden arındırılarak nesnelleştirilip somut olarak ortaya koyması beklenir. Daha sonra ortaya çıkan olguları, ölçülebilen özelliklere kavuşturması beklenir. İzlenen bu yöntem ile gerçek durumun anlaşılabilir olarak tanımlanabileceği varsayılır (Erdoğan, 2003: 27).

Nicel yöntemde araştırmacı, gerçeği nesnel bir şekilde ve sahip olduğu değerleri kendinden soyutlayarak ortaya çıkarması beklenir. Bu nedenle nicel yöntemi benimseyen araştırmacılar, çalışmalarını nesnel ve bağımsız ölçme araçları ile yürütürler. Araştırmacı, nesnel bilgilere ulaşmayı hedefler ve bunu sağlamak için sahip olduğu değer ve yargılarını araştırmanın dışında tutarak çalışma ile ilişkilendirmez. Nicel yöntemi benimseyen araştırmacılar, yürüttükleri çalışmalarda hedef grupla mümkün olan en az etkileşimi kurar, değer ve tutumlarının araştırma sonuçlarını üzerindeki etkisini kontrol altında tutmaya çalışır (Borg ve Gall, 1989: 23).

Pozitivist modele dayanan nicel araştırmalarda, çalışmanın yapılacağı alan, çalışma soruları ile birlikte hipotezler, araştırmanın stratejisi ve yöntemi ile araştırmanın bütün süreç ve aşamaları araştırma modelinde yer alır. Nicel araştırmalar, nitel araştırmalara göre daha esnek bir tasarım yapısına sahiptir (Denzin ve Lincoln, 2000: 368).

Nicel araştırma yöntemi, ampirik ya da sayısal bir yöntem olarak da isimlendirilmektedir. Bu araştırma yöntemi temelde gözlem ve ölçmeye dayalı, nesnel, tekrarlanabilen ve objektif bir araştırma yöntemidir. Nicel araştırma yöntemi, fen bilimlerinin araştırmalarda kullandığı veri toplama teknikleri ile araştırma yöntemlerinin sosyal bilimlere uyarlanmasıyla oluşmuştur. Bu araştırma yönteminde araştırmacıların kişiler tutum ve yargılarından kendilerini soyutladığı, bilimin değer yargılarından bağımsız, sahada yapılan ölçüm ve gözlemler sonucu oluştuğu varsayılmaktadır (Kırcaali-iftar, 1999: 6). Nicel araştırma yönteminin amacı, kişilerin toplumsal davranışlarını deney ve gözlem vasıtasıyla objektif ve nesnel bir şekilde ölçerek sayısal veriler aracılığıyla yorumlamaktır. Kullanılan bu yöntemle olaylar ve

olgular olarak ölçülebilir ve matematiksel veriler aracılığıyla açıklanabilir. Nicel araştırmaların temelinde, araştırmacı katılımcıların ölçülebilir davranışlarını gözlemler. Nicel araştırma yöntemi, açık ve yalın hipotezler ile pozitivist bir akış açısı oluşturur ve olgusal olarak genel sonuçlar çıkarmayı hedefler. Bu yöntemde amaç araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlayarak objektif bir bakı açısı ortaya koymaktır.

Yürütülen bilimsel çalışmalarda araştırma problemi belirlenip tanımladıktan sonra hipotezlerin oluşturulması gereklidir. Hipotez, tespit edilen probleme ilişkin çözüm üretmek amacıyla ortaya koyulan tanımlamalardır. Yine hipotezler ile önermeler arasındaki muhtemel ilişkiler ve araştırmacının yaptığı araştırmaya ilişkin muhtemel sonuç ve beklentisi ortaya konur (McMillan, 2004). Hipotezler, yaygın olarak araştırmaya ilişkin daha önce yapılan gözlemlere ve bilimsel çalışmalarda ortaya koyulan çıkarımlara dayanır. Hipotezler ile sınanmak istenen önermeler geçmiş, gelecek veya şimdiki zamana ait olmadığı için her zaman geniş zamanlı çekimli cümle yapıları ile kurulur (Karasar, 2005, 69).

Hipotezlerin, araştırma hipotezi ve istatistiksel hipotez olmak iki çeşidi vardır. Araştırma hipotezleri, araştırmacının probleme ilişkin önce verileri toplayıp daha sonra topladığı verileri analiz ederek ortaya koyduğu önermeyi doğrulamaya çalıştığı bir araştırma şekli olarak ifade edilebilir. İstatistiksel hipotez ise belirlenen değişkenler arasında bir fark veya ilişki olmadığını ortaya koymaya çalışan bir yöntem olarak ifade edilebilir (Altunışık ve diğerleri, 2005: 53-54).

Nicel yöntem benimsenen araştırmalarda evren büyüklüğü ve örneklem belirlenmesinde çeşitli yöntemler kullanılabilir. Araştırmada, evrenim tamamına ulaşmak hedefleneceği gibi evren büyüklüğüne göre örneklem seçme yöntemi de kullanılabilir. Araştırmacılar, niteliği itibarıyla ucuz ve hızlı olması, örneklemelerden daha detaylı bilgiler elde edilmesi gibi nedenlerle evren yerine örneklem seçme yöntemini tercih etmektedir. Nicel yöntemde örneklemelerden elde edilen sonuçlar belirlenen evreni kapsayabilmesi ve temsil edebilmesi için örneklemelerin doğru belirlenmesi önemlidir. Bu kapsamda araştırmanın kapsamı ve problemi, çalışma evreni, yürütülen çalışmanın amacı ve diğer değişkenlerde göz önüne alınarak örneklemelerin belirlenmesi önemlidir (Toy ve Tosunoğlu, 2007: 7).

Nicel araştırmalarda çok yaygın olarak tercih edilen bir olan anketler, belirlenen evrende araştırma konusuna dihil olan katılımcıların görüş ve fikirleri ile katılımcıların sosyal ve demografik bilgilerinin toplanmasını sağlar. Çalışma kapsamında uygulanacak anketlerde açık uçlu veya kapalı uçlu soru tipleri ayrı ayrı kullanılacağı gibi iki farklı soru tipi birlikte de kullanılabilir. Araştırmacının tercih edeceği soru tipine bağlı olarak açık uçlu sorular, çalışmaya katılan katılımcıların kendi kelimelerine kullanmalarına imkân vererek araştırmacının daha detaylı bilgilere ulaşmasını sağlarken; kapalı uçlu sorular marifetiyle de araştırmacı çalışma için kesin bilgilere ulaşabilir (Christensen, Johnson ve Turner, 2015: 57-58).

Araştırma kapsamında uygulanacak anket soruları; yapılan literatür taraması neticesinde incelenen tezler, makaleler, resmi ve özel kurum ve kuruluşların bu konuya ilişkin hazırladıkları raporlar ile diğer akademik çalışmaların faydalanılarak araştırmacı, tez danışmanı ve tez izleme jürisi ile birlikte oluşturulmuştur. Anket soruları, Suriyeli sığınmacıların sosyo-demografik zellikleri, Suriye’den ayrılma ve Bursa’ya yerleşme süreçleri, gelecek algıları ile sosyal, kültürel ve ekonomik entegrasyonlarına ilişkin konu başlıklarını içermektedir.

Çalışma kapsamında katılımcılara yöneltilen anketin giriş bölümünde; görüşme tarihi, cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek, eğitim düzeyi, ikamet edilen ilçe, Türkiye’ye ve Bursa’ya geliş tarihi, Suriye’de yaşadıkları yer, şu anki meslekleri ile kişisel ve ailenin aylık geliri gibi demografik sorular yer almaktadır.

Anketin ikinci bölümünde yirmi adet çoktan seçmeli açık uçlu ve kapalı uçlu soru yer almaktadır. Bu bölümde katılımcılara; aile birey sayıları, etnik kökenleri, Türkçe dilini bilme seviyeleri, Türkiye’de yaşadıkları şehirler, Suriye ile devam eden ilişkileri, STK’lar ile kurdukları ilişkiler, göç etme nedenleri, hukuki statüleri ile yerel halk ile kurulan ilişkilere yönelik sorular yneltişmiştir.

Anketin nc bölümünde sığınmacıların farklı konulardaki tutum ve davranışları ile sorunlarının belirlenmesi için kapalı uçlu soruların yer aldığı ve içinde 5’li likert ölçeğe göre hazırlanmış soruların da bulunduğu sorular yneltişmiştir. Bu bölümde ilk olarak çalışmanın da ulaşmak istediği temel sonuç olan Bursa’ya entegrasyon sorusu yneltişmiş. Bölümün devamında imkânlardan memnuniyet ve aidiyet algısı, sığınmacıların Türkiye ve Bursa algısı, Bursa’ya entegrasyonu etkileyen faktörler, Bursa’ya ilişkin beklentileri ve karşılanma düzeyleri, şehri tanıma ve gelecek algıları

ile şehrin kültürel değerlere ve kentsel mekânlara yönelik aidiyetlerine ilişkin yönelik sorular yöneltilmiştir.

Araştırma konusu için hazırlanan anket, önceden belirlenen katılımcı grubuna uygulanmış ve elde edilen sonuçlara göre güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Pilot çalışma neticesinde ortaya çıkan sonuçlara göre ankete son hali verilmiş ve sahada uygulama safhasına geçilmiştir. Çalışma kapsamında öncelikle katılımcılarla Aralık 2018’da pilot çalışma yapılmış ve yapılan pilot çalışma yine Aralık ayı içerisinde bitirilmiştir. Pilot çalışmanın bitimine müteakip saha çalışması Ocak 2019’da başlamış ve Nisan 2019’da tamamlanmıştır.

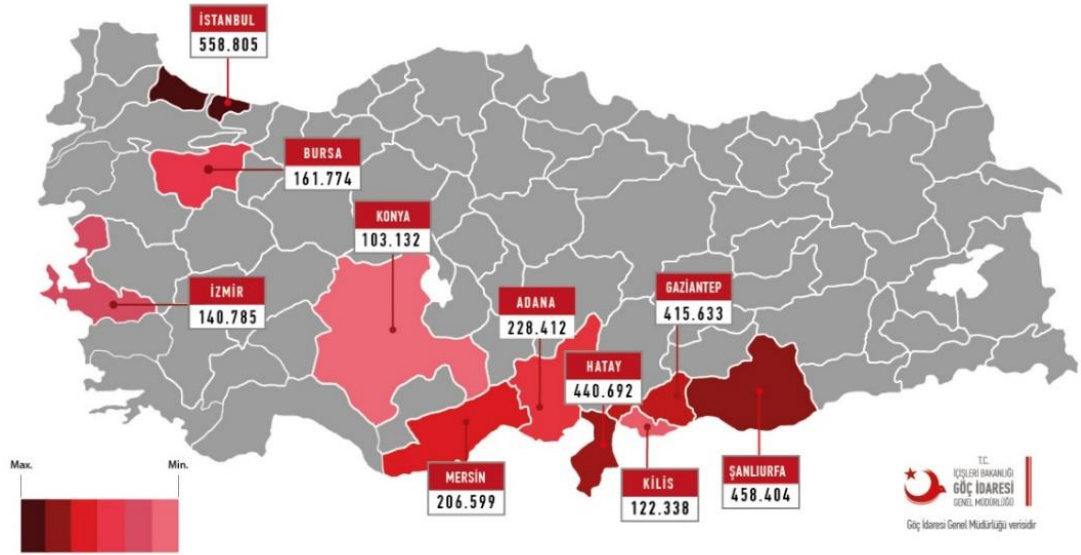
Çalışma kapsamında araştırmaya katılan sığınmacılar rastlantısal yöntem ile seçilmiştir. Anket öncesinde katılımcılara çalışma öncesinde araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında açıklamalar yapılmış ve anket sorularına verdikleri cevapların bilimsel çalışma amacıyla kullanılacağı ve kişisel verilen hiçbir kurum ve kuruluş ile paylaşılmayacağı ve anketin gönüllülük ve gizlilik esasına göre yürütüleceği bilgisi anket öncesi katılımcılara verilmiştir. Katılımcılara anketi cevaplamaları için ortalama 15 dakika süre verilmiştir. Çalışma kapsamında görüşmeler katılımcılar ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Türkmenler ile iyi derecede Türkçe bilen katılımcılara Türkçe anket formu verilmiş, bu grup dışındaki katılımcılara Arapça dilinde hazırlanan anket görüşme formu verilmiştir.

Çalışma kapsamında, Suriyeli sığınmacılar ile yüz yüze gerçekleştirilecek anket çalışması için Bursa İl Göç İdaresi’ne 25.12.2018 tarih ve 101934 sayılı dilekçe ile müracaat edilmiştir. Yapılan müracaat, Bursa İl Göç İdaresi tarafından değerlendirilmiş olup; 09.01.2019 tarih ve 991 sayılı yazı ile doktora tezi kapsamında saha araştırması için anket yapılmasına, katılımcıların kişisel bilgilerinin istenmemesi, çalış esnasında ses ve görüntü kaydı alınmaması ve saha araştırması tamamlandıktan sonra çıktıların İl Müdürlüğü’ne gönderilmesi şartıyla izin verilmiştir.

1.5.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Evren; üzerinde çalışma yapılarak hakkında veri toplanmak istenen nüfus olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan hareketle evren, verilerin elde edildiği ve araştırma problemine yanıt verebilecek nitelikteki çalışma sonuçlarının kapsamasını istendiği kaynak olarak tanımlanmaktadır (Çaparlar ve Dönmez, 2016: 214).

Evren tanımlamalarında, araştırma evreni ve hedef evren olmak üzere iki farklı tanımlamaya vurgu yapıldığı görülmektedir. Hedef evren, istatistiki olarak hakkında çıkarım yapılan ve veri toplanmak istenen nüfus olarak tanımlanmaktadır. Araştırma evreni ise deneysel olarak erişilebilen çalışma evreni veya örneklem evreni olarak ifade edilmekte ve üzerinde çalışma yapılan asıl nüfus olarak tanımlanabilir. Hedef evrenin bazı birimleri uygulanabilirlik gibi sınırlılıklar göz önüne alınarak daraltılıp, ihmal edilebilir. Bu tür durumlarda ortaya çıkan sınırlılıklar nedeniyle daraltılan çalışma evreni, araştırma evreni olarak tanımlanmaktadır. Yürütülen bir araştırmada hakkında veri toplanacak evren doğru tanımlanmaz ise araştırma açısından bazı olumsuz sonuçlara yol açabilir. Evren doğru tanımlanmaz ise çalışma yürütülen örneklem, evreni doğru temsil etmediğinden doğru bir çıkarım yapılamamasına sebep olur ve yine araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular ile evrenin bütünü için genelleme yapılamayacağından araştırma tartışmalı hale gelir. Açıklanan bu nedenlerle, araştırma ne kadar iyi yürütülmüş ve yapılandırılmış olsa da evren doğru tanımlanmadığında araştırmanın güvenilirliği oldukça düşecektir (Fan ve Wang, 1999: 7-9).

Şekil 1.2: Suriyelilerin Türkiye’de İlk 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5645>. 22.11.2018.

2011’de Suriye iç savaşı nedeniyle ülkemize yönelen Suriyeli sığınmacıların sayısı zaman içerisinde sürekli artış göstermiştir. Şekil 1.2’de Türkiye’de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin ilk 10 şehre göre dağılımı sunulmuştur. Şekle göre Suriyelilerin en yoğun yaşadığı il 558.805 kişi ile İstanbul olurken, onu sırasıyla 458.404 kişi ile Şanlıurfa ve 440.692 kişi ile de Hatay takip etmektedir. Bursa, o dönem Suriyelilerin en yoğun yaşadığı yedinci il konumundadır. Saha çalışmasının yapıldığı dönemde Bursa’da kayıtlı 161.774 Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. (GİGM, 2021). Bursa’da yaşayan sığınmacı sayısının kayıtlı sığınmacı sayısından yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Sığınmacı nüfusunun dinamik olması, ülkemize kaçak ve kontrolsüz göçün halen devam etmesi, sığınmacıların yaşadıkları şehirleri izinsiz olarak terk ederek başka şehre yerleşmeleri ve devletin bu konuda sistematik takip ve kontrol mekanizması geliştirmemiş olması gibi durumlar bu durumun nedenleri arasında gösterilebilir. Açıklanan bu sebepler; sığınmacılara yönelik güncel bilgilerin tutulmasını zorlaştırmakta ve bu durum da çalışmanın evren ve örneklem belirlenmesini güçleştirmektedir.

Grafik 1.1: Suriyelilerin Türkiye’de İlk 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>. 12.06.2022.

Yukarıda Grafik 1.1’de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin 12.06.2022 tarih itibariyle Türkiye’de en yoğun yaşadığı 10 şehir gösterilmiştir. Araştırmanın temellendirildiği dönem yayımlanan ve Şekil 1.2’de sunulan 2018 yılı GİGM verileri ile araştırmanın sonuçlandırıldığı 2022 yılı GİB verileri karşılaştırıldığında Suriyelilerin en yoğun yaşadığı illerin aynı olduğu ve sadece bazı illerin sıralamasının değiştiği görülmüştür. Suriyelilerin 2022 yılında en yoğun yaşadıkları iller incelendiğinde; en yoğun yaşadıkları il 545.697 kişi ile İstanbul olurken onu sırasıyla 463.663 kişi ile Gaziantep, 429.121 kişi ile de Hatay takip etmektedir. 2018 yılında Suriyeli sayısında dördüncü sırada olan Gaziantep ili, 2022 yılında ikinci sıraya yükselmiştir. Bu iki veri arasında en dikkat çekici husus ise Bursa dâhil altı şehirde yaşayan Suriyelilerin sayısı artış göstermişken; İstanbul, Hatay, Şanlıurfa ve Kilis illerinde yaşayan Suriyeli sayısı azalış göstermiştir. Aradan geçen dört yılda, Suriyeli sığınmacıların oransal olarak en fazla artış gösterdiği il Konya olurken, oransal olarak en fazla azalış gösterdiği il Kilis olmuştur.

Tablo 1.1: Bursa’da Suriyelilerin İlçe ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

İlçe		0-17	18-64	65 Üstü	Toplam
TOPLAM		69.643	89.895	2.236	161.774
1	Yıldırım	28.751	34.590	930	64.271
2	Osmangazi	21.845	29.633	687	52.165
3	İnegöl	6.656	9.584	223	16.463
4	Görsu	2.298	4.003	119	7.120
5	Nilüfer	1.690	2.474	71	4.235
6	Kestel	1.267	1.652	56	2.975
Ara Toplam		62.507	81.936	2.086	147.229
7	Orhangazi	1.197	1.702	22	2.921
8	Karacabey	1.117	1.532	17	2.666
9	Mustafakemalpaşa	699	1.069	13	1.781
10	Yenişehir	545	508	9	1.062
11	İznik	366	438	5	809
12	Gemlik	176	229	2	407
13	Mudanya	78	103	2	183
14	Orhaneli	16	22	0	38
15	Büyükorhan	5	26	0	31
16	Harmancık	3	25	0	28
17	Keles	8	17	1	26
	Bilinmiyor	2.226	2.288	79	4.593

Kaynak: Bursa İl Göç İdaresi Müdürlüğü’nün 27.11.2018 tarihli yazısı.

Çalışma kapsamında yürütülen araştırmanın evrenini, 2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç savaş nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalıp ve Türkiye’ye sığınarak Bursa’ya yerleşen Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır. Çalışmanın yapıldığı dönemde Bursa’da geçici koruma statüsünde kayıtlı bulunan ve Tablo 1.1’de gösterilen 161.774 Suriyeli sığınmacı hedef evreni oluşturmaktadır. Bursa’da kayıtlı bulunan Suriyeli sığınmacıların çok büyük kısmı Tablo ’da görüleceği üzere Bursa’nın Yıldırım, Osmangazi, İnegöl, Gürsu, Nilüfer ve Kestel olmak üzere altı ilçesinde yaşamaktadır. Araştırma sahasının geniş olması, saha araştırmasının planlanan sürede bitirilmek istenmesi ve diğer ilçelerde yaşayan Suriyeli sığınmacı sayısının düşük olması nedeniyle araştırma evreni altı ilçe olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında yasal kısıtlar nedeniyle 0 – 17 yaş aralığı ve erişilebilirlik nedeniyle de 65 yaş ve üstü sığınmacılar evrene dâhil edilmeyerek ihmal edilmiştir. Sonuç olarak yürütülen çalışmada yukarıda bahsedilen sınırlılıklar nedeniyle evren daraltılmış olup, son durumda araştırma evrenini Bursa’da altı ilçede yaşayan 81.936 Suriyeli sığınmacı oluşturmaktadır.

Evren belirlendikten sonra sıra örneklem büyüklüğünün belirlenmesine geçilmiştir. Örneklem; evrenden belirlenen kriterlere seçilen birimlerden oluşan, evrenin sahip olduğu özellikleri taşıması varsayımıyla evreni nicel ve nitel açıdan temsil eden topluluk olarak ifade edilebilir (Özmen, 1999: 27). Örneklem yönteminde asıl olan, seçilen örneklemelerin evreni doğru temsil etmesidir. Çalışma yapılacak evren, ne kadar büyük ise örneklem sayısının da aynı şekilde büyük olması beklenir (Balcı, 2005). Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde temel nokta çalışılan evrende temsil yeterliliğini koruyarak en küçük sayıya ulaşmaktır (Karasar, 2005). Çalışılan evrende, örneklem sayısı ne kadar yüksek olursa evreni temsil niteliği o ölçüde artar. Ancak örneklem sayısının artması, çalışmanın maliyetinin artmasına, süresinin uzamasına ve çalışmada görev yapan personel sayısının artmasına sebep olur. Bu açıdan, yürütülen araştırma için evren büyüklüğüne uygun örneklem sayısının belirlenmesi gereklidir (Sümbüloğlu, 2004).

Bilimsel çalışmalarda doğru örneklem yönteminin benimsenmesi, yapılan araştırmanın etkinliğini ve duyarlılığını artırmak açısından önemlidir. Etkililik, az sayıda örneklemden mümkün olan en fazla bilginin elde edilmesi olarak ifade edilir ve çalışılacak örneklem büyüklüğü, çalışmada benimsenen etkililiğe ve kullanılacak analizlere bağlıdır. Analizler ise, istatistik olarak kullanılacak hipotez testlerini ve

parametre tahminlerini işaret etmektedir. Yine belirlenen örneklemin büyüklüğü istatistiksel açıdan probleme ilişkin oluşturulan hipotez testlerinin güçlülüğünü, parametre tahminlerinin duyarlılığını ve hata aralıklarını etkiler (Fan ve Wang, 1999: 12).

Bursa’da geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli sığınmacıların sayısının çok olması ve tamamına ulaşmanın mümkün olmaması nedeniyle çalışmada evrenden yola çıkarak örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Yapılan çalışmalarda örneklem büyüklüğünün doğru belirlenmesindeki en önemli şart, evreni temsil etme yeteneğine sahip ve evreni doğru yansıtabilecek örneklemin en küçük sayıda olmasıdır. Sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda, ortalamanın standart hatasının 0,05’den daha küçük olması halinde belirlenen örneklem büyüklüğünün kabul edilebilir olduğu; %5’lik anlamlılık düzeyinin yeterli olabileceği belirtilmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014: 84-88). Bu şekilde %5 anlamlılık düzeyi ile belirlenen örneklem topluluğunun sahip olduğu özellikler ile çalışılan evrenin sahip olduğu özellikler arasında %5’ten fazla fark olmayacağı ve bunun sonucunda da yapılan çalışmalarda %95 güven düzeyine sahip verilerin elde edilebileceğini göstermektedir (Büyüköztürk vd., 2012: 14). Sosyal bilimlerde yürütülen çalışmalarda yaygın olarak %5’lik anlamlılık düzeyi kullanılmaktadır. (Çoşkun vd., 2017: 137). Bu kapsamda Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyonuna yönelik yapılan bu çalışmada da 0,05 örneklem hatası için %95 güven düzeyi örneklem büyüklüğü esas alınmıştır. Aşağıda Tablo 1.2’de sunulan evren büyüklüğü ve örneklem sayıları tablosuna göre, evren büyüklüğü dikkate alınarak $\alpha=0.05$ anlamlılık ve $\pm$ %5 hata payına göre araştırma için 381 – 383 örneklem sayısının araştırma için yeterli olabileceği belirtilmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014: 50).

Tablo 1.2: Evren Büyüklüğü ve Örneklem Sayıları

Evren Büyüklüğü	± 0.03 örnekleme hatası (d)			± 0.05 örnekleme hatası (d)			± 0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2.500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5.000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10.000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25.000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50.000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100.000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1.000.000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 50

Yürütülen bu çalışma kapsamında, Tablo-1.2’de (Evren ve Örneklem Büyüklüğü Tablosu) bulunan hesaplamalar dikkate alınarak, belirlenen ilçe ve cinsiyet kotasına göre toplamda 598 Suriyeli sığınmacıya ulaşılarak anket görüşme formu doldurulmuştur.

Tablo 1.3: Suriyeli Sığınmacıların Evren ve Örneklem Dağılımı

İlçe	Evrendeki Suriyeli Sığınmacı Sayısı	Çalışma Evreni (18-64 Yaş Suriyeliler)	Evrene Göre Örneklem Sayısı			Görüşme Yapılan Toplam Örneklem Sayısı		
			Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
YILDIRIM	64.271	34.590	92	75	167	123	156	279
OSMANGAZİ	52.165	29.633	77	59	136	68	72	140
İNEGÖL	16.463	9.584	25	18	43	26	21	47
GÜRSU	7.120	4.003	10	9	19	13	10	23
NİLÜFER	4.235	2.474	6	5	11	11	16	27
KESTEL	2.975	1.652	4	4	8	11	5	16
Diğer İlçeler	14.545	7.959	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	161.774	89.895	215	169	384	252	280	532

Tablo 1.3’de çalışma kapsamında yapılan saha araştırmasının evren ve örneklem dağılımı sunulmuştur. Tablo, Bursa İl Göç Müdürlüğü’nün Bursa’da geçici koruma kapsamında bulunan kayıtlı bulunan Suriyelilerin ilçe, yaş ve cinsiyet dağılımlarını gösteren yazısına göre hazırlanmıştır. Evren ve örneklem sayısının belirlenmesinde aşağıda verilen aşamalar izlenmiştir:

- Bursa’da kayıtlı bulunan Suriyeli sığınmacı sayısının yüksek olması, Bursa’nın 17 ilçesi ile geniş bir coğrafyaya sahip olması ve sığınmacıların büyük kısmının Bursa’nın merkez ilçelerinde yaşamaları sebepleriyle çalışma evreni 6 ilçe ile kısıtlanmıştır.
- Bursa İl Göç Müdürlüğü’nün yazısı kapsamında; çalışmanın yapıldığı dönemde, Bursa’da kayıtlı sığınmacıların ortalama %91’inin, çalışma evrenini oluşturan ve örneklem dağılımının belirlendiği altı ilçede kayıtlı olduğu görülmüştür. Bunlar, sığınmacı nüfus sırasına göre Yıldırım, Osmangazi, İnegöl, Gürsu, Nilüfer ve Kestel ilçeleridir. Sığınmacıların az yoğunlukta olduğu 11 ilçe, çalışma evrenine dâhil edilmemiştir.
- Çalışmada, evreni Bursa’da yaşayan Suriyeli sığınmacılar oluştururken, çalışma evrenini; Bursa’da Yıldırım, Osmangazi, İnegöl, Gürsu, Nilüfer ve Kestel ilçelerinde yaşayan 18 - 65 yaş aralığındaki Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır. Bu sayı, Bursa’da kayıtlı olan ve 18 - 65 yaş aralığında bulunan sığınmacıların ortalama %91’ine tekabül etmektedir.
- Çalışma evreninin belirlenmesine müteakip Tablo- 1.3’de belirtilen Evren Büyüklüğü ve Örneklem Sayıları tablosuna göre $\pm 0,05$ örneklem hatası yöntemi ile altı ilçe için ayrı ayrı cinsiyet bazlı örneklem dağılımları oluşturulmuştur.
- Belirlenen çalışma evrenine göre örneklem sayıları; altı ilçede kayıtlı bulunan sığınmacıların nüfusları oranında dağıtılmıştır. Yine ilçelere göre dağılımı yapılan örneklem sayıları, ilçelerde kayıtlı sığınmacıların cinsiyetlerine göre nüfusları oranında kendi içerisinde tekrar dağıtılmıştır. Çalışma evrenine göre örneklem sayılarının dağılımı Tablo 1.3’de gösterilmiştir.
- Çalışma başladığında Tablo 1.3’e göre ilçe ve cinsiyet kotasına bağlı olarak en az 384 örneklem ile görüşme yapılması hedeflenmiş olup; araştırmanın güvenilirliğini artırmak ve bazı anketlerden alınan cevapların araştırmanın

niteliği açısından katkı sağlamaya bileceği düşünülerek sahada örneklem sayısı artırılmıştır.

- Örneklemeler sahada rastlantısal olarak belirlenmiştir.

Görüşme yapılan örneklem sayısı, çalışma evrenine göre örnekleme alınacak kişi sayısının ortalama %156'sına tekabül etmektedir ki bu durum araştırmanın güvenilirliğini artırmaktadır. Saha araştırmasının bitimine müteakip anket görüşme formlarının analizleri yapılmış olup; analiz sonucunda kullanılabilir anketlerin tasnif edilmesi neticesinde 532 görüşme formu bu araştırma kapsamında değerlendirmeye alınmıştır.

1.5.2. Araştırma Alanının Belirlenmesi

Bursa şehri özelinde yürütülen bu çalışmada, çalışma alanı olarak Bursa'nın hangi nedenler ile belirlendiğine ve hangi faktörlerin etkili olduğuna ilişkin bazı gerekçelere yer vermek gerekmektedir.

Bursa, tarihsel süreçte yüzyıllar boyunca önemli bir ticaret ve yönetim merkezi olmuştur. Osmanlı Devleti'nin ilk başkenti olan şehir, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile beraber coğrafi konumu ile birlikte özellikle sanayi ve ticaret alanında ilerlemesini artırarak günümüzde ülkedeki en önemli sanayi ve ticaret kentlerinden biri haline gelmiştir. Modern kent olarak bütün özellikleri barındıran Bursa, sahip olduğu doğal güzellikleri, tarihsel zenginlikleri, sanayi ve teknoloji ile bütünleştirerek Türkiye'nin en gelişmiş kentlerinden biri haline gelmiştir.

Bursa'nın sahip olduğu zenginlikler ile sanayi ve ticaret kenti olması ve iş imkânlarının çeşitliliği gibi sebepler yoğun göç almasına neden olmuştur. Bursa coğrafi konumu itibarıyla özellikle Suriyeliler için göç yolları güzergâhında bulunmasa da, şehrin gelişmişlik düzeyi, iklimi ve doğal güzellikleri göç açısından çekici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün yayımladığı verilere göre 16.09.2021 tarihi itibarıyla Bursa'da 181.481 kayıtlı Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır (GİGM, 23.09.2021). Bursa, Türkiye'de en fazla Suriyeli sığınmacının yaşadığı yedinci şehir, Marmara bölgesinde ise İstanbul'dan sonra en fazla Suriyeli sığınmacının yaşadığı ikinci şehir konumundadır. Kayıtlı Suriyeli nüfusun il nüfusuna oranına bakıldığında ise Bursa %5,94 ile Türkiye'de 9 uncu sırada, Marmara

bölgesinde ise 1 inci şehir konumundadır. Suriyeli sığınmacıların Türkiye nüfusuna oranı %4,51'dir (GİGM, 23.09.2021).

Suriyeli sığınmacıların Bursa'yı yoğun olarak tercih etme nedenleri çalışma öncesinde tam olarak bilinmiyor olsa da bazı varsayımlar üzerinden bu durumun nedeni tahmin edilmektedir. Bu varsayımlardan ilki Bursa'nın gerek sosyal ve ekonomik gelişmişlik düzeyi gerekse coğrafi konumu ve doğal güzellikleri ile Türkiye'nin yaşanabilir önemli şehirlerinden biri olmasıdır. Bu varsayımlardan bir diğeri de, Bursa'ya ilk göç hareketini gerçekleştiren Suriyeli sığınmacıların, birbirleriyle farklı sebepler ile göç ağı kurarak göç halkası oluşturmuş olmalarını düşünmüş olmamızdır. Bu durum Bursa'ya göç eden Suriyelilerin, Suriye'nin hangi yerleşim bölgelerinden geldiklerini ve geldikleri yerleşim bölgesi ile yerleştikleri bu yeni şehir arasında ne tür bir bağ kurabildiklerini tespit ettiğimizde daha somut bir şekilde ortaya koyulabilecektir. Yine çalışma öncesi varsayımlarımızdan bir diğeri de sığınmacıların Bursa'ya tercih etmeden önce Türkiye'nin farklı şehirlerinde veya sığınma kamplarında yaşadıklarını ve yaşadıkları mekandan farklı gerekçeler ile memnun olmadıkları için Bursa'ya geldiklerini düşünmemizdir. Çalışma öncesi tahmin edilen bu varsayımların, anket görüşme formunda bu konuya ilişkin yöneltilen soruların analiz edilmesi neticesinde Bursa'yı tercih etme nedenlerinin somut bir şekilde ortaya çıkartılacağı düşünülmektedir. Aralık 2014 tarihinde Bursa'da kayıtlı 20.000 Suriyeli sığınmacı bulunurken, bu sayı 16.09.2021 tarihi itibarıyla ortalama dokuz artarak 181.481 sayısına ulaşmıştır (GİB, 2021).

Bursa, TÜİK tarafında yapılan "İllerde Yaşam Endeksi" araştırmasına göre 19 uncu sırada yer almaktadır (TÜİK, 2015), TÜİK verilerine göre İstanbul Ticaret Üniversitesi tarafından yapılan Türkiye'deki Yaşanabilir İller araştırmasında onuncu sırada yer almaktadır. Yine İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması araştırmasına göre Bursa'nın altıncı sırada yer aldığı görülmüştür (SEGE-2017: 69).

Tarihsel süreçte Bursa, farklı dinlere ve ırklara mensup birçok topluma ev sahipliği yapmıştır. Özellikle Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Lozan antlaşması sonrası başlayan mübadele döneminden 1989 döneminde gerçekleşen Bulgaristan Türkleri'nin göçüne kadar geçen süreçte büyük bir göçmen kitlesini ağırlamıştır. Türkiye'de ilk defa yapılan 1927 nüfus sayımına göre Bursa Vilayeti'nin şehir ve kazalar dâhil toplam

nüfusu 407.595 olarak ölçülmüştür (28 Teşrinnevvvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri, s.11). 1965 yılında yapılan nüfus sayımında ise Bursa nüfusu 755.504 olarak ölçülmüştür (Devlet İstatistik Enstitüsü, 1965, s.4). Günümüzde Bursa'nın nüfusu 3.101.833 kişiden oluşmaktadır (TÜİK, 2020). 1927 yılından günümüze gelen süreçte Bursa'nın nüfusu ortalama sekiz kata yakın bir artış göstermiştir.

1.5.3. Araştırma Süresi

Çalışma kapsamında; Bursa İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nden alınan izin doğrultusunda, Bursa'nın Yıldırım, Osmangazi, Nilüfer, İnegöl, Gürsu ve Kestel ilçelerinde, her aileden bir kişi olmak üzere 01 Ocak–15 Nisan 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcılar ile gerçekleştirilen anket görüşmesi ortalama 15 dakika sürmüştür. Anket görüşme formları katılımcıların dillerine göre Arapça veya Türkçe yapıldığı için ve yine görüşme sırasında tercüman olduğu için katılımcıların büyük çoğunluğu anket formunu zorlanmadan ve hızlı bir şekilde doldurabilmiştir. Saha araştırmasında görüşmeler; sivil toplum kuruluşları ile Suriyeli sığınmacıların yoğun yaşadıkları mahalleler ve işyerleri ziyaret edilerek gerçekleştirilmiştir. Kadınlar ile yapılan görüşmelerin büyük kısmı mesai saatleri içerisinde meslek ve dil kursları gibi kamusal alanlarda yapılarak tamamlanmıştır. Erkek sığınmacılar, mesai saatleri içerisinde çalıştıkları için görüşmeler sıklıkla işyerlerinde yapılmış, mesai saatleri dışında kısmi olarak ev ziyaretleri ile kafe ve çay ocaklarında görüşmeler yapılarak saha araştırması tamamlanmıştır.

Saha araştırmasının tamamlanması ile birlikte görüşme formlarının tercüme edilmesi ve yorumlanması safhasına geçilmiştir. Saha araştırması planlandığı gibi vaktinde tamamlanmış olsa da araştırma bulgularının yorumlanması ve analiz edilmesi sürecinde tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgını ortaya çıkmıştır. Salgın nedeniyle araştırma bulgularının analiz süreci olumsuz etkilenmiş ve hatta sürecin uzamasına neden olmuştur.

2019 yılı Kasım ayında Çin'de ortaya çıkan koronavirüs hastalığı (COVID-19) zamanla çevre ülkelere hızla yayılmış ve günümüzde hala devam eden bir pandemiye dönüşmüştür. Yaygın olarak solunum yoluyla bulaşan, bunun sonucunda zaman içerisinde hızla yayılan ve farklı varyantları ortaya çıkan koronavirüs hastalığına,

Haziran 2022 itibariyle tüm dünyada 532 milyondan fazla kişi yakalanmış ve toplamda 6 milyondan fazla insan bu hastalık nedeniyle hayatını kaybetmiştir (WHO, 2022).

Türkiye, koronavirüs hastalığının dünyada hızla yayılması neticesinde, Ocak 2020 yılı itibariyle bazı tedbirler almaya başlamış ve 11 Mart'ta ilk vakanın ülkede tespit edilmesiyle birlikte tedbirlerini artırmıştır. Türkiye, salgının ilk sürecinde üniversiteler dâhil örgün eğitime kısmi ara vermiştir. Ülkede vakaların hızla artması sonucunda tedbirler artırılarak bütün eğitim düzeylerinde örgün eğitime verilen ara uzatılmış ve uzaktan eğitim modeline geçilmiştir. Örgün eğitim faaliyetlerinin durdurulması tedbirine ilave olarak zaman içerisinde maske takma zorunluluğu, sokağa çıkma yasağı, yurtiçi ve yurtdışı seyahat yasağı gibi farklı kısıtlama ve tedbirler alınmıştır. Yine kuaför, çay ocağı, sinema, tiyatro, düğün salonları, spor salonları ve kafe gibi halkın yoğun olarak kullandığı işletmelere geçici olarak faaliyet yasağı getirilmiştir. Pandemi nedeniyle alınan tedbirler, başta Türk vatandaşları olmak üzere Suriyeliler ve ülkede bulunan diğer yabancıları sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan olumsuz etkilemiştir.

Çalışmanın saha araştırması kısmı, çalışma takvimine uygun olarak tamamlanmış ve araştırma bulgularının analizi safhası aşamasına geçilmiştir. Araştırma bulgularının yorumlanması vaktinde yapılmış olsa da, Çin'de ortaya çıkan salgının Türkiye'ye sıçraması ve bunun sonucunda salgın nedeniyle getirilen ve yukarıda belirtilen kısıtlamalar tezin savunma sürecinin gecikmesine neden olmuştur. Türkiye'de 2022 yılı itibariyle Pandemi kısıtlamalarının kaldırılması ve hayatın normale dönmesiyle birlikte tezin savunma aşamasına geçilebilmiştir.

1.5.4. Araştırma Verilerinin Analizi

Bilimsel araştırmalar, sahip olduğu özellikler itibariyle ulaştığı doğru bilgiler ile doğru kararlar verme temelinde yürütülür. Bu bakış açısı ile yürütülen bilimsel çalışmalar ile, çalışma sonunda ulaşılan bulguların genelleştirilmesi sağlanmaktadır (Arıkan, 1994: 129). Bilimsel araştırmalar sonucunda çıkan bulgular genellenebildiği ölçüde anlam ifade eder ve yürütülen çalışmanın değeri ve kıymeti artar (Özen ve Gül, 2007: 396). Bilimsel araştırma süreci, öncelikle üzerinde araştırma yapılacak konuya ilişkin teorik yaklaşımın belirlenmesi ile başlar. Devam eden süreçte, çalışma yapılacak konu ile ilgili araştırma metodolojisi belirlenerek, hipotezler aracılığıyla çalışma soruları

oluşturularak araştırma süreci devam etmektedir. Bilimsel araştırmaların en temel kaynağını veriler oluşturmaktadır.

Bu çalışma kapsamında yürütülen araştırmada nicel yöntem benimsenmiş ve evren büyüklüğüne göre belirlenen Suriyeli sığınmacılardan oluşan örneklem grubuna uygulanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, araştırma kantitatif bir çalışma olduğundan rastlantısal olarak seçilen 18 – 65 yaş aralığında Suriyeli sığınmacı grubu oluşturmaktadır. Yürütülen araştırmada, nicel verilere ulaşmak için anket tekniği uygulanmıştır. Saha araştırmasında katılımcılara yöneltilen anket sorularının yanı sıra gözlem yapılarak görüşme notları gibi tekniklerde kullanılmıştır. Ankette formunda yer alan sorular, soru türlerine bağlı olarak yanıtlar kapalı uçlu ve bazı sorularda açık uçlu ifadeler şeklinde düzenlenmiştir. Sorulan sorularda katılımcılardan, kendilerine en uygun seçeneği işaretlemeleri veya yazmaları istenmiştir. Katılımcıların anket sorularına verdikleri yanıtlar yazılım ile analiz edilerek sayısal verilere dönüştürülmüştür.

Araştırma kapsamında, Suriyeli sığınmacılara yöneltilen anket soruları ile nesnel veriler elde etmek amaçlanmıştır. Anket kapsamında elde edilen verilerin analiz edilerek işlenmesi ve araştırmanın amacına uygun bulgulara ulaşmak için önem arz etmektedir. Anket çalışması ile elde edilen bilgiler istatistiksel olarak anlam ifade edebilmesi için veri setleri hazırlanmış ve elde edilen veriler SPSS 24 (Statistical Package for Social Sciences) programı aracılığıyla analiz edilerek bulgular çıkartılmaya çalışılmıştır. Analiz neticesinde elde edilen veriler tablo haline getirilmiştir. Araştırmanın ana bağımlı değişkeni olan “Bursa’daki hayata sağladım” değişkeni ile hipotezlere yönelik analizler yapılmıştır. Bu analizler, normallik testi ($p < 0,05$), cronbach's alpha güvenilirlik analizi, KMO örneklem yeterliliği ve Bartlett's analizi, Kay Kare (anlamlılık testi), Mann Whitney U (MWU) testi, Kruskal Wallis testi, Korelasyon analizi ile Frekans tablosu tekniklerinden faydalanılmıştır. Analiz ile elde edilen kategorik veriler örneklem sayısı ile yanıtların yüzdesel dağılımı tablo haline getirilmiştir. Çalışmanın analizinde kullanılan analizler, araştırmanın ana bağımlı değişkeni olan Bursa’daki hayata uyum sağlama düzeyi ile hipotezlere uygun olarak belirlenmiştir.

1.6. Araştırmanın Problemi ve Hipotezler

Göç olgusu, tarihsel süreçten günümüze kadar geçen süreçte çözülmesi zor bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç süreci, hem ev sahibi hem de misafir toplumu sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan etkilenmesine sebep olmakta ve beraberinde birçok sorunu gündeme getirmektedir. 2011 yılında başlayan kitlesel Suriyeli göçü Türkiye’yi bir çok alanda derinden etkilemiş olup; özellikle toplumların birbiriyle entegrasyonu günümüzde sıkça gündeme getirilmese de ilerde önemli bir problem karşımıza çıkacağı düşünülmektedir.

Günümüzde Türkiye’de sayıları dört milyona yaklaşan Suriyeli sığınmacılara ilişkin literatürde birçok araştırma yapılmış ve bu araştırmaların büyük çoğunluğu göç sürecini ve göçün ortaya çıkardığı ekonomik sorunları bilimsel açıdan incelemiştir. Suriyeli sığınmacıların toplumsal entegrasyonlarını saha araştırmaları ile neden ve sonuç bağlamında inceleyen araştırma sayısının literatürde oldukça az olduğu düşünülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyon sürecini Bursa özelinde ölçme ve değerlendirmeyi amaçlayan bu saha araştırmasında; literatürde yer alan araştırmalardan faydalanılarak anket görüşmeleri formları, ana hipotez ve alt hipotezler oluşturulmuştur. Yürütülen araştırmada nicel araştırma yöntemi ve ilişkisel araştırma modeli kullanılmış ve değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Yapılan bu araştırmanın problemi; Bursa’da yaşayan Suriyelilerin sosyal, kültürel entegrasyon seviyelerini inceleyerek, entegrasyon süreçlerinde yaşanan problemlerin belirlenmesidir. Bu kapsamda araştırmanın temel konusundan hareketle araştırmanın temel hipotezi; Suriyeli sığınmacıların Bursa’ya entegrasyon süreçlerinde demografik, sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik etkiler arasında anlamlı bir ilişki vardır. Araştırmanın alt hipotezleri aşağıda sıralanmaktadır.

Hipotez-1

H0: Suriyeli sığınmacıların; cinsiyetleri ile Bursa’ya göç etme nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; cinsiyetleri ile Bursa’ya göç etme nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Hipotez-2

H0: Suriyeli sığınmacıların; göç etmeden önceki mesleği ile Bursa'ya göç etme nedenleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; göç etmeden önceki mesleği ile Bursa'ya göç etme nedenleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez-3

H0: Suriyeli sığınmacıların; Suriye'de yaptığı meslekler ile Bursa'da meslekleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Suriye'de yaptığı meslekler ile Bursa'da meslekleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez-4

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Hipotez-5

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri medeni durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.

Hipotez-6

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez-7

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.

Hipotez-8

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri yaşadıkları ilçeye göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri yaşadıkları ilçeye göre farklılık göstermektedir.

Hipotez-9

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'deki ikamet ettikleri bölgelere göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'deki ikamet ettikleri bölgelere göre farklılık göstermektedir.

Hipotez-10

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri şimdiki mesleklerine göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri şimdiki mesleklerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez-11

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile kişisel aylık gelirleri arasında ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile kişisel aylık gelirleri arasında ilişki vardır.

Hipotez-12

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile Türkçe bilme seviyeleri arasında ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile Türkçe bilme seviyeleri arasında ilişki vardır.

Hipotez-13

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'de yaşanan olaylarda yakınıni kaybetme durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'de yaşanan olaylarda yakınıni kaybetme durumlarına göre farklılık göstermektedir.

Hipotez-14

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'deki yakınları veya arkadaşları ile sürdürdükleri ilişkilere göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'deki yakınları veya arkadaşları ile sürdürdükleri ilişkilere göre farklılık göstermektedir.

Hipotez-15

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri öncelikli olarak yardım talep ettikleri alanlara göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri öncelikli olarak yardım talep ettikleri alanlara göre farklılık göstermektedir.

Hipotez-16

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri STK'lar ile ilişki durumlarına göre farklılık göstermemektedir

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri STK'lar ile ilişki durumlarına farklılık göstermektedir.(2'li Grup)

Hipotez-17

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Türkiye'ye göç etme sebeplerine göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Türkiye'ye göç etme sebeplerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez-18

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Bursa'ya göç etme sebeplerine göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Bursa'ya göç etme sebeplerine göre farklılık göstermektedir.

Hipotez-19

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Bursa'da yaşadıkları mahalle/semti tercih etme nedenlerine göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Bursa'da yaşadıkları mahalle/semti tercih etme nedenlerine göre farklılık göstermemektedir.

Hipotez-20

H0: Suriyeli sığınmacıların; Türklerle sorun yaşama düzeyleri ile Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Türklerle sorun yaşama düzeyleri ile Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez-21

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile Suriye'nin geleceğine dair düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile Suriye'nin geleceğine dair düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez-22

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'ya dair imkânlardan memnuniyet ve aidiyet algıları ile Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'ya dair imkânlardan memnuniyet ve aidiyet algıları ile Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez-23

H0: Suriyeli sığınmacıların; sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım düzeyleri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım düzeyleri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez-24

H0: Suriyeli sığınmacıların; beklentilerinin karşılanma düzeyi ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; beklentilerinin karşılanma düzeyi ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez-25

H0: Suriyeli sığınmacıların; şehrin öne çıkan kavramlarına yönelik hâkimiyet düzeyleri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; şehrin öne çıkan kavramlarına yönelik hâkimiyet düzeyleri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez-26

H0: Suriyeli sığınmacıların; mekânsal bilgileri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; mekânsal bilgileri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Göç konusu, insanlık tarihi boyunca ilkel dönemlerden günümüze kadar olan tarihsel süreçte dinamik bir unsur olarak hayatımızda önemli bir yer edinmiştir. Günümüzde hala farklı şekillerde devam eden göç hareketlerinin sebep sonuç ilişkileri sosyal, ekonomik ve siyasal mekanizmaları derinden etkilemeye devam etmektedir. Bu kapsamda göçün ortaya koyduğu sonuçlar, devletleri ve özellikle milletleri oluşturmadaki etkisi açıktır. Tablo 2.1’de Birleşmiş Milletlerin uluslararası göçmen sayıları Dünya ve Avrupa ölçeğinde belirtilmiştir. Göçmen hareketliliği son yirmi yılda küresel çapta artış eğilimi izlemektedir.

Tablo 2.1: Yıllara Sâri Dünya’da Göçmen Sayısı (1970-2019)

Yıl	Göçmen Sayısı	Dünya Nüfusu	Göçmenlerin Dünya Nüfusuna Oranı
1970	84.460.125	3.667.801.000	%2.3
1975	90.368,010	4.045.192.000	%2.2
1980	101.983.149	4.421.695.000	%2.3
1985	113.206.691	4.833.180.000	%2.3
1990	153.011.473	5.289.294.000	%2.9
1995	161.316.895	5.713.824.000	%2.8
2000	173.588.441	6.104.538.000	%2.8
2005	191.615.574	6.496.776.000	%2.9
2010	220.781.909	6.906.374.000	%3.2
2015	248.861.296	7.325.929.000	%3.4
2019	271.642.105	7.761.203.000	%3.5

Kaynak: Dünya Göç Raporu, 2020.

Tablo 2.1’de yıllar itibariyle Dünya’da göçmen sayıları sunulmuştur. 1970 yılında günümüze kadar gelen süreçte BM verilerine göre dünya nüfusu ortalama iki kattan fazla artarken, aynı dönemde dünyadaki göçmen nüfusu ortalama üç kattan fazla artış göstermiştir. Özellikle geçtiğimiz 15 yılda göçmen nüfusu ortalama %50 artış eğilimi göstermiştir.

Tablo 2.2: Yıllara Sâri Dünya’da Bulunan Göçmen Sayısı ve Cinsiyeti

Yıl	Erkek		Kadın		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	
1990	77.563.467	50.70%	75.422.690	49.30%	152.986.157
1995	81.581.501	50.58%	79.708.475	49.42%	161.289.976
2000	87.719.833	50.64%	85.510.752	49.36%	173.230.585
2005	97.663.081	51.01%	93.783.747	48.99%	191.446.828
2010	113.940.881	51.56%	107.042.306	48.44%	220.983.187
2015	128.238.058	51.72%	119.720.586	48.28%	247.958.644
2020	145.655.844	51.91%	134.942.261	48.09%	280.598.105

Kaynak: UN, <https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock>. 11.06.2021

Tablo 2.2’de Birleşmiş Milletler ’in uluslararası göç istatistiklerine göre dünya da göçmen statüsünde bulunan insanların yıllara sâri cinsiyete göre sayıları verilmiştir. Tablo ’ya göre göçmen sayısı 1990 yılından 2020 yılına kadar düzenli artış göstermiştir. Verilen yıllar arasında göçmen sayısı Dünya’da ortalama %80 artış göstermiştir. Göçmenlerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde, erkek göçmen sayısı ile kadın göçmen sayısının birbirine yakın oranlarda olduğu, cinsiyetler arasındaki oranın zaman içerisinde erkekler lehine artış gösterdiği görülmüştür.

2.1. Göç

Göç kavramı, dünyada yaşamın başlamasıyla ortaya çıkmış bir olgudur. Bu kavram dünya tarihi kadar eski bir kavram olması nedeniyle çok çeşitli tanımlamalara konu olmuş ve önemi her geçen gün artmıştır. Günümüzde ise farklı disiplinleri ilgilendiren bir kavram olduğundan çok çeşitli tanımlar getirilmeye çalışılmış ve buda zengin bir tanım içeriğine sahip olmasını sağlamıştır. Literatüre baktığımızda, göç olgusuna başta sosyal bilimler olmak üzere her disiplin kendi özelinde bir tanımlama getirmiştir. Bu tanımlamalar; göçün sebep ve sonuç ilişkileri ile mekânsal ve zamansal boyutları gibi farklı unsurları önceliklendirmiştir.

Göç kavramına getirilen tanımlamalarda göçün süresi, türü ve nedenine bakılmaksızın insanların yer değiştirmesini doğuran nüfus hareketlerini bu kapsamda değerlendirmişlerdir. Bu getirilen tanımlamaların bazılarını aşağıda değinilmiştir.

Göç kavramına Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından getirilen tanımlama “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret.” şeklindedir. Yine Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından göç (migration) kavramı “Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir.” olarak ifade edilmektedir (IOM, 2013: 35-36). IOM tarafından yapılan bu tanımdan da anlaşılacağı üzere; göçler iç ve dış göç olmak üzere iki farklı kategoriye ayırmıştır. İç göçler, aynı ülke sınırları içerisinde bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine yapılan mekânsal değişiklik olarak tanımlanırken, dış göçler ise bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan mekânsal değişiklik yani bir yer değiştirme olarak ifade edilmiştir.

Türkiye’de bulunan yabancılara ilişkin bütün iş ve işlemleri düzenleyen ve bu yabancı ve göç alanında en temel ve tek kanun olan 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda ise göç kavramı “Yabancıların, yasal yollarla Türkiye’ye girişini, Türkiye’de kalışını ve Türkiye’den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye’ye girişini, Türkiye’de kalışını, Türkiye’den çıkışını ve Türkiye’de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı” olarak ifade edilmektedir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: 3).

Göç ile ilgili tarihten günümüze kadar yapılan tanımlamalarda da anlaşılacağı üzere, göçün sadece bölgeler arası bir yer değiştirme hareketi olmadığı, daha karmaşık ve içinde birçok farklı unsuru ve nedeni barındıran bir kavram olduğu görülecektir. Göç kavramı, göç edilen mekândan ayrılışla başlayan ve göçün son bulacağı yerleşim yeriyle bitmeyen, bunların yanında tekrar geri dönüşün gerçekleşebileceği bir süreci ifade etmektedir. Bu kapsamda göç olgusu tek başına ele alınacak bir olay olarak değil bir süreç olarak ele alınmalıdır (Okolski, 1999: 141).

Bu kapsamda bütüncül bir yaklaşımla göç tanımı yapacak olursak; sosyal, siyasal, ekonomik veya bireysel tercihlerle bir mekândan başka bir mekâna yapılan ve kısa, orta ve uzun vade gibi belirli bir zaman periyodunu kapsayan ve yerleşim yeri hedefi güden coğrafik, kültürel ve toplumsal bir yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2004: 13).

Lee'ye göre göç, genellikle konutun daimi ya da geçici olarak değiştirilmesi şeklinde bir tanımlama yapılmıştır. Ancak getirilen bu tanımda göç sürecinde; mesafe, yer değiştirme iradesinin gönüllü veya istemsiz yapıp yapılmadığı ile ilgili bir sınırlama yapılmamıştır. Yine yapılan bu tanımda göç için, iç ve dış göç olarak da bir ayrım yapılmamıştır. Chambers'ın göçe ilişkin tanımı ise "Tek yönlü bir yolculuktur ve geri dönecek bir yuva yoktur demektir" şeklindedir. Göç esasen insanın yaratılış amacı olan üreme, keşfetme ve egemenlik kurma gibi davranışlarının bir sonucudur. Bu davranışların sonucu olarak ortaya çıkan mekânsal hareketlilik göçü oluşturmuştur. Yine bu hareketliliğin sonucu olarak da sosyal, bilimsel, kültürel miras göç ile birlikte diğer toplumlara taşınmıştır (Chambers, 2014: 23).

Literatürde göç ile ilgili yapılan tanımlamaları incelediğimizde çoğunlukla coğrafi bir hareketlilik ve mekânsal değişiklik temelli tanımlamalar ele alınmıştır. Ancak yapılan bu tanımlamalarda farklı noktalara dikkat çekilmiştir. Yapılan bu tanımlamalar çok farklı bakış açılarını barındırmakla birlikte aslında bir birini tamamlayacak niteliktedir. Bu tanımlamalarda mekânsal değişikliğin ortak payda olduğunu görmektedir. Bu tanımlamaları birbirlerinden ayıran nokta ise göç sürecinin sebep ve sonuçlarına getirilen birbirinden farklı yorumlamalardır (Yönlü, 2018: 7).

Dünya tarihi boyunca gerçekleşen göç hareketleri incelendiğinde, toplumların oluşmasında ve dönüşmesinde göçün önemli bir güç olduğu görülecektir. İnsanların yerleşik hayata geçmesi, bu etkinin açık bir şekilde sonucudur. Karpat'a göre, İslam tarihi MS. 622'de Hicret'le yani göçle başlar. İslam dinine ve Müslümanlara yapılan saldırılar sonucunda düşman bölgelerinden kaçan Müslümanlar; göç ettikleri ülkeleri sosyal, toplumsal ve siyasal olarak etkilemişlerdir. Bu etkiler, Müslümanların yerleştikleri yeni bölgelerle sınırlı kalmamıştır (Karpat, 2010: 11).

2.2. Kavramlar

Günümüzde, göç sürecini gerçekleştiren, göçün aktörü olan insanlara ilişkin birçok kavram kullanılmaktadır. Bu alanda mülteci, göçmen, sığınmacı vb. kavramlar en sık kullanılan kavramlar olmuştur. Literatürde bu kavramlara yönelik çeşitli tanımlamalar getirilmiş olsa da, kavram karmaşası net olarak çözülememiştir. Bu kavramlara nihai bir tanımlama getirilmemesi nedeniyle, göçün aktörü olan insanlara ülkeler tarafından verilen hukuksal statülerde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Örneğin, mülteci ve

sığınmacı statüsü için kurumlar nezdinde açık bir şekilde tanımlama yapılmadığı takdirde, başvuruçular kendilerinin hak ve menfaatlerine uygun statü verilmesi talebinde bulunacaklardır.

Tez kapsamında ele aldığımız göç olgusuna literatürde çok kapsamlı tanımlamalar getirilmiş ve göç kavramı ile diğer ilişkili kavramlar olan mülteci, sığınmacı ve göçmen kavramları arasındaki ayrım karmaşık bir hal almaya başlamıştır. Uluslararası hukukta herkesçe kabul gören kavramlar arasında net bir sınırın çizildiği bir sınıflandırmaya ulaşılamamıştır (Taran, 2000: 87).

Göçün aktörü olan kişiler için yapılan tanımlamalar, hukuki sonuçları itibarıyla ülkeler açısından da farklılık arz etmektedir. Göçmenleri tanımlamak için kullanılan kavramlar üzerinden yaşanan karmaşası Türkiye’de de görülmektedir. Türkiye bu soruna, yürürlüğe koyduğu mevzuatla kendi kavramlarını ve tanımını oluşturarak çözüm bulmaya çalışmıştır.

2.2.1. Göçmen

Göç kavramına ilişkin literatürde birçok tanım yapıldığını ve ortak kabul gören bir tanımın olmadığını ve farklı bilim dalları tarafından farklı şekillerde tanımlandığını yukarıda ifade etmiştik. Göç olgusunun tanımlamasında ortak kabul gören bir tanımın olmaması; benzer şekilde göçmen kavramında da herkes tarafından kabul edilen bir tanımlama yapılmasını ve çerçeve çizilmesini zorlaştırmaktadır.

Genel kabul gören bir göçmen tanımının olmamasının en önemli nedeni tanımlamalarda ortaya koyulan kriterlerin bir birinden farklı olmasıdır. Göçmen kavramı çoğunlukla, zorlayıcı faktörler ve dış müdahale olmaksızın, kişinin kendi özgür iradesiyle ve kişisel menfaatlerini temel alan, bir ülke veya bölgeden başka bir ülke veya bölgeye göç etme iradesini ortaya koyduğu durumları kapsar (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 22).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde göçmen kelimesi için getirilen tanımlama “Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir” olarak ifade edilmiştir (TDK, 2021).

Göçmen kavramına ilişkin değinilmesi gereken bir diğer kavramda muhacir kavramıdır. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre göçmen kavramının tanımı yapılırken muhacir kelimesi ile eş anlamlı olduğu belirtilmiştir (TDK, 2021).

Muhacir kavramı; Arapça kökenli ayrılık manasına gelen ve hicret kelimesinin de kelime kökeni olan “hicr” kelimesinden türetilmiştir. İslam takviminin tarih başlangıcı kabul edilen Hicret, genel manasıyla gayrimüslim bir ülkeden İslam ülkesine göç etmeyi, özel manasıyla ise Hz. Muhammed’in (s.a.v.) ve Mekkeli Müslümanların Medine’ye göç sürecini tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Bu göç sürecinde Mekke’den Medine’ye göç eden Müslümanlara muhâcir, Hz. Peygamber efendimize ve göç eden muhacirlere yardım eden Müslümanlara ise ensâr unvanı verilmiştir (Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Sözlüğü, 2021).

Muhacir kelimesi, Osmanlı’nın resmi göç literatüründe göçmen kavramı için kullanılan bir terimdir. Bu kavram özellikle 18. yy’dan sonra yaşanan mağlubiyetler ve bunun neticesinde kaybedilen topraklarda ikamet eden müslüman ve hatta gayrimüslim tebaanın yeniden yerleştirilmesi konusunda sıkça kullanılan bir kavram olmuştur.

Muhacir kavramı mevzuatımızda, 14.06.1934 tarihinde Resmi Gazete yayımlanan 2510 sayılı İskân Kanununun üçüncü maddesinde “Türkiye’de yerleşmek maksadile dışarıdan, münferiden veya müçtemian, gelmek isteyen Türk soyundan meskûn veya göçebe fertler ve aşiretler ve Türk kültürüne bağlı meskûn kimseler, işbu kanunun hükümlerine göre Dahiliye Vekilliğinin emrile kabul olunurlar. Bunlara (muhacir) denir.” şeklinde tanımlanmıştır. Kanunda muhacir tanımlaması yapılırken, Türk soyundan gelmeleri ve Türk kültürüne bağlı olmaları şartları aranmıştır (İskân Kanun, 1934: 2510/3). Muhacir kavramı, balkanlardan yoğun göç almış olan Bursa’da, balkan göçmenlerini tanımlamak için halk dilinde kısaca “macir” şeklinde de kullanılmaktadır.

Türk hukukunda göçmen kavramının tanımı 5543 Sayılı İskân Kanunu’nda yapılmıştır. Bu kanunun tanımlar başlıklı 3 üncü maddesinin d) bendinde “Göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır.” şeklinde bir tanımlama getirilmiştir. Mevzuatımızda göçmen kavramı, yerleşmek amacıyla ülkemize gelen kişilerin Türk soyundan olmasını ve Türk kültürüne bağlılığı zorunlu kıldığından, uluslararası hukuka göre daha dar kapsamlı bir tanım olmuştur (Aydoğan, 2006: 21).

Devletler, göçmen kavramının tanımlamasına siyasi düzlemde yaklaşmaktadır. Bu duruma örnek olarak Avrupa toplumları gösterilebilir. Avrupa toplumları, göçmenlerin sayısı, ırkı ve etnik unsurlarına göre konuya farklı yaklaşmakta ve kendilerine yakın gördükleri göçmenler ile kendilerine yakın olarak görmedikleri göçmenler arasında farklı politika güderek göçmenler arasında ayırım yapmaktadır (Canatan, 2013: 327). Göçmen kavramına, siyasi bakış açısı ile getirilen tanımlamalar, göçmenlerin; kültürel, sosyal veya ekonomik açıdan zorluk yaşamalarına sebep olmaktadır. Toplumsal alanda farklı bir kimliğe sahip olmak ve farklı bakış açılarına göre farklı tanımlamalar yapmak, göçmenlerin toplumsal entegrasyonu da zorlaştırmaktadır (Çalık, 2016.10).

Göçmen kavramı, ülkeden ülkeye değişkenlik göstermektedir. Her ülke sahip olduğu göç mevzuatında, kavramı kendi tanımlama yoluna gitmiştir. Amerika Birleşik Devletleri kendi ülkesinde doğan göçmen çocuklarına doğrudan doğum birlikte vatandaşlık verirken, Avrupa Birliği ülkeleri ise göçmen çocuklarını da göçmen olarak tanımlamıştır. Ev sahibi ülkeler tarafından getirilen tanımlar, o ülkenin özelinde değerlendirilip irdelenmelidir. Benzer durum ülkemiz içinde geçerlidir. Ülkemizde, geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sığınmacıların ülkemizde doğan çocuklarına da geçici koruma statüsü verilmektedir.

2.2.2. Mülteci

Mülteciliği diğer kavramlardan ayıran en önemli unsur, uluslararası hukukta bir hukuki statüye sahip olmasıdır. Kişilerin bu hukuki statüyü sahip olması sığındığı devlet tarafından bu statünün verilmesine bağlı değildir. Uluslararası hukukta belirlenen kriterleri sağlayan kişiler bu statüye doğrudan sahip olur. Bu statü ülkelerin sağladığı bir hak değil, aksine kişiler mülteci oldukları için mülteci olarak tanımlanmaktadır.

Arapça kökenli bir kelime olan mülteci kelimesi, Arapça dilinde Ar-Murtacî olarak ifade edilmiş ve dilimize “mülteci” olarak yerleşmiştir. Yine Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise mülteci kelimesi için “sığınmacı” kelimesi karşılığı olarak sunulmuştur. Her ne kadar birbirinin eş anlamlısı gibi bir tanımlama getirilmiş olsa da bu iki kavram kullanımı alanı ve hukuki sonuçları itibarıyla farklı anlamlar ifade etmektedir. Günümüzde başta medya kuruluşları olmak birçok kurum, kuruluş, yazar

ve yetkililer yaşadığı yeri terk etmek zorunda göçmenler için “mülteci” ve “sığınmacı” kavramlarını kullanmaktadır. Bu durum toplumsal hayatta bir sorun yaratmamakla birlikte uluslararası hukukta iki kavramda farklı anlamları ve sonuçları itibariyle birbirinden farklıdır (Erdoğan, 2007: 5).

Mülteci kavramı, genel anlamıyla, içinde bulunduğu ve katlanamadığı mevcut koşullardan uzaklaşmak için başka bir ülkeye iltica etmeye çalışan kişileri ifade etmektedir. Bu yer değişikliğinin amacı temel hak ve özgürlüklerini koruma ihtiyacıdır (Steinbock, 1998: 733).

Shacknove’e göre mülteci tanımı; ırk, din, milliyet, siyasi düşünce veya belli bir sosyal gruba mensubiyetinden dolayı, gördüğü ya da göreceği baskı ve zulümden kurtulmak için bir başka ülkeye sığınmak zorunda kalan ve ülkesine bir daha dönüş yapmak istemeyen kişidir (Shacknove, 1985: 274-275).

Mülteci, yaşadığı bir mecburiyet nedeniyle ülkesini bir dönmemek üzere terk etmek zorunda kalan kişiyi ifade etmektedir. Ülkesini terk etmek zorunda kalan kişi, ülkesinin sunduğu diplomatik korumadan da yararlanamamaktadır. Mülteci her ne kadar terk ettiği ülkesinin vatandaşlığına resmi olarak sahip olsa da aslında mülteciler vatansızlarla benzer bir statüye sahiptir (Ekşi, 2012: 11).

Mülteci kavramı, Birleşmiş Milletler tarafından “İrkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” olarak tanımlanmıştır. (1967 Protokolü ile değişik Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi, 1A(2) Maddesi). 1951 Mülteci Sözleşmesi, Madde 1(2)’deki mülteci tanımına ilaveten, 1969 Afrika Birliği Örgütü (OAU) Sözleşmesi bir mülteciyi ‘kendi menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle ülkesini terk etmeye zorlanan kişiler’ olarak tanımlar. 1984 Cartagena Bildirisinde benzer şekilde, mültecilerin “yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri veya özgürlükleri tehdit altında olduğu için” ülkesinden kaçan kişileri de kapsadığını belirtir (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 65).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 1950 yılında kurulması ile birlikte göçmenlik, mültecilik ve göçün aktörlerine ilişkin diğer kavramlar, uluslararası boyutta tartışmaya açılmıştır. BMMYK, göçmenlik ve mültecilik kavramlarını pratikte ayırmanın zor olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte göçmen 'köken ülke koruması altında iken'; mülteci 'köken ülke korumasından yoksundur' denilmektedir (BMMYK, 2015).

Avrupa Birliği'nde ise "2004/83/EC Sayılı Konsey Yönergesi" doğrultusunda mülteciliğin tanımı, "ırk, din, milliyet, siyasi görüş ya da belirli bir sosyal gruba üye olmaktan dolayı zulme uğrama korkusuyla, uyruklu ülkesinin dışında olan ve kendisini o ülkenin korumasına bırakmak istemeyen, üçüncü ülke uyruklu ya da önceki daimî ikamet yeri olan ülkenin dışında olup da o ülkeye dönemeyen ya da dönmek istemeyen vatansız bir kişi anlamına gelir." şeklinde yapılmıştır (EUR-Lex, 2004).

Türkiye'de mülteci tanımına ilişkin ilk yasal düzenleme 2510 Sayılı İskân Kanununda yapılmıştır. 21 Haziran 1934 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2510 sayılı kanunun Muhacirlerin ve Mültecilerin kabulü başlıklı 3 üncü maddesinde, Türkiye'de yerleşmek amacında olmayan ama içinde bulunduğu zaruri durum nedeniyle geçici olarak sığınanlar mülteci olarak tanımlanmıştır. Aynı Kanunda Türkiye'ye yerleşmek isteyen mülteciler, yazılı olarak başvuru yaparsalar muhacir muamelesi görürler. Türk kültürüne bağlı olmayanlar, anarşistler, casuslar, göçebe çingeneler ile memleket dışına çıkarılmış olanlar Türkiye'ye muhacir olarak kabul edilmezler (İskân Kanun, 1934: 2510/3).

Türkiye'de mülteci kavramının en güncel tanımı, 2013 yılında, "6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)"nın kabul edilmesiyle yapılmıştır. Kanunda; "uluslararası koruma: Mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsünü" ifade eder şeklinde yapılmıştır (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: 3). Aynı Kanunun uluslararası koruma çeşitlerinin açıklandığı üçüncü kısmında yer alan Madde 61'e göre mülteci, aşağıdaki ifadeyle açıklanmıştır:

"Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden

yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.”

Göç etme nedenleri ve sahip oldukları imkânlar değerlendirildiğinde göçmenler ve mülteciler arasında derin bir ayrılık vardır. Mülteciler, yaşadıkları ülkeleri zorunlu sebeplerle ve zorlu koşullarda terk ederken, göçmenler ise kendi tercihleri ile güvenli bir ortamda göç sürecini gerçekleştirirler. Mültecilerde göç süreçleri zorunluluktan kaynaklanırken, göçmenlerde ise daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak için kendi iradeleri gerçekleştirdikleri bir eylemdir. Mülteciler ayrıldıkları ülkenin korumasından yararlanamaz ama göçmenlerin sahip oldukları koruma devam eder (Olca, 2012: 232-233).

2.2.3. Şartlı Mülteci

Türkiye, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 tarihli Protokole göre, Avrupa ülkelerinin vatandaşı olmayanlara yönelik "coğrafi kısıtlama" ile birlikte uygulamaya devam etmektedir. Protokol'e göre "sadece Avrupa'dan gelenler" şeklinde çekince koyan bir ülke olması nedeni ile Türkiye'ye diğer yerlerden gelen insanlar "mülteci" olarak kabul edilmemektedir. Bu durum, Türkiye'nin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini yalnızca Avrupa'dan gelen mülteciler ile sınırlandırmaktadır. Buna rağmen, BM Yüksek Komiserliği ve diğer uluslararası kuruluşlar, Türkiye'de kayıt altına alınmış sığınmacıları coğrafi çekinceye rağmen mülteci olarak kabul etmektedir (Altun ve Görel, 2016: 3). Yeni kabul edilen, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Avrupalı olmayan mültecilere "şartlı mülteci" statüsü getirilmiştir. 6458 Sayılı kanunla yapılan yeni düzenlemede mevzuatımızda sığınmacı tanımlaması kalkmış ve yerini "şartlı mültecilik" almıştır.

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre şartlı mülteci için; "Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden

yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.” şeklinde bir tanım getirilmiştir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: 62).

Türkiye, şartlı mülteci statüsü verdiği kişilere ülkede bulundukları sürece uluslararası koruma sağlamaktadır. Türkiye’nin coğrafi kısıtlama koyduğu tarihten günümüze kadar geçen süreçte jeopolitik konumu nedeniyle kilit bir rol üstlenmek zorunda kalmıştır. Türkiye bulunduğu coğrafyada göç veren ülkeler ve göç alan ülkeler arasında köprü görevi görmüş ve bunun sonucunda da yoğun göç hareketlerinin etkisi altında kalmıştır. Cenevre Sözleşmesine koyulan coğrafi sınırlama çekincesi ile iltica talebinde bulunanların hukuki statüsünün belirlenmesinde Türkiye’ye önemli bir avantaj sağlamıştır. Günümüzde halen devam yoğun göç dalgası nedeniyle Türkiye bu çekincenin kaldırılmasına çekinceli yaklaşmaktadır (Kaya ve Eren; 2015: 19-20).

Mülteci kavramının özünde, kişinin ülkeden kaçışına neden olan olaylar ve muhtemel sonuçları karşısında, yardım almaya ve korunmaya ihtiyacı olduğu varsayımı bulunmaktadır. Açıklanan nedenler bağlamında, devletler, “adaletten kaçanlar” ile “ekonomik mülteciler” olarak adlandırılan ve ekonomik sebeplerle ülkelerinden göç etmek zorunda kalan kişileri mülteci olarak değerlendirmemektedir. Mülteciler kendi özgür iradeleriyle ülkelerini terk etme tercihinde bulunmamışlardır. Onlar zulüm ve baskı korkusuyla bu tercihte bulunmak zorunda bırakılmışlardır (Çiçekli, 2009: 39).

2.2.4. Sığınmacı

Literatürde, sığınmacı kavramı için getirilen tanımlamalar mülteci kavramı kadar açık ve net değildir. Bu iki kavramı aynı anlamda kullananlar olduğu gibi, bulunduğu ülkeyi henüz terk etmeden mültecilerle aynı zorlu koşullara maruz kalmış kişileri tanımlamak içinde kullanan görüşler mevcuttur (Pazarcı, 2007: 210).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde sığınmacı kelimesi için iki farklı tanım getirilmiştir. Bu tanımlamalardan ilki “Başka bir ülkeye veya yere sığınmış olan kişi, sığınık, mülteci.” iken diğer tanım ise “Yabancı bir ülkede iltica etmeden önce belirli bir süre kalan kimse.” olarak ifade edilmiştir. Yine TDK sözlüğünde iltica kelimesi içinde “sığınma” tanımlaması yapılmıştır.

IOM tarafından 2009 yılında yayımlanan Göç Terimleri Sözlüğünde sığınmacı kavramına getirilen tanımlama “İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişidir” olarak yapılmıştır. Yapılan bu tanıma göre sığınmacı; sığınma başvurusu yaptığı ülkeye mülteci olarak kabul almak isteyen kişinin, mültecilik durumuna ilişkin karar çıkana kadar geçen zamanda yapılan bir tanımlamadır (Çiçekli, 2009: 49).

IOM tarafından yapılan 2013 yılında Göç Terimleri Sözlüğü revize edilmiş ve yayımlanan yeni sözlükte Sığınmacı kavramı için; “Zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi.” Şeklinde yeni bir tanımlama yapılmıştır. Yapılan başvuruda olumsuz bir karar çıkması durumunda ise bu kişiler ülkeyi terk etmek zorundadır. Bu süreçte ülkede kalma izni ilgili otorite tarafından verilmez ise diğer yabancılar gibi sınır dışı edilebilirler (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 74).

Sığınma olgusu, tarihte savaş ve doğal afetler gibi insan hayatı için tehlike yaratan durumlarda kutsal sayılan mekânlar insanlar için sığınılan yerler olmuşken, devletlerin ortaya çıkması ve kurumsallaşması ile birlikte egemenlik hakları içinde yer almaya başlamıştır (Kılıç, 2015: 2).

Sığınma hakkı mültecilik hakkından çok önceleri, 1948 yılında yayımlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 14. maddesinde “herkesin, sürekli baskı altında tutulduğunda başka ülkelere sığınma ve kabul edilme hakkı vardır” şeklinde düzenlenmiştir (İHEB, 1949: 14). Sığınma ya da eskiden kullanılan adıyla iltica kavramı; bir kişinin, vatandaşı olduğu veya ikamet ettiği ülkenin çeşitli baskıları veya yasal kovuşturmaları nedeni ile başka bir ülkeye ya da yabancı ülke temsilciliklerine, savaş gemilerine ya da uçaklarına girmesi ve o devletin korumasını aramasıdır (Pazarcı, 2013: 215).

Nitekim 1990 tarihli AB Dublin Sözleşmesi’nin 1’inci maddesinde sığınmacı terimi “sığınmak için başvuruda bulunmuş ancak başvurusu kesin karara bağlanmamış yabancı” olarak tanımlanmıştır. Bu statüde hem mülteci statüsü kabul edilebilecek insanlar, hem başvurusu reddedilebilecek insanlar, hem de sığınma hakkı istedikleri ülkede belirli süreli oturma izni almış insanlar yer almaktadır (Aydoğan, 2006: 20).

Yine Avrupa Birliği'nde sığınmacı tanımı, "2013/33/EU sayılı Komisyon Yönergesi" doğrultusunda, "Son kararın henüz alınmadığı sığınma başvurusunda bulunan AB üyesi olmayan veya vatansız bir kişi." şeklinde yapılmıştır (European Commission, 2018). Yani sığınmacılık kavramı mülteci olmak isteyen bir insanın başvuru sürecindeki adlandırılmasıdır.

Cenevre Sözleşmesi esas alındığında, Türkiye örneğinde, sığınmacı tabiri mülteciden farklı olarak Avrupa ülkeleri dışındaki ülkelere gelerek Türkiye'den sığınma talebinde bulunan yabancıları kapsamaktadır. Mültecilik için Türk hukuku Avrupa ülkelerinden gelme koşulunu ararken sığınma talebinde bulunanların Avrupa ülkelerinden gelip gelmediği önemli değildir (Dedeoğlu, Gökmen, 2011: 60).

Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin üçüncü Maddesinde, "Sığınmacı; ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı ifade eder." şeklinde tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 1994: 22127).

YUKK'da, 1994 Yönetmeliği'nde sığınmacı olarak tanımlanmış kişiler için "şartlı mülteci" statüsü tesis edilmiştir. Ulusal mevzuatımızda sığınmacı tanımlaması kalkmış ve yerini "şartlı mültecilik" statüsü tesis edilmiştir. YUKK'daki tanımlamada 1994 Yönetmeliğindeki tanımlamaya bağlı kalmış, 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin onaylanması aşamasında yapılan ve 1994 yılındaki Yönetmelikte de düzeltilmeyen zulüm (persecution) terimi yerine, adli takibat (prosecution) kavramının kullanılması düzeltilmiştir.

Mülteci ve sığınmacı kavramları arasında bazı yönlerden yakınlık ve benzerlik bulunmaktadır. Ancak bu kavramları hukuk terimleri olarak ele aldığımızda aralarındaki ayrımın net bir şekilde ortaya konulması gerekir. Mülteci terimi İngilizce'deki "refugee" teriminin karşılığıdır ve uluslararası hukukta tanımı yapılmış ve belirli bir hukuki statüyü ifade eden bir kavramdır. Buna karşılık sığınmacı teriminin

İngilizce 'deki karşılığı “asylum seeker” olarak tanımlanmıştır. Bu kavram hukuki bir statüden daha çok fiili bir durumu ifade etmektedir. Sığınmacı statüsünde olan insanlara tanınan hak ve imtiyazlar mülteci statüsüne oranla daha sınırlıdır. Sığınmacılar, sığınılan ülkenin yasalarından mülteciler gibi sürekli yararlanmasını öngörmeyen, kısa süreli ve geçici bir barınma durumudur (Aybay, 2007: 22). Bu açıklamalar bağlamında mültecilik statüsü genel kabul görmüş ve ülkeler tarafından mevzuatlarına konu edilerek sınırları belirli bir şekilde çizilmiş bir statüyü ifade ederken, sığınmacılık geçici koruma sağlayan bir statüdür. Açıklanan nedenlerle ülkemizde yerleşik mevzuatta da geçici koruma statüsü sığınmacı statüsü ile kolay ilişkilendirilebilir bir durumdadır.

Mevcut durumda Suriye'den Türkiye'ye yönelen kitlesel göç hareketinde sığınmacı olgusu üzerinde kavram karmaşası ve buna bağlı olarak da getirilen tanımlamalarda farklılıklar halen devam etmektedir. Türkiye'de, sığınmacı kavramı için getirilen tanımlamalar hukuksal bir durumu ifade etmektedir. Daha önceki bölümlerde Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmesini ve 1967 tarihli protokolü coğrafi çekince şartı koyarak kabul ettiğini belirtmişti. Türkiye sözleşmeye koyduğu şerh ile sadece Avrupa'dan gelen göçmenleri mülteci olarak kabul etmekte ve Avrupa dışından gelen göçmenleri ise üçüncü bir ülkeye kalıcı olarak yerleşene kadar geçici sığınma hakkı vermektedir. Bu kavramları, Türkiye açısından bağlayıcı olan uluslararası normlar çerçevesinde ele aldığımızda, Suriyeliler açısından birbirinden farklı hukuki sonuçlar doğuracaktır. Türkiye mevzuatında sığınmacı, mülteci ve kaçan göçmen kavramları birbirinden net bir şekilde ayrılmaktadır. Açıklanan bilgiler ışığında Türkiye'ye Suriye'den gelen göçmenleri yerleşik mevzuatta hukuki statüye sahip mülteci, geçici koruma statüsü yerine, sığınmacı göçü olarak ele almak doğru olacağı değerlendirilmektedir.

2.2.5. İkincil Koruma

İkincil koruma (subsidiary protection) kavramı uluslararası hukukta oldukça eski bir geçmişe sahiptir. Bu statü, uygulamada teknik olarak mülteci tanımına dâhil olamayan ama uluslararası korumaya ihtiyacı olan kişileri tanımlamak için “de facto” olarak mülteci, savaş mültecisi, insani sığınmacı gibi statüler ile yasal bir statü kazanmalarına imkân sağlamaktadır. Buradaki önemli ayrım ise yasal prosedürlerin ülkeden ülkeye farklılık göstermesidir (McAdam, 2005: 461-462).

AB’de ikincil koruma “2004/83/EC Sayılı Komisyon Yönetmeliği” ile tanımlanmış, “2011/95/EU Sayılı Yönetmelik” ile yenilenmiş ve şu şekilde tanımlanmıştır (European Commission, 2018).

“Mülteci statüsüne sahip olamayan fakat haklı gerekçelerle menşei ülkesine ya da ikametgâh ülkesine geri döndüğü takdirde ciddi zarar görme riski taşıyan, menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen AB vatandaşı olmayan ya da vatansız kişilere ikincil koruma verilir.”

Ülkemizde geri göndermeme ilkesi gereği oluşturulan bu statü, hukukumuzda ikincil koruma adı altında düzenlenmiştir. Mevzuatımızda “ikincil koruma” olarak düzenlenen statü Avrupa Birliği müktesebatında “tamamlayıcı koruma” olarak tanımlanmaktadır. Mülteci veya şartlı mülteci durumunda olmayan insanlar için oluşturulan bu koruma statüsü 6458 sayılı YUKK 63 üncü maddede şu şekilde tanımlanmıştır; “Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüdür” (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: 63).

Son olarak bu kavram IOM tarafından, Avrupa Birliği müktesebatında olduğu gibi tamamlayıcı koruma adıyla tanımlanmış ve getirilen tanımlamaya göre; 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi’nde tanımlanan mülteci statüsü kapsamına girmeyen ama uluslararası koruma ihtiyacı olan kişilere, ilgili ülke tarafından kendi mevzuatı çerçevesinde ülke içinde ikamet etmeleri verilen resmi izin olarak, ifade edilmiştir (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 82).

2.2.6. Geçici Koruma

Geçici koruma statüsü, kitlesel olarak gerçekleşen göç hareketlerinin ortaya çıkmasıyla oluşturulmuş bir tanımlama biçimidir. Bu yapılan tanımlama ile kişilerin maruz kaldıkları ortamdan uzaklaştırılarak güvenli bir ortama ulaştırılmaları ve temel hak ve özgürlükler bağlamında geri gönderilmeme ilkesine uygun olarak güvence altına alınmalarını sağlamayı amaçlamıştır. Bu kavram, iltica prosedürlerinin işletilmesi için yeterli zaman ve kurumsal kapasitenin mevcut olmaması nedeniyle kitlelerin toplu olarak güvence ve koruma altına alınmalarını sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir mekanizmadır (Çiçekli, 2014: 313).

Geçici koruma (temporary protection) kavramı, Uluslararası Göç Örgütü tarafından oluşturulan Göç Terimleri Sözlüğünde “Çatışma veya yaygın şiddet ortamlarından kitlesel olarak kaçıp gelen kişilere öncesinde bireysel statü belirleme işlemine tabi tutulmaksızın, devlet tarafından geçici koruma sağlama konusunda geliştirilen düzenleme.” şeklinde tanımlanmıştır (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 33).

Yugoslavya’da 1990’lı yıllarda yaşanan kitlesel göç hareketleri, yerinden edilmiş kişilere karşı özel bir prosedür belirlenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Avrupa Birliği, ortaya çıkan bu yeni durumla ilgili mevcut soruna çözüm bulmak adına Geçici Korumaya Dair Direktifi (Directive on Temporary Protection) kabul etmiştir. Ancak üye ülkeler arasında dayanışmayı zorunlu kılan bir temelde oluşturulan bu direktif uygulama alanı bulamamıştır. Bu direktifte, AB dışındaki ülkelerde, yerinden edilmiş ve ülkelere dönme imkânı kalmamış kitlelere yönelik acil ve geçici koruma tedbirlerinden oluşan hususlar belirlenmiştir.

AB, yerinden edilmiş kişilerin kabulünde AB ülkeleri arasında dengeyi gözeterek ve üye ülkeler arasında koordinasyonu sağlayarak bu statüden yararlananlar için bir mekanizma oluşturmuştur. İşletilen bu mekanizma ile bu statüde bulunanların rızası alınarak, gönüllü olan üye ülkelere transferleri gerçekleştirilmektedir.

Günümüzde, geçici koruma olarak ifade edilen bu koruma biçimi uluslararası düzenlemelerde kendine fazla yer bulmamıştır. Bunun nedeni, ülkelerin, ileride ülkelerine doğru yaşanabilecek kitlesel göç hareketlerine karşı sorumluluk almaktan kaçınmak istemeleridir. Bu kavram ile ilgili 2014 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nce yayımlanmış ve geçici korumanın unsurlarının ortaya konulduğu bir rehber yayımlamıştır. Bu rehber, ileride muhtemel yaşanabilecek

kitlesel sığınma olaylarına karşı ülkelerin ortaya koyacağı geçici koruma politikalarının belirlenmesinde yol göstermeyi amaçlamıştır (Çiçekli, 2014: 315).

2.2.7. Entegrasyon

Entegrasyon kavramına etimolojik açıdan bakıldığında, Latince kökenli olduğu ve integer kelimesinden türediği ifade edilmektedir. Integer kelimesi, el değmemiş, bütün, tam anlamını ifade etmektedir. Integrare kelime kökü ise iyileştirme, kusursuz ve mükemmel hale getirme, tamamlama anlamında kullanılmaktadır. Bu kelimeden türeyen Integralis kelimesi ise bir bütün olan integratio kavramından hareketle bir bütünün eski haline getirilmesi anlamında kullanılmaktadır (Hillman, 2007: 383). Türk Dil Kurumuna göre ise bu kelimenin Türkçe 'de karşılığı “uyum” ve “bütünleşme” olarak tanımlanmıştır. TDK 'da uyum kelimesi için “Toplumsal çevreye veya bir duruma uyma, uyum sağlama, intibak, entegrasyon.” tanımı yapılmıştır. Son olarak TDK'ya göre asimilasyon kelimesi de “ Farklı kökenden gelen azınlıkları veya etnik grupları, bunların kültür birikimlerini, kimliklerini baskın doku ve yapı içinde eriterek yok etme.” şeklinde tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2021).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından oluşturulan Göç Terimleri Sözlüğünde, entegrasyon (integration) kavramı “Farklı ülkelerde ve bağlamlarda farklı kullanılan ve anlaşılan “entegrasyon” terimi, göçmenlerin hem birey hem de grup olarak toplumun bir parçası kabul edildiği süreç olarak tanımlanabilir. Genellikle göçmenler ve ev sahibi toplumlar arasında iki yönlü bir sürece atıfta bulunur. Ev sahibi toplumların göçmenleri kabul konusundaki gerekli somut koşullar, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.” şeklinde yapılmıştır. Yine entegrasyon, mültecilerin içinde bulundukları sıkıntılı durumun çözümünde önerilen üç kalıcı çözümden biri olarak ifade edilmektedir. IOM tarafından yapılan bu tanımda, ev sahibi ve misafir toplumun birlikte ele alınacak bir entegrasyon modeli ile sağlanacağı ifade edilmiştir. Entegrasyonun tek toplum üzerinden sağlanamayacağı belirtilmiştir (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 30).

Entegrasyon kavramı için getirilen tanımlamalardan bir diğerini Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK-UNHCR) yapmıştır. Bu tanımlamada, entegrasyon eşitlikte ve kaynaştırmada başarılı olmak şeklinde ifade edilmiştir. Entegrasyon, bir birleriyle bağlantılı olan sosyal ve kültürel, ekonomik ve yasal olmak

üzere üç farklı boyutu olan, çok yönü, dinamik bir işlemdir. Burada entegrasyonu asimilasyondan ayıran nokta ise göçmenlerin kendi kimliğinden vazgeçmemesini gerektirmesidir.

Uluslararası Göç Küresel Komisyonu tarafından getirilen entegrasyon tanımı ise, ev sahibi ve göçmen toplumun bir birleriyle karşılıklı saygı çerçevesinde yaşamasına ve entegrasyon sağlamasına ve toplumların barışçıl bir şekilde etkileşime girmeleri olarak tanımlanmaktadır. Entegrasyon, farklılıkları barındıran, uzun vadeli ve çok boyutlu bir süreç olarak ifade edilmiştir.

Entegrasyon terimi daha önce yapılan göç çalışmaları ile birlikte değerlendirildiğinde daha çok anlam kazanacaktır. İnsanlar zorlayıcı sebeplerle ülkelerini terk edip başka bir ülkeye yerleştiklerinde, hem kendileri hem de ev sahibi toplumu bazı zorluklar beklemektedir. Göç eden bu insanların konut, eğitim, iş, sağlık, güvenlik gibi temel ihtiyaçları karşılanmalı ve yerleştikleri ülkede sahip oldukları haklar ve hukuki statüleri açık bir şekilde tanımlanmalıdır. Bu zorluklar çözüme kavuşturulduğunda göçmenler ev sahibi toplumla ilişki kurmaya başlar ve bunun sonucunda da entegrasyon gerçekleşir.

Somersan entegrasyonu, “göçmen veya yerli halkların kendi istekleriyle çoğunluk kültür ve topluma entegrasyon göstermesi ve çoğunluk toplumun normlarını, değer ve düşünce kalıplarını benimsemesi” olarak ifade etmiştir (Somersan, 2004: 92). Bu tanımda azınlığın, çoğunluğun benimsediği toplumsal normları benimsemesi olarak ifade edilmiş ve azınlığı oluşturan grubun toplumsal değerleri ikinci planda bırakılmıştır.

Günümüze kadar gelen süreçte entegrasyona ilişkin farklı perspektifler geliştirilmiş ve günümüze de hala önemli bilimsel sosyolojik araştırmalara konu olmaktadır. Yakın dönemde entegrasyon konusu Lockwood (1960) tarafından, sosyal entegrasyon ve sistem entegrasyonu gibi iki farklı bağlamda ele alınmaktadır. Sosyoloji bilim dalında önemli problem alanlarından biri olarak görülen ve günümüz sosyologlarının kaçındığı çatışma alanı olan entegrasyon kavramı, konunun makro ve mikro ölçekte araştırılması için bir çerçeve sunmaktadır. Lockwood yaptığı çalışmalar ile entegrasyonun farklı boyutlarını ön plana çıkarmış ve yaptığı bu çalışmalar Habermas (1987) ve Eser (2000) gibi entegrasyon konusunda çalışmalar yapan bilim insanlarını etkilemiştir.

Literatürde entegrasyon ile getirilen tanımlamalar çok fazla olmakla birlikte, entegrasyon ile ilgili önemli çalışmaları bulunan sosyolog Hartmut Esser, entegrasyon olgusuna farklı bir tanımlama getirmiştir. Esser, Almanya’da yaşayan göçmenler üzerinde sosyal entegrasyon konusunda çalışmalar yapmış ve bu çalışmalar sonucunda sosyal entegrasyon teorisini oluşturmuştur. Esser’e göre sosyal entegrasyonu oluşturan parametreler; kimlik, kültürleşme, etkileşim ve sosyal-ekonomik-politik boyutlardır. Bu tanımlanan boyutlar kuşaklar boyunca asimilasyona yaklaşacaktır (Esser, 2000, s.56-61).

Dünya genelinde ve özellikle yoğun göç alan ülkeler, uygulanan göçmen politikalarının büyük kısmını entegrasyon temelinde oluşturur. Günümüzde entegrasyon kavramı, göçmenlerin sahip olduğu etnik kültürleri devam ettirmesi bakımından günümüzde daha yaygın kullanılan bir kavram olmuştur. Entegrasyon, iki kültürün benimsenmesi ve birbirleriyle uyumu olarak tanımlansa da, iki kültürün benimsenmesi ve uyumunun ne kadar mümkün olabileceği noktasında bazı soru karşımıza çıkmaktadır. Göçmenlerin kendi kültürünü koruma ve devam ettirme yaklaşımının gelecek kuşaklarda zaman içerisinde azalacağı ve en nihayetinde ise doğal süreç içerisinde göçmenlerin topluma tümüyle entegre olacağı düşüncesi, Almanya’nın halen uyguladığı entegrasyon politikasının felsefesini oluşturmaktadır. Bu kapsamda göçmenler, ilk süreçte kendi etnik kültürlerini koruyacak ancak zaman içerisinde göç ettiği toplumun kültürünü benimseyerek kendi kültürü unutacaktır. Bu politikada göçmenlerin kendi kültürünü unutması veya yok etmesi bir hedef olmasa da bu sürecin bir sonucu olarak ortaya çıkan doğal bir durumdur. Bu bağlamda, sosyal ve kültürel entegrasyon olgusu zaman içerisinde kuşaklar arasında farklılaşarak yeni nesillerin asimile olmasına neden olacaktır (Şahin, 2008: 229). Aynı şekilde göçmenlerin ülkede kalıcı olduğu kabul edilen Avusturya’da da, göçmenlerin topluma entegrasyonuna ilişkin eritme potası (melting pot) politikası zaman içerisinde terk edilmiş ve onun yerine toplumların karşılıklı birlikte uyumunu amaçlayan entegrasyon politikalarına dönüşmüştür (Sağlam, 2017: 142).

Entegrasyon kavramı özetle, göç sürecinin son ve en önemli halkasını oluşturmaktadır. Göçmenler, yerleştikleri yeni mekâna entegrasyon sağlamadıkları takdirde sürecin son halkası eksik kalacak ve iki taraf içinde toplumsal sorunları beraberinde getirecektir. Entegrasyon; hem göçmen bireylerin ev sahibi topluma entegrasyon sağlamasında hem de yerel halk tarafından toplumsal kabulün gerçekleşmesinde sosyal, ekonomik,

kültürel vb. bu yönleri ile ele alınması gereken bir süreçtir. Bu tezinde ana hatlarını oluşturan entegrasyon kavramı ile vurgulanan temel olgu sosyal entegrasyondur. Tez kapsamında da saha araştırması neticesinde ortaya çıkan bulgular sığınmacıların toplumsal entegrasyonu merkezinde analiz edilecektir.

2.3. Türk Mevzuatında Geçici Koruma

Türkiye, tarihsel süreç içerisinde farklı zamanlarda kitlesel göç akınları ile karşı karşıya kalmış ve bu kitlesel göç akınların sonuncusu ve en büyüğü 2011 yıllarında başlayan Suriyeli göçü olmuştur. Türkiye, toplu olarak ülkeye gelen Suriyelileri ülkesine kabul etmiş, ilk aşamada o an yürürlükte olan 1994 tarihli Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılarla ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği’ne göre sığınma imkânı sağlamıştır.

Tezin önceki bölümlerinde belirtildiği üzere Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesine koyduğu “coğrafi sınırlama” şartı ile sadece Avrupa’dan gelen göçmenleri mülteci statüsünde tanımlamayı kabul etmiştir. Bu sözleşme ile Türkiye, ülkesine kitlesel olarak göç eden Suriyelilere mülteci statüsü vermemiş ve “geçici koruma altındaki sığınmacılar” olarak tanımlamıştır. Sözleşme ile mülteci statüsüne alınmayan Suriyeliler, mültecilerin sahip olduğu haklara erişememiştir (Girit ve Sözen, 2015).

AB, 30 Ekim 2001 tarihinde yayımladığı direktifi ile ihtiyacı olan üçüncü ülke vatandaşlarına uygun bir statü sağlamak ve geri göndermeme ilkesine de uygun politika oluşturmak amacıyla iltica, ikincil koruma ve geçici korumaya ilişkin ortak bir politika geliştirmiştir. Geliştirilen bu politika ile geçici koruma statüsünün geçerlilik süresi bir yıl olarak belirlenmiştir. Türkiye, yayımlanan AB direktifini temel alarak ülkede bulunan bütün Suriyelileri geçici koruma statüsüne almıştır. Suriye’deki durumun belirsizliği koruması ve geçici koruma statüsünün süresinin dolması nedeniyle, Türkiye karşılaştığı problemi çözmek için 30 Mart 2012 tarihinde 62 sayılı “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” yi yürürlüğe girmiştir. Bu yönerge ile

Türkiye; açık kapı politikası, geri dönmeye zorlamama, bireysel statü belirlemenin yapılmaması ve kamplarda kalan sığınmacıların, başta barınma olmak üzere temel ihtiyaçların karşılanması gibi önemli ilkeleri ortaya koymuştur. Türkiye, o güne kadar misafir olarak tanımladığı Suriyeli sığınmacıları yönerge ile birlikte “Suriyeli Mülteci” olarak tanımlamıştır (Kaya ve Erdoğan, 2015: 308). Bu yönerge, o dönem Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılara ilişkin ortaya koyduğu önemli bir politika belgesidir.

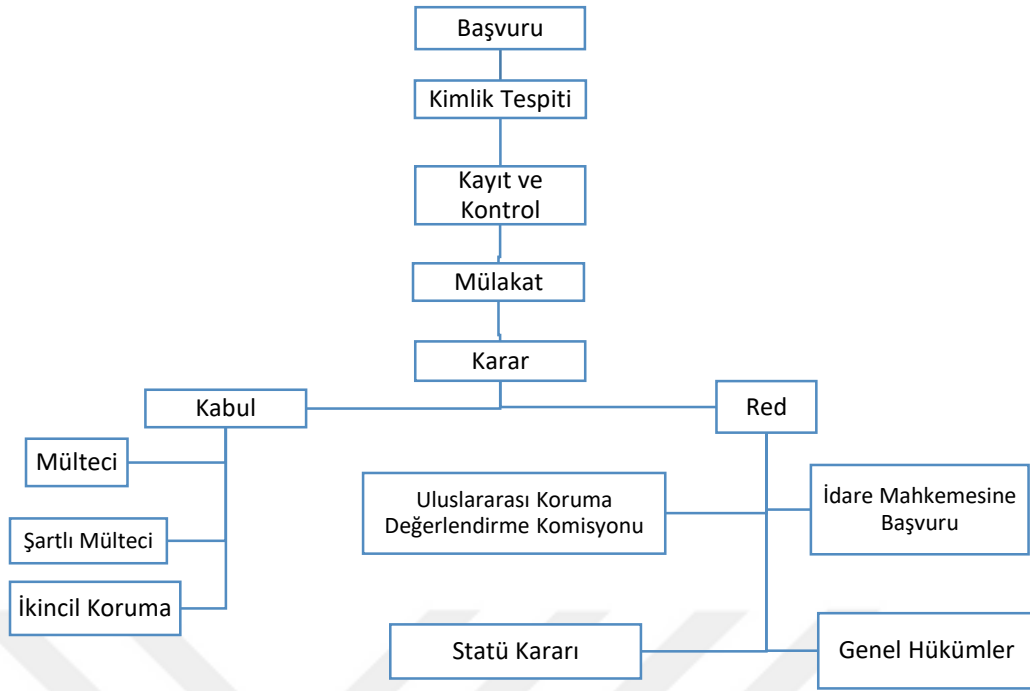
Türkiye, göç dalgasının artarak devam etmesi neticesinde artan kitlesel göçü yönetmek için, Avrupa Konseyi’nin 2001 tarihli kitlesel göç durumları için hazırladığı Geçici Koruma direktifi doğrultusunda İçişleri Bakanlığı tarafından 30.03.2012 tarihinde “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde ikamet eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” (Geçici Koruma Yönergesi) adıyla yönerge yayımlanmıştır (Çiçekli, 2014: 212-214). Bu yönerge “geçici koruma” statüsünü temel alan bir model oluşturmuştur. Türkiye’nin Suriye iç savaşı sonucunda maruz kaldığı kitlesel göç hareketine karşı geliştirdiği bu model günümüze kadar uygulanmaya devam etmektedir. Çıkarılan bu yönerge kamuoyu ile paylaşılmamış ve halen gizliliğini korumaktadır.

2013 yılında yayımlanan 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile yabancıların ülkeye giriş ve çıkışları, mültecileri, sığınmacıları, vatansız kişileri, yabancıların sınır dışı edilmesini ve uluslararası koruma statülerini ayrıntılı bir şekilde düzenleyen kapsayıcı bir üst norm olarak yürürlüğe girmiştir. Yapılan bu yasal düzenleme ile yabancılara ilişkin konularda bütüncül bir yaklaşım ortaya konmuştur. Bu kanunun hazırlık çalışmaları 2009 yılında başlamış ve 2011 yılında başlayan kitlesel göç hareketiyle uzun süreç hızlandırılarak yürürlüğe koyulmuştur. Bu kanunun yürürlük tarihinden önce ise yabancıların ülkeye giriş ve çıkışına ilişkin konular, 15.07.1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununda, yabancıların ülkede ikametlerine ilişkin usul ve esasların düzenlendiği 15.07.1950 tarihli ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunda düzenlenmiştir. Yabancılara ilişkin önemli düzenlemelerin yer aldığı bu kanunlar 1924 Anayasasının yürürlükte olduğu dönemde kaleme alınmıştır. Günümüzde ise Türk hukukunda yabancılara ilişkin en geniş kapsamlı kanuni düzenleme YUKK olmuştur. GİGM, internet sitesinde kanuna ilişkin yaptığı açıklamada; kanunun, insan hakları ve kamu

düzeni ve güvenliği arasında denge gözettiğini ve burada sayılan unsurlar arasında mekanizmaların geliştirilmesine imkân tanındığını belirtmiştir (GİGM, 2021).

Türkiye’de geçici korumanın üst yasal çerçevesi diğer uluslararası koruma çeşitlerinde olduğu gibi 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile yapılmıştır. Bu kanunun Geçici Koruma başlıklı 91 inci maddesinde, geçici koruma statüsü şu şekilde tanımlanmıştır “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.” Bu madde kapsamında, Bakanlar Kurulu tarafından 2014’te “Geçici Koruma Yönetmeliği” yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur (Resmi Gazete, 2014: 29153).

YUKK yürürlüğe girmesiyle birlikte aynı kanunun 91’inci maddesine dayanılarak Bakanlar Kurulu kararıyla, 22 Ekim 2014 yılında Geçici Koruma Yönetmeliği yayımlandı. Çıkarılan bu yönetmeliğin Amaç ve Kapsam başlıklı 1 inci maddesinde; “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususları düzenlemektir” şeklinde belirtilmiştir. Bu yönetmelik ile birlikte Türkiye’deki Suriyelilerin tamamı geçici koruma statüsü kapsamı içine alınmıştır. Türkiye’de bulunan Suriyelilerin, geçici koruma kapsamındayken bireysel olarak uluslararası koruma başvuru hakları bulunmamaktadır.

Şekil 2.1: Türkiye’de Bireysel Uluslararası Koruma Başvuru Süreci, 2021

Kaynak: 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’ndan derlenmiştir.

Yukarıda Şekil 2.1’de Türkiye’de mevzuata göre bireysel başvuru kapsamında uluslararası koruma başvurularının süreci gösterilmiştir. Uluslararası koruma başvuruları, ilgili kişi tarafından valiliklere yapılır. Başvurucu, mevcut içinde bulunduğu durum nedeniyle uluslararası koruma başvurusu bizzat gerçekleştiremiyor ise ilgili birimler tarafından bulundukları yerleşim yerinde başvuruları alınabilir. Uluslararası koruma başvurusunda bulunmak isteyen yabancının refakatsiz çocuğu bulunuyor ise, koruma başvurularını yürüten yetkililer Aile, Sosyal Hizmetler Bakanlığı il müdürlükleri ile iletişime geçilerek iş ve işlemlerini yürütür. Yine uluslararası koruma başvuruları, başvuru kayıt tarihi itibariyle altı ay içinde sonuçlandırılır. Belirtilen süre içerisinde başvuruya ilişkin bir karar çıkmaz ise başvurunun yapıldığı il göç idaresi tarafından başvurucuya bilgi verilir ve karar süreci devam eder (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: 6458).

Ülkemizde bulunan Suriyeliler için genellikle misafir veya geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler terimleri kullanılmaktadır. Murat Erdoğan ise ülkemizde bulunan Suriyeliler için sığınmacılar veya yalnızca Suriyeliler ifadesini kullanırken, Kirişçi ve Karaca (2015) ile birlikte uluslararası örgütler ise mülteci terimini kullanmayı tercih etmişlerdir. Ekşi, bu kavram karmaşası içerisinde; “Türkiye’de

bulunan Suriyeliler için ‘mülteci’ veya ‘sığınmacı’ ya da ‘misafir’ kavramları kullanmaktadır (Ekşi, 2015: 12). Yine Ekşi, basında ve resmî açıklamalarda ifade edildiğinin aksine Türkiye’ye kitlesel olarak sığınma amacıyla gelen Suriyeliler, ‘mülteci’ veya ‘şartlı mülteci’ değildir” şeklinde özetlemiş ve “Suriyeliler için ‘geçici korunan Suriyeliler’ ifadesinin kullanılması gerekir” şeklinde öneride bulunmuştur (Ekşi, 2015: 198).

2.4. Göç Kuramları

Bu çalışma kapsamında ele aldığımız göç olgusu, sürecin ilk halkası olan göç eyleminin yapısal nedenleri ve bu süreci eyleme dönüştürmeden altında yatan sebepler ile birlikte ele alınarak yorumlanmıştır. Göçü ortaya çıkaran nedenlerin irdelenmesi, göçün gelecekteki etkilerinin doğru analiz edilmesi açısından önemlilik arz etmektedir. Bu açıklanan nedenlerle, Suriyeli göçünün yarattığı etkilerin doğru edilebilmesi için göç kuramları ile birlikte ele alınarak yorumlanması gerekmektedir.

Göç olgusuna ilişkin yapılan teorik çalışmalar 1929 yılı Büyük Ekonomik Buhran ile birlikte başlamıştır. Bütün dünyayı etkileyen Dünya Ekonomik Buhranı sonucunda, dünya genelinde ciddi ekonomik sıkıntılar baş göstermiş ve bu sıkıntılar sonucunda işsizlik artmıştır. Dünya ekonomisinin genelinde yaşanan bu ekonomik kriz, göç ile ilgili kabul gören algıların değişmesine yol açmıştır. Ekonomide meydana gelen bu değişimler göçün sadece coğrafi unsurlar göz önüne alınarak iç göç üzerinden yorumlanmasını engellemiş ve göç ile ilgili yapılan araştırmaların daha geniş ölçekte ve farklı bakış açıları ile yorumlanmasına sebep olmuştur. Göçle ilgili gerçekleşen yeni süreçle birlikte göç algıları değişmiş ve farklı disiplinleri göç ile ilgili yeni çalışmalar yapması noktasında motive etmiştir. Gelişen bu olaylar göç olgusunu, sadece sosyologlar ve coğrafyacılara tarafından incelenen bir olgu olmaktan çıkarmış ve göçün siyaset bilimi ve ekonomi gibi farklı disiplinlerinde inceleyeceği bir alan haline getirmiştir (Greenwood ve Hunt, 2003: 3-4).

Tarihsel süreçte başta sosyal bilimler olmak üzere birçok bilim dalı göç olgusunu farklı yönleriyle ele almış ve bu olguya farklı açıklamalar getirmiştir. Getirilen bu açıklamalar kendi içerisinde sebep sonuç ilişkine dayanan bir yaklaşım geliştirmiştir (Castles ve Miller, 2008: 30). Bu çalışma kapsamında da göç kuramları ele alınarak Suriyelilerin göçüne doğru bir yorumlama getirilmesi amaçlanmıştır.

Günümüzde bile göç olgusuna ilişkin farklı disiplinlerin araştırmaları devam etmekle birlikte henüz genel kabul gören bir göç kuramı bulunmamaktadır. Bunun temel sebebi göçü ortaya çıkaran nedenlerin farklılığından kaynaklanmaktadır. Göçü ortaya çıkaran sebepler sosyal, ekonomik ve kültürel olabileceğı gibi siyasi ve hatta dini sebepler de olabilmektedir. Bu sebepler kendi içlerinde birbirinden çok farklı unsurları barındırmakta ve bu nedenle de kapsayıcı bir göç kuramı ortaya koyulamamaktadır. Bütün bunlara rağmen geliştirilecek tek bir kuram, dayanaklardan yoksun, içinde birçok istisna barındıran bir sonuç ortaya koyacaktır. Bu alanda yapılmış ilk bilimsel çalışma olan Ravenstein'in kendi adıyla anılan ve literatürde “göç kanunları” olarak bilinen ve özellikle Batı’da çok yaygın kullanılan bu kuram dahi evrensel bir kabulden uzaktır (Abadan Unat, 2002: 4).

Göç olgusu, içinde barındırdığı çok sayıda değişken nedeniyle göç kuramlarının geneli kapsamayacağına ilişkin çok fazla görüş bulunmaktadır. Göçler arasında bazı ortak özellikler bulunsa da toplumsal zeminde ortaya çıkan dönüşümler neticesinde her göç hareketinin kendine has özellikleri bulunmaktadır. Toplumsal alanda yaşanan bu değişim ve dönüşümler yeni göç kuramlarının geliştirilmesine neden olmaktadır. Göç kanunları, fizik kanunları gibi katı, kesin değildir (Sinha ve Ataulah, 1987: 23).

Göç kuramlarının bir birleri arasında tutarlı olmamasının muhtemel nedeni, göç olgusunun herhangi sosyal bir bilimin özel alanına girmemesidir. Bu nedenlerle göç olgusunun, ortaya çıkan sebep ve sonuçları arasında derin bir ihtilaf söz konusudur (Özcan, 2017: 188).

Literatürde göç alanında yapılan araştırmalar genellikle dört unsura odaklanmaktadır. Bunlar; göçmenlerin sosyo-kültürel entegrasyonu, göçmen akınlarının yönleri ve sürekliliğı, göçün kökenleri ve son olarak göçmen iş gücünün kullanımı olmuştur.

Özcan’a göre geliştirilen göç kuramlarının bir kısmı bu unsurların bir tanesine odaklanırken, bazıları birden fazla unsura odaklanmaktadır. Göç kuramlarının temel amacı, belirtilen bu dört sorunun tamamına açıklama getirecek bir kuram ortaya koymaktır (Özgür, 2013: 25).

Göçün, sebep ve sonuçları ile birlikte doğru bir şekilde analiz edilebilmesi için, tarihsel süreç boyunca çok sayıda bilim insanı tarafından göç ile ilgili farklı göç kuramları ortaya konmuştur. Ancak günümüze kadar ortaya konan çalışmaların eksikliği konusunda eleştiriler sürmektedir. Özellikle ekonomi temelli ortaya çıkan sosyal

sorunlar günümüzde çok fazla insanın, yaşadığı ülkeyi terk etmesine ve bunun sonucunda da başka bir ülkeye göç etmesine neden olmaktadır (Stalker, 2002).

2.4.1. Ravenstein Göç Kuramı

Göçe dair ilk bilimsel çalışmalar, 1885 yılında “Göç Kanunları” (The Laws of Migration) adlı bir makale yayımlayan Ravenstein’a aittir (Yalçın, 2004: 23). Ravenstein’ın ortaya koyduğu bu kuram, İngiltere’de 1871 – 1981 yıllarında yapılan nüfus sayımı verilerini temel almıştır. Ravenstein, yayımladığı “Göç Kanunları” başlıklı makaleler ile yedi tane göç kanunu ortaya koymuştur. Ravenstein göçe ilişkin kuramını; William Farr’ın “göçün hiçbir kesin kanuna bağlı olmaksızın yürüdüğü” fikrinin aksi yönünde oluşturmuştur (Corbett, 2005: 3).

Ravenstein’ın geliştirdiği göç kanunları, göç olgusuna ilişkin genel kabul gören bir açıklama ortaya koyma bağlamında yapılmıştır. Ona göre göç hareketlerinin büyük kısmı kısa mesafelidir. Ticaret ve sanayinin yoğunlaştığı bölgelere yapılan göçler ise uzun mesafelidir (Jackson, 1986: 14).

Ernst George Ravenstein, kendi döneminde meydana gelen ekonomik ve sosyal gelişmeleri ele alarak göç ile ilgili yaptığı çalışmaların alt yapısını oluşturmuştur. Ravenstein’ın yayımladığı makaleler göç ile ilgili yapılmış modern ve bilimsel çalışmaların temelini oluşturur. 1876 yılında yayımlanan makalesinde göç ile yaş arasında kurulan anlamlı bir ilişkinden söz etmiş ve büyük şehirlerin ve kasabaların doğal yollarla gelişmesinin mümkün olmayacağını ve bu büyümenin göç ile gerçekleşebileceğini ifade etmiştir (Grigg, 1997: 42-43).

Ravenstein’ın ortaya koyduğu yaklaşım her ne kadar derin ve güçlü bir analiz olmasa da, bulunduğu dönemde ki koşullar ve günümüzde yarattığı etkiler düşünüldüğünde göç olgusu için yol gösterici bir çalışma niteliğindedir. Geliştirilen kuramın temelini, endüstrileşme ve kentleşme oluşturmaktadır. Ravenstein’e göre yedi göç kanunu mevcuttur. Bunlar: (Çağlayan, 2006: 69-70).

1. Göçlerin büyük bölümü sadece kısa mesafelidir. Gerçekleşen bu göç hareketleri, yeni göç dalgaları başlatacaktır ve ortaya çıkan bu göç akını sanayi ve ticaret merkezlerine yönelme eğiliminde olacaktır.

2. Kentlerde gerçekleşen ticaret, sanayileşme ve hızlı bir ekonomik büyüme, kent çevresindeki kırsal nüfusu hızla kentsel bölgeye çekecektir. Kent çevresindeki kırsal bölgede meydana gelen nüfus azalması, uzak bölgelerden gelen göçmenler tarafından doldurulacaktır. Uzak bölgelerde meydana gelen nüfus azalması ise yine o bölgeye yakın yerlerden gelen göçmenler tarafından doldurulacaktır. Bu şekilde devam eden göç süreci zamanla bütün ülkeyi kapsayacaktır.
3. Ravenstein, göçün yayılma ve emme süreçlerinin olduğundan ve bu iki sürecin birbirini destekler nitelikte olan özelliklerinin, asıl ulaşılacak istenen amaç olduğunu belirtir. Bireyler sadece göç etme amacıyla yer değiştirmez. Göç edeceği kentin sosyal ve ekonomik faaliyetlerinden yararlanma isteği yayılma sürecini destekler. Kentlerin ihtiyacı olan emek gücü gerçekleşen göç hareketlerinden sağlanır ve sanayi merkezleri, gerçekleşen bu göçü emer.
4. Göçe maruz kalan bölgeler aynı zamanda göç de verecektir ve bu süreç zincirleme bir şekilde devam edecektir. Her göç dalgası başka bir göç dalgasını tetikleyecek, bu etki zincirleme bir şekilde sürecektir.
5. Göçmenler, uzak mesafeli göç tercihlerini büyük ticaret ve endüstri merkezilerine doğru gerçekleştirir.
6. Kentin sanayi ve ticaret merkezlerinde yaşayanlar, kırsal bölgede yaşayanlara oranla daha az göçme etme eğilimindedir. Kente yönelen göçler kentsel bölgede yaşayanları çok fazla etkilememekte ve basamaklı bir göç dalgası yaratmaktadır.
7. Ravenstein'in son göç kanunu cinsiyetlere yöneliktir. Kadınların genel göç eğilimi kısa mesafeli iken erkekler uzun mesafeli ve doğrudan göç etme eğilimindedir.

Ravenstein'in göç kanunları, görüldüğü üzere olduğu dönemdeki ekonomik koşullar hakkında bilgiler vermektedir. Bu göç kuramları günümüzde ise daha karmaşık hale gelen göç hareketlerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Ravenstein göçü, kırdan kente doğru tek yönlü tanımlamıştır. Yukarıda belirtilen göç kanunları, Türkiye'de yaşanan iç göçler bağlamında düşünüldüğünde tutarlı olduğu görülse de birebir örtüşmediği rahatlıkla görülebilir. Ülkemizde iç göçler yoğunlukla uzak mesafelidir. Yine ülkemizde göçler basamaklı bir şekilde gerçekleşmemiştir (Gürkan, 2006: 29).

Sonuç olarak Ravenstein'in göç kuramı bu tez kapsamında incelediğimiz Suriyeli göçünü açıklamakta yetersiz kalmakta, hatta örtüşmemektedir. Ama Ravenstein'in göç kuramında ortaya koyduğu mesafe olgusu, ülkelerinde gördükleri baskı ve zulümden kaçan zorunlu göçmenler tarafından önem arz etmektedir. Suriye'de yaşanan iç karışıklık nedeniyle göç etmek zorunda kalan insanların büyük çoğunluğu Türkiye gibi sınır komşusu olduğu ülkeleri tercih etti. Gerçekleşen kitlesel göç hareketinde Türkiye'nin hedef ülke olmasında, Suriye'ye sınır bir ülke olmasının çok büyük etkisi olmuştur. Benzer durum ülkelerinde meydana gelen çatışma ve baskı ortamından kaçan ülkelere de yaşanmıştır. Afganistan, Güney Sudan, Irak, Yemen, Myanmar ve Somali'den göç etmek zorunda kalan insanların büyük çoğunluğu göç tercihlerini komşu ülkelere yöneltmiştir. Bu kapsamda zorunlu kitlesel göç hareketlerinde; hedef ülkenin göç politikası, sosyo-kültürel yapısı, ekonomik durumu ile birlikte mesafede göç sürecinde önemli bir unsur olarak yer almaktadır. Yine Suriye örneğinde olduğu gibi dünya üzerinde yaşanan kitlesel göç hareketlerinde göçmenlerin büyük kısmı uzun mesafe kat edebilecek sosyal ve ekonomik sermayeye sahip değildir. Ravenstein'in göç kuramı ile belirtilmesi gereken diğer bir önemli hususta, sanayi ve ticaret merkezlerinin göçmen tercihlerinde belirleyici olmasıdır. Suriyelerin ülkemize göç sürecinde ilk dönemlerde fiziksel mesafe önemli bir unsur olmuş ve göç yoğun olarak sınır illerine yönelmiştir. Ama ülkede kalış sürelerinin uzaması ve belirsizleşmesi ile birlikte sığınmacılar ülke içinde yeni bir göç dalgası oluşturmuş ve İstanbul, Bursa, İzmir, Kocaeli gibi sanayi ve ticaretin yoğun olduğu şehirlere yönelmişlerdir. Günümüzde sanayileşmiş büyük kentlere Suriyeli göçü halen sürmektedir.

2.4.2. Kesişen Fırsatlar Kuramı

Samuel Andrew Stouffer, 1940 yılında Amerikan Sosyoloji Derneği için kaleme aldığı "Kesişen Fırsatlar: Hareketlilik ve Mesafeye İlişkin Bir Teori" adlı makalesinde göç olgusunu matematiksel açıdan açıklamaya çalışarak yeni kuramsal bir yaklaşım ortaya koymuştur (Özcan, 2017:189). Stouffer, göç alanında çalışma yapan bilim adamlarının büyük bölümünün Ravenstein'in "göç kanunları" kuramında değindiği göç ve mesafe arasındaki ilişki üzerine çok sayıda çalışma yaptığını belirtmiş ve göç ile mesafe arasındaki bir ilişkinin gerekli olmadığını ileri sürmüştür. Stouffer, göç olgusu üzerinde özellikle mesafe kavramı üzerinde daha fazla durulması gerektiğini

söylemiş ve bu kapsamda kesişen fırsatlar kuramı kavramını ortaya çıkarmıştır (Stouffer, 1940: 845).

Stouffer göç olgusu üzerinde yürüttüğü bu çalışmada, Ohio'daki Cleveland şehrindeki yerleşim hareketliliğini temel alarak incelemiştir. Hazırladığı makalede, öğrencilerin kolej tercihlerine ilişkin bir anket çalışmasını incelediğini ve kolej tercihlerinde yakın mesafenin önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir (Stouffer, 1940: 845-846).

Kesişen Fırsatlar Kuramına göre, göç sürecini belirleyen temel faktörler; göç mesafesi, göçün hedef aldığı ülkedeki imkânlar ve bu imkânların miktarıdır. Bu temel faktörlerin kesiştiği noktalar gerçekleşen göçün yoğunluğunu etkilemektedir. Bu faktörler arasında en belirleyici unsur mesafedir. Göç süreci içinde belirli bir mesafeye göç edecek insanlar sayısı ile bu mesafede bulunan iş imkânlarının sayısı ile doğru orantılıdır. Yerleşim yeri ile göç edilecek yer arasındaki mesafenin kısa olması göçmenleri motive etmekte ve göç sürecini olumlu etkilemektedir. Bu kurama göre, kısa mesafe ve iş imkânları hedef yerleşim yerine olan göçü doğru orantılı olarak artırmaktadır (Çağlayan, 2006: 77).

Stouffer, Kesişen Fırsatlar Kuramını 1940 yılında yazmıştır ve yazıldığı dönemde havayolu taşımacılığı günümüzde olduğu kadar yaygın ve ulaşılabilir değildi. Günümüzde havayolu taşımacılığın geldiği noktada mesafe olgusu ve devlet sınırlarının önemi azalmış olsa da mesafe konusunun hem iç göçte hem de uluslararası göçte etkisini devam ettirmektedir. Günümüzde yaşanan göç hareketlerinde, devletler tarafından sınırlarını korumak için alınan tedbirler neticesinde sınırları geçmek için izlenmesi gereken süreçler, göç mesafesinden daha çok zorlaştırıcı olmaktadır (Özgür, 2013: 29).

Stouffer ortaya koyduğu çalışmada söylediği gibi, Afrika kökenli bir insan zencilere karşı ırkçı bir bakış açısına sahip bir yerleşim yerinde hoş karşılanmayacak bunun neticesinde yerleşim yeri o kişilere herhangi bir fırsat sunmayacaktır. İnsanlar, temel gereksinimlerini karşılamak ve sahip olduğu sosyal ve ekonomik refahı artırmak için göç süreçlerine dâhil olsa da ve bu imkânlara erişmeyi bir fırsat olarak görse de toplumsal koşullarının bu fırsatlar ile birlikte değerlendirilmesi gerekir. Benzer durumu Suriyeli göçü üzerinden ele aldığımızda, Suriyelilerin ülkemize ve çevre ülkelere gerçekleştirdiği göç dalgası fırsatlara ulaşmaktan ziyade zorunluluk ve çaresizlikten kaynaklanmıştır. Mutlaka bu süreçte Suriye'de yaşanan çatışma

ortamından etkilenmeyen insanlar da daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak için göç sürecinde bir aktör olarak yer aldı.

Günümüzde Suriye menşeli göçün, çatışmaya bağlı gerçekleştiği konusunda bir genel bir yaklaşım olsa da bütün Suriyelilerin aynı sebepten dolayı göç ettiğini söylemek mümkün değildir (İnce, 2018).

2.4.3. İtme-Çekme Kuramı

Everett Lee 1966 yılında “Göç Teorisi” adıyla yayımladığı makalesinde Ravenstein’in göç kanunlarına atıfta bulunarak bir kuram geliştirmiştir. Lee’nin geliştirdiği bu kurama zaman içerisinde araştırmacılar tarafından çeşitli katkılar yapılarak geliştirilmiş ama sunulan bu katkılarda Lee’nin ortaya koyduğu esaslar bütünüyle korunmuştur. Geliştirilen bu kuramın özünde, itme ve çekme faktörleri yer almakta ve bu nedenle kuram itme-çekme kuramı olarak adlandırılmaktadır. Bu kurama göre insanlar, yetersiz sosyal politika ya da zayıf ekonomik şartlardan dolayı dışa doğru itilerek, yaşam şartlarının daha iyi olduğu yerleşim alanlarına doğru çekilirler (Şeker ve Erdal, 2010: 104).

İtme-çekme kuramı, şuna kadar geliştirilen göç kuramları arasında üzerinde en çok vurgu yapılan kuramlardan biridir. Bu kavram, göç terimleri sözlüğünde itme ve çekme faktörleri şeklinde açıklanmaktadır. Göç terimleri sözlüğünde itici-çekici faktörler başlığı altında “Göç, genelde “itme-çekme modeline” göre analiz edilmektedir. Buna göre, insanların ülkeden ayrılmasına neden olan itme faktörleri (örneğin ekonomik, sosyal veya siyasi sorunları vb.) ile yeni bir ülkeye gitmelerini cazip kılan çekme faktörleri analiz edilmektedir.” Şeklinde tanımlanmıştır (IOM Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 50).

Lee, Ravenstein’in göç ile ilgili ortaya koyduğu çalışmalardan sonra zaman içerisinde göç ile ilgili çok fazla çalışma yapıldığını, ancak yapılan çalışmaların büyük kısmının göçmenlerin demografik görünümüne ilişkin olduğu ve eksik kaldığını belirtmiştir. Lee geliştirdiği kuramda göçmenlerden ziyade göçe odaklanmış ama göçmenlerin de göz ardı edilmemesini gerektiğini ifade etmiştir (Lee, 1966: 53). Lee’nin ortaya koyduğu çalışma ile göç sürecinin itici ve çekici faktörlerini belirlemiş ve bu belirlemeyi göçlerin ortak özelliklerini ele alarak yapmıştır. Bu faktörler (Yalçın, 2004: 30);

- Yaşanılan yer ile ilgili faktörler,
- İşe karışan engeller,
- Gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler,
- Bireysel faktörlerdir.

Lee tarafından geliştirilen itme-çekme kuramının Türkiye’de yaşanan iç ve dış göçler açısından örtüştüğü görülebilir. Bu kuramda belirtilen faktörler dışında insanların yaşadıkları yerleşim yeriyle kurduğu duygusal bağın da göç sürecinde önemli bir faktör olduğu göz önüne alınmalıdır. Göçün hedefi olan kentsel gelişmiş bölgeler insanlara ne kadar cazip gelse de, yaşanılan yerleşim bölgesinde kurulan akrabalık bağı gibi güçlü sosyal ve kültürel bağlarda önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların öldüklerinde sıklıkla ata toprağına gömülmelerini vasiyet etmeleri bu durumun en belirgin örneğı olarak gösterilebilir (Gürkan, 2006: 31).

Suriye göçünün gerçekleştiğı süreçte, göçe maruz kalan hedef yerleşim bölgelerinin göçmenler tarafından tercih edilmesinde hangi faktörlerin belirleyici olduğu konusunda kapsamlı bir analiz yapmanın doğru olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda, Suriyelilerin göç hareketini sebep ve sonuçlar bağlamında değerlendirdiğimizde, içerisinde birçok farklılık olduğu görülmektedir. Suriye’de, göçün başladığı ilk dönemlerde henüz çatışma ortamından etkilenmeyen ekonomik durumları iyi ama ülkeye aidiyetleri düşük olan insanlarda göç hareketine dâhil olmuşlardır. Bu insanlar yine çok farklı nedenlerle ülkelerinden ayrılma tercihinde bulunmuş ve Türkiye’ye ve diğer ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Suriyeli göçünü bu kuram bağlamında değerlendirdiğimizde, Suriye’de yaşanan çatışma ortamının ne kadar süreceğine ilişkin belirsizlikler, yine çatışma ortamından etkilenen insanların içinde bulundukları sosyal ve ekonomik durum ile can güvenliklerine ilişkin tehditler itici faktörler olarak değerlendirilebilir. Türkiye’nin, Suriye’ye göre ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmişlik gücü açısından daha iyi durumda olduğu ve Batı’ya gerçekleştirilmek istenen göçte coğrafi olarak sahip olduğu stratejik konum, göçmenler tarafından çekici bir faktör olarak görülmüş olabilir.

Sonuç olarak AFAD’ın 2014 yılında hazırlamış olduğu rapora göre, Suriyelilerin ülkemizi hedef alan göç dalgasının en önemli itici gücü güvenlik, siyasi nedenler ve güvenli bir yerleşim bölgesine ulaşma hedefi çekici faktörler arasında sayılabilir. Türkiye tarafından Suriyeli göçmenlere yönelik yürütölen politikalar ile Türkiye’ye

ulaşım kolaylığının olması ve şahin'in (2015) yaptığı çalışmada belirttiği iş imkânları, göçmenlerin Türkiye'yi tercih etmesinde çekici faktörler olmuştur. Gn aktörü olan Suriyeliler ile ülkemizin sınır bölgesinde yaşayan yerel toplumun kullandığı dilin aynı olması yaşanan göç sürecinde çekici faktör olarak yer almıştır (ağlayan, 2015: 196).

2.4.4. Petersen G Kuramı

Uluslararası göç hareketlerine ilişkin yapılan daha önceki çalışmaların büyük kısmı göçmenlerin hareketi üzerine odaklanmıştır. William Petersen 1958 yılında "Gn Genel Tipolojisi (A General Typology of Migration)" adlı makalesi ile ortaya koyduğu g çalışmasının temelini, göçmenlerin göç etme sürecini ortaya çıkaran isteklerini de sürece dâhil ederek ele almış ve bu süreçte göçmenlerin bireysel ve sınıfsal farklılıklarını da göz önünde bulundurmıştır (Petersen, 1958: 55-65).

Petersen g ile ilgili yaptığı çalışmasında, g hareketlerinin normal olduğu yaklaşımına karşı çıkarak "eğer her insan aynıysa neden bazıları g ediyor da bazıları g etmiyor" sorusunu yöneltmiştir (Petersen, 1958: 258). Petersen 'un bu çalışmasında yanıtını aradığı temel soru; itme ve çekme faktörlerinin ortaya çıkmasındaki temel nedenlerdir. Tarihsel süreçte meydana gelen g hareketlerinin öneminden yola çıkarak, ekonominin g sürecinde önemli bir unsur olduğunu ve g hareketlerini nasıl etkilediğinin doğru analiz edilmesi gerektiğini ve bunun da g süreçlerini doğru anlayıp sınıflandırmamız için gerekli olduğunu ortaya koymuştur. Ekonomide meydana gelen dalgalanmalar; alt, orta ve st gelir gruplarını nasıl ve ne şekilde etkilemiş ve bu etkiler insanlar üzerinde ne tür bir tepkiye neden olmaktadır. Petersen, insanların bireysel ve sınıfsal farklılıklarını temel alarak ve daha önce g olgusuna ilişkin yapılan araştırmalardan da yararlanarak beş g tipini tanımlamıştır.

- İlkel (Primitive Migration) Göçler: Petersen bu g tipini, çevreden kaynaklı meydana gelen kötü iklim şartlarının oluşturduğu etkilerden dolayı yani doğal çevrenin oluşturduğu itme etkisiyle meydana gelen göçler şeklinde tanımlamıştır (ağlayan, 2006: 75).

- Zorunlu (Forced Migration) G: Sosyal durumun oluşturduğu itme gücüyle ortaya çıkan g tipidir. İlk g tipinde g süreci topluluk tarafından az da olsa kontrol edilebiliyorken bu g tipinde süreç topluluğun iradesi dışında gelişir (Adığzel, 2018: 27).

- Yönlendirilmiş veya yöneltilmiş (Impelled Migration) Göç: Gelişen sosyal ve politik baskı sonucu göçe zorlanan ama gitme veya kalma konusunda kendi iradeleriyle karar veren kişilerin gerçekleştirdiği göç tipidir (Özyakışır, 2013: 49).
- Serbest (Free Migration) Göç: Göçmenlerin tamamen kendi özgür iradeleri doğrultusunda gerçekleşen göç tipidir.
- Kitlesele (Mass Migration) Göç: Çok sayıda insanın, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine birlikte gerçekleştirdiği göç tipidir. Teknolojide meydana gelen gelişmeler ve ulaşım imkânlarının artması sonucu ortaya çıkmıştır (Petersen, 1970: 55-65).

Petersen, beş göç tipini temel alarak geliştirdiği bu kuramla, göç sürecini ortaya çıkaran sebepleri ortaya koymuş ve bu kasamda göç olgusunun daha iyi anlaşılmasına katkı sunmuştur. Tablo 2.3’de Petersen tarafından hazırlanan göç tipolojisi sunulmuştur. Bu tablo ile göçmen profilleri, göçe neden olan sebepler ve göç sınıfları arasında ilişki anlatılmaktadır.

Tablo 2.3: Petersen’in Göç Tipolojisi

İlişki	Göçe neden olan etken	Göç Sınıfı	Göç Tipi	
			Muhafazakâr	Yenilikçi
Doğa ve İnsan	Ekolojik itme	İlkel		
Devlet ve İnsan	Göç politikası	Zorlanmış	Yer değişimi	Köle ticareti
		Yönlendirilmiş	Kaçış	Hamal (vasıfsız işçi) ticareti
İnsan ve Normları	Yüksek istek (arzu)	Serbest	Grup	Önder
Kolektif Davranış	Sosyal ivme	Kitlesele	Yerleşim (mesken)	Kentleşme

Kaynak: Petersen, 1958: 266.

Petersen’in geliştirdiği göç kuramı, tarihsel süreçten günümüze yapılan uluslararası göç hareketlerinin açıklanması ve doğru analiz edilmesi noktasında yararlı olmaktadır. Özellikle Suriyeli göçü kapsamında değerlendirdiğimizde, ülkelerinde yaşanan olaylar nedeniyle göçe zorlanmış bu göçmenler, Petersen’in ortaya koyduğu göç tiplerinden zorunlu göç ve kitlesele göçün unsurlarını içinde barındırmaktadır. Yine Suriyeli sığınmacıların Türkiye içerisindeki şehirlerde yaşayan akraba ve arkadaşları ile

kurdukları etkileşim sonucu gerçekleştirdikleri iç göç de yönlendirilmiş göç türü kapsamında değerlendirilebilir.

2.4.5. Göç Sistemleri Kuramı

Göç olgusuna bilimsel açıklama getirmeye çalışan kuramlardan bir diğeri Göç Sistemleri Kuramı'dır. Sistem yaklaşımı olarak da ifade edilen bu kuram ilk olarak Akin Mabogunje'un kırsal ve kentsel alanda arasında gerçekleşen göç ve bölgesel alınma üzerine yaptığı çalışmalar neticesinde ortaya çıkmıştır (Mabogunje, 1970: 1-18).

Bu kuramda, uluslararası ilişkiler bağlamında iki veya daha fazla ülke arasında ilişki ve göç hareketleri, ekonomik veya politik temelli bir yaklaşım ile ele alınmıştır. Ülkeler arasında kurulan ikili ilişkiler, aynı ülkeler arasındaki nüfus hareketlerini etkiler ve bu etki birbirleri arasında sınır ilişkisi bulunan ülkeler arasında olabileceği gibi birbirleri arasında uzak mesafeler olan ülkeler arasında da olabilir. Yine ülkeler arasında tarihsel süreç içerisinde kurulan siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel ve hatta sömürgeciliğe dayalı ilişkiler birbirleri arasındaki göç sürecinde etkili olmaktadır. Bu süreçte ülkeler arasındaki mesafe çok belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmamakta onun yerine ülkeler arasında mevcut ilişkilere göre şekil almaktadır. Fransa ile Batı Afrika ülkeleri ile Amerika Birleşik Devletleri ve Meksika arasında yaşanan göç alışverişi bu duruma örnek gösterilebilir (Castles ve Miller, 2008: 36; Çağlayan, 2006: 82).

Bu kuramda vurgulanması gereken en önemli husus, ülkeler arasında gerçekleşen göç alışverişinden önce tarihsel süreçte kurulan ekonomik, sosyal, siyasal veya askeri bir bağın olmasıdır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya ile Türkiye arasında kurulan müttefiklik ilişkisi daha sonra bu ülkeler arasında kurulan göç ilişkisine örnek gösterilebilir (Aksoy, 2012: 296).

Göç sistemleri kuramına ilişkin daha önce birçok çalışma yapılmasına rağmen, bu kuramın kapsamı konusunda tam anlamıyla bir birlik sağlanamamıştır (Fawcett, 1989: 672). Bu kuramın Massey hipotezleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

1. Uluslararası düzeyde yaşanan göç hareketleri arasında temel belirleyici unsur, göç etkileşiminin yaşandığı ülkeler arasında kurulan sosyal, ekonomik, siyasal ve tarihsel ilişkilerdir. Göçmenler tarafından bu ülkeler arasında kat edilen mesafenin önemli bir etkisi yoktur.
2. Göçmen etkileşiminde bulunan merkez ve çevre ülkeler, çok kutuplu bir düzenin oluşma sürecine katkı sunmaktadır.
3. Ülkeler arasındaki siyasi ve ekonomik koşullar değişiklik gösterdiğinde, göç sistemleri bu koşullara adapte olur. Uluslar, değişen bu koşullara bağlı olarak göç sistemine girebilir veya ayrılabilir (Massey, 1993: 454).

Suriyeli göçünü, kaynak ve hedef ülke bağlamında ele aldığımızda ve yaşanan göç sürecini bütünüyle değerlendirdiğimizde bu kuram bazı noktalarda açıklayıcı olmaktadır. Türkiye ve Suriye arasında tarihsel süreçte gelişen derin bir bağ vardır. Bu bağ sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanda kendini fazlasıyla hissettirmektedir. Şuan iki farklı ülke olarak siyasi bir yapıya sahip olan bu ülkeler geçmişte Osmanlı Devleti yönetimi altında bir arada bulunmaktaydı. Suriye’de bulunan Arap, Kürt ve Türkmen gibi farklı etnik gruplar Türkiye’de de bulunmaktadır. İki ülke arasındaki sınır komşuluğu güçlü bağların oluşmasını sağlamıştır. Ülkeler arasında siyasi sınırlara rağmen bu ülkelerin halkları tarafından yakın ilişkiler kurulmuş ve bu ilişkiler ticaret, akrabalık gibi her alana nüfus etmiştir. Ülkeler ve halkları arasında kurulan ve geçmişi çok uzun yıllara dayanan bu ilişkiler neticesinde de, Suriye’de yaşanan çatışmalardan kaçan insanların büyük kısmı Türkiye’ye yönelmiştir. Özellikle ülkeler arasında geçmiş yıllarda yapılan vize muafiyeti antlaşması ile Suriyeli göçmenler, Türkiye’nin sınır şehirleri ile bağlarını güçlendirme imkânı bulmuş ve bunun sonucunda da gelen göçmenler sınır şehirlerinde yoğunlaşmıştır. Sürecin uzamasıyla birlikte gelen göçmenlerin sınır bölgelerinde iş bulma imkânları azaldığından, göçler gelişmiş diğer şehirlere ve bölgelere yönelmiştir (İnce, 2018).

2.4.6. İlişkiler Ağı Kuramı

Uluslararası göç hareketlerine açıklama getirmeye çalışan göç kuramları esas itibarıyla göçlerin sebeplerine odaklanmaktadır. Bu kuram ise göç hareketlerinin devamlılığı ile ilgilenmektedir. İlişkiler ağı kuramı, göç sürecinde kaynak ülke ile hedef ülke, göçmenler ve yerel halk arasındaki ortak köken, hemşerilik ve soydaşlık gibi bağlara atıfta bulunan bir kuramdır. Ortaya çıkan bu ağlar ve geliştirilen bağlar arasındaki

ilişki, uluslararası göçün devamında önemli bir rol oynamaktadır. Kurulan bu ağlar, göç süreci içerisinde göçmenlerin, göç etme sürecinden iş bulma süreçlerine kadar birçok alanda önemli bir işleve sahiptir. Abadan Unat bu ağları; “geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır” şeklinde tanımlamaktadır (Abadan-Unat, 2002: 18).

Göçmenlerin ilişki ağları arttıkça, uluslararası göç hareketleri bu sürece paralel olarak yaygınlaşmakta ve artık göstermektedir. Bu kurama göre, bir yerleşim yerine göç eden ilk göçmenler yani öncü göçmenler, yeni yerleşim yerleri ile ayrıldıkları yerleşim yeri arasında farklı şekillerde kurdukları iletişim köprüleri ile yeni göçler hareketleri yaratmaktadır. Göç sürecine katılmak isteyen yeni göçmen adayları, bu ilişki köprüsünü kullanarak karşılarına çıkan engelleri daha kolay aşmaktadır. Göç ağları, zaman içerisinde kendini geliştirir ve kurumsallaşır (Adıgüzel, 2018: 31).

Bu kuramda; hemşerilik, akrabalık ve dostluk gibi kurulan güçlü sosyal ilişkiler neticesinde ortaya çıkan dayanışma ile göç süreci özendirici bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır (Mutluer, 2003: 21). Toplumlar ve insanlar arasında kurulan sosyal ağlar uluslararası göç hareketleri açısından önemli bir kaynak oluşturur. İlk göç eden insanlar, kendilerinden sonra göç edecek insanlara rehberlik eder ve daha az riskle karşı karşıya kalmalarına katkı sunar. Bu şekilde göç sürecindeki göç edenler açısından oluşabilecek maliyetler daha düşük olur. İlişki ağları göçün ekonomik maliyetleri dışında sonradan ortaya çıkan sosyal maliyetleri de düşürür. İlk süreçte göç eden insanlar yeni katıldıkları toplumda kurdukları sosyal ilişkilerinde yalnız duygusu çekerken sonradan göç eden insanlar sosyal ilişkiler ağı sayesinde bu etkiye daha az maruz kalırlar. Bu süreçte oluşan göç ağı, göç etmeyi planlayan insanlar üzerinde cesaretlendirici ve motive edici bir faktör olarak karşımıza çıkar (Çağlayan, 2006: 86).

İlişkiler ağı kuramı, mevcut durumda yaşadığımız Suriyeli göçünü açıklayıcı hususlara sahiptir. Suriyeli göçü bir anda gerçekleşen bir olay olarak değil, 2011 yılında başlamış ve günümüze kadar devam eden bir tarihsel süreçte gerçekleşmiştir. Günümüzde Suriye ve Suriyelilerin yaşadığı diğer ülkeler arasında göç hareketliliği halen devam etmekte ve uzun bir süre daha bu hareketliliğin devam edeceği öngörülmektedir. Çatışmaların başlamasıyla birlikte konum olarak yakın başka ülkelere göç eden Suriyeliler, sonradan gelen Suriyelilere rehberlik ederek onları bulundukları ülkelere

göç etme konusunda motive etmiş ve aynı zamanda cezbedici bir faktör olarak yer almışlardır. Türkiye'ye gelip farklı illere yerleşen ilk Suriyeliler, göçmen ilişki ağının temellerini atmıştır (Çağlayan, 2015: 203). İlk göç eden Suriyeliler, yerleştikleri bölgenin sahip olduğu sosyal ve ekonomik durumu, göç güzergâhı, ülkenin sunduğu hizmetler, toplumun göçmenlere bakışı gibi konularda sahip oldukları bilgi ve tecrübelerini henüz göç etmeyi planlayan ama hedef ülke veya bölge konusunda kararsız olan Suriyeliler ile paylaşarak mekânsal tercihlerini belirlemedeki karar süreçlerinde belirleyici olmuşlardır. Aynı ülkede yaşayan Suriyeliler, bulundukları bölgenin durumlarını birbirleriyle paylaşarak göçmenlerin belirli kentleri tercih etmesinde belirleyici olmuşlardır (İnce, 2019).

2.4.7. Neo-Klasik Göç Kuramı

Neo – klasik göç kuramı, göç olgusunu ekonomik çerçevede göçü iten ve çeken faktörler bağlamında açıklamaktadır. Bu kurama göre, kişiler rasyonel düşünmekte ve yüksek ekonomik refaha sahip olmak ve daha yüksek hayat koşullarına sahip olmak amacıyla göç etmektedir. Ekonomik gelişmişliğe sahip ülkelerin sahip oldukları istihdam gibi ekonomik imkânlar, insanları göç etme konusunda teşvik eder (Akın, 2009: 33).

Neo-klasik kuram, göç hareketlerini ücret farklılıkları ve işgücü temelinde açıklayan bir kuramdır. Kurama göre göçün temel nedenini, iş gücü piyasasındaki arz ve talebi dağılımında oluşan dengesizlik oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler, yeterli istihdama sahip olmasına rağmen, istihdam fazlalığı doğru yönetecek ekonomik sermayeye sahip değildir. Gelişmiş ülkeler ise yeterli sermaye kaynağına sahip olmasına rağmen ekonomik gelişmişliklerini sürdürebilmek için ilave istihdama kaynağına ihtiyaç duyarlar. İşgücü ve sermaye arasında ortaya çıkan bu farklılıklar, insanları bölgeler arasında göçe etme konusunda motivasyon oluşturur (Berhane, 2005, s. 27). Buna göre emek ve işgücü göçmenleri göç konusunda teşvik etmektedir. Neo-klasik göç kuramı, göç sürecini mikro ve makro olmak üzere iki düzeyde ele almaktadır.

Makro yaklaşıma göre; işgücü fazlası bulunan ülkeler, emek piyasasında işgücüne düşük ücret öderken, işgücü ihtiyacı olan ülkeler ise emek piyasasında işgücüne yüksek ücret öder. Ülkeler arasında işgücü ve emek piyasasında ortaya çıkan bu farklılıklar göç hareketlerini tetikler. Bunun sonucunda gerçekleşen göç hareketi ile

birlikte işgücü ve ücretler iki ülke de dengeye ulaşır. Göç veren ve göç alan ülkelerin işgücü piyasasında emek ve ücret arasındaki farklılığın giderilmesi sonucunda göç hareketleri duracaktır. Bu kuram göç hareketlerini emek piyasası temelinde ele almış ve göç sürecine etki eden diğer faktörleri göz ardı etmiştir. (Güllüpınar, 2012: 57-58). Neo-klasik ekonomik makro göç kuramının uluslararası göçe ilişkin ortaya koyduğu varsayımlar özetle; Ülkelerin emek piyasasında oluşan ücret farklılıkları, uluslararası göç hareketlerinin temel nedenidir ve insanların göç etmesine neden olmaktadır. Emek piyasasında oluşan ücret farklılıkları ortadan kalktığında göç hareketleri duracak ve tekrar yaşanmayacaktır (Abadan-Unat, 2017: 22).

Neo-Klasik ekonominin mikro göç kuramına, gelir düzeyini ve bununla birlikte ekonomik refahını artırmayı hedefleyen insanlar bu hedefini gerçekleştireceği ülkelere göç hareketini başlatır. İnsanlar göç kararını vermeden, göç sürecinde karşılaşılabileceği bütün koşul ve şartları göz önüne almalıdır. Bireyler göç kararı verirken, fayda ve maliyet analizi yaparak göç kararını verirler (Turhanoglu, 2011: 104).

Bu kurama göre, bireyler faydalarını maksimum seviyeye çıkartmak için göç kararı alırlar ve bunu gerçekleştirebilecekleri ülkelere göç ederler. Bireyler göç edecekleri ülkeleri, sahip olduğu koşul ve şartlara göre değerlendirir ve bu süreçte göç düzenlemeleri, ülkenin ekonomik durumu gibi faktörlere göre göç kararlarını verirler (Güllüpınar, 2012: 60).

Mikro göç kuramı özetle; uluslararası göç hareketleri bireylerin kişisel fayda ve maliyet analizleri neticesinde gerçekleşir. Göçün hedefi olan ülkenin, dil, istihdam gibi sahip olduğu olanaklar göç sürecini kolaylaştırmaktadır. Göç kararını etkileyen temel faktör, ülkelerin emek piyasasında ortaya çıkan farklılıklardır (Abadan-Unat, 2017: 24).

Makro göç kuramı, göç hareketlerinin temel nedeninin ekonomik nedenlerden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Bu bağlamda iç savaş nedeniyle gerçekleşen Suriye göçünü açıklamada yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Savaş ile sosyal ve ekonomik çöküntünün yaşandığı bölgeler, yoksulluğu da beraberinde getirmektedir. Suriyeli göçü örneğimizde, yaşanan iç savaş nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda olan insanlar olduğu gibi işsizlik ve yoksulluk nedeniyle Suriye'yi terk eden birçok göçmen bulunmaktadır. Mikro göç kuramı, makro göç kuram gibi Suriyeli göçünü tam manasıyla açıklamasa da bazı yönleri ile göçün anlaşılmasına katkı sunmaktadır. Savaşın başladığı ilk dönemlerde, yüksek ekonomik refaha ve beşeri sermaye sahip Suriyeliler de komşu ülkelere göç ettiler. Bu süreçte, başta Türkiye olmak üzere göç

ettikleri ülkelerde kendi niteliklerine uygun istihdam imkanı bulamayan Suriyeliler, ilerleyen zamanlarda Avrupa ülkelerine göç etme eğilimine girdiler.

2.5. Sığınmacıların Kente Entegrasyonu

Entegrasyon konusunda ilk kez sistem ve sosyal entegrasyon ayrımını sosyolog David Lockwood 1964 yılında yapmıştır. Lockwood, sistem entegrasyonunu, sosyal sistemlerin uyumu olarak tanımlamış ve sosyal entegrasyonu ise siyaset, istihdam, eğitim sistemi sosyal sistemlere katılım olarak ifade etmiştir (Lockwood, 1964: 245). Lockwood tarafından ortaya koyulan bu çalışma bu alanda yapılan birçok araştırmanın temelini oluşturmuştur. Hartmut Esser’de sosyal ve sistem entegrasyonunu benimsemiş ve bu iki farklı sistemin sosyal hayatta olduğunu belirtmiştir. Göçmenler, ekonomik sisteme dâhil olarak katkıda bulunur ve yasalara uygun davranarak bu sistemin bir parçası olur. Sosyal entegrasyonları ise, ev sahibi toplumun sosyal ve kültürel hayatına adapte olmaları ile gerçekleşir (Ateş ve Yavuz, 2017: 1296).

Tarihsel süreçte yaşanan göçmen ve mülteci krizleri sonucunda düşünürler, entegrasyona farklı açılardan yaklaşarak farklı entegrasyon yaklaşımları ortaya koymuştur. Türkiye, geçmişte farklı şekillerde göçmen akınına maruz kalsa da gerek hukuki gerekse sosyal açıdan Avrupa ve BM standartlarında bir entegrasyon politikası oluşturamamıştır. Özellikle Türkiye’yi son yıllarda etkisi altına alan Suriyeli göçü ile birlikte, sığınmacıların ülkeye ve yaşadıkları bölgeye entegrasyonuna yönelik bir politikanın eksikliği her geçen gün daha çok hissedilmektedir. Bu kapsamda, Unutulmaz, farklı ulusal ve uluslararası kaynaklardan yararlanarak göçmen entegrasyonuna yönelik alt dallar ve temel göstergelerin olduğu bir çalışma hazırlamıştır.

Göçmenlerin entegrasyonuna yönelik yapılan önemli çalışmalardan biri de İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM) tarafından yapılmıştır. Avrupa Birliği’nin ve Türkiye’nin ortak mali desteği ile Sivil Toplum Diyalogu Programı kapsamında Mültecilerin Uyum Projesi, İGAM tarafından yürütülmüş ve proje kapsamında “Türkiye’de Mültecilerin Entegrasyonu: İhtimaller ve Mevcut Kapasite” isimli bir rapor yayımlanmıştır.

Tablo 2.4: Göçmen Entegrasyonunun Alt Dalları ve Göstergeleri

Entegrasyon Alt Dalları	Göstergeleri
Kültürel Entegrasyon	Toplumun kültürünü tanıma ve değerlerini benimseme
	Toplum fertlerine duyulan güven ve yakınlık
	Aidiyet hissi
	Dile hâkimiyet
Siyasal Entegrasyon	Vatandaşlık sayıları/oranları
	Mesleki sendikalara ve profesyonel derneklere katılım
	Diğer derneklere katılım
	Siyasal partilere katılım
	Oy vermek
	Yerel, bölgesel ve ulusal yönetimlere seçilerek görev almak
Hukuksal Entegrasyon	Ülkede yasal olarak oturma hakkına sahip olmak
	Ülkede yasal olarak çalışma hakkına sahip olmak
	Sosyal güvenlik ve refah hizmetlerine erişim hakkına sahip olmak
Sosyal Entegrasyon	Mekânsal ayrışma
	Farklı etnik gruplar arasında evlilik oranı
	Dil öğrenimi ve dili kullanma becerisi
	Kendi grubu içinde ve dışında sosyal etkileşim ve ilişkiler
	Bir suça maruz kalma oranları
	İrkçi nedenlerle işlenen suç oranları
	Suç işleme oranları
Akademik ve Mesleki Eğitim ile İstihdama Entegrasyon	Mesleki eğitime erişim ve tamamlama istatistikleri
	Yüksek akademik eğitime erişim ve tamamlama istatistikleri
	Kendi ülkesinde kazandığı dereceleri geçerli saydırabilme ve meslekleri uygulayabilme istatistikleri
	Yapılan iş başvurusu, mülakata çağırılma ve iş teklifi sayıları
	Kendi işi kuran ve işleten göçmen sayısı
	Göçmenler arasındaki işsizlik oranları
	Meslekler ve sektörler bazındaki istihdam dağılımı
	Ekonomik sonuçlar (örneğin gelir düzeyi ya da ev sahibi olma oranı) ve bunların toplumun geneli ile kıyaslanması
Sağlık Alanında Entegrasyon	Ortalama yaşam süresi
	Yaşa ve cinsiyete göre ölüm oranları
	Yaşa ve cinsiyete göre hastalıklara yakalanma oranları
	Kaza oranları
Genel Entegrasyon	Sağlık hizmetlerine erişim
	Demografik göstergeler
	Sunulan yardım programları ve hizmetlerin erişilebilirliği, kalitesi ve yeterliliği üzerine göçmenlerin şahsi değerlendirmeleri
	Dâhil olduğu toplumdaki hayatından ve başarısından duyduğu tatmin üzerine göçmenin şahsi değerlendirmesi

Kaynak: Tablo, Dr. K. Onur Unutulmaz tarafından Castles, Korac, Vasta ve Vertovec'den uyarlanarak hazırlanmıştır. Bkz. "Gündemdeki Kavram: Göçmen Entegrasyonu/Avrupa'daki Gelişimi ve Britanya Örneği", Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar; ed. S. Gülfer İhlamur Öner ve N. Şirin Öner, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012 (1.Baskı).

Hazırlanan raporda göçmen entegrasyonunun alt dalları ve göstergeleri Tablo 2.4’de sunulmuştur. Göçmenlerin entegrasyonları, yedi alt başlıkta ve her alt başlığın göstergeleri ile birlikte gösterilmiştir. Göçmenlerin entegrasyonu için belirlenen alt dallar sırasıyla kültürel, siyasal, hukuksal, sosyal, akademik ve mesleki eğitim ile istihdama entegrasyon, sağlık alanında entegrasyon ve son olarak genel entegrasyon’dur.

Tezin de temel araştırma konusu olan Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyonuna ilişkin yapılan saha araştırmasının yorumlanmasında faydalı olabilecek entegrasyona göstergelerine ilişkin Unutulmaz tarafından hazırlanan alt dallar ve göstergeler Tablo 2.4’de sunulmuştur. Farklı kaynaklardan yararlanılarak ve derlenerek hazırlanmış olan ve Tablo ’da yer alan entegrasyon göstergeleri incelendiğinde; entegrasyonun ne kadar kapsamlı, makro ölçekte planlama ve mikro ölçekte takip gerektiren ve sürdürülebilir bir politikayla mümkün olabileceği görülecektir.

Tablo 2.5: Mülteci Entegrasyonu Ölçüm Aracı İçerisinde Kullanılan Göstergeler

MÜLTECİ ENTEGRASYONU ÖLÇÜM GÖSTERGELERİ (MPG tarafından hazırlanan ölçüm aracının kapsamı)	
Genel Şartlar	
*Kabul koşullarının entegrasyona etkisi *Ana akımlaştırma mültecileri ve mültecilerin farklı özel ihtiyaçlarının kamu politikalarına yansıtılabilmesi	*Toplam sığınmacı nüfusu *Özel ihtiyaç sahiplerinin tespiti ve tespit prosedürü *Kabul aşamasının ortalama süresi, ayrılan devlet bütçesi *Sığınmacılara hizmet veren sosyal bakım personeli sayısı *Entegrasyon çalışmalarına özel devlet bütçesi *Legal, sosyal, ekonomik ve kültürel entegrasyon konularında uzman kamu personeli sayısı *Uzman sivil toplum kuruluşları ile lokal, bölgesel ve ulusal düzeyde ortak çalışma ve koordinasyon düzey
Hukuki Entegrasyon	
*İkamet *Aile birliği ve birleşimi *Etkin vatandaşlığa erişim	*Statü güvenliği *Statü tanınması sonrası verilen ikamet tipi ve süresi *İkamet yenileme prosedürü *Uzun dönemli ikamete başvuru ve yasal ikamet hakkına erişim *Ülkede yasal çalışma başvurusu ve çalışma iznine erişim *Vatandaşlara denk veya kolaylaştırılmış şartlarda sosyal güvenliğe erişim *Özel ihtiyaç sahibi kişi ve grupların gözetilmesi *Vatandaşlık başvuru hakkı ve vatandaşlık edinimi süreçleri *İşlem bedeli ve harç miktarları *Aile birliği ve diğer aile üyelerinin hukuki statüleri *Aile bireyleri için otonom ikamete erişim imkânları

Tablo 2.5: Mülteci Entegrasyonu Ölçüm Aracı İçerisinde Kullanılan Göstergeler (Devamı)

Sosyo-ekonomik Entegrasyon	
*Barınma *Çalışma *Yaşam boyu öğrenme	*Mültecinin ülke içinde serbest dolaşım ve yaşadığı yeri seçebilme özgürlüğü *Hassas grupların barınma desteğine erişimi *Mülkiyet hakkına erişim *Sosyal konutlardan faydalanma bilme imkânı *Emlak piyasasında mültecilerin yaşam koşullarına dair bilinç düzeyi *Barınma desteğinin tipi ve süresine dair veriler *Barınma koşullarının kalitesi, altyapı ve iç dekorasyonun insani yaşam standartlarına uygunluğu *Mültecilerin yasal istihdamı ve girişimcilik istatistikleri *İstihdam edilmiş mültecilerin eğitim düzeyleri *Yasal istihdama erişim prosedürü *Özel gruplara tanınan kolaylık ve muafiyetler *Mültecilerin yetenek ve eğitime bağlı derecelerinin, diplomalarının tanınması *İş arama sürecinde mülteciye özel destek mekanizmaları *Mülteci girişimciliğinin desteklenmesi *Mülteci istihdamı için yerel ve bölgesel otorite ve sivil toplumla koordinasyon *Mültecilerin meslek ve gelirlerinden memnuniyet istatistikleri *Mesleki eğitim ve işbaşı eğitime erişim, kayıt ve devam istatistikleri *Hassas grupların mesleki eğitim/işbaşı eğitim hizmetlerine erişimi *Mültecilerin kurslara dair memnuniyet düzeyleri *Ev sahibi toplumun entegrasyon politikalarının uygulanmasındaki rolü/katkısı *Sosyal kaynaşmada yerel-bölgesel otoritelerin rolü ve işbirliği imkânı - Gönüllü girişimlere destek; toplumsal kaynaşma için mültecilere birebir mentorluk hizmeti *Refakatsiz çocuklar için sağlanan hizmetler *Mültecilerin sivil ve siyasal katılım süreçlerinde içerilmesi *Mülteciler tarafından kurulan/işletilen dernek sayısı ve bu kuruluşlara yönelik devlet desteği
Sosyo-kültürel Entegrasyon	
*Çocukların eğitimi *Dil öğrenimi ve sosyal uyum *Toplumlari kaynaştırmak ve katılım teşvik	*Çocuk mültecilerin okullaşma hızı ve okullaşma istatistikleri (cinsiyete, yaşa, legal statü ve uyruğa dayalı) *Temel eğitimde vatandaşlara eşit muamele *Hassas grupların eğitime özel politika ve uygulamalar *Eğitimde dil ve okul oryantasyon kursu destekleri *Eğitimde uzman STKlar ve yerel ve bölgesel aktörler ile işbirliği *Mültecilere özel eğitim programı tasarımlarının varlığı (telafi eğitimleri gibi) *Temel düzey sonrasında eğitime devamlılık istatistikleri *Devlet destekli dil ve sosyal oryantasyon kursları, süresi ve erişilebilirlikleri *Kursların kalitesi, dil eğitimi ve sosyal oryantasyon için görevli personel sayısı, kurslara ayrılan bütçe *Mülteciye devlet tarafından sağlanan ücretsiz tercüman/çeviri desteği

Kaynak: İGAM 2017, s.18-19.

Proje kapsamında, göçmen entegrasyonu konusunda Tablo 2.4’de kabul edilmiş genel çerçeve baz alınarak Türkiye’de yürütülen saha araştırmaları neticesinde Mülteci Entegrasyonu Ölçüm Göstergeleri başlığı altında Tablo 2.5’de belirtilen ölçüm göstergeleri ortaya konmuştur. Migration Policy Group (MPG) tarafından geliştirilen Mülteci Entegrasyonu Ölçüm Aracı (Refugee Integration Evaluation Tool, IET) ile Türkiye’de yaşayan sığınmacıların topluma nasıl entegre edilebileceklerine ilişkin detaylı bir çerçeve sunulmuştur. Çalışmada göstergeler genel şartlar, hukuki entegrasyon, sosyo-ekonomik entegrasyon ve sosyo-kültürel entegrasyon dört ana başlık ve bu başlıkların alt başlıkları ile birlikte ele alınmıştır (İGAM, 2017: 18). Bu çalışma, mültecilerin entegrasyonuna ilişkin ortaya konulmuş önemli bir çalışma niteliğindedir.

Göçmenlerin entegrasyonu konusunda yürütülen bir diğer çalışmada Göç ve Entegrasyonu Politika İndeksi (MIPEX) projesidir. Merkezi Brüksel’de bulunan MIPEX şirketi tarafından yapılan çalışma ile göçmenlerin entegrasyonları için belirlenen parametreler ile entegrasyon politika endeksi oluşturulmuştur. Proje ilk defa 2004 yılında “Avrupa Yurttaşlık Vatandaşlık ve Katılım Endeksi” adıyla başlamış ve başta Avrupa Birliği’ne üye ülkeler olmak üzere göç alan ülkelerde, göçmenlerin entegrasyon düzeylerini belirlediği kriterler üzerinden karşılaştırmalı olarak değerlendirmiştir. MIPEX’in incelediği 8 adet entegrasyon politika alanı ve 168 gösterge bulunmaktadır ve bunlar sırasıyla; sağlık, ayrımcılıkla mücadele, daimi ikamet, vatandaşlığa erişim, siyasal katılım, eğitim, iş gücü piyasası hareketliği ve ailenin yeniden toparlanmasıdır. Türkiye, dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke olarak 2015 yılı itibarıyla MIPEX kapsamına alınmıştır (MIPEX, 2021).

Tablo 2.6: Göçmen Entegrasyon Politikası Endeksi, MIPEX 2019

İşgücü Piyasası Hareketliliği	Puan	94	91	91	22	17
	Ülke	Portekiz	Finlandiya	İsveç	Türkiye	Hindistan
	Sıralama	1	2	3	49	52
Sağlık	Puan	85	83	83	69	12
	Ülke	İrlanda	İsveç	Yeni Zelanda	Türkiye	Hindistan
	Sıralama	1	2	3	15	52
Daimi İkamet	Puan	96	96	90	42	42
	Ülke	Finlandiya	Brezilya	Ukrayna	Türkiye	Danimarka
	Sıralama	1	2	3	51	52
Ayrımcılıkla Mücadele	Puan	100	100	100	50	9
	Ülke	İsveç	Belçika	Kanada	Türkiye	Hindistan
	Sıralama	1	2	3	44	52
Aile Birleşimi	Puan	94	88	87	53	25
	Ülke	Brezilya	Kanada	Portekiz	Türkiye	Danimarka
	Sıralama	1	2	3	33	52
Eğitim	Puan	93	88	86	52	0
	Ülke	İsveç	Finlandiya	Kanada	Türkiye	Endonezya
	Sıralama	1	2	3	16	52
Siyasi Katılım	Puan	95	85	85	5	0
	Ülke	Finlandiya	Lüksemburg	İrlanda	Türkiye	Çin
	Sıralama	1	2	3	44	52
Vatandaşlığa Erişim	Puan	92	91	91	50	13
	Ülke	Yeni Zelanda	Arjantin	Brezilya	Türkiye	Avusturya
	Sıralama	1	2	3	25	52

Kaynak: MIPEX, 2019.

Yukarıda Tablo 2.6’da 2020 yılında yayımlanan Göç ve Entegrasyonu Politika İndeksi’ne göre; araştırmaya dahil olan 52 ülke arasında, Türkiye’nin ülke puanı ve sekiz entegrasyon politika alanında sıralaması gösterilmiştir. Tablo ’ya göre Türkiye’nin entegrasyon alanında en iyi yüksek puan aldığı ve en iyi sıralamaya sahip olduğu alanın sağlık olduğu görülmüştür. Sağlığı, sırasıyla eğitim ve vatandaşlığa

erişim alanı takip ediyor. Endekse göre, Türkiye'nin en düşük puan aldığı alan siyasi katılım olurken, sıralamasının en düşük olduğu alan ise daimi ikamet olmuştur. Türkiye, 2014 yılında yayımlanan raporda genel düzeyde 26 puana sahipken, 2020 yılında genel düzeyde 43 puan almıştır.

Türkiye'de göçmenlerin şehre entegrasyonuna ilişkin politika hedefleri, en st politika belgesi olan ve Türkiye Cumhuriyet Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan ve 2019 – 2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planı'nda belirtilmiştir. Planın, Küresel Gelişmeler ve Eğilimler başlıklı ikinci bölümünün, küresel gelişmelerin Türkiye etkileşimi başlıklı doksana altıncı maddesinde evre ülkelerde meydana gelen olaylara neticesinde dış gn arttığı ve gelen glerin bazı kentlerde yoğunlaştığı belirtilmiştir. Buna bağlı olarak gle nüfusun özellikle kentsel hayata entegrasyonu için etkili politikaların uygulanması gerektiği belirtilmiştir (SBB, 2019: 12).

On Birinci Kalkınma Planı'nda belirtildiği üzere Türkiye'ye gelen eden Suriyeli sığınmacılar, başta sınır illeri olmak üzere yoğunlukla sanayi ve ticaretin gelişmiş olduğu kent merkezlerine yerleşmiştir. Bu durum kentsel hayatta; altyapı, ulaşım, sağlık, güvenlik gibi kamusal hizmetlerin sağlıklı yürütülmesini zorlaştırmıştır. Bunların yanında Türkiye'de artan kentleşme sürecine Suriyeli sığınmacıların dâhil olması ile kentleşme süreci farklılaşmış ve ayrışmaya başlamıştır. Yaşanan bu kentleşme süreci farklı kültürlere sahip toplumsal kesimler arasında ayrışmalara sebep olabilmekte ve “kentsel bütünleşme” ve “kentsel uyum” bu durumdan olumsuz etkilenebilmektedir (Yılmaz, 2010: 265).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKASI VE SİĞİNMACI SORUNU

Türkiye’nin göç deneyimini anlayabilmek için Osmanlı İmparatorluğu ile birlikte ele alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nun göçmenlere karşı benimsemiş olduğu hoşgörü politikası ülkeye gelen bireysel ve kitlesel göç hareketlerinin yaşanmasında etkili olmuştur. Yürütülen hoşgörü politikasında, tüm göçmenlere karşı din, dil ve etnik ayırım gözetilmeden hoşgörü içerisinde yaklaşılmıştır. Özellikle Rusya ile yapılan Kırım harbinden sonra Osmanlı Devletine yoğun bir göç hareketi başlamıştır (Bayraktar, 2007: 407; Kaya, 2014: 19).

Kuruluşundan bu yana büyük göç hareketlerinin etkisinde kalan Osmanlı Devleti, üç kıtada ulaştığı geniş coğrafi sınırlar ile “İmparatorluk” sıfatını kazanmıştır. Beylikten imparatorluğa giden süreçte bulunduğu stratejik konum ve yapılan fetihler ile birlikte sürekli büyüyen Osmanlı İmparatorluğu, tarih boyunca büyük göç hareketlerine hem maruz kalmış, hem de tetiklemiştir. Günümüzde ise Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması ile birlikte tarihsel miras devam etmiştir (Kara ve Korkut, 2010: 161). Geçtiğimiz yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılmasıyla ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasına giden süreçte, göç hareketleri devam etmiştir (ORSAM, 2012: 16).

3.1. Türkiye’nin Göç Tarihi

Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğu günden bugüne kadarki dönemde, farklı ölçeklerde ve farklı türlerde uluslararası göç hareketlerine ev sahipliği yapmıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında amaçlanan ulus devletin oluşturulması sürecinde planlı ve kontrollü bir şekilde ırk ve dil temelli göç politikaları uygulanmaya başlanmış ve bu kapsamda Türk ve Müslüman olmayanların Anadolu toprakları dışına göçü sağlanırken, ülke dışında bulunan Türk ve Müslümanların ise Anadolu topraklarına göçü teşvik edilmiştir (İçduygu, vd., 2009: 1). Önceden planlı ve disiplinli bir şekilde uygulanan göç politikaları, yirminci yüzyılın sonuna doğru zayıflamıştır. Bu durumun nedenini, Türkiye’nin bulunduğu coğrafyada sosyal, ekonomik, kültürel, güvenlik gibi birçok unsur ile ilişkilendirmek mümkündür (Deniz, 2009: 212).

Geçtiğimiz yüzyılda dünyada ulus devlet akımının artması ile birlikte Osmanlı Devleti Balkanlar'da ve Kafkaslar 'da güç kaybetmiş ve bunun sonucunda da Osmanlı Devleti'nin barındırdığı azınlıklar diğer devletlerin desteği ile bağımsızlıklarını ilan etmiştir. Osmanlı Devleti'nden ayrılan ulusların bağımsızlıklarını ilan edip Osmanlı toprağında, kendi devletlerini kurmaları sonucunda o bölgede yaşayan Müslüman ve Türkler, Türkiye'ye göç etmek zorunda kaldı. Bu durum özellikle Balkan savaşları sonucunda yoğun olarak yaşanmış ve Türkiye'ye yoğun kitlesel göç hareketleri gerçekleşmiştir. Bu göç hareketleri Türkiye Cumhuriyeti kurulana kadar ve hatta kurulduktan sonraki süreçte de devam etmiştir. Bu durum imparatorluk sürecinden sınırların daralmasıyla birlikte ulus devlete dönüşüm sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan yeni durum ile birlikte Türkiye, göç sürecini yönetmek için 1934 yılında kabul edilen 2510 sayılı İskân Kanunu çıkarmıştır. Bu kanunla birlikte Türkiye'ye göç edecek, Türk ve Müslüman halk için vatandaşlığa kabul, gelen göçmenlere toprak verilmesi gibi birçok alanda imkânlar sunulmuş ve bu durumda Türkiye'ye göç sürecini teşvik etmiştir (Ciğerci, 2012: 107; İçduygu ve Biehl, 2012: 12). Türkiye'de 1935 yılında ikinci defa yapılan nüfus sayımı sonuçları göre, Türkiye dışında doğanların oranının %5,95 olduğu görülmüştür. Yine 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımı ile 1935 yılında yapılan ikinci nüfus sayımı arasında yaklaşık üç milyonluk bir artış olduğu, yaklaşık yüzde yirmi olarak gerçekleşen artışın büyük kısmının dış göçle Türkiye'ye gelen kişilerden oluştuğu görülecektir. Meydana gelen bu artışın önemli bir kısmı, Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşlar nedeniyle kaybettiği Kafkas ve Balkan bölgelerinden gelmiştir (Danış, 2016). Bu bölgelerden gelen halkın sahip olduğu yüksek aidiyet, Türkiye'de yaşayan yerel halk tarafından kabul görmüş ve halkların bütünleşmesi ve entegrasyonu daha kolay olmuştur (Ünal, 2014: 73).

Dünyada, I. Dünya Savaşı'nın dönemde Türkiye'nin nüfusunun 16 milyon olduğu ve bu nüfusunda yaklaşık 3 milyonunun gayrimüslimlerden oluştuğu ifade edilmektedir. Bu rakamlar bağlamında, o dönemde Türkiye'de yaşayan her beş kişiden birinin gayrimüslim olduğu ifade edilebilir. Bu sayının, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte azaldığı görülmektedir (İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014: 54). Bu durumun temel sebebi dünyada ulus-devlet akımının yayılmasıyla birlikte I. Dünya Savaşı'nın ulusların bağımsızlık savaşı ortaya çıkması gösterilebilir. O dönemde nüfusun gayrimüslimlerden arındırılması için önemli kararlar alınmıştır. Bu kararlardan ilki 1915 yılında Ermenilerin tehcir edilmesi kararı ile diğer önemli karar ise 1923 Lozan

Barış Antlaşması kapsamında Yunanistan ile yapılan nüfus mübadelesidir. Lozan antlaşmasıyla birlikte Türkiye ve Yunanistan arasında 30 Ocak 1923 tarihinde “Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol” imzalanmış ve bu antlaşma kapsamında Yunanistan’da yaşayan yaklaşık 400.000 civarındaki Müslüman ile Türkiye’de yaşayan 2.200.000 civarındaki Rum’un karşılıklı olarak yer değiştirilmesine karar verilmiştir (Demirhan ve Aslan, 2015: 37).

Türkiye’ye yönelen kitlesel göç akınlarından bir diğeri de Bulgaristan’dan yapılan göç hareketleridir. Osmanlı Devleti’nin Balkanları kaybetmesi ile birlikte Türkiye’ye yönelik zorunlu göç hareketleri başlamış ve bu durum Cumhuriyet sonrasındaki süreçte de devam etmiştir. Bu göçlerin çok önemli bir kısmı Osmanlı Devleti’nden ayrılarak bağımsızlığı ilan eden ve Türklerin yoğun olarak yaşadığı Bulgaristan’dan olmuştur. Bulgaristan’dan 1923 – 1933 yılları arasında 101.507 kişi, 1934 - 1960 yılları arasında 272.971 kişi ve son olarak 1960-1970 yılları arasında ise 13.114 kişi olmak üzere 1923-1970 yıllarını kapsayan dönemde toplamda 387.592 kişi Türkiye’ye göç etmiştir (Çolak, 2013: 116). Belirtilen yıllarda Bulgaristan’dan Türkiye’ye doğru gerçekleşen göç hareketlerinin temel nedeni olan Komünist Parti ve rejimi 1989 yılında Türkiye’ye doğru tekrar bir göç dalgasının başlamışına sebep olmuştur. O dönemde Bulgaristan komünist parti zulmünden kaçan yaklaşık 345.000 Bulgaristan vatandaşı Pomak ve Türk Türkiye’ye göç etti. Türkiye 1934 yılında yürürlüğe koyduğu 2510 sayılı İskân Kanunu kapsamında Bulgaristan’dan Türkiye’ye göç eden kişilere vatandaşlık hakkı tanıyarak vatandaşlık verdi (Kirişçi, 2014).

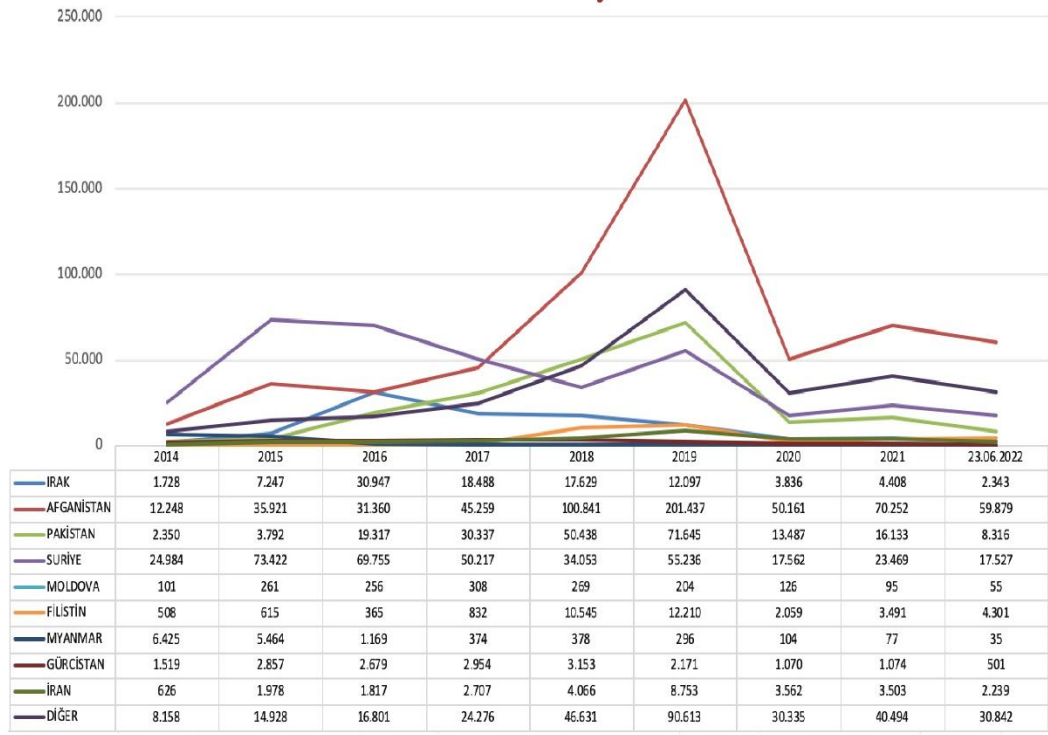
Türkiye’nin tarihsel süreçte aldığı bir diğer göç hareketi 1991 yılında başlayan Körfez savaşı neticesinde gerçekleşmiştir. Irak’ta meydana gelen olaylar neticesinde gördükleri baskı ve zulümden kaçan 60.000 civarında Kürt, Türkiye’ye göç etmiş ve bu göçmenler Türkiye’nin Güneydoğu illerine yerleştirilmiştir. Türkiye’nin girişimleri neticesinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından Irak’ta bir bölge güvenli bölge ilan edilmiş ve Türkiye’ye göç eden göçmenlerin büyük kısmı tekrar ülkelerine dönmüştür. Göçmenlerin büyük kısmı ülkesine dönmüş olsa da Türkiye’yi etkisine alan bu göç hareketi Türkiye’nin sığınma ve göçmen politikasında derin etkiler oluşturmuştur. Bu göç hareketinin oluşturduğu en önemli etki, Türkiye’de ilk defa ilticaya ilişkin mevzuat düzenlemelerinin hazırlanmasına neden oldu (Kirişçi, 2014).

Tablo 3.1: Türkiye’ye Gerçekleşen Kitlemel Göçler

Yıl	Kaynak ÷lke	Kişi sayısı
1922 - 1938	Yunanistan	384.000
1923 - 1945	Balkanlar	800.000
1933 - 1945	Almanya	800
1988	Irak	51.542
1989	Bulgaristan	345.000
1991	Irak	467.489
1992 - 1998	Bosna	20.000
1999	Kosova	17.746
2001	Makedonya	10.500
Ara Toplam		2.097.077
2011 - 2022	Suriye	3.764.193
Genel Toplam		5.861.270

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>. 03.02.2022.

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü internet sitesinde, Cumhuriyetin kuruluş süreci ve sonrasında Türkiye’ye gerçekleşen göç hareketleri Tablo 3.1’de gösterilmiştir. Tablo ’ya göre 1922 yılından 2021 yılına kadar geçen süreçte 5.861.270 kişi Türkiye’ye göç etmiştir. Suriye’den gerçekleşen kitlemel göç akını dışında, gerçekleşen göçlerin hemen hemen hepsi, Müslüman ve Türk soyundan gelen göçmenlerden oluşmaktadır. Tablo ‘ya göre Türkiye’nin, 2011 – 2022 yılları arasında Suriye’den aldığı göçmen sayısı, 1922 – 2001 yılları arasında farklı ÷lkelerden aldığı göçmen sayısının ortalama iki katıdır. Bu tablo, Türkiye’nin maruz kaldığı Suriyeli göçünün ne denli büyük olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Grafik 3.1: Türkiye’de Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyrukları

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>, 23.06.2022.

Grafik 3.1’de 2014 - 2021 yılları arasında Türkiye’de yakalanan düzensiz göçmenlerin uyruk dağılımları gösterilmiştir. GİGM’nin yayımladığı verilere göre, 2014 yılından 2021 yılına kadar geçen süreçte yakalanan düzensiz göçmen sayısının her sene farklı oranlarda artış göstermiştir. Grafiğe göre 2019 yılı, en fazla düzensiz göçmenin yakalandığı yıl olarak karşımıza çıkıyor. 2019 yılında, 450.000’den fazla en fazla düzensiz göçmenin yakalandığı ve bu göçmenlerin uyruklarını sırasıyla, 201.437 kişi ile Afganistan uyruklu, 71.645 kişi ile Pakistan uyruklu göçmenler ve 55.236 kişi ile Suriye uyruklu göçmenler takip etmiştir. Yakalanan düzensiz göçmenlerden büyük kısmını; 2014 - 2017 yılları arasında Suriye uyruklu göçmenler, 2018 – 2021 döneminde ise Afganistan uyruklu göçmenler oluşturmaktadır. Grafiğe göre Türkiye’nin sahip olduğu coğrafi konum ve komşu ülkelerinde meydana gelen olaylar sebebiyle yoğun bir göç dalgası ile karşı karşıya kaldığı söylenebilir.

Asya ve Ortadoğu'dan Avrupa'ya gitmek isteyen birçok yasadışı göçmen, Türkiye'nin batıya açılan bir kapı olması nedeniyle bu yolu kullanmak istemektedir. Yine bu coğrafyada yer alan ülkelerde yaşanan savaş, iç karışıklık gibi olaylar, coğrafi konumunun etkisiyle Türkiye'ye yoğun göçlerin olmasına neden olmaktadır (ORSAM, 2012: 8; Güner, 2007: 83).

Türkiye göç alan ve göç veren ülkeler arasında coğrafi olarak köprü konumunda olması nedeniyle transit geçiş ülkesi haline gelmiştir. Özellikle son dönemlerde Ortadoğu'da yaşanan savaş ve iç karışıklıklar, Türkiye'yi başta göç olmak üzere birçok konuda son derece önemli bir hale getirmektedir. Bu süreçte coğrafi konum dışında diğer faktörlerde bu durumu artırıcı bir etki yaratmaktadır. Bu unsurlarından bazıları, Türkiye'nin halen Avrupa Birliği ile üyelik müzakereleri yürütmesi, Türkiye'nin vize konusunda diğer ülkelere nazaran daha esnek bir politika izlemesi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin mülteciler için Türkiye'de bürosunun olması da, düzensiz göç hareketlerinin yeterince kontrol ve denetim altına alınamamasının nedeni olarak gösterilebilir (Kartal ve Başçı, 2014).

Sonuç olarak Türkiye, 1960'lı yıllardan itibaren özellikle Avrupa ülkelerine göç veren bir ülke durumundayken, son dönemde bu durum farklılaşmış ve bulunduğu konum itibarıyla göç alan transit ülke durumuna gelmiştir. Oluşan bu yeni durumda Türkiye sadece göç alan veya göç veren bir ülke olmanın yanında, göç hareketlerinde geçiş ülkesi olmuştur. (Ünal, 2014: 68). Türkiye'de, Cumhuriyet döneminden, 1980'lere kadar gerçekleşen göç hareketleri Türkiye'nin yürüttüğü göç politikasının homojenleşmesine kısmen destek olmuştur. Bu tarihe kadar Türkiye'ye yönelen göç hareketleri Türk soyundan gelen ve Müslüman olan kişiler oluşmakta ve bu göçmenler 2510 sayılı İskân Kanununa göre Türk vatandaşlığına kabul edilmekte ve bu durum Türk toplumu tarafından da kabul görmekteydi.

Son yıllarda Türkiye'ye yönelen göçler etnik, dil, kültür ve coğrafya bakımından farklılık arz etmeye başladı ve Türkiye'ye göç etme şekli değişerek gelen göçmenler daha karmaşık bir kimlik oluşturmaya başladı. Türkiye'ye göç eden insanların geliş nedenlerinin ve kökenlerinin oluşturduğu çeşitlilik nedeniyle mevzuatta farklı statüler oluşturulmuştur. Son dönemde Türkiye'ye yönelen kitlesel göçlerden, Suriyeli sığınmacılar ile birlikte bireysel olarak özellikle çevre ülkeler olan Irak, İran ile Afganistan'dan göç edip sığınan göçmenlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Yine

farklı nedenlerle Türkiye'ye yerleşmek amacıyla Avrupa'dan gelen yabancılarda bulunmaktadır (Kirişçi ve Karaca, 2015: 297).

3.2. Türkiye'nin Göç Yönetimi ve Entegrasyon Politikaları

Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle birlikte uluslararası göç hareketlerine ilişkin problemler, başta bu süreçten etkilenen ülkeler ile bu ülkelerinde üyesi olduğu uluslararası kuruluşları birbirleri ile işbirliği yapmaya zorunlu hale getiren bir sürecin içine sokmuştur. Yine göç sürecinde yaşanan problemlerin karmaşık ve dinamik olması nedeniyle de özellikle göç yönetimi ve sığınmacıların entegrasyonu alanında yeni yönetim yaklaşımlarının ortaya çıkmasını zorunlu hale getirmiştir.

Küresel göç yönetiminde, göç hareketlerinin tek merkezden karar alma ve yönetme yaklaşımı ile mümkün olmadığı ve bu nedenle bu sürece kavramsal olarak göç yönetimi yerine göç yönetişimi kavramının kullanılmasının daha uygun olacağı düşüncesi günümüzde daha çok kabul görmeye başlamıştır (Wabgou, 2016: 141, 158). Göç yönetimi kavramı; ulusal bir yönetim sistemi içerisinde ilgili devlet kurumlarının bir araya gelerek göç olgusuna ilişkin yürütülmesi gereken önemli politikaları ve idari ve mevzuat düzenlemelerinin geliştirilmesine ilişkin planlı yürütülen bir süreci ifade ederken, göç yönetişimi kavramı; göç sürecini düzenlemek ve göçmenleri korumaya yönelik yapılan yasal düzenleme ile oluşturulan sistem ve uygulamaların bütünü ifade eden bir kavramdır (IOM, 2013: 36).

Türkiye'nin göç yönetimi modeli yerine, göçü, bütüncül ve sistemsel bir yaklaşım ile ele alan göç yönetişimi modeli benimsemesi, günümüzde yaşanan ve içinde bulunduğu coğrafya nedeniyle gelecekte yaşanabilecek muhtemel kitlesel göç hareketlerini daha iyi yönetmesini sağlayacaktır.

Göç yönetişimine ilişkin yeterli ve kabul gören sistemsel bir yaklaşım, 20. yy'nin sonlarına kadar ortaya koyulmamıştır. Bu nedenle göç yönetişimi olgusunun ilke ve prensiplerinin belirlenmesi ve açıklanması için önemli bilimsel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Betts, 2010: 7). Günümüzde, akademik alanda göç yönetişimine ilişkin önemli çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Yapılan bu çalışmalardan biri de; Hollanda'da bulunan Leiden, Delft ve Erasmus üniversitelerinin işbirliği ile 2016 yılında "Göç Yönetişimi ve Çeşitlilik" adında açtığı yüksek lisans programıdır. Açılan yüksek lisans programı ile göç alanında beş farklı disiplin bir araya getirilmiş ve

sosyoloji, kamu yönetimi, tarih ve kalkınma çalışmalar olmak üzere dört farklı bölüme ayrılmıştır.

3.2.1. Türkiye'nin Göç Yönetimi

Türkiye'nin uyguladığı göç politikaları; Cumhuriyet döneminden günümüze kadar gelen süreçte birlikte üç ayrı dönem olarak ele alınabilir. Bu dönemlerden ilki ulus devlet anlayışının hâkim olduğu 1923 ve 1950 yıllarını kapsayan dönemdir. Bu dönemde ulus devlet anlayışı benimsenmiş ve göç politikaları bu doğrultuda oluşturulmuştur. İkinci dönem ise ulus devlet politikasının yerel ve ulusal düzeyde benimsendiği 1950 ve 1980 yıllarını kapsayan dönemdir. Son dönem ise, 1980 yılından günümüze kadar olan dönemi kapsayan dönemdir ve bu dönemde ulus devlet anlayışı küresel ölçekte temellendirilmiştir. Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte günümüze kadar gelen süreçte Türkiye'nin sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik ve toplumsal gelişmişlik düzeyi artmış ve bu nedenle göç politikası dönemsel olarak farklılaşmıştır (İçduygu, 2014: 53).

Türkiye'de 1923 ve 1950 yıllarını kapsayan ilk dönemde göç politikalarında ulus devlet anlayışı hâkim olmuş ve bu dönemde ulus devlet anlayışının benimsenmesi ve uygulanmasına yönelik politikalar oluşturulmuştur. Oluşturulan politika ile din, etnik, sosyal ve kültürel açıdan homojen bir toplumun yaratılması amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda bahsedilen dönemde uygulanan politikalar sonucunda gayrimüslim nüfusun hızla azaldığı görülmüştür (İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014: 54). Bu durumun başlıca nedeni olarak Birinci Dünya savaşının bağımsızlık mücadelesine dönüşmesi ve savaş ile birlikte ulus devlet bilincinin güçlenmesi gösterilebilir. Benimsenen politika sonucunda, Türkiye'de yaşayan gayrimüslim nüfus diğer ülkelere göç etmiş ve yine diğer ülkelerde yaşayan Türk ve Müslüman nüfus ise Türkiye'ye kitlesel olarak göç etmiştir. Lozan antlaşması sonucunda Türkiye ve Yunanistan arasında uygulanan nüfus mübadelesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Dönmez Kara, 2015, s.138).

Türkiye'nin göç yönetimine ilişkin çıkardığı ilk yasal düzenleme, 01.07.1926 tarihinde ve 409 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 885 sayılı İskân Kanunu'dur. Bu kanun, 17 maddeden oluşmakta ve ülkeye gelen göçmenlerin temel ve zaruri ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hükümler içermektedir. Kanunda göç yönetimi için herhangi bir kurum ve kuruluş yetkili kılınmamış ve kanunun yürütülmesinden Bakanlar Kurulu

sorumlu tutulmuştur. Kanunda, ağır suç işleyen göçmenler ile casuslar ve yurtdışına sürgün edilenlerin ülkeye kabul edilmeyeceği hüküm altına alınmıştır (İçduygu vd., 2014: 53-55). 885 sayılı İskân Kanunu, 21 Haziran 1934’de yayımlanan 2510 sayılı İskân Kanununa kadar yürürlükte kalmıştır.

1929 yılında dünya çapında yaşanan Büyük Ekonomik Buhran, Türkiye’nin göç politikalarını değiştiren bir diğer önemli olay olmuştur. Buhranın ardından Türkiye, iktisadi yapısını devletçilik adı verilen ekonomik politika ile şekillendirmiş ve ülke genelinde devlet eliyle işletmeler kurmuş ve bazı yabancı işletmeleri ise devletleştirmiştir. Bu politikanın bir parçası olarak milli kimlik ve aidiyet bilincini güçlendirmek amacıyla göç politikalarını önemli derecede etkileyen bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye’nin göç alanında yaptığı yasal düzenlemelerden bir diğeri de 1932 yılında kabul edilen, 2007 sayılı Türkiye’deki Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun’dur. Bu kanun ile bazı mesleklerin sadece Türk vatandaşları tarafından yapılmasına karar verilmiş ve Türk vatandaşı dışındakilerin kanunda sayılan meslekleri yapması bakanlar kurulunun iznine bağlanmıştır. 2007 sayılı kanunun ilk maddesinde Türklerin hangi meslek kollarında yoğun olarak çalıştığı açık bir şekilde görülmektedir. O dönem çok basit meslek kollarında bile yabancıların yoğun olarak çalışması nedeniyle kanunda meslekler detaylı bir şekilde yazılmıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, 1932: 125) (Resmi Gazete 16.06.1932, 2126).

Türkiye’nin göç ile ilgili kurumsallaşma sağladığı bir diğer önemli yasal düzenleme, 21 Haziran 1934 yılında 2733 sayılı Resmi Gazete ‘de yayımlanarak yürürlüğe giren 2510 sayılı İskân Kanunu’dur. 2510 Sayılı Kanun, 52 maddeden oluşmakta ve bir önceki 885 sayılı kanuna göre göçe ilişkin oldukça kapsamlı düzenlemeler içermektedir. 2510 sayılı İskân Kanunu’nun 3 maddesinde getirilen düzenleme ile Türkiye’ye göç etme hakkı sadece Türk soyundan olan meskûn ve göçebelere tanınmıştır. Bu kanun ile Türkiye tarihinde ilk defa sığınmacı, göçmen ve mülteci kavramları ilişkin bir düzenleme yapılmıştır. Kanun ile Türk ırkından olanlar ile Türk kültürüne yakın olanların sığınmacı ve mülteci olarak ülkemize kabulü kolaylaşmıştır (İçduygu vd., 2014: 56-58).

2510 sayılı kanunun kapsamı dışında kalan yabancılar için, 1950 yılında 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ve 5682 Sayılı

Pasaport Kanunu yürürlüğe alınmıştır. Yine Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk memur kanunu olan 1926 tarihli 788 sayılı Memurin Kanunu ile devlet memuriyeti sadece Türklere has kılınmıştır. Bunlara ek olarak 11 Kasım 1942 yılında kabul edilen 4305 sayılı Varlık Vergisi Hakkında Kanun ile ülkede yaşayan gayrimüslimler için yeni ekonomik yaptırımlar getirilmiştir. (Okutan, 2009: 238-239). O dönem Başbakan olan Şükrü SARAÇOĞLU, 5 Ağustos 1942 tarihinde mecliste okuduğu hükümet programında varlık vergisine ilişkin “Arkadaşlar, Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve lââkal o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir. Biz azalan ve azaltan Türkçü değil, çoğalan ve çoğaltan Türkçüyüz ve her vakit bu istikamette çalışacağız.” söyleminde bulunarak hükümetin sosyal politikasını ortaya koymuştur (Neziroğlu ve Yılmaz, 2014: 141).

Türkiye'nin 1950 yılında NATO'ya üye olması ile birlikte göç politikası da değişime uğramıştır. O dönem dünyayı etkisi altına alan soğuk savaş nedeniyle Türkiye sınır kapılarını kapatmış ve o dönem uyguladığı göç politikasının sosyal, siyasal ve ekonomik boyutunu göz ardı etmiş ve sadece güvenlik ekseninde bir göç politikası izlemiştir (ORSAM, 2012: 16).

Türkiye'de yaşayan yabancılara ilişkin yürütülen politika kapsamında yapılan bir diğer adım ise Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin 1961'de kabul edilmesidir. Türkiye 1951 yılında 26 ülke tarafından kabul edilen sözleşmeye imza atarak taraf olmuş ve bu kapsamda mülteci statüsünü kabul etmiştir. Türkiye'nin Cenevre Sözleşmesi'nin ek protokolünü imzalamasıyla birlikte mülteci tanımında bulunan “1951 yılından önceki olaylar” ifadesi metinden çıkarılarak zaman ifadesi ortadan kaldırılmıştır. Sözleşmede bulunan coğrafi kısıtlama durumu ise tarafların inisiyatifine bırakılmıştır. Tezin diğer bölümlerinde belirtildiği üzere Türkiye, kendi iç mevzuatında yer alan ve yine Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu çekince ile Avrupa'dan gelenlere mülteci statüsünü tanıırken, Avrupa dışından gelenlere bu hakkı tanımamıştır. Türkiye yaptığı bu kabul ile ülkede yaşayan yabancıların hak ve statülerini güvence altına almış ve bunu uluslararası bir çerçevede çözüme kavuşturmuştur.

Türkiye'nin göç politikasını etkileyen bir diğer unsurda BMMYK'nin Türkiye temsilciliğinin açılmasıdır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin mülteci sorunlarına ilişkin çözüm bulmak ve mültecilerin haklarını korumak amacıyla

üye ülkelerde açtığı temsilciliklerden bir tanesi 1960 yılında Türkiye’de açılmıştır. Türkiye’de bu temsilciliğin açılması sığınmacılara yönelik oluşturulan politikaları da etkilemiştir. Türkiye’de bulunan BMMYK Türkiye Temsilciliği’nin başlıca görevleri; Türkiye İltica sistemini güçlendirmek, mevcut iltica sisteminin Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalara uygunluğunu denetlemek, coğrafi kısıtlama nedeniyle Avrupa dışından Türkiye’ye gelen mülteciler hakkında öneride bulunmak ve kalıcı çözümler sağlamak, mültecilerin Türkiye’de kaldığı süre boyunca temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik destek sunmak ve son olarak Türkiye’nin mülteci statüsü tanımadığı kişilerin diğer ülkelere yerleştirilmesini sağlamak gibi görevleri vardır (Özçürümez ve Türkay, 2011: 33).

Günümüzde, Türkiye’nin göç tarihinde yaşanan en büyük kitlesel göç dalgası olan Suriyeli göçü, Türkiye’nin göç politikasının kapsamlı olarak değişmesine neden son önemli olay olmuştur. 2011’de Suriye’de başlayan gösteriler, rejimin sert müdahalesi sonucunda iç savaşa dönüşmüş ve devam eden olaylar neticesinde milyonlarca Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Türkiye’nin o dönem uyguladığı açık kapı politikası sonucunda milyonlarca Suriyeli ülkeye sığınmış ve yaşanan kitlesel göç hareketinden en fazla etkilenen ülke Türkiye olmuştur. Yaşanan kitlesel göç hareketi ile göç politikalarının ve göç yönetişiminin önemi hem Dünya’da hem de Türkiye’de artmış ve özellikle göç alanında yeni politikalar oluşturmanın gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Türkiye’nin göç tarihinde yaşanan en büyük göç dalgası olan Suriyeli göçü, Türkiye’nin göç politikasında değişime zorlamıştır. 6458 sayılı kanun bu yaşanan göç dalgasının önemli bir sonucudur ve Kanunun 91 inci maddesinde yer alan “geçici koruma” statüsü bu durumun açık bir örneğidir.

Suriye’de yaşanan iç çatışma nedeniyle Türkiye’ye göç edenler 2013 yılında kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Kanun ile geçici koruma statüsü kapsamına alınmıştır. Bu kanun ile birlikte yabancıların ülkeye girişleri, kalışları ve çıkışları ile koruma talep eden yabancılar verilecek korumanın usul ve esasları belirlenmiştir. Bu kanundan önce göç ve göçmenlere ilişkin yasal düzenlemeler, konu alanlarına göre ilgili mevzuatlarda dağınık, düzensiz ve kısmi düzenlemeler içermektedir. Bu konuda bilinen eksiklikleri gidermek amacıyla çıkarılan 6458 sayılı kanun ile birlikte göç mevzuatı tek çatı altında toplanmıştır (Kabakuşak, 2014: 11).

6458 Sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte 2011 yılından itibaren Türkiye’yi etkisi altına alan başta Suriyeli sığınmacılar olmak üzere dış göçlere ilişkin göç yönetiminin kurumsal alt yapısı oluşturulmuştur. Kanun ile birlikte göçe ilişkin görev yürüten kurum ve kuruluşların görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir. Türkiye’de bulunan göçmenlerin sahip olduğu haklar, anayasadan sonra en üst hukuksal norm olan kanunla düzenlenerek uluslararası standartlara kavuşturulmuştur (Elma, 2016). Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve kurulan Genel Müdürlük ile Türkiye’de ilk defa göçe ilişkin güçlü bir merkezi yönetim yanında taşra teşkilatı olan bir yönetim mekanizması oluşturulmuştur (Aslan ve Demirhan, 2015: 46). Hazırlık süreci on yıl süren 6458 sayılı kanun ile GİGM’ye, yabancıların entegrasyonu konusunda diğer kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve uluslararası kuruluşlar ile birlikte çalışma imkânı sağlanmıştır.

Türkiye’nin göç yönetimine ilişkin attığı bir diğer önemli adımda, geri kabul anlaşmalarıdır. Düzensiz göç ile mücadelenin önemli bir aracı olan geri kabul anlaşmaları; birbirlerinin topraklarında yasadışı olarak bulunan vatandaşlarını ve/veya kendi toprakları üzerinde diğer ülkeye kaçak olarak üçüncü ülke vatandaşlarını, antlaşmaya taraf olan ülkeler arasında geri kabul etmeyi taahhüt ettikleri anlaşmalar olarak tanımlanmaktadır (TBMM, 2018: 67).

Tablo 3.2: Türkiye’nin İmzaladığı Geri Kabul Antlaşmaları

Anlaşmanın İmzalandığı Ülke	İmzalanma Tarihi	Anlaşmanın Resmi Gazetede Yayımlandığı Tarih
Suriye	10 Eylül 2001	23 Haziran 2003
Yunanistan	8 Kasım 2001	24 Nisan 2002
Kırgızistan	06 Mayıs 2003	17 Şubat 2004
Romanya	19 Ocak 2004	27 Ekim 2004
Ukrayna	07 Haziran 2005	4 Temmuz 2008
Pakistan	07 Aralık 2010	<i>Yürürlüğe girmedi</i>
Rusya	18 Ocak 2011	12 Mart 2011
Nijerya	02 Şubat 2011	<i>Yürürlüğe girmedi</i>
Bosna-Hersek	16 Şubat 2012	<i>Yürürlüğe girmedi</i>
Yemen	20 Ekim 2012	<i>Yürürlüğe girmedi</i>
Karadağ	18 Nisan 2013	<i>Yürürlüğe girmedi</i>
Belarus	29 Mart 2013	5 Aralık 2013
Moldova	1 Kasım 2012	24 Ocak 2014
Avrupa Birliği	16 Aralık 2013	28 Haziran 2014

Kaynak: Türkiye Büyük Millet Meclisi, Göç ve Uyum Raporu, Mart 2018.

Türkiye'nin bugüne kadar imzaladığı geri kabul anlaşmaları Tablo 3.2'de sunulmuştur. İlk geri kabul anlaşması, 10 Eylül 2001'de Suriye ile yapılmış ve anlaşma imza tarihinden yaklaşık iki yıl sonra Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır. Türkiye, 2001 yılından günümüze kadar toplam on dört ülke ile geri kabul anlaşması imzalamış ve bu anlaşmalardan sadece dokuz tanesi Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Avrupa Birliği ile Türkiye arasında 16 Aralık 2013'de imzalanan ve 1 Ekim 2014'de yürürlüğe giren geri kabul anlaşması, Suriye krizi neticesinde meydana gelen kitlesel göç hareketinin kontrol edilmesine ilişkin yürürlüğe giren en önemli geri kabul anlaşmasıdır. Bu anlaşma ile Türkiye, AB'ye üye ülkelerin topraklarında yasadışı olarak bulunan kendi vatandaşlarını, Türkiye üzerinden AB ülkelerine yasadışı olarak geçtiği ispatlanan üçüncü ülke vatandaşlarını ve anlaşma maddeleri kapsamında belirtilen şartları taşıyan vatansız kişileri geri almayı kabul etmiştir. Anlaşma, yine aynı şart ve koşullarda Türkiye topraklarında bulunan yasadışı göçmenlerin AB ülkelerine geri iadesini öngörüyor olsa da, AB ülkelerinden Türkiye'ye yoğun düzensiz göç hareketi söz konusu olmadığı için anlaşmanın aslında Türkiye'ye geri kabul yükümlülüğü verdiği söylenebilir (Köse, 2015: 220).

Sonuç olarak Türkiye, göç yönetim sürecini planlamak, bu konuda politika belirleyip uygulamak ve denetlemek konusunda güçlü bir kurumsal bir yapıya 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı kanunla kavuşmuştur. Kanundan önce göç yönetimine ilişkin asli görevler İçişleri Bakanlığına bağlı olan Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Yabancılar Şubesi ile diğer kamu kurumları tarafından yürütülmekteydi ve kanundan önce göç yönetimine ilişkin güçlü bir kurumsal yapıdan bahsetmek oldukça zordur (Demirhan ve Aslan, 2015: 46).

3.2.2. Türkiye'de Entegrasyon

Türkiye'de 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma kanunundan önce göç yönetimine ilişkin en önemli politika belgesi, 1994 yılında yürürlüğe giren İltica Yönetmeliği'dir. 30 Kasım 1994 yılında Resmi Gazete 'de yayımlanan yönetmeliğin tam adı, Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'tir. Yönetmelik, 1991 yılında yaşanan Körfez Savaşı sonrası Irak'tan Türkiye'ye yönelen kitlesel göç hareketini yönetmek için

çıkartılmış olup; Avrupa dışından gelen sığınmacılar için bir entegrasyon politikası amacı gütmemiştir. Yönetmelik, Irak'tan gelen sığınmacıların ülkeye girişlerini sınırlandırmayı ve sığınmacıların güvenli bölgelere taşınmasını amaçlamaktadır. 1994 Yönetmeliği, belirli bir gruba yönelik çıkarılmış ve o grubun ülkeye alınmama stratejisiyle hazırlanmış bir yönetmelik olup, entegrasyon amacı gütmemiştir.

Türkiye'nin, 10 – 11 Aralık 1999 tarihinde gerçekleşen Helsinki Zirvesi'nde Avrupa Birliğine aday ülke olarak kabul edilmesiyle birlikte göç politikalarında yeni bir dönem başlamıştır. Türkiye'nin adaylığının resmi olarak onaylanması birlikte diğer aday ülkelerde olduğu gibi, ilki 2001 yılı olmak üzere 2003, 2006 ve 2008 yıllarında katılım ortaklığı belgeleri hazırlanmış ve hazırlanan belgeler AB Konseyi tarafından onaylanmıştır. Türkiye'nin göç ve göçmen yönetimi, hazırlanan katılım ortaklığı belgelerinde üzerinde sürekli durulan konulardan biri olmuştur. Türkiye, bu isteklere ilişkin bazı taahhütler vermiş ve 2005 yılında, İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı gibi bazı ulusal politika belgeleri hazırlamıştır (Özer, 2011: 140-41). Türkiye tarafından verilen bu taahhütler, 11.04.2013 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren ve uzun bir hazırlık dönemi olan 6458 sayılı kanuna kadar tam anlamıyla yerine getirilememiştir. Türkiye'de yaşayan göçmenlerin yerel halka uyumu ilk kez YUKK ile birlikte bir politika aracı olarak tanımlanmıştır. Kanunda, göçmenlerin uyumu ilk defa ayrı bir kanun maddesi olarak ele alınmış ve uyumdan sorumlu kurumun görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir.

Türkiye'nin, 2001 yılında Katılım Ortaklığı Belgesini imzalamasıyla birlikte başlayan süreçte, 2004 yılında İltica ve Göç Eylem Planı Görev Gücü kurulmuş ve kurulan bu yapı, 2005 yılında İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Eylem Planını hazırlamıştır (Güner, 2007: 86). Türkiye'de, 2005 yılında hazırlanan Eylem planına kadar, mülteciler ve sığınmacılar dışında yabancıların entegrasyonuna dair herhangi bir politika belgesi veya düzenleme mevcut değildi.

İltica ve Göç Eylem Planı'nda sistematik olarak alt başlıklar oluşturulmuş ve entegrasyon konusuna ayrı bir başlık ayrılarak entegrasyon sisteminin kurulması faaliyeti önceliklendirilmiştir. Planda, sürecin paydaşları ile kurulacak yapıda bir araya gelecek sorumlu kurumların belirlenmesi hedeflenmiştir. Yine plana göre entegrasyon faaliyetlerinin devletin sorumluluğunda olması gerektiği ve planda belirtilen

faaliyetleri yürütmek üzere ilgili bir kamu kurumunun asli olarak yetkilendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Asli olarak yetkilendirilecek kamu kurumu; yerel yönetimler, STK'lar, işverenler gibi kurum ve kuruluşlar ile koordinasyonu sağlayarak entegrasyon politikası ve sistemi oluşturacaktır (Ulusal Eylem Planı, 2005: 32). Bu plan ile, Türkiye'de yaşayan mülteciler ve sığınmacıların, yerel halk ile entegrasyonunun sağlanması ve olabilecek toplumsal çatışmaların engellenmesi amaçlanmıştır (Güner, 2007: 97).

Türkiye'de yabancıların entegrasyonunun asli sorumlu kurum olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, internet sitesinde dijital hali bulunan Türkiye ve Göç kitabında, uyum kavramını “ne asimilasyon ne de entegrasyondur. Göçmenle toplumun gönüllülük temelinde birbirlerini anlamalarıyla ortaya çıkan harmonizasyondur.” şeklinde tanımlamıştır (GİB, 2014). Kitapta ayrıca YUKK'ta yer alan göçe ilişkin kavramlar tanımlanmış olup, entegrasyon kavramına kitapta yer verilmemiştir. Kitap Türkçe ve İngilizce dillerinde hazırlanmış olup; kitabın Türkçe versiyonu yirmi beş sayfa iken, İngilizce versiyonu kırk sekiz sayfa olarak hazırlanmıştır. YUKK'da ise uyum kavramına ilişkin bir tanımlama yapılmamıştır.

Türkiye'de yabancıların entegrasyonuna ilişkin ilk ve en temel düzenleme 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun uyum başlıklı 96 ncı maddesinde yapılmıştır. Kanunda uyum kavramının tanımına değinilmemiş ve sadece adı geçen maddede uyum görevinin GİGM tarafından hangi şekillerde yerine getirilebileceği belirtilmiştir. Buna göre GİGM'ne; Türkiye'de bulunan yabancıların toplumla ile uyumlarını kolaylaştırmak, yabancıların ileride kimseye ihtiyaç duymadan bağımsız olarak hareket etmelerini sağlayacak bilgi ve beceriler kazandırmak gibi görevler verilmiştir. Yine kanuna göre GİGM, uyum faaliyetlerini gerçekleştirirken, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlardan destek ve öneri alabilir ifadesi yer almaktadır. Maddenin devam eden fıkralarında, yabancıların ülkenin dili, siyasi yapısı, hukuk sistemi, tarihi ve kültürü ile yabancıların sahip oldukları hak ve yükümlülüklerin temel düzeyde anlatıldığı kurslara katılabilme hakları olduğu belirtilmektedir.

Türkiye'de bulunan yabancıların entegrasyonuna ilişkin en üst norm olan 6458 sayılı kanun incelendiğinde, kanun koyucu metinde uyum konusunda yapılabilecek faaliyetleri; bir zorunluluk yerine esneklik ifade eden ve bağlayıcı olmayan kelimeler ile ifade ettiği görülmektedir. Türkiye'de göç alanına ilişkin politikaları yürütmekle ve

koordine etmekle görevli asli kurum olan GİGM'nin internet sitesi incelendiğinde ise uyuma ilişkin iki başlığın yer aldığı; birinci başlıkta uyum konusunda 6458 sayılı kanunda yer alan uyum ilişkin olan maddenin konulduğu ve ikinci bölümde ise Genel Müdürlüğün uyuma ilişkin faaliyetlerinin yer aldığı bir başlık bulunmaktadır. İnternet sitesinde yer alan “uyum faaliyetleri” başlığında ise Türkiye’de yaşam rehberi, yabancıların Türkiye’de iş ve yaşam rehberi, öğrenci ikamet izni başvuru süreci, yabancı istihdamı hakkında bilmeniz gerekenler ve son olarak da doğru bilinen yanlışlar başlığı altında bazı belgeler kamuoyu ile paylaşılmıştır. Son olarak Türkiye’de ki yabancıların ülkeye uyum süreci, Genel Müdürlüğe bağlı Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir (GİB, 2021).

Türkiye’nin de içinde bulunduğu coğrafya da; çevre ülkelerde yaşanan siyasi krizler ve iç çatışmalar nedeniyle özellikle son yıllarda uluslararası göç hareketlerinde önemli oranda artış meydana gelmiştir. Ülkemize yönelen göç hareketlerinin özellikle son yıllarda artmasına ve çeşitlenmesinde, başta ekonomik büyüme olmak üzere, kültürel ve sosyal alanda yaşanan gelişmeler etkili olmuştur. Yaşanan bu gelişmeler, Türkiye’yi transit ülke olmaktan çıkartarak hedef ülke haline getirmiştir (GİGM, 2017: 70).

Bugün gelinen noktada, Türkiye farklı kültürlerle ve inançlara ev sahipliği yapan, farklı uyruktan, farklı dilleri konuşan insanların bir arada yaşadığı bir ülke haline gelmiştir. Açıklanan bu nedenlerle Türkiye’nin bütüncül bir entegrasyon politikasına olan ihtiyacı ortaya çıkmakta ve bu politikanın eksikliği her geçen gün daha fazla hissedilmektedir.

Türkiye’de 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile birlikte kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün ilk stratejik plan çalışmaları, Kalkınma Bakanlığı’nın koordinasyonu ile 2015 yılında başlamış ve 2017 – 2021 dönemini kapsayan ilk stratejik plan oluşturulmuştur. GİGM, 2013 yılında kurulmuş olmasına rağmen ve 5018 sayılı kanun ile kamu kurumlarının stratejik plan hazırlaması zorunlu kılınmasına rağmen, GİGM’nin, 2017 yılına kadar görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin bir stratejik plan hazırlamadığı görülmüştür. GİGM’nin 2017 – 2021 dönemini kapsayan Stratejik Plan’ında; Düzenli Göç, Düzensiz Göç, Uluslararası Koruma, İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların

Korunması, Uyum ve İletişim ve Kurumsal Kapasite olmak üzere altı adet stratejik amaç belirlenmiştir (GİGM, 2017, 61).

GİGM'nin stratejik planında beşinci stratejik amaç olan uyum ve iletişim; Türkiye'de bulunan yabancıların toplumla olan karşılıklı uyumlarını desteklemek olarak tanımlanmıştır. Bu stratejik amacın altında ise aşağıda Tablo 3.3'de belirtilen dört adet stratejik hedef belirlenmiştir. GİGM tarafından belirlenen stratejik hedeflerde, birinci öncelik ülke genelinde müstakil bir uyum programının oluşturulması, yaygınlaştırılması ve katılım oranlarının artırılması olarak belirlenmiştir. Diğer bir stratejik öncelik ise yabancı çocuklar ile özel ihtiyaç sahibi yabancıların uyum süreçlerinin özel olarak desteklenmesidir. Uyum ve İletişim stratejik amacının diğer stratejik öncelikleri ise uyum konusuna ilişkin bütün paydaşlar ile koordinasyon sağlayarak etkili bir uyum sürecinin planlanması, uygulanmasının sağlanması ile GİGM'nin görev alanına giren konular hakkında kamuoyunun düzenli bilgilendirilmesi olarak belirlenmiştir.

Tablo 3.3: Uyum ve İletişim - Performans Göstergeleri (2017 - 2021)

S.N.	Performans Göstergeleri	Baz Yıl 2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Kurslardan faydalanan yabancı sayısı	12.000	30.000	40.000	50.000	60.000	60.000
2	Yabancılar yönelik Uyum Eğitim Modülü oluşturulma oranı	0%	70%	100%	-	-	-
3	Oluşturulan Uyum Tırı sayısı	0	0	1	0	0	0
4	Uyum Tırının ulaştığı çocuk sayısı	-	-	25.000	25.000	25.000	25.000
5	uyum.cocuk.gov.tr sitesinin ziyaretçi sayısı	31.865	35.000	40.000	45.000	50.000	55.000
6	uyum.cocuk.gov.tr sitesinin hizmet verdiği dil sayısı	Türkçe İngilizce	Türkçe İngilizce Arapça	Türkçe İngilizce Arapça	Türkçe İngilizce Arapça	Türkçe İngilizce Arapça	Türkçe İngilizce Arapça
7	Dağıtılan MUYU seti sayısı	125.000	50.000	75.000	50.000	50.000	50.000
8	Sesli hikâye, hareketli hikâye ve animasyon sayısı	0	0	7	13	13	13

Tablo 3.3: Uyum ve İletişim - Performans Göstergeleri (Devamı)

S.N.	Performans Göstergeleri	Baz Yıl 2016	2017	2018	2019	2020	2021
9	Yabancı uyruklu kişilerin ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bir arada bulunduğu, karşılıklı uyumu destekleyen özel günlerin kutlanması, düzenlenen film, resim gibi yarışmalar vb. organizasyon sayısı	3	3	3	3	3	3
10	Yayınlanan kamu spotu sayısı	0	2	2	3	3	3
11	Yapılan kamuoyu araştırması	0	2	2	2	2	2
12	“Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı’nın tamamlanma oranı	0%	70%	100%			
13	Gerçekleştirilen koordinasyon toplantı ve çalıştayların sayısı	0	5	10	10	15	15
14	Gerçekleştirilen bilgilendirme toplantılarının sayısı	5	10	10	10	10	10
15	YİMER 157’de cevaplanan çağrı sayısı	563.376	600.000	670.000	700.000	750.000	850.000
16	YİMER 157’de kaynağında çözüm oranı	99%	99%	99%	99%	99%	99%
17	Mobil uygulama geliştirilme oranı	%	100%				
18	Kurulan YİMER 157 Danışma Merkezi sayısı	0	1	3	4	1	1
19	Bilgilendirme için basılan afiş, broşür, kitapçık vb. materyallerin sayısı	45.000	75.000	85.000	85.000	85.000	85.000

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Stratejik Plan (2017 – 2021).

Yukarıda sunulan Tablo 3.3’de GİGM’nin stratejik planında uyum ve iletişim stratejik amacının performans göstergeleri sunulmuştur. Uyum ve İletişim’de toplam 19 adet performans göstergesi belirlenmiş ve bu göstergelere ilişkin stratejik planın kapsadığı dönem olan 2017 - 2021 yıllarına ilişkin gösterge hedefleri oluşturulmuştur. Türkiye’de resmi rakamlara göre ortalama 6 milyon yabancıların yaşadığı bilinmektedir (BM, 2021). Bu stratejik amacın gösterge hedefleri incelendiğinde; belirlenen rakamların, Türkiye’de yaşayan yabancı sayısına oranla çok düşük olduğu

görülmüştür. GİGM tarafından baz yıl olan 2016 yılı dahil, 2021 yılına kadar toplam 252 bin yabancıların kurslara katılım sağlanması planlanıyor ve bu sayı Türkiye’de yaşayan yabancı sayısının çok altında kalmaktadır. Performans göstergelerine göre 2018 yılında uyum tırının faaliyete alınması planladığı ve 2018 – 2021 döneminde toplam 100 bin çocuğun uyum tırından faydalanması planlanmaktadır. Türkiye’de 9 – 14 yaş grubunda ortalama 1 milyon Suriyeli çocuğun yaşadığı düşünüldüğünde gösterge hedeflerinin çok düşük kaldığı görülmektedir.

Sonuç olarak stratejik planda uyum ve iletişim altında yer alan performans göstergeleri incelendiğinde; Türkiye’de yaşayan başta Suriyeli sığınmacılar olmak üzere yabancıların entegrasyon faaliyetlerine katkısının çok az olacağı düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanlığı’nın 2018 yılında yayımladığı 100 Günlük İcraat Programı’nda, kurumların 2019 – 2023 yıllarını kapsayacak 5 yıllık Stratejik Planlarını hazırlanmaları ve Kasım 2019’a kadar tamamlamaları istenmiştir (TCC, 2018). Bu kapsamda; Göç İdaresi Başkanlığı’nın 2017 – 2021 yıllarını kapsayan Stratejik Planı, henüz uygulama dönemi içindeyken, 2019 – 2023 yıllarını kapsayacak şekilde güncellenmiştir. Güncellenen yeni Stratejik Plan, yine aynı altı stratejik amaç üzerinden şekillendirilmiş olup; bu amaçların, stratejik hedefleri genel manasıyla aynı kalmak ile birlikte stratejik plan metodolojisinde bazı bölümlerde revizyonlar yapılmış ve stratejik amaçların hedef kartları oluşturulmuştur. Planda, Uyum ve İletişim için yine 5 adet stratejik hedef belirlenmiş, belirlen bu stratejik hedeflerden sadece 5.2 numaralı stratejik hedeften “özel ihtiyaç sahipleri” ifadesi çıkartılmıştır (GİB, 2019).

Aşağıda Tablo 3.4’de GİB tarafından hazırlanan ve 2019 – 2023 yıllarını kapsayan stratejik planda, Uyum ve İletişim başlıklı stratejik amacın hedef kartları gösterilmiştir. Plana göre Uyum ve İletişim için dört adet hedef belirlenmiş ve bu hedeflerin performans göstergeleri, stratejileri ve maliyet tahminlerine yer verilmiştir.

Tablo 3.4: Uyum ve İletişim – Hedef Kartı (2019 - 2023)

Amaç (A.5)	Ülkemizdeki yabancıların toplumla olan karşılıklı uyumlarını desteklemek
Hedef (H5.1)	Müstakil bir uyum eğitim programının oluşturulmasını, yabancıların uyumlarını sağlamak amacıyla kursların yaygınlaştırılmasını ve kurslara katılım oranının artırılmasını desteklemek
Performans Göstergeleri	PG5.1.1: Kurslardan faydalanan yabancı sayısı (kişi) PG5.1.2: Uyum etkinliklerine katılan yabancı sayısı (kişi) PG5.1.3: Uyuma yönelik etkinlik sayısı (adet)
Stratejiler	• Yeterli ve Yaygın Kurslar • İşbirliği • Müstakil Uyum Eğitim Programı
Maliyet Tahmini	25.812.000 TL
Hedef (H5.2)	Başta çocuklar olmak üzere ülkemizde yasal olarak bulunan tüm yabancıların uyum süreçlerini desteklemek
Performans Göstergeleri	PG5.2.1: UYUM için kullanılan araç sayısı (adet) PG5.2.2: UYUM faaliyetleri kapsamında ulaşılan çocuk sayısı (kişi) PG5.2.3: Çocuklara dağıtılan uyum materyali sayısı (adet)
Stratejiler	• Çocuk ve Özel İhtiyaç Sahiplerinin Uyum Süreçleri • Sosyal Medya Araçlarının Kullanımı • İşbirliği
Maliyet Tahmini	32.500.000 TL
Hedef (H5.3)	Uyum konusunda ilgili tüm paydaşlar ile koordinasyonu sağlayarak etkili bir uyum sürecini geliştirmek ve uygulamak
Performans Göstergeleri	PG5.3.1: Göç ve uyum konularında aktif rol alan kurumlarla gerçekleştirilen koordinasyon toplantıları ve çalıştayların sayısı (adet) PG5.3.2: Gerçekleştirilen bilgilendirme toplantılarının sayısı (adet)
Stratejiler	• İşbirliği • Paydaş Tespiti / Sürdürülebilir İşbölümü
Maliyet Tahmini	27.500.000 TL
Hedef (H5.4)	Genel Müdürlüğümüzün görev alanına giren konular hakkında kamuoyunu düzenli olarak bilgilendirmek
Performans Göstergeleri	PG5.4.1: YİMER 157’de cevaplanan çağrı sayısı (adet) PG5.4.2: Kurulan Göç Danışma merkezi sayısı (adet) PG5.4.3: Bilgilendirme materyallerinin sayısı (adet)
Stratejiler	• Koordinasyon • Daha Fazla Dil Seçeneği • Göç Danışma Merkezleri
Maliyet Tahmini	83.700.000 TL

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, Stratejik Plan (2019 – 2023).

Bu stratejik amaç için Başkanlığa bağlı Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı sorumlu tutulmuştur. Bu stratejik amaç altında belirlenen dört hedefin gerçekleşmesi için 2019 – 2023 yılları için ortalama 170 milyon bütçe tahmini yapılmıştır. Buna göre Başkanlık, Türkiye’de sayıları 6 milyonu bulan yabancıların uyumu için yıllık yaklaşık 35 milyon bütçe ayırmıştır. Uyum için ayrılan bu bütçede, Başkanlığın merkez teşkilatında konumlanan Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı personelinin aylık ücretlerinin de dâhil olduğu düşünüldüğünde, bu bütçenin yabancıların uyumu için oldukça yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3.5: Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018 – 2023)

Stratejik Öncelik 1: Toplumsal Katılım ve Uyum	
Stratejik Amaç 1	Göçe ve göçmenlere ilişkin toplumsal algının ve yabancılara yönelik tutumun toplumsal uyuma katkı sağlayacak şekilde yönetilmesi.
Stratejik Amaç 2	Yerel düzeyde birlikte yaşamın ve karşılıklı diyalogun geliştirilmesi
Stratejik Amaç 3	Göçmenlerin yerel düzeyde danışma ve istişare mekanizmalarına aktif dâhil olmalarının sağlanması.
Stratejik Öncelik 2: Bilgilendirme ve Uyum	
Stratejik Amaç 1	Göçmen bilgilendirmesine ilişkin temel standartlar çerçevesinde göçmen bilgilendirme hizmetlerinin güçlendirilmesi.
Stratejik Amaç 2	Göçmenlerin Türkiye'ye gelmeden önce veya geldikten sonra yararlanabilecekleri bilgilendirme ve uyum kılavuzlarının hazırlanması.
Stratejik Öncelik 3: Eğitim ve Uyum	
Stratejik Amaç 1	Göçmenlerin örgün eğitime erişimlerinin ve katılımlarının artırılmasına yönelik çalışmaların güçlendirilmesi
Stratejik Amaç 2	Göçmenlerin örgün eğitime devamlılığının sağlanması ve okul başarılarının desteklenmesine yönelik çalışmaların güçlendirilmesi
Stratejik Amaç 3	Göçmenlerin yükseköğrenime erişiminin desteklenmesi
Stratejik Amaç 4	Yaygın eğitim programlarının göçmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi ve katılımın artırılması.
Stratejik Öncelik 4: Sağlık ve Uyum	
Stratejik Amaç 1	Göçmenlere, ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerinin kolay ulaşılabilir, etkin ve sürdürülebilir bir şekilde sunulması
Stratejik Amaç 2	Sağlık hizmetlerinin göçmenlerin ihtiyaçlarına ve kültürel farklılıklara duyarlı hale getirilmesi, farkındalık ve uyum faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi.
Stratejik Amaç 3	Göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimlerinin etkin bir şekilde izlenmesi ve değerlendirilmesi
Stratejik Öncelik 5: İş Gücü Piyasası ve Uyum	
Stratejik Amaç 1	Göçmenlerin istihdamına yönelik analiz ve planlamanın yapılması.
Stratejik Amaç 2	Göçmenlerin önceki öğrenmelerinin tespiti, sertifikasyonu ve işgücü piyasasına ilişkin verilerin toplanması
Stratejik Amaç 3	Göçmenlerin çalışma haklarının korunması ve geliştirilmesi
Stratejik Öncelik 6: Sosyal Destek (Sosyal Hizmetler ve Yardımlar) ve Uyum	
Stratejik Amaç 1	Sosyal destek programlarının göçmenleri içerecek şekilde geliştirilmesi ve ilgili tüm kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun güçlendirilmesi.

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018 – 2023).

Yukarıda Tablo 3.5’de GİGM’nin koordinasyonunda ilgili kamu kurumları ile belediyeler, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve ülkemizde yaşayan yabancıların görüş ve önerileri alınarak hazırlanan, 2018 – 2023 dönemini kapsayan Türkiye’nin Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı’nda uyuma ilişkin stratejik öncelik ve amaçlar belirtilmiştir. Tablo ’ya göre Eylem planında uyum için toplumsal katılım, bilgilendirme, eğitim, sağlık, iş gücü piyasası ve sosyal destek olmak üzere

altı adet stratejik öncelik belirlenmiştir. Belirlenen stratejik önceliklerin altında ise alt stratejik amaçlar belirlenmiş ve her stratejik amaç için stratejik hedef, faaliyet ve sonuç göstergeleri belirlenmiştir. Eylem planı incelendiğinde ülkemizde yaşayan yabancıların uyumu için eğitim, sağlık istihdam gibi konulara ilişkin öncelikler yer alırken, yabancıların hukuki hakları, sosyal güvenceleri ve özellikle vatandaşlığa geçiş süreçlerine ilişkin bir politikaya yer verilmemiştir. Sonuç olarak beş yıllık bir dönemi kapsayan Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı, Türkiye’de yaşayan yabancıların entegrasyon ilişkin önemli bir politik belge olmasının yanında içeriği itibariyle özellikle yabancıların entegrasyonuna ilişkin somut ve kapsayıcı bir program sunmadığı; ülkemizde sayıları 4 milyona yaklaşan Suriyeli sığınmacılar için özel öncelik ve faaliyet belirlenmediği için sığınmacıların entegrasyon sürecine katkısının sınırlı olacağı düşünülmektedir.

Göç İdaresi Başkanlığı tarafından, Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’nün işbirliği ile 2019 yılında “Sosyal Uyum ve Yaşam Eğitimi (SUTE)” adıyla eğitim programı başlatılmıştır. Başlatılan eğitim programı ile başta geçici koruma statüsünde olan Suriyeli sığınmacılar olmak üzere Türkiye’de yaşayan yabancıların sosyal, kültürel ve ekonomik uyumlarının sağlanması hedeflenmektedir. Programa; 17 yaşını tamamlamış, okuryazar olan ve Türkiye’de yasal kalış hakkına sahip olan tüm yabancılar isteğe bağlı olarak katılabilmektedir. Eğitim programına kayıtlar GİB internet sitesinden alınırken, eğitimler MEB’e bağlı öğretmenler tarafından verilmektedir. Sosyal Uyum ve Yaşam Eğitimi programı 8 saatten oluşmakta ve her ders saatinde aşağıda belirtilen 8 farklı konu başlığında eğitimler verilmektedir (MEB, 2019);

- Türkiye’nin Kültürel Yapısı,
- Gelenek ve Görenekler,
- Hak ve Yükümlülükler,
- Sosyal Hayata İlişkin Bilgilendirme,
- Eğitim ve Sağlık Olanakları,
- Medeni Kanun,
- Hukuki Konular,
- Geçim Kaynaklarına Erişim,
- Faydalı Bilgiler,

Tablo 3.6: Sosyal Uyum ve Yaşam Programı Kurs Programı

PROGRAM İÇERİĞİ		SÜRE
1. TÜRKİYE’NİN KÜLTÜREL YAPISI, GELENEK VE GÖRENEKLER		1 Saat
1.1.1	Genel Ahlak ve Toplumsal Yaşam Kuralları	
1.1.1	Günlük Yaşam ve Nezaket Kuralları	
1.1.2	Telefon Konuşmalarında Uyulması Gereken Kurallar	
1.1.3	İnternet Kullanımında Uyulması Gereken Kurallar	
1.1.4	Resmi Kurumlarda Uyulması Gereken Kurallar	
1.1.5	Toplu Yaşam Alanlarında Uyulması Gereken Kurallar	
1.1.6	Sosyal Yaşam Kuralları	
1.1.7	Türklere Özgü Davranış ve Uygulamalar	
2. HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLER		1 Saat
2.1	Genel Bilgilendirme	
2.2	Soru - Cevap	
3. SOSYAL HAYATA İLİŞKİN BİLGİLENDİRME		1 Saat
3.1	Barınma ve Alt yapı hizmetleri	
3.2	Şehirlerarası ve Şehir içi Ulaşım	
3.3	Acil Numaralar	
3.4	Güvenlik Güçleri	
3.5	Dini Hizmetler	
3.6	Sosyal, Kültürel, Sanatsal ve Sportif Olanaklar	
3.7	Posta Hizmetler	
3.8	Banka Hesabı Açma ve Banka İşlemleri	
3.9	Abonelik İşlemleri (Elektrik, su, Doğalgaz vb.)	
3.10	Kontrat İşlemleri (Ev, İş yeri vb.)	
4. EĞİTİM ve SAĞLIK OLANAKLARI		1 Saat
4.1	Türk Eğitim Sisteminin Temel İlkeleri	
4.2	İlköğretim ve Lise Okul Kayıtları	
4.3	Halk Eğitim Merkezler, Eğitim Destekleri ve Açık Öğretim	
4.4	Hızlandırılmış Eğitim Programları	
4.5	Türkçe Dil Kursları	
4.6	Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER)	
4.7	Diploma Denkliği ve Üniversiteye Giriş ve Burs Olanakları	
4.8	Acil Sağlık Hizmetleri	
4.9	Hastane Randevusu Alma ve Hastaneye erişim	
4.10	Anne ve Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması	
4.11	Eczaneler ve İlaç Satın Alma	
5. MEDENİ KANUN		1 Saat
5.1	Evlilik ve Boşanma İşlemleri	
5.2	Evlilik Yaşı ve Evlilik Usulleri	
5.3	Çocuk Kaydı ve Doğum Kaydı	
6. HUKUKİ KONULAR		1 Saat
6.1	Noter Hizmetleri	
6.2	Adli Yardıma Erişim ve Koruma ve Uzaklaştırma Karar	
6.3	Evlilik Yaşı ve Kadına Destek Uygulaması	
6.4	Uyuşmazlık Çözümleri	
7. GEÇİM KAYNAKLARINA ERİŞİM		1 Saat
7.1	Çalışma Hakkı ve Çalışma İzni Başvurusu	
7.2	Çalışma İznine İlişkin Önemli Bilgiler	
8. FAYDALI BİLGİLER		1 Saat
8.1	ALO 157 YİMER	
8.2	Mobil Uygulamalar	
8.3	Acil Telefonlar vb.	

Kaynak: MEB, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2019.

Yukarıda Tablo 3.6’da Sosyal Uyum ve Yaşam Eğitimi (SUTE) programının ders programı gösterilmiştir. Ders programında yabancılara 8 farklı konu başlığında ve her konu başlığı için 1 saat olmak üzere toplamda 8 saat eğitim verilmektedir. Yabancıların Türkiye’ye uyum sürecini desteklemek ve kolaylaştırmak için hazırlanan Sosyal Uyum ve Yaşam Eğitimi programı, içeriği itibariyle yabancılara faydalı olabilecek birçok konuyu barındırsa da, eğitim süresinin az olması ve eğitimin isteğe bağlı olması nedeniyle uyum konusunda istenilen katkıyı sağlamayacağı düşünülmektedir. Almanya’da, Almanca bilmeyen bütün göçmenlerin 600 saat Almanca dili eğitimi ve 100 saat uyum olmak üzere toplamda 700 saat süren uyum kursuna katılması zorunludur. Suriyeli sığınmacıların ülkemize ilk giriş yaptığı 2011 yılından günümüze kadar geçen süreçte; Türkiye’de başlatılan Sosyal Uyum ve Yaşam Eğitimi programını, Almanya örneği ile karşılaştırdığımızda, Türkiye’nin aradan geçen uzun bir süreye rağmen Suriyelilerin uyumu konusunda önemli bir ilerleme sağlamadığı düşünülmektedir.

3.3. Türkiye’deki Yabancılara İlişkin Genel Durum

Gündelik hayatımızda sıkça kullandığımız yabancı kelimesi ile kavramsal olarak neyin kast edildiğini ve bu tanımlamanın nasıl yapılacağını belirlemiş olmak çok önemlidir. Çünkü bir ülkeye başka bir ülkeden gelen yabancı nüfusun sahip olduğu statü, o ülkenin oluşturduğu yasal düzenlemelere göre belirlenmekte ve tanımlama yapılmaktadır. Literatürde yabancı kavramı için, başta hukuksal olmak üzere siyasal ya da sosyolojik olarak farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bu sözcük Türk Dil Kurumuna göre “Başka bir millettten olan, başka devlet uyruğunda olan (kimse)” olarak tanımlanırken, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından oluşturulan Göç Terimleri Sözlüğünde ise “Belirli bir Devlet açısından o Devletin uyruğunda olmayan kişi.” Şeklinde bir tanımlama getirilmiştir (IOM, 2013: 97). Bu kavrama ilişkin getirilen ilk uluslararası tanımlama, Devletler Hukuku Enstitüsü’nün 1892 yılında Cenevre’de yapılan toplantısında kabul edilmiştir. Toplantıda yabancı kavramı için ““yabancı, bir devletin ülkesinde bulunup da, o devletin uyrukluğunu iddiaya hakkı olmayan kimsedir”” şeklinde bir tanımlama getirilmiştir (Aybay, 2007: 11 – 13).

Türkiye’de yabancı kavramına ilişkin hukuksal tanımlama, 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda yapılmıştır. Kanunun Tanımlar başlıklı üçüncü

maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi yabancı olarak tanımlanmıştır (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: 3).

Türkiye’de yaşayan yabancılara ilişkin veriler, 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun ile Göç İdaresi Başkanlığı tarafından takip edilmektedir. O dönem Genel Müdürlük statüsünde olan kurumun, kuruluşuna ilişkin 6458 sayılı yasa, 2013 yılında yürürlüğe girmiş olmasına rağmen 15/07/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 158 inci maddesiyle yeniden düzenlenmiştir. Adı geçen Kararnamenin madde 158 ile başlayan ve madde 167’ye kadar olan bölümünde, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün amaç ve kuruluş, görev ve yetki, teşkilat yapısı, hizmet birimleri ile görev alanına giren konulara yer verilmiştir.

Kararnamenin 158 inci maddesinin ikinci fıkrasında “Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.” hükmü kapsamında göç alanında tam yetkili kurum haline getirilmiştir.

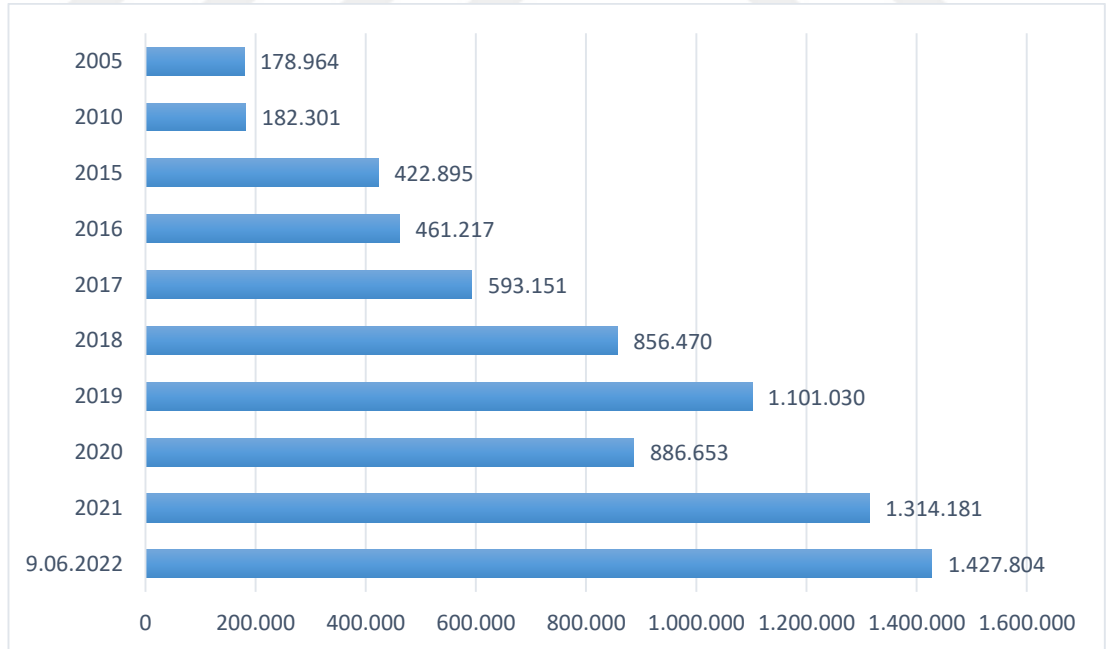
Tablo 3.7: Türkiye’de Bulunan Yabancıların Ülkelere ve Yıllara Sâri Dağılımı

Ülkeler/Yıl	1995	2000	2005	2010	2015	2020
A.B.D.	12.735	12.649	13.083	13.494	13.370	18.675
Afganistan	9.633	9.020	9.360	11.074	94.002	117.595
Almanya	215.428	254.815	263.557	271.865	269.361	376.288
Avustralya	2.817	2.736	2.830	2.918	2.890	4.036
Avusturya	10.148	13.354	13.812	14.247	14.115	19.717
Azerbaycan	9.832	15.638	16.174	16.683	16.529	23.090
Belçika	6.415	8.152	8.432	8.697	8.617	12.035
Bulgaristan	454.518	447.912	463.279	477.882	473.482	661.438
Fransa	12.558	14.882	15.392	15.877	15.730	21.973
Gürcistan	3.813	6.065	6.273	6.470	6.410	8.952
Hollanda	15.095	20.329	21.027	21.689	21.488	30.017
Irak	21.033	8.922	8.690	14.135	139.629	233.288
İngiltere	12.029	17.619	18.224	18.797	18.624	26.016
İran	13.188	13.427	14.451	14.798	38.569	84.270
İsrail	1.592	2.533	2.620	2.702	2.677	3.738
İsveç	3.124	4.969	5.139	5.301	5.252	7.335
İsviçre	8.867	9.659	9.990	10.305	10.209	14.260
İtalya	2.298	2.648	2.739	2.825	2.798	3.908
Kazakistan	2.926	4.654	4.813	4.965	4.918	6.869
Kıbrıs	9.419	9.679	10.011	10.327	10.231	14.291
Kuzey Makedonya	84.307	134.372	138.686	143.057	141.740	198.004
Libya	1.798	2.861	2.959	3.052	3.023	4.220
Norveç	2.081	3.310	3.423	3.531	3.498	4.886
Özbekistan	4.632	7.375	7.644	7.904	7.842	10.954
Pakistan	666	1.060	1.097	1.131	2.015	1.599
Romanya	12.145	19.316	19.979	20.609	20.418	28.522
Rusya Federasyonu	14.936	18.497	19.132	19.740	19.557	27.319
Suriye	5.106	4.995	5.178	5.336	2.714.774	3.792.505
Suudi Arabistan	3.712	4.094	4.234	4.368	4.331	6.049
Ukrayna	2.447	3.893	4.026	4.153	4.114	5.745
Yunanistan	78.316	55.164	57.056	58.854	58.312	81.457
Diğerleri	178.559	146.364	150.798	156.963	197.521	203.601
Toplam	1.216.173	1.280.963	1.324.108	1.373.749	4.346.197	6.052.652

Kaynak: Birleşmiş Milletler (1990 – 2020), <https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock> 11.06.2021

Tablo 3.7’de Birleşmiş Milletler uluslararası göç verilerine göre yıllar itibariyle menşei ülkeye göre Türkiye’de bulunan göçmen sayıları verilmiştir. BM tarafından hazırlanan Tablo ’da göçmen sayıları; yabancı bir ülkede doğan ve o ülkede yaşayan yabancı vatandaşlara ilişkin tahmin yoluyla oluşturulan verileri kapsamaktadır. Tablo ‘ya göre Türkiye’de farklı ülkelere, 1990 yılında 1.163.686 göçmen bulunurken, bu sayının 2020 yılı itibariyle ise 6.052.652 kişiye ulaştığı ve Türkiye’de en fazla bulunan yabancının Suriyeliler olduğu anlaşılmaktadır. 1990 yılından günümüze gelen süreçte, Türkiye’de bulunan yabancıların sayısının ortalama beş kattan fazla artış gösterdiği ve bu artışın en temel nedeninin Suriyeliler olduğu görülmüştür. BM tarafından paylaşılan istatistiklerde, Türkiye’de 110’dan fazla ülke uyruklu yabancı yaşamaktadır.

Türkiye’de yaşayan yabancıların hukuki açıdan ülkede bulunması için gerekli olan ikamet izni 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun ile düzenlenmiştir ve kanuna göre Türkiye’de yasal olarak kalmak için verilen izin belgesine ikamet izin belgesi denilmektedir. Yetkili makamlardan tarafından kanunda belirtilen şartları taşıyan kişilere verilen bu belge ile yabancılar, belirli bir yerde ve belirli bir süreliğine kalma hakkı sağlamaktadır.

Grafik 3.2: Yıllara Göre İkamet İzni İle Ülkemizde Bulunan Yabancılar

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>, 09.06. 2022.

Grafik 3.2’de, ilgili mevzuat kapsamında farklı ikamet izin türleri ile Türkiye’de bulunan yabancıların yıllara sâri dağılımı verilmiştir. Grafiğe göre 2005 ve 2010 yılları arasında verilen ikamet izinleri normal bir seyir izlerken, 2015 yılından itibaren düzenli bir artış eğilimi izlediği görülmektedir. Özellikle 2016 yılından 2018 yılına kadar verilen ikamet izinleri yaklaşık iki kata yakın bir artış göstermiştir. 2019 yılında bir milyona ulaşan ikamet izin sayısı, 2020 yılında pandemi etkisiyle düşüş göstermiş ve 2021 yılında tekrar artış eğilimine girmiştir. Grafiğe göre Haziran 2022 itibariyle ikamet izni verilen yabancı sayısı 1.5 milyon kişi ile en yüksek sayıya ulaşmıştır.

Tablo 3.8: İkamet İzni ile Ülkemizde Bulunan Yabancıların İllere Dağılımı

İl Sıra	İller	Toplam	İl Sıra	İller	Toplam
1	Adana	7.591	42	Kahramanmaraş	2.151
2	Adıyaman	427	43	Karabük	8.236
3	Afyonkarahisar	2.624	44	Karaman	756
4	Ağrı	392	45	Kars	898
5	Aksaray	2.603	46	Kastamonu	1.894
6	Amasya	700	47	Kayseri	7.614
7	Ankara	99.756	48	Kırıkkale	584
8	Antalya	160.813	49	Kırklareli	2.588
9	Ardahan	157	50	Kırşehir	2.201
10	Artvin	467	51	Kilis	1.677
11	Aydın	9.341	52	Kocaeli	15.252
12	Balıkesir	5.314	53	Konya	12.028
13	Bartın	1.458	54	Kütahya	6.192
14	Batman	556	55	Malatya	1.440
15	Bayburt	118	56	Manisa	3.214
16	Bilecik	1.300	57	Mardin	893
17	Bingöl	123	58	Mersin	39.349
18	Bitlis	129	59	Muğla	24.180
19	Bolu	4.617	60	Muş	70
20	Burdur	1.284	61	Nevşehir	1.180
21	Bursa	53.036	62	Niğde	1.867
22	Çanakkale	3.971	63	Ordu	2.346
23	Çankırı	2.328	64	Osmaniye	793
24	Çorum	1.849	65	Rize	989
25	Denizli	6.140	66	Sakarya	15.318
26	Diyarbakır	1.417	67	Samsun	23.159
27	Düzce	2.156	68	Siirt	428
28	Edirne	5.515	69	Sinop	418
29	Elazığ	783	70	Sivas	2.111
30	Erzincan	1.036	71	Şanlıurfa	5.612
31	Erzurum	1.961	72	Şırnak	418
32	Eskişehir	7.918	73	Tekirdağ	6.379
33	Gaziantep	13.000	74	Tokat	2.607
34	Giresun	1.602	75	Trabzon	6.272
35	Gümüşhane	273	76	Tunceli	51
36	Hakkâri	1.237	77	Uşak	2.166
37	Hatay	2.753	78	Van	2.880
38	Iğdır	731	79	Yalova	24.247
39	Isparta	4.092	80	Yozgat	1.731
40	İstanbul	756.027	81	Zonguldak	1.777
41	İzmir	24.189	Toplam	1.425.789	

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>,

23.06. 2022.

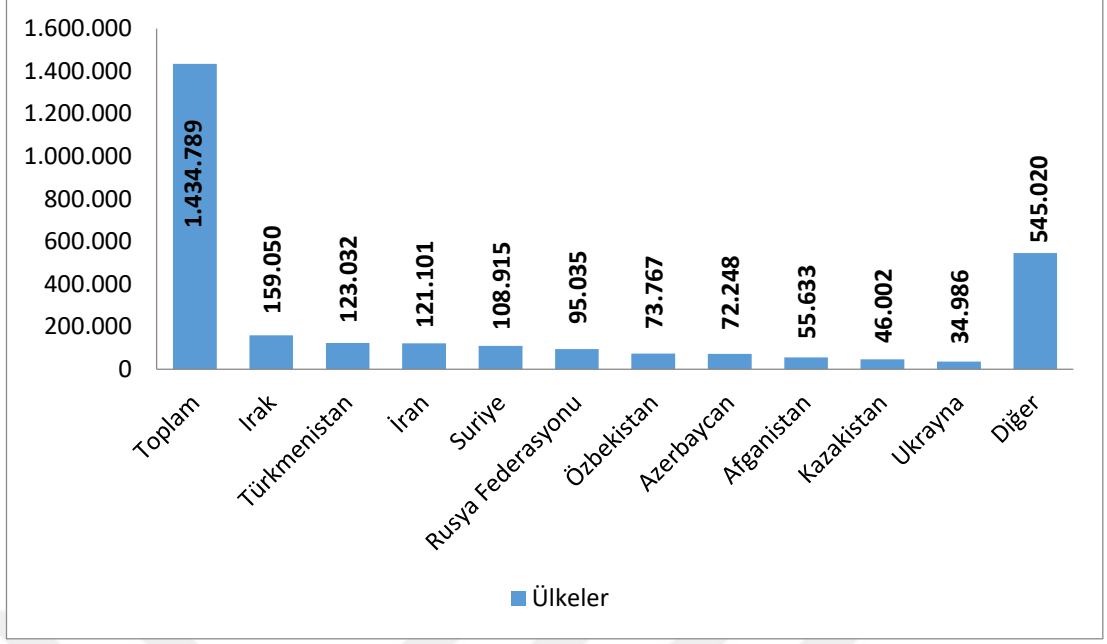
Tablo 3.8’de 2021 yılı itibariyle ikamet izni ile ülkemizde bulunan yabancıların illere göre sıralı bir şekilde dağılımı gösterilmiştir. Tablo’ ya göre 23.06.2022 tarihi itibariyle ülkemizde 1.425.789 yabancı ikamet izni ile ülkemizde bulunmaktadır ve resmi ikamet izni ülkemizde bulunan yabancıların en yoğun yaşadığı şehir İstanbul’dur. İstanbul’u sırasıyla Antalya ve Ankara şehirleri takip ediyor. İkamet iznine sahip yabancıların en az olduğu şehir de 51 kişi ile Tunceli ilidir. İkamet izni bulunan yabancıların Türkiye’de en yoğun yaşadığı dördüncü şehir 53.036 kişi ile Bursa olmuştur. Bu sayı ülkemizde ikamet izni ile yaşayan yabancıların yaklaşık %3,86’sına tekabül etmektedir. Türkiye’nin nüfus olarak en büyük dördüncü büyük şehri olan ve ülkemizin en büyük sanayi şehirlerinden biri olan Bursa, yabancıların yoğun tercih ettiği şehirlerden biri haline gelmiştir.

Tablo 3.9: İkamet İzni Bulunan Yabancıların İzin Türüne Göre Dağılımı

İkamet İzin Türü	Sayı
Kısa Dönem	1.039.661
Öğrenci İkamet İzni	130.426
Aile İkamet İzni	95.613
Diğer	160.089
Toplam	1.425.789

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>, 23.06. 2022.

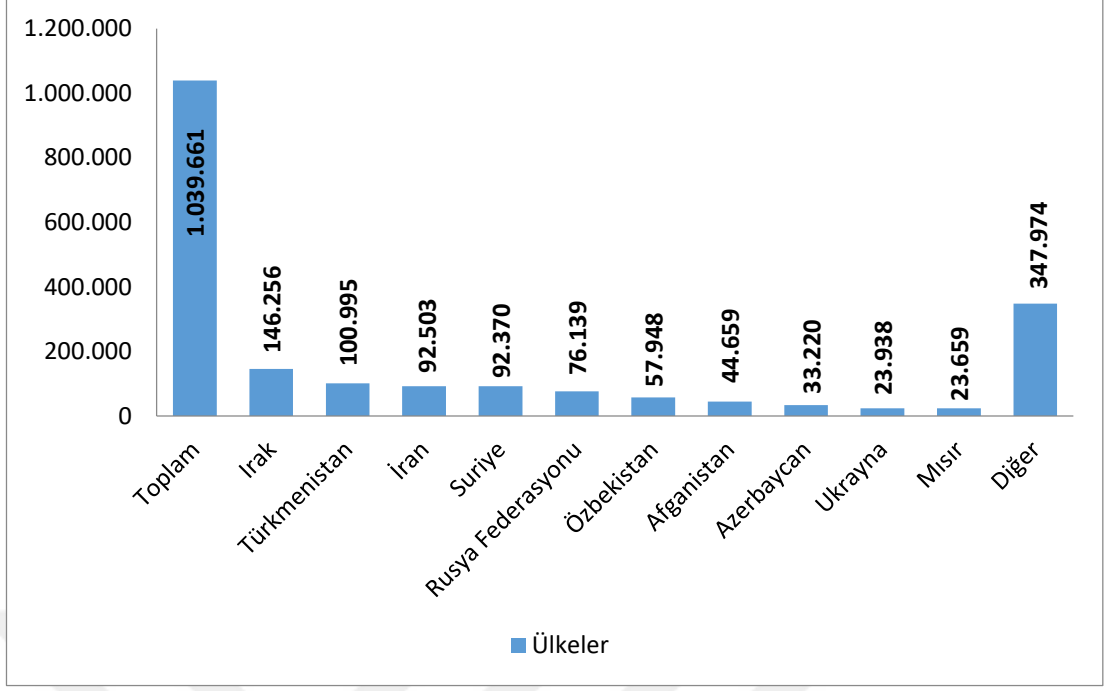
Yukarıda Tablo 3.9’da Türkiye’de bulunan yabancıların ikamet izin çeşitlerine göre dağılımı gösterilmiştir. Buna göre yabancıların büyük kısmı 1.039.661 kişi ile kısa dönem ikamet izni ülkemizde bulunmaktadır. Bunu sırasıyla 160.089 kişi ile diğer, 130.426 kişi ile öğrenci ikamet izni ve 95.613 kişi ile aile ikamet izni takip etmektedir. Diğer kısmında ise çalışma ikamet izni, uzun dönem ikamet izni, insani ikamet izni vb. gibi 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda tanımlanan ikamet izin türleri yer almaktadır.

Grafik 3.3: İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyrak

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>, 23.06. 2022.

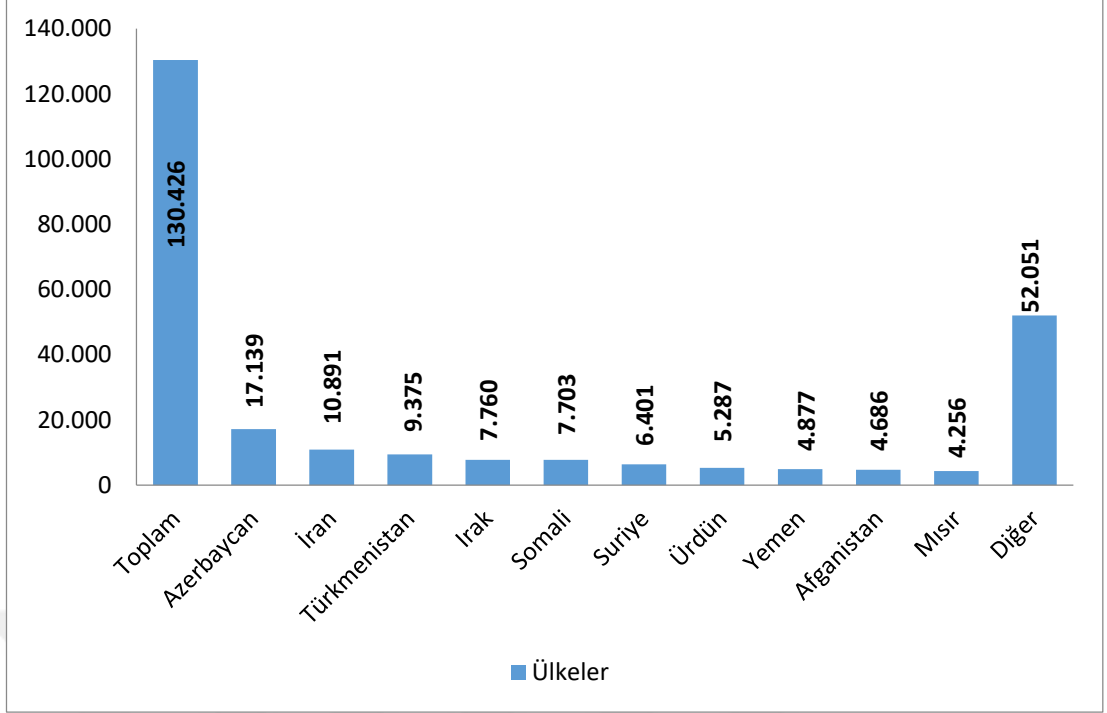
Yukarıda Grafik 3.3’de Türkiye ikamet izni bulunan yabancıların toplamı ile yabancıların en yoğun olduğu ilk on uyruk verilmiştir. Grafiğe göre Türkiye’de 23.06.2022 tarihi itibarıyla 1.434.789 yabancı ikamet izni yaşamaktadır. İkamet izni ile en çok Irak uyruklu yabancıların olduğu ve onu sırasıyla Türkmenistan ve İran uyruklu yabancılar takip etmiştir. Ülkemizde, geçici koruma statüsü dışında ikamet izni ile 108.915 Suriyelinin bulunmaktadır ve Suriyeliler sıralamada dördüncü sırada yer almaktadır.

Grafik 3.4: Kısa Dönem İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyruk

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>, 23.06. 2022.

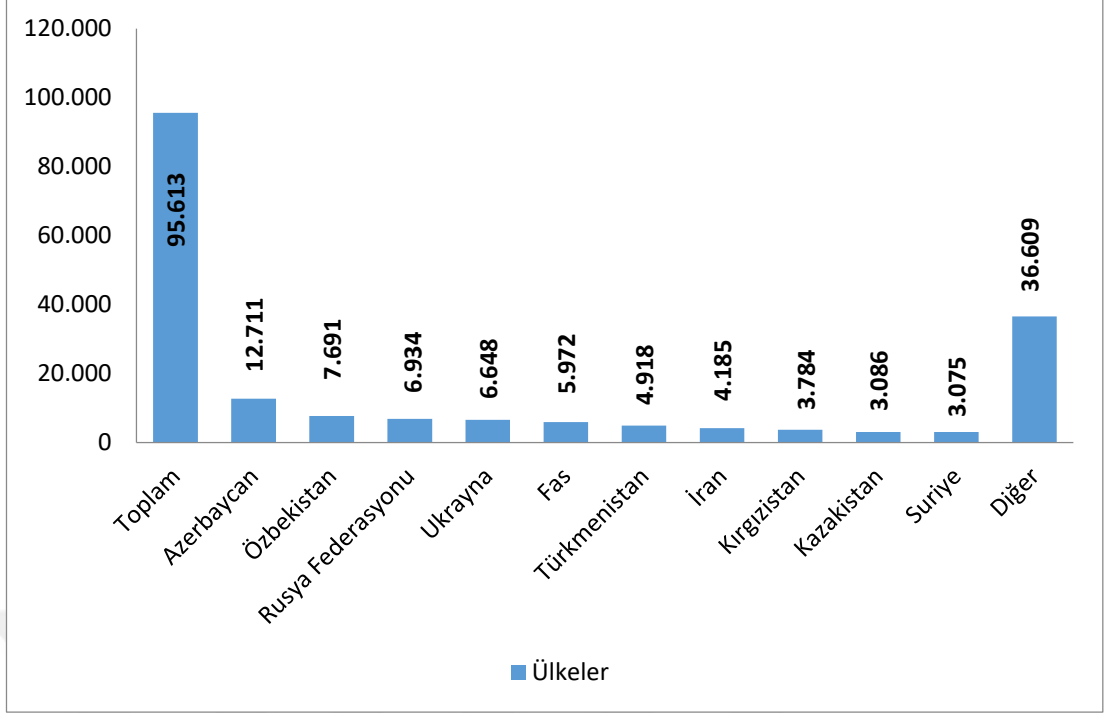
Yukarıda sunulan Grafik 3.4’de ikamet izin türlerinden kısa dönem ikamet izni ile Türkiye’de bulunan ilk on uyruğun sıralaması verilmiştir. Türkiye’de Haziran 2022 itibariyle 1.039.661 yabancı kısa dönem ikamet izni yaşamaktadır. Kısa dönem ikamet izni ile ülkemizde en çok bulunan uyruk Iraklı yabancılar olurken, onu sırasıyla Türkmenistan ve İran uyruklu yabancılar takip etmiştir. Grafiğe göre ikamet izni ile bulunan 108.915 Suriye uyruklu yabancının, 92.370’i kısa dönem ikamet izni ile Türkiye’de bulunmaktadır. Geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli sığınmacılar dışında, resmi yolla ülkede bulunan Suriyelilerin büyük bölümü, kısa dönem ikamet izni ile kalmaktadır. Yine yukarıda belirtilen uyruklar dışında farklı ülkelere 347.974 yabancı, kısa dönem ikamet izni kapsamında ülkemizde yaşamaktadır.

Grafik 3.5: Öğrenci İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyruk

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>, 23.06. 2022.

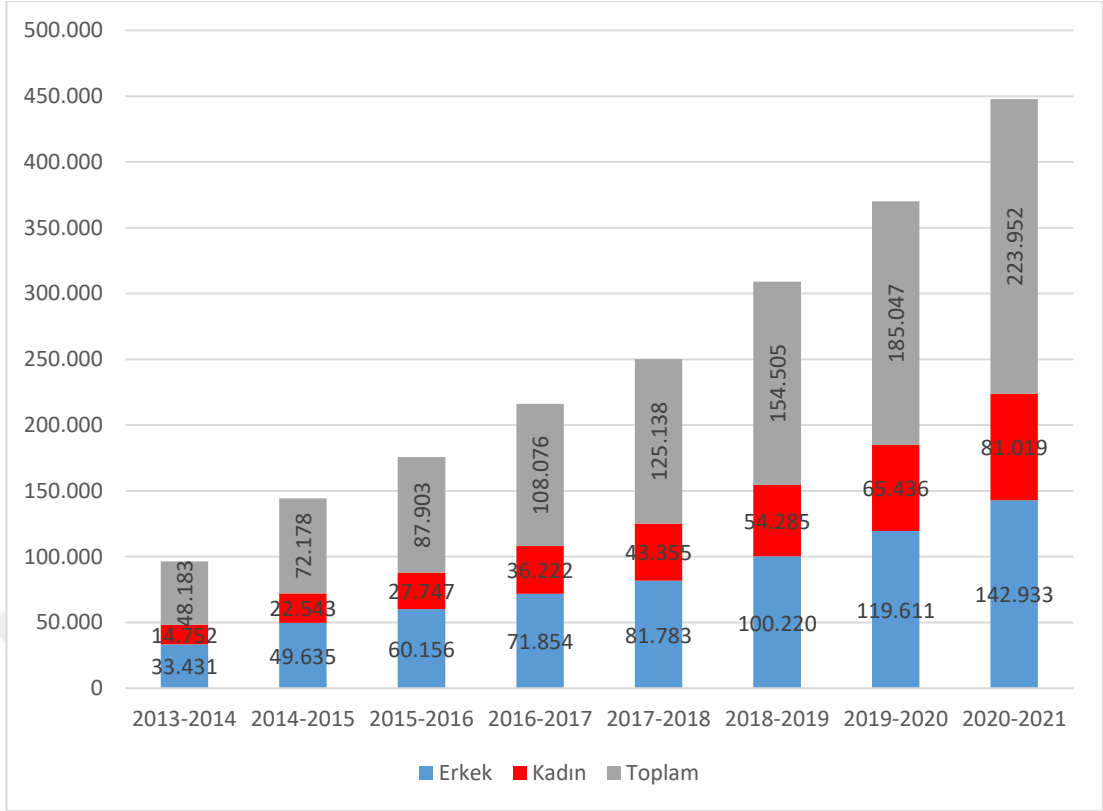
Grafik 3.5’de Türkiye’de ikamet izin türlerinden öğrenci ikamet izni ile bulunan uyrukların ilk on sıralaması verilmiştir. Grafiğe göre 130.426 yabancı, öğrenci ikamet izni ile Türkiye’de bulunmaktadır. Öğrenci ikamet izni ile en çok bulunan uyruk 17.139 kişi ile Azerbaycan uyruklular olurken onu sırasıyla İran ve Türkmenistan uyruklu yabancı öğrenciler takip etmektedir. Suriye uyruklu öğrenciler ise 6.401 kişi ile altıncı sırada bulunuyor. Yine yukarıda belirtilen uyruklar dışında farklı ülkelerden 52.051 yabancı uyruklu, öğrenci ikamet izni ile ülkemizde yaşıyor.

Grafik 3.6: Aile İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyruk

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>, 23.06. 2022.

Grafik 3.6’da, Türkiye’de ikamet izin türlerinden aile ikamet izni ile bulunan uyrukların ilk on sıralaması verilmiştir. Grafiğe göre 95.613 yabancı, aile ikamet izni ile Türkiye’de bulunmaktadır. Aile ikamet izni ile en çok bulunan uyruk 12.711 kişi ile Azerbaycan uyruklular olurken onu sırasıyla Özbekistan ve Rusya Federasyonu uyruklu yabancılar takip etmektedir. Suriye uyruklu yabancılar ise 3.075 kişi ile onuncu sırada bulunuyor. Yine yukarıda belirtilen uyruklar dışında farklı ülkelere 36.609 yabancı uyruklu, aile ikamet izni ile ülkemizde yaşıyor.

Grafik 3.7: Yabancı Öğrencilerin Öğretim Yılı ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 05.06.2022.

Yukarıda Grafik 3.7’de yabancı öğrencilerin, 2013 ve 2021 yılları arasında öğretim yıllarına göre cinsiyet bazlı dağılımı verilmiştir. Grafiğe göre 2013 yılında yaklaşık 50.000 dolaylarında olan yabancı öğrenci sayısı 2021 yılı itibariyle dört kattan fazla artarak 223.952 sayısına ulaşmıştır. Türkiye’de öğrenim gören yabancı öğrencilerin cinsiyet dağılımlarına bakıldığında ise erkek öğrencilerin sayısı, kadın öğrenci sayısından fazla olduğu anlaşıyor. Grafiğe göre, 2013 – 2014 öğretim yılından günümüze gelen süreçte kadın öğrenci sayısı yaklaşık altı kat artış gösterirken, erkek öğrenci sayısı yaklaşık beş kat artış göstermiştir.

Tablo 3.10: Türkiye’de 2019–2020 Yılı İllere Göre Yabancı Öğrenci Sayıları

İl	Cinsiyet		Toplam	İl	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın			Erkek	Kadın	
Adana	1.242	633	1.875	Konya	2.739	1.318	4.057
Adıyaman	34	28	62	Kütahya	2.066	747	2.813
Afyonkarahisar	538	214	752	Malatya	760	441	1.201
Ağrı	173	37	210	Manisa	604	201	805
Amasya	40	23	63	Kahramanmaraş	1.223	724	1.947
Ankara	7.660	4.887	12.547	Mardin	781	397	1.178
Antalya	1.977	1.115	3.092	Muğla	841	316	1.157
Artvin	206	87	293	Muş	12	5	17
Aydın	381	188	569	Nevşehir	391	158	549
Balıkesir	1.208	427	1.635	Niğde	664	240	904
Bilecik	240	61	301	Ordu	23	16	39
Bingöl	72	27	99	Rize	327	115	442
Bitlis	50	17	67	Sakarya	2.653	1.191	3.844
Bolu	404	189	593	Samsun	3.121	1.651	4.772
Burdur	561	261	822	Siirt	1.372	638	2.010
Bursa	3.368	2.116	5.484	Sinop	197	61	258
Çanakkale	952	717	1.669	Sivas	330	193	523
Çankırı	753	214	967	Tekirdağ	468	257	725
Çorum	173	58	231	Tokat	846	322	1.168
Denizli	540	201	741	Trabzon	1.110	467	1.577
Diyarbakır	226	149	375	Tunceli	5	3	8
Edirne	1.866	1.815	3.681	Şanlıurfa	1.787	1.215	3.002
Elazığ	1.612	530	2.142	Uşak	1.516	745	2.261
Erzincan	133	53	186	Van	485	218	703
Erzurum	1.879	1.475	3.354	Yozgat	123	42	165
Eskişehir	6.725	3.848	10.573	Zonguldak	1.152	489	1.641
Gaziantep	2.031	1.248	3.279	Aksaray	1.045	349	1.394
Giresun	802	237	1.039	Bayburt	82	29	111
Gümüşhane	38	12	50	Karaman	292	134	426
Hakkari	-	-	-	Kırıkkale	323	166	489
Hatay	571	449	1.020	Batman	105	34	139
Isparta	991	390	1.381	Şırnak	15	9	24
Mersin	1.713	1.133	2.846	Bartın	668	383	1.051
İstanbul	34.496	21.606	56.102	Ardahan	123	52	175
İzmir	2.174	1.278	3.452	Iğdır	179	60	239
Kars	1.355	797	2.152	Yalova	276	97	373
Kastamonu	2.649	864	3.513	Karabük	6.239	1.845	8.084
Kayseri	1.629	780	2.409	Kilis	366	324	690
Kırklareli	727	620	1.347	Osmaniye	124	58	182
Kırşehir	738	355	1.093	Düzce	405	161	566
Kocaeli	1.450	627	2.077	Toplam	119.611	65.436	185.047

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 05.11.2021.

Tablo 3.10’da 2019 - 2020 öğretim yılında Türkiye’de öğrenim gören yabancı öğrencilerin, cinsiyetlerine ve öğrenim gördükleri şehre göre dağılımı gösterilmiştir. Türkiye’de toplam 185.047 yabancı öğrenci öğrenim görmekte ve bu öğrencilerin 119.611’i erkek ve 65.436’sı ise kadın yabancı öğrencidir. Tablo’ ya göre Türkiye’de yabancı öğrencilerin en fazla yaşadıkları şehir İstanbul’dur. Türkiye’de en fazla üniversitenin bulunduğu şehir olan İstanbul’da, halen 13 adet devlet üniversitesi ve 44

adet vakıf üniversitesi bulunmakta ve bu durum yabancı öğrenci sayısının bu denli çok olmasını açıklamaktadır (YÖK, 2021). Tablo 'ya göre İstanbul'u sırasıyla Ankara ve Eskişehir şehirleri takip etmektedir. Yükseköğrenim Bilgi Yönetim Sistemine göre, Türkiye'de 81 ilin 80 tanesinde yabancı öğrenci bulunmakta, sadece Hakkâri'de yabancı öğrenci bulunmamaktadır. Tablo 'da dikkat çeken bir diğer hususta Karabük'ün yabancı öğrenci sayısında dördüncü sırada olmasıdır. Bursa, yabancı öğrenci sayısında, Karabük ilinden sonra beşinci sırada yer almaktadır. Yabancı öğrenci sayısında, Türkiye'de en fazla Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan Kilis, Gaziantep, Hatay ve Şanlıurfa illeri, sıralama da ilk ona girememiştir. Tablo 'ya göre Suriyeli sığınmacıların üniversite eğitimi için eğilimlerinin düşük olduğu veya üniversite eğitimi için bulundukları şehri tercih etmedikleri söylenebilir.

Tablo 3.11: 2019 – 2020 Yılı Türkiye’de Öğrenci Olarak Bulunan ilk 25 Uyruk

Uyruk	Ön lisans		Lisans		Yüksek Lisans		Doktora		Genel Toplam
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
Suriye	5.533	2.898	16.152	9.750	1.772	658	366	107	37.236
Azerbaycan	907	326	12.521	4.082	1.684	985	318	246	21.069
Türkmenistan	1.855	1.360	8.303	5.869	380	199	28	22	18.016
Irak	288	212	2.791	1.535	2.883	987	807	249	9.752
İran	239	249	2.548	2.528	684	751	1.018	759	8.776
Afganistan	316	125	4.269	1.071	1.226	211	278	21	7.517
Somali	603	242	3.100	1.238	584	242	87	8	6.104
Almanya	224	391	1.524	2.111	93	203	34	57	4.637
Yemen	337	52	2.889	585	284	80	127	32	4.386
Mısır	139	43	2.499	964	214	130	79	41	4.109
Ürdün	100	37	2.551	686	288	180	121	80	4.043
Bulgaristan	157	176	1.564	1.681	34	40	18	36	3.688
Filistin	102	40	1.704	541	294	145	249	70	3.145
Yunanistan	136	137	1.183	1.182	70	116	19	31	2.874
Çin	181	140	964	771	121	127	45	50	2.399
Pakistan	38	10	1.054	387	390	164	262	81	2.386
Kazakistan	99	84	831	737	128	197	123	150	2.349
Nijerya	253	53	978	267	430	108	102	12	2.208
Kırgızistan	51	54	783	564	86	115	61	78	1.792
Fas	42	39	643	559	163	242	30	40	1.758
Libya	26	10	460	211	432	153	342	74	1.708
Endonezya	24	14	877	483	129	79	46	12	1.664
Özbekistan	87	100	769	440	69	61	37	35	1.598
Çad	116	22	1.034	188	62	8	39	1	1.470
Rusya	85	64	618	470	58	84	34	32	1.445
Diğer	1.077	718	12.707	8.016	2.538	1.605	1.514	730	28.918
Toplam	13.015	7.596	85.316	46.916	15.096	7.870	6.184	3.054	185.047
	20.611		132.232		22.966		9.238		

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 05.11.2021.

Tablo 3.11’de 2019 - 2020 öğretim yılında Türkiye’de öğrenim gören yabancı öğrencilerin tabi olduğu uyruğa göre öğrenim durumu ve cinsiyetleri sunulmuştur. Tablo ‘ya göre Türkiye’de bulunan yabancı öğrencilerin yaklaşık %20’si Suriye uyrukludur. Geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli sığınmacılar bu gruba dâhildir. Suriye’yi sırasıyla, Azerbaycan ve Türkmenistan uyruklu öğrenciler takip etmektedir. Türkiye’de öğrenim gören yabancı öğrencilerin, %71’i lisans öğrenimi için Türkiye’de bulunurken, onu %12 ile Yüksek Lisans için öğrenim gören öğrenciler takip etmektedir. Öğrenim durumu itibarıyla en az yabancı öğrenci, doktora öğrenim seviyesinde bulunmaktadır.

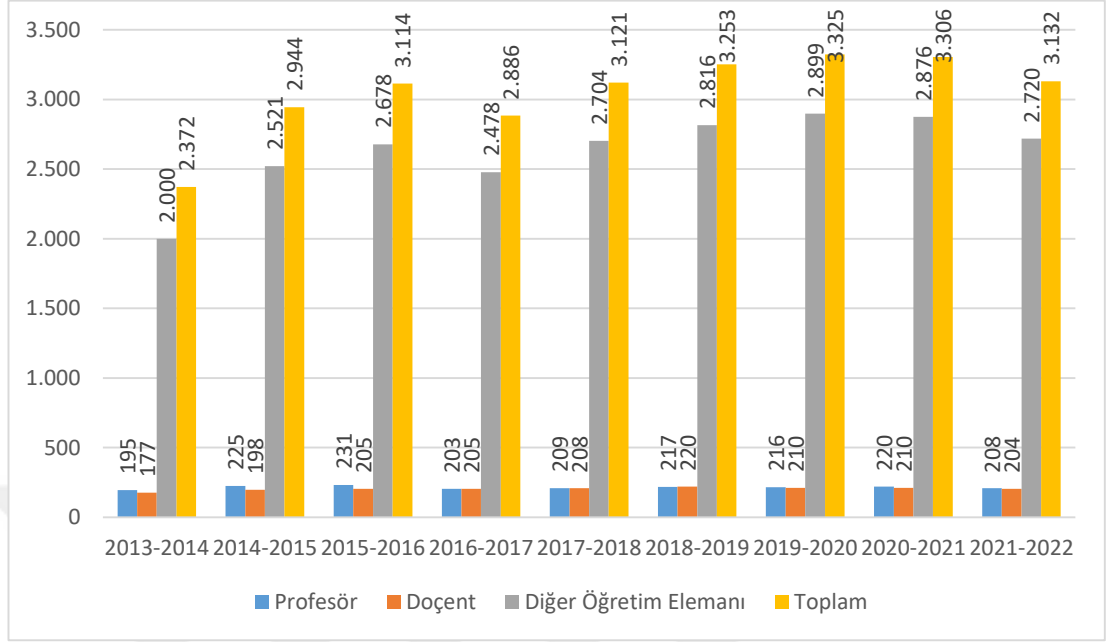
Tablo 3.12: Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Uyruğuna ve Akademik Görevlerine Göre Sayıları, 2019 – 2020

Uyruk	Profesör	Doçent	Doktor Öğretim Üyesi	Öğretim Görevlisi	Araştırma Görevlisi	Genel Toplam
İran	7	9	167	168	14	365
A.B.D.	11	12	63	254	3	343
Suriye	10	14	102	190	2	318
Azerbaycan	55	30	51	77	74	287
Birleşik Krallık	10	7	25	137	-	179
Almanya	12	13	34	100	12	171
Mısır	8	5	36	78	-	127
KKTC	15	19	21	38	23	116
Rusya Federasyonu	12	10	14	60	1	97
Irak	3	11	31	31	2	78
Yunanistan	3	9	21	28	7	68
Ukrayna	5	6	16	35	-	62
Diğer	65	65	282	672	30	1.114
Toplam	216	210	863	1.868	168	3.325

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 05.11.2021.

Tablo 3.12’de Türkiye’de bulunan üniversitelerde, 2019 – 2020 öğretim yılında öğretim görevlisi olarak görev yapan yabancıların dağılımı verilmiştir. Tablo ‘ya göre Türkiye’de, akademik unvanlarına göre toplamda 3.325 yabancı öğretim elemanı bulunmaktadır. Öğretim elemanlarının uyruğuna bakıldığında, Türkiye’de en fazla İran uyruklu öğretim elemanı görev yapmaktadır ve onu sırasıyla ABD ve Suriye uyruklu öğretim elemanları takip etmektedir. En fazla yabancı öğretim elemanı, öğretim görevlisi unvanında ve en az yabancı öğretim elemanı ise doçent unvanında çalışmaktadır. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sığınmacılar bu rakamlara dâhil iken, Türk vatandaşlığına geçip üniversitelerde öğretim görevlisi olarak çalışan

Suriye uyruklu öğretim görevlilerinin sayısı, ayrıca paylaşılmadığından bilinmemektedir.

Grafik 3.8: Yabancı Öğretim Görevlilerinin Yıla ve Unvana Göre Dağılımı

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 05.06.2022.

Grafik 3.8’de Türkiye’de üniversitelerde görev yapan yabancı uyruklu öğretim görevlilerinin yıllara sâri akademik unvanlarına göre dağılımı verilmiştir. Grafikte akademik unvanlar profesör, doçent ve diğer akademik unvanlar olarak belirtilmiştir. Diğer akademik unvanların altında yardımcı doçent, öğretim görevlisi, okutman, araştırma görevlisi gibi unvanlar yer almaktadır. Grafiğe göre 2013 - 2014 öğretim döneminde toplam 2.372 yabancı uyruklu öğretim görevlisi, Türkiye’de ki üniversitelerde görev yaparken, 2019 – 2020 öğretim yılında bu sayı toplam 3.325 kişiye ulaşmıştır. Yabancı uyruklu öğretim görevlisi sayısı, 2013 yılından 2016 yılına kadar geçen süreçte artış göstermiş, 2016 – 2017 yılı öğretim döneminde ise ortalama %7 lik bir düşüş göstermiştir. Bu düşüşün nedeni tam olarak bilinmese de, 15 Temmuz 2016’da yaşanan ve FETÖ terör örgütü tarafından gerçekleştirilen hain darbe girişimi nedeniyle olduğu tahmin edilmektedir. Yabancı uyruklu öğretim görevlisi sayısı, 2017 yılından 2020 yılına kadar artış trendi göstermiş, 2021 yılı itibariyle ise az da olsa tekrar düşüş göstermiştir. Yine Profesör ve Doçent kadrosunda görev yapan kişi sayısında yılları sâri ciddi bir artış olmamış, en büyük artış ise diğer öğretim elemanları kadrosunda gerçekleşmiştir. Son olarak Türkiye’de üniversitelerde yabancı uyruklu

öğretim elemanlarının istihdamına ilişkin usul ve esaslar, 14.10.1983 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile 31.10.1983 tarihinde ve 18207 sayı ile Resmi Gazete 'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanı Çalıştırılması Esaslarına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı'na göre gerçekleştirilmektedir. YÖK Yürütme Kurulu tarafından, Ocak 2020'de Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanı İstihdamıyla İlgili Usul ve Esaslar isimli yeni bir Genelge çıkartılmış ve Genelge ile yabancı uyruklu öğretim elemanı istihdamında bazı şartlar getirilmiştir (YÖK, 2020).

Tezin birinci bölümde göç hareketlerinin yapısal nedenleri ve sonuçları, göç kuramları ile yorumlanmıştır. Göç hareketlerinin başlıca nedenleri coğrafi ve siyasi olarak görülse de, tezde de değindiğimiz Ravenstein göç kuramına göre göçlerin temel sebebinin, ekonomik koşullar oluşturmaktadır. Kurama göre insanların göç etmesinin en temel nedeni kişilerin ekonomik refahını artırma çabasından kaynaklanmaktadır (Yalçın, 2004: 26). Yine Neoklasik ekonominin mikro kuramına göre de uluslararası göç hareketlerinin temel nedeni, göç hareketlerinin gerçekleştiği ülkeler arasında ücret ve çalışma koşullarında ki farklılıklardan dolayı gerçekleşmektedir (Abadan-Unat, 2002: 7). Başta Suriyeli göçü olmak üzere Türkiye'ye yönelen göç hareketlerinin tek itici veya çekici gücü sadece ekonomik koşullarda olmasa da, Türkiye'de yabancıların çalışma izinlerine ilişkin bilgiler derlenmiştir. Aşağıda sıralı sunulan tablolarda; Türkiye'de ikamet izin türlerinden çalışma iznine ilişkin demografik, sosyal ve ekonomik veriler sırasıyla paylaşılmıştır. Tablo bilgileri; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmet Bakanlığı'nın internet sitesinde her yıl yayımlandığı yabancıların çalışma izinleri raporundan derlenmiştir.

Türkiye'de yabancıların çalışma izinleri, 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu ile düzenlenmiştir. Kanunun amaç ve kapsamının açıklandığı birinci maddesinde; "Bu Kanunun amacı; uluslararası işgücüne ilişkin politikaların belirlenmesi, uygulanması, izlenmesi ile yabancılara verilecek çalışma izni ve çalışma izni muafiyetlerine dair iş ve işlemlerde izlenecek usul ve esasları, yetki ve sorumlulukları ve uluslararası işgücü alanındaki hak ve yükümlülükleri düzenlemektir." Hükmü yer almaktadır. Kanunun, 3 üncü maddesinde çalışma izni ve türleri tanımlanmış ve yapılan tanımlamaya göre çalışma izni "Bakanlıkça resmî bir belge şeklinde düzenlenen ve geçerlilik süresi içinde yabancıya Türkiye'de çalışma ve ikamet hakkı veren izni", bağımsız çalışma izni "Yabancıya Türkiye'de kendi ad ve hesabına çalışma hakkı veren çalışma iznini," süresiz çalışma izni ise "Yabancıya, Türkiye'de süresiz çalışma hakkı veren çalışma

iznini,” süreli çalışma izni ise “iş ve hizmet sözleşmesinin süresini aşmamak üzere yabancılara belirli bir işyerinde veya aynı iş kollarındaki işyerlerinde belirli bir süre için geçerli olan çalışma iznini,” olarak ifade edilmiştir. Aşağıda sunulan tablolara ilişkin veriler; 26 Şubat 2018 tarihinde kullanılmaya başlanılan E-izin sistemi (Yabancıların Çalışma İzinleri Otomasyon Sistemi) üzerinden çekilmiş ve verilerek derlenerek çalışma izinleri ve türlerinin farklı şekillerde dağılımı gösterilmiştir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2021).

Tablo 3.13: Yıllara ve İzin Türlerine Göre Yabancılara Verilen Çalışma İzinleri

Yıl	İzin Türü			Toplam
	Süreli	Süresiz	Bağımsız	
2011	17.318	132	16	17.466
2012	32.191	79	9	32.279
2013	45.721	93	9	45.823
2014	52.197	95	3	52.295
2015	64.402	115	4	64.521
2016	73.410	115	24	73.549
2017	87.150	19	13	87.182
2018	115.826	4	7	115.837
2019	145.232	0	0	145.232
2020	123.574	0	0	123.574

Kaynak: T. C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

<https://www.csgeb.gov.tr/media/87487/yabanciizin2020.pdf>, 05.06. 2022.

Yukarıda Tablo 3.13’de yıllara sâri verilen çalışma izin sayıları ve türleri belirtilmiştir. Tabloya göre verilen çalışma izinleri, 2011 yılından 2020 yılına kadar düzenli artış göstermiş ve verinin ilk yayımlandığı yıldan günümüze kadar gelen süreçte ortalama sekiz kattan fazla artış göstermiştir. Tablo ’da çalışma izin türlerinden çok büyük kısmının süreli izin olduğu, süresiz çalışma izni ile bağımsız çalışma iznin çok düşük olduğu görülmektedir. Yine tabloda süresiz ve bağımsız çalışma izninin daha önceki yıllarda verildiği ama 2019 ve 2020 yıllarında hiç verilmediği anlaşılmaktadır.

Tablo 3.14: Yıllara ve Cinsiyete Göre Yabancı Çalışma İzinlerinin Dağılımı

Yıl	Çalışma izin sayısı				Toplam
	Kadın		Erkek		
	Sayı	%	Sayı	%	
2011	8.396	48.1	9.070	51.9	17.466
2012	19.552	60.6	12.727	39.4	32.279
2013	28.406	62.0	17.417	38.0	45.823
2014	31.308	59.9	20.986	40.1	52.295
2015	37.621	58.3	26.899	41.7	64.521
2016	35.601	48.4	37.948	51.6	73.549
2017	37.756	43.3	49.426	56.7	87.182
2018	48.087	41.5	67.750	58.5	115.837
2019	50.690	34.9	94.542	65.1	145.232
2020	41.483	33.9	81.721	6.1	123.574

Kaynak: T. C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

<https://www.csgb.gov.tr/media/87487/yabanciizin2020.pdf>, 05.06. 2022.

Tablo 3.14’de Türkiye’de yabancılara verilen çalışma izinlerinin yıllara göre ve cinsiyetlere göre dağılımı gösterilmiştir. Tablo ’ya göre 2011 yılında çalışma izni verilen kişilerin, %51,9’u yani yarısından fazlasının erkek olduğu anlaşılmaktadır. 2019 yılı itibariyle verilen çalışma izinlerinden, erkeklerin son dokuz yıla göre en yüksek oran %65,1’e ulaştığı, kadınların ise son dokuz yılda en düşük oran olan %34,9’a düştüğü görülüyor. 2020 yılında verilen çalışma izinleri iki cinsiyet için de düşüş göstermiştir.

Tablo 3.15: Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Yabancı Çalışma İzin Sayısı

Eğitim Düzeyi	Sürelili İzinler		Toplam
	Erkek	Kadın	
Okuryazar	17.630	5.864	24.625
İlkokul	8.464	884	9.286
Ortaokul	10.430	4.939	15.478
Lise	18.772	22.288	49.095
Ön Lisans	1.815	2.054	4.857
Lisans	14.350	12.240	29.530
Yüksek Lisans ve üstü	2.062	1.365	3.670
Bilinmeyen	8.198	1.056	8.691
Toplam	81.721	41.853	123.574

Kaynak: T. C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

<https://www.csgb.gov.tr/media/87487/yabanciizin2020.pdf>, 05.06. 2022.

Tablo 3.15’de, 2020 yılında yabancılara verilen çalışma izinlerinin cinsiyet ve eğitim durumuna göre dağılımı verilmiştir. Dağılıma göre çalışma izni verilen yabancılardan 49.095 kişi lise mezunu ve onu sırasıyla 29.530 kişi lisans mezunu ve 24.625 kişi ise okuryazardır. Çalışma izni verilen en büyük grup 22.288 kişi le lise mezunu kadınlardır. Tablonun geneline bakıldığında ise sürekli çalışma iznine sahip kadınların eğitim düzeylerinin, erkeklere göre daha yüksek olduğu görülüyor.

Tablo 3.16: Yaş ve Cinsiyete Göre Yabancılara Verilen Çalışma İzin Sayısı

Yaş Grupları	Erkek	%	Kadın	%	Toplam
15-19	3.934	70.29%	1.663	29.71%	5.597
20-24	19.415	68.37%	8.984	31.63%	28.399
25-29	20.965	68.10%	9.819	31.90%	30.784
30-34	18.148	67.27%	8.829	32.73%	26.977
35-39	11.940	63.73%	6.794	36.27%	18.734
40-44	7.420	58.35%	5.296	41.65%	12.716
45-49	5.353	57.83%	3.903	42.17%	9.256
50-54	3.650	58.34%	2.606	41.66%	6.256
55-59	2.167	55.21%	1.758	44.79%	3.925
60-64	1.036	57.14%	777	42.86%	1.813
65+	514	66.32%	261	33.68%	775
Toplam	94.542	65.10%	50.690	34.90%	145.232

Kaynak: T. C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

<https://www.csgb.gov.tr/media/87487/yabanciizin2020.pdf>, 05.06. 2022.

Tablo 3.16’da 2019 yılında yabacılara verilen çalışma izinlerinin yaş grubu ve cinsiyete göre dağılımı gösterilmiştir. Tablo ’ya göre 25 – 29 yaş grubunda bulunan kadın ve erkeklerin, diğer yaş gruplarına göre en fazla orana sahip olduğu ve yaş grupları itibariyle cinsiyet oranlarının bir birine paraleldir. Tablonun bütününe baktığımızda, 25 – 39 yaş grubunun %72,23 ile en toplamın büyük kısmını oluşturmaktadır. TUIK rakamlarına göre Türkiye’de 2021 yılı itibariyle 1.531.180 yabancı yaşamaktadır ve bu rakama geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sığınmacılar dâhil edilmemiştir. Buna göre Türkiye’de kayıtlı bulunan yabancıların iş gücüne katılma oranının %10’nun altında olduğu görülmektedir.

Tablo 3.17: Uyruk ve Cinsiyete Göre Yabancılar Verilen Çalışma İzin, Sayısı

Uyruk	Cinsiyet		Toplam	Uyruk	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın			Erkek	Kadın	
A.B.D.	481	376	857	Japonya	289	71	360
Afganistan	1.243	223	1.466	Kanada	105	89	194
Almanya	505	472	977	Kazakistan	882	1.978	2.860
Arnavutluk	83	114	197	Kenya	60	42	102
Avustralya	63	40	103	Kırgızistan	4.958	6.045	11.003
Avusturya	95	48	143	Kolombiya	314	349	663
Azerbaycan	1.640	1.337	2.977	Kosova	106	94	200
Belarus	52	341	393	Küba	330	375	705
Belçika	75	53	128	Libya	189	22	211
Brezilya	105	112	227	Lübnan	164	42	206
Bulgaristan	141	243	384	Makedonya	89	57	146
Cezayir	181	150	331	Mısır	682	185	867
Çin	1.984	373	2.357	Moğolistan	115	100	215
Endonezya	167	2.537	2.704	Moldova	169	1.217	1.386
Ermenistan	20	169	189	Nepal	1.279	1.125	2.404
Etiyopya	89	173	262	Nijerya	163	83	246
Fas	367	532	899	Özbekistan	1.455	3.025	4.480
Filipinler	144	1.773	1.917	Pakistan	312	57	369
Filistin	468	79	547	Polonya	51	118	169
Fransa	344	174	518	Romanya	125	124	249
Gana	344	62	406	Rusya	1.158	2.764	3.922
Güney Afrika	95	76	171	Sırbistan	76	60	136
Güney Kore	497	60	557	Suriye	59.406	4.383	63.789
Gürcistan	606	4.614	5.220	Tacikistan	564	162	726
Hindistan	840	57	897	Tayland	112	263	375
Hollanda	150	144	294	Tunus	239	287	526
Irak	1.669	278	1.947	Türkmenistan	1.495	4.633	6.128
İngiltere	632	464	1.096	Ukrayna	1.278	4.919	6.197
İran	2.423	1.512	3.935	Ürdün Krallığı	322	66	388
İspanya	189	67	256	Yemen	221	20	241
İsveç	48	71	119	Yunanistan	253	172	425
İtalya	330	91	421	Diğer (*)	1.511	948	2.459
				Toplam	94.542	50.690	145.232

Kaynak: T. C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

<https://www.csgb.gov.tr/media/87487/yabanciizin2020.pdf>, 05.06. 2022.

Tablo 3.17’de 2021 yılında uyruklarına ve cinsiyetlerine göre çalışma izni verilen yabancılar gösterilmiştir. Tablo ‘ya göre 2021 yılında verilen çalışma izinlerinin %43,92’si Suriyeli uyrukludur. Suriye’yi sırasıyla 11.003 kişi ile Kırgızistan, 6.197 kişi ile Ukrayna ve 6.128 kişi ile de Türkmenistan uyruklu yabancılar takip ediyor. Türkiye’de bulunan kadın yabancılardan, en fazla çalışma izni verilen uyruk 6.045 kişi ile Kırgızistan uyruklular olurken, onu 4.919 kişi ile Ukrayna ve 4.633 kişi ile de

Türkmenistan uyruklular takip ediyor. Türkiye’de bulunan Suriyeli kadınların sayısı, diğer yabancıların toplamından fazla olmasına rağmen çalışma hayatına katılım oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Tablo ’da belirtilen diğer başlığında ise toplam çalışma izin sayısı 100’den az olan ülkeleri kapsamaktadır. Son olarak tabloya göre Türkiye’de, birçok ülkeden çalışma iznine sahip yabancı olduğu görülmektedir.

Tablo 3.18: Ekonomik Faaliyete Göre Yabancılar Verilen Çalışma İzinleri

Faaliyet Kodu	Ekonomik Faaliyetler (NACE Rev.2 sınıflamasına göre)	Sürelİ İzin	
		Toplam	Oran
55	Konaklama	23.109	15.91%
97	Ev içi çalışan personelin işverenleri olarak hane halklarının faaliyetleri	16.765	11.54%
46	Toptan ticaret (Motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç)	11.801	8.13%
14	Giyim eşyalarının imalatı	8.164	5.62%
82	Büro yönetimi, büro destek ve iş destek faaliyetleri	6.973	4.80%
47	Perakende ticaret (Motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç)	5.889	4.05%
56	Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri	5.196	3.58%
13	Tekstil ürünlerinin imalatı	5.091	3.51%
86	İnsan sağlığı hizmetleri	4.603	3.17%
85	Eğitim	4.420	3.04%
25	Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Makine ve teçhizat hariç)	3.079	2.12%
10	Gıda ürünlerinin imalatı	2.888	1.99%
96	Diğer hizmet faaliyetleri	2.546	1.75%
42	Bina dışı yapıların inşaatı	2.183	1.50%
79	Seyahat acentesi, tur operatörü ve diğer rezervasyon hizmetleri ve ilgili faaliyetler	1.980	1.36%
22	Kauçuk ve plastik ürünlerin imalat	1.959	1.35%
31	Mobilya imalatı	1.767	1.22%
28	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	1.677	1.15%
94	Üye olunan kuruluşların faaliyetleri	1.671	1.15%
68	Gayrimenkul faaliyetleri	1.591	1.10%
	Bilinmeyen	6.501	4.48%
	Diğer	20.153	31.36%
	Toplam	145.232	

Kaynak: T. C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

<https://www.csgb.gov.tr/media/87487/yabanciizin2020.pdf>, 05.06. 2022.

Tablo 3.18’de Türkiye’de, yabancılara verilen süreli çalışma izin sayılarının ekonomik faaliyete göre dağılımı gösterilmiştir. Tablo ‘ya göre yabancılara en çok çalışma izni verilen ekonomik faaliyet, %15,91 ile konaklama hizmetleridir. Onu sırasıyla %11,54 ile ev içi çalışan personelin işverenleri olarak hane halklarının faaliyetleri ve %8,13 ile toptan ticaret ekonomik faaliyeti takip ediyor. Ekonomik faaliyet türü bilinmeyenlerin oranı %4,48 iken %13,88’nin ise diğer ekonomik faaliyetlerde çalıştığı anlaşılmaktadır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yabancı çalışma izinleri verilerine göre Türkiye’de çalışma izni verilen yabancılar, NACE Rev.2 sınıflamasına göre 99’dan fazla ekonomik faaliyette bulunmaktadır.

Tablo 3.19: İllere ve Cinsiyete Göre Yabancılar Verilen Çalışma İzin Sayısı

İl	Kadın	Erkek	Toplam	İl	Kadın	Erkek	Toplam
Adana	294	1.307	1.601	Konya	243	2.004	2.247
Adıyaman	27	128	155	Kütahya	27	25	52
Afyonkarahisar	58	160	218	Malatya	37	283	320
Ağrı	5	12	17	Manisa	105	466	571
Amasya	9	7	16	Kahramanmaraş	127	1.865	1.992
Ankara	5.172	3.350	8.522	Mardin	59	179	238
Antalya	15.170	11.172	26.342	Muğla	2.075	1.466	3.541
Artvin	55	3	58	Muş	0	9	9
Aydın	313	370	683	Nevşehir	91	77	168
Balıkesir	108	125	233	Niğde	12	19	31
Bilecik	11	97	108	Ordu	81	26	107
Bingöl	2	16	18	Rize	94	26	120
Bitlis	1	6	7	Sakarya	139	506	645
Bolu	67	278	345	Samsun	143	122	265
Burdur	23	36	59	Siirt	2	30	32
Bursa	1.119	7.490	8.609	Sinop	18	22	40
Çanakkale	58	355	413	Sivas	20	42	62
Çankırı	7	41	48	Tekirdağ	138	796	934
Çorum	27	40	67	Tokat	14	15	29
Denizli	137	237	374	Trabzon	203	244	447
Diyarbakır	40	84	124	Tunceli	1	0	1
Edirne	46	31	77	Şanlıurfa	289	897	1.186
Elazığ	21	67	88	Uşak	53	129	182
Erzincan	5	44	49	Van	19	28	47
Erzurum	32	20	52	Yozgat	8	9	17
Eskişehir	117	181	298	Zonguldak	75	196	271
Gaziantep	697	5.430	6.127	Aksaray	18	121	139
Giresun	41	10	51	Bayburt	1	1	2
Gümüşhane	5	0	5	Karaman	18	33	51
Hakkari	1	4	5	Kırınkkale	4	23	27
Hatay	304	1.651	1.955	Batman	10	36	46
Isparta	33	66	99	Şırnak	2	30	32
Mersin	607	3.441	4.048	Bartın	3	20	23
İstanbul	18.580	42.003	60.583	Ardahan	1	0	1
İzmir	2.408	2.454	4.862	İğdır	5	7	12
Kars	4	6	10	Yalova	158	284	442
Kastamonu	9	43	52	Karabük	23	41	64
Kayseri	133	917	1.050	Kilis	107	788	895
Kırklareli	29	195	224	Osmaniye	39	259	298
Kırşehir	7	9	16	Düzce	44	96	140
Kocaeli	402	1.436	1.838	Toplam	50.690	94.542	145.232

Kaynak: T. C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,

<https://www.csgb.gov.tr/media/87487/yabanciizin2020.pdf>, 05.06. 2022.

Tablo 3.19’da ise 2021 yılında Türkiye’de illere ve cinsiyet türlerine göre yabancılar verilen çalışma izin sayıları gösterilmiştir. Tabloya göre süreli çalışma izni verilen yabancıların %65,10’u erkek, %34,90’nı ise kadın olduğu görülmektedir. Yabancıların yoğun yaşadığı şehirler olan Antalya, Ankara ve Muğla’da, çalışma izni verilen kadın

sayısının erkek sayısından fazla olduğu anlaşıyor. İzmir’de kadın ve erkek oranı hemen hemen eşitken, İstanbul’da bu oran %69,33 ile erkek cinsiyeti lehinedir. Bursa’da ise çalışma iznine sahip yabancılardan, kadınların oranı %13, erkeklerin oranının ise %87 olduğu görülmüştür.

3.4. Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Genel Görünümü

2010 yılında Tunus’ta başlayan ve devamında Ortadoğu bölgesinde birçok ülkeyi doğrudan veya dolaylı olarak etkisi altına alan Arap Baharı ile birlikte Arap dünyasında mevcut hükümetlere karşı bir dizi protesto ve ayaklanmalar meydana gelmiştir. Arap baharı ile birlikte bölgede meydana gelen hükümet karşıtı gösteriler, Mart 2011 yılında Suriye Arap Cumhuriyeti’ne sıçramıştır. Suriye’de barışçıl başlayan gösteriler, Suriye rejiminin sert tutumu sonucunda büyümüş ve iç savaşa dönüşmüştür. Yaşanan bu olaylar sonucunda bölgede yaşayan sivil halk, akınlar halinde diğer ülkelere göç etmeye başlamıştır. Türkiye, “açık kapı” politikası kapsamında dil, din ve ırk ayrımı yapmadan sığınmacıları ülkesine kabul etmiş ve ülkesine sığınan sığınmacıları geri göndermeyerek, geçici koruma statüsü vermiştir. Türkiye’ye sığınan göçmenlerin ilk etapta kayıtları yapılmış ve daha sonra sınır illerinde oluşturulan kamplara yerleştirilmiştir.

Türkiye, henüz kitlesel göç hareketleri başlamadan önce, Suriye sınırları içerisinde bir tampon bölge kurulması gerektiğini dile getirmiş ise de bu öneri uluslararası arenada kabul görmemiştir. Avrupa Birliği üyesi Fransa ise bölgede temel ihtiyaç ve sağlık malzemelerinin güvenliğinin sağlanması ve yapılacak yardımların bölgeye güvenli bir şekilde ulaştırılması için yardım koridorunu oluşturulmasını önermiştir. Yine Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi ’de Suriyeli halkın güvenliğinin sağlanması için uluslararası toplumu etkili ve verimli tedbirlerin ivedi bir şekilde alınması için çağrıda bulunmuştur. Ayrıca Konsey, Esad’ın halkına yönelik insanlık suçu işlediğini ve bu nedenle Suriye’ye müdahale edilmesi gerektiği konusunda görüş sunmuştur. (Weiss, 2012; Kıran, 2014: 103).

Tablo 3.20: Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar ve Yakın Dönem Kronolojisi

Yıl	Kronoloji
2011	➤ Mart 2011; Suriye’de mevcut yönetim karşıtı gösteriler başladı. ➤ 15 Mart 2011; Suriye’de Deraa’da demokrasi yanlısı, yönetim karşıtı gösteriler başladı. ➤ 29 Nisan 2011; 252 kişilik ilk kabile, Suriye’den Türkiye’ye ulaştı. ➤ 26 Nisan 2011; Suriye ordusu, ayaklanmanın fitilinin ateşlendiği Dera’ya girdi. ➤ Mayıs 2011; Türkiye’de Suriyeliler için ilk mülteci kampı açıldı. ➤ Ekim 2011; Suriyeliler için “Geçici Koruma Statüsü” verilmeye başlandı. ➤ 2011; Türkiye’de uluslararası koruma altında/başvurusu yapmış kişi sayısı: 58.018,
2012	➤ 30 Mayıs 2012; Türkiye, Ankara’da tüm Suriyeli diplomatları sınır dışı etti. ➤ 30 Haziran 2012; BM destekli Suriye Eylem Grubu öncülüğünde ilk Cenevre Görüşmesi yapıldı.
2013	➤ 11 Nisan 2013; Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yürürlüğe girdi. ➤ 14 Kasım 2013; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği yürürlüğe girdi. ➤ 16 Aralık 2013; Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşması imzalandı.
2014	➤ 22 Ocak 2014; İkinci Cenevre Görüşmeleri başladı. ➤ 11 Nisan 2014; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü faaliyete geçti. ➤ 22 Nisan 2014; Kabul ve Barınma Merkezleri İle Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik ➤ Eylül 2014; Göç idaresi taşra teşkilatı oluşturulmaya başlandı. ➤ 22 Ekim 2014; Geçici Koruma Yönetmeliği yürürlüğe girdi.
2015	➤ 18 Nisan 2015; Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Şube birimleri tarafından yerine getirilen iş ve işlemleri ve kanunda belirtilen diğer iş ve işlemleri yerine getirmek üzere il göç İdarelerine devredildi. ➤ 2 Eylül 2015; Aylan Kurdi’nin ölümü
2016	➤ Ocak 2016; Suriye ile Türkiye serbest vize anlaşması sonlandırıldı. ➤ 25 Ocak 2016; Üçüncü Cenevre Suriye barış görüşmeleri gerçekleştirildi. ➤ Mart 2016; AB-Türkiye Mülteci Mutabakatı imzalandı. ➤ 17 Mart 2016; İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik yayımlandı. ➤ 17 Mart 2016; Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik yürürlüğe girdi. ➤ 18 Mart 2016; Türkiye-AB Zirvesi ve Mutabakatı yapıldı. ➤ 1 Nisan 2016; Türkiye-AB Anlaşması Yürürlüğe girdi. ➤ 26 Mayıs 2016; Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik yayımlandı. ➤ 24 Ağustos 2016; Fırat Kalkanı Harekâtı başladı. ➤ Ocak 2016; Birleşmiş Milletler ortaklığında Suriyelilerden alınan bilgilerin güncellenmesi ve eksik bilgilerin tamamlanması süreci başladı.
2017	➤ 9 Ocak 2017; "Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Kişisel Verilerinin Doğrulanması Projesi’nin resmen başlaması ➤ 23-24 Ocak 2017; Türkiye ve Rusya’nın girişimiyle ilk Astana toplantısı yapıldı. ➤ 29 Mart 2017; Fırat Kalkanı Harekâtı tamamlandı. ➤ 8 Ekim 2017; İdlip operasyonu başladı.
2018	➤ 20 Ocak 2018; Zeytin Dalı Harekâtı başladı. ➤ Mart 2018; Kamplar, AFAD’dan GİGM’ye devri gerçekleştirildi. ➤ Haziran 2018; Türkiye-Suriye sınırına örülen duvar tamamlandı.
2019	➤ 22 Temmuz 2019; İstanbul Valiliği kayıtsız veya başka illerde kayıtlı Suriyelilerin il dışına çıkışı için yazılı karar aldı. ➤ 9 Ekim 2019; Barış Pınarı Harekâtı başladı.
2020	➤ 27 Şubat 2020; İdlip saldırısı ve Bahar Kalkanı Harekâtı, ➤ 28 Şubat 2020; Türkiye, Avrupa’ya olan sınır kapılarını açtı. ➤ 5 Mart 2020; Türkiye ve Rusya İdlip ateşkese üzerinde anlaştı.
2021	➤ 26 Mayıs 2020; 2021 Suriye Devlet Başkanlığı seçimi yapıldı.

Kaynak: Suriyeliler Barometresi, Erdoğan, 2019

Yukarıda Tablo 3.20’de Türkiye’ye yönelen kitlesel Suriyeli sığınmacı göçünün tarihsel kronolojisi anlatılmıştır. 2010 yılında Arap dünyasında başlayan hükümet karşıtı gösteriler, Mart 2011’de Suriye’ye sızranmış ve Suriye’de yönetim karşıtı gösterilerin başlamasına itici güç olmuştur. Kronoloji ’ye göre Mart 2011’de mevcut hükümete yönelik gösteriler ile başlayan ve hala devam eden Suriye’de ki iç savaş, 2022 yılı itibariyle on birinci yılını doldurmuştur. Çıkan olaylar sonucunda yüzbinlerce kişinin ölmüş ve milyonlarca insan ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Suriye’de yaşanan iç savaş yüzünden ülkesini terk etmek zorunda kalan 5,6 milyon Suriyelinin, çok büyük bir kısmı komşu ülkeler olan Türkiye, Lübnan ve Ürdün’e sığınmak zorunda kalmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’ne göre, bu sığınmacıların en az bir milyonunu göçmen çocuklar oluşturuyor (UNİCEF, 2020).

Türkiye’ye, Suriye Arap Cumhuriyeti’nden yönelen ilk kitlesel göç hareketi Hatay ili Yayladağ ilçesi Cilvegöz sınır kapısından gerçekleşmiştir. Yaklaşık 400 kadar Suriyeli 29.04.2011 tarihinde Türkiye’nin sınır kapısına gelmiş, gelen sığınmacıların 252 tanesi, gerekli tedbirler alınarak sınırdan içeri alınmış ve Hatay’daki bir spor salonuna geçici konaklamaları için yerleştirilmiştir. Türkiye’ye giriş yapan Suriyeli sığınmacıların ilk etapta üst aramaları yapılmış ve tercüman eşliğinde kimlik bilgileri ve kimlik olmayanların ise sözlü beyanları ile kayıt işlemleri gerçekleştirilmiştir. Türkiye, uluslararası göç hukukunun temel hükümlerinden olan ve yine iç hukukunda da kabul edilen geri göndermeme ilkesinin yanı sıra kendi insani norm ve değerleri sonucunda Suriyelilere sahip çıkarak koruma altına almıştır (GİGM, 2014: 25).

Türkiye’ye sığınan Suriyeli sığınmacı sayısının zaman içinde artmasıyla birlikte, 2012 yılında “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” isimli bir yönerge yayımlanmıştır (Bostan, 2018: 51).

Türkiye’ye yönelen Suriyeli sığınmacı göçünün artarak devam ettiği süreçte, 04.04.2013 tarihinde 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Resmi Gazete ’de yayımlanarak kabul edilmiştir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013: 6458). Tezin daha önceki bölümlerinde belirtildiği üzere bu kanun ile

birlikte yabancıların Türkiye' ye giriş, kalış ve çıkışları ile uluslararası koruma ve geçici koruma statüsüne ilişkin usul ve esaslar belirlenmiş ve göç mevzuatında önemli bir eksiklik giderilmiştir. Yine yürürlüğe giren kanun ile İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve kurumun görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir. GİGM'nin kuruluşu ile görev ve yetkilerini belirleyen 103 üncü maddesi, 09/07/2018 tarihli ve 30473 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 703 Sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılmıştır. Devam eden süreçte 15.07.2018 yılında Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 158 inci maddesiyle GİGM'nin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin usul ve esasları yeniden düzenlenmiştir. GİGM'nin kuruluşuna ilişkin, gerek 6458 sayılı kanun gerekse 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi incelediğinde genel müdürlüğün kuruluş amacına ilişkin metinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Aşağıda sıralı tablolarda Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin verilerine göre Suriyeli sığınmacıların sığındığı ülkeye göre sayıları ile GİGM'nin geçici koruma kapsamındaki Suriyeli Sığınmacılara ilişkin düzenli olarak yayımladığı sıralı istatistikler sunulmuştur.

Tablo 3.21: Sığınılan Ülkeye Göre Toplam Suriyeli Sığınmacı Sayısı ve Oranı

Ülke	Mart 2013		2021		
	Suriyeli Nüfusu	Suriyeli Nüfus Oranı	Veri Tarihi	Suriyeli Nüfusu	Suriyeli Nüfus Oranı
Türkiye	185.205	19,02%	23.06.2022	3.684.488	%65.3
Lübnan	329.823	33,87%	31.03.2022	839.086	%14.9
Ürdün	324.543	33,33%	31.05.2022	675.040	%12
Irak	105.326	10,82%	31.05.2022	260.686	%4,6
Mısır	20.531	2,11%	30.03.2022	141.303	%2,5
Diğer (Kuzey Afrika)	8.262	0,85%	31.12.2021	41.742	%0,7
Toplam	973.690	%100	Toplam	5.642.345	%100

Kaynak: BMMYK, <https://data.unhcr.org/en/situations/syria>, 20.06.2022

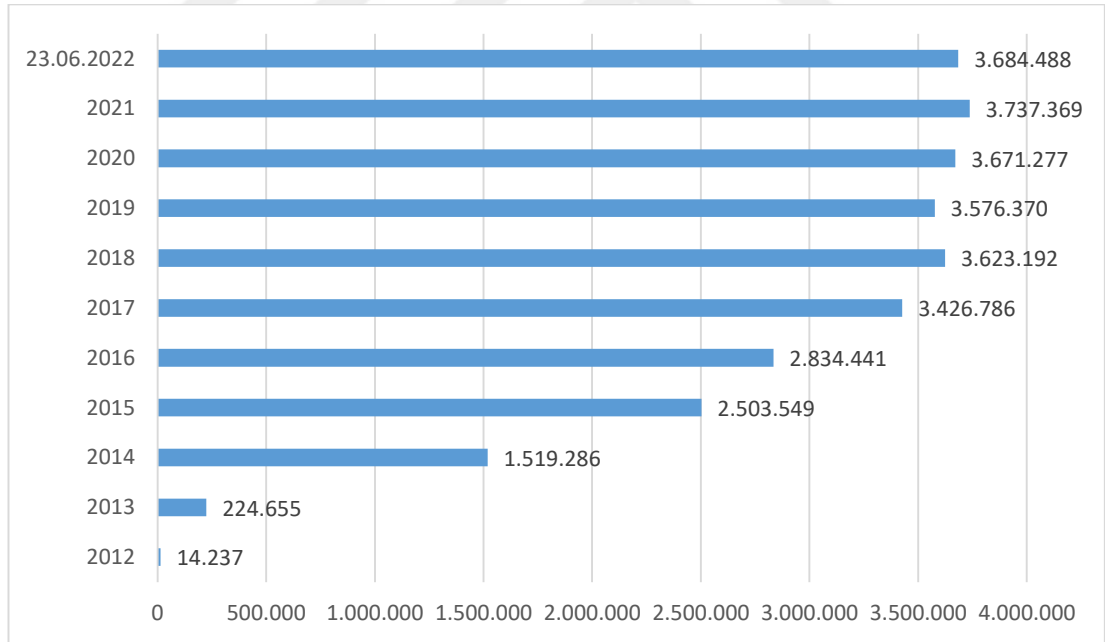
Türkiye’de, geçici koruma statüsü kapsamında bulunan Suriyeli sığınmacılara ilişkin durumu ortaya koymadan önce diğer ülkelerde ne kadar sığınmacı olduğu belirtmek konunun daha iyi anlaşılması sağlayacağı gibi Türkiye’nin bu süreçte gösterdiği misafirperverlik ve fedakârlığın anlaşılmasını sağlayacaktır. Yukarıda belirtilen Tablo 3.21’de, 2022 yılı itibariyle sığınmacıların bulundukları ülkelere ilişkin Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği tarafından paylaşılan veriler sunulmuştur. Tablo incelendiğinde günümüzde ülkesini terk eden sığınmacıların %65,5 ile çok büyük kısmı Türkiye’de misafir edildiği anlaşıyor. Türkiye’yi sırasıyla Lübnan ve Ürdün ülkeleri takip ediyor. Başta Türkiye olmak üzere, sıralamada yer alan ilk üç ülke, Suriyeli sığınmacıların %90’dan fazlasına ev sahipliği yapmaktadır. Mart 2013’den günümüze geldiğimizde, misafir edilen Suriyeli sayısındaki en büyük artış Türkiye’de olmuştur. BMMYK verilerine göre, Mart 2013 itibariyle 973.6902 Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Mayıs 2021 tarihi itibariyle bu sayı 5.602.649’a ulaşmıştır.

Tablo 3.22: Ülkesini Terk Eden Suriyeli Sığınmacıların Yıllara Göre Dağılımı

Veri Tarihi	Kamplar		Kırsal ve Kentsel Nüfus		Toplam
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
06.01.2013	150.906	42%	207.792	58%	358.698
05.01.2014	338.004	15%	1.936.990	85%	2.274.994
04.01.2015	421.352	11%	3.272.265	89%	3.693.617
15.01.2016	473.928	10%	4.093.419	90%	4.567.347
05.01.2017	489.009	10%	4.338.174	90%	4.827.183
02.01.2018	459.363	8%	5.020.635	92%	5.479.998
10.01.2019	363.357	6%	5.309.624	94%	5.672.981
05.01.2020	286.430	5%	5.556.442	95%	5.842.872
30.04.2021	280.972	5%	5.322.153	95%	5.603.125
23.06.2022	277.405	5%	5.364.940	95%	5.642.345

Kaynak: BMMYK, <https://data.unhcr.org/en/situations/syria>, 20.06.2022.

Tablo 3.22’de ise BMMYK kayıtlarına göre ülkesini terk eden Suriyelilerin sığındığı ülkelerde kamplar, kırsal ve kentsel alan gibi yerleşim yerlerine göre dağılımı gösterilmiştir. BMMYK tarafından paylaşılan verilere göre 2013 yılında 358.698 olan Suriyeli sığınmacı sayısı, 2014 yılında büyük bir artış göstererek 2.274.994 sayısına ulaşmıştır. Takip eden yıllarda sığınmacı sayısı 2020 yılına kadar artış eğilimi göstermiş ve 2021 yılında bir miktar düşüş gerçekleşmiştir. Kamplarda kalan kayıtlı Suriyeli sayısı 2017 yılına kadar artış eğilimi gösterirken, 2018 yılı itibariyle düşüş eğilimine girmiştir. 2013 yılında, Suriyelilerin %42’si kamplarda yaşarken, bu oran günümüzde %5’e kadar düşüş göstermiştir. Bu durumun nedeni olarak kamplarda kalan Suriyeliler, bulundukları ev sahibi ülke için büyük mali yük oluşturmuştur. Son olarak kamp dışında kalan Suriyelilerin, kent merkezlerin sahip olduğu sosyal, ekonomik ve kültürel vb. imkânlar nedeniyle büyük kısmının kırsal alan yerine kent merkezlerini tercih ettikleri düşünülmektedir.

Grafik 3.9: Türkiye’de Yıllara Göre Suriyeli Sığınmacılar

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 23.06. 2022.

Yukarıda Grafik 3.9’da Türkiye’de, geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli Sığınmacıların yıllara sâri dağılımı gösterilmiştir. Grafiğe göre Türkiye’ye ilk kitlesel göç hareketinin başladığı 2011 yılına ilişkin herhangi bir veri bulunmamaktadır. Sığınmacılara ilişkin veriler 2012 yılı itibariyle yayımlanmaya başlamış ve en son veri 12.05.2021 tarihinde girilmiştir. Grafiğe göre 2012 yılında 14.237 olan geçici koruma kapsamındaki sığınmacı sayısı, 2021 Mayıs itibariyle ortalama 257 kattan fazla artış göstererek 3.671.811 sayısına ulaşmıştır. Sığınmacı sayısındaki en büyük oransal artış 2013 yılında olmuş ve ortalama on beş kata yakın bir artış gerçekleşmiştir. 2017 - 2021 yılları arasında sığınmacı sayısında ciddi bir artış görülmezken, 2019 yılında sığınmacı sayısında kısmi bir düşüş gerçekleşmiştir. GİGM, geçici koruma kapsamındaki sığınmacılara ilişkin vatandaşlık verilenlerin sayısı, doğum oranları gibi bazı önemli istatistikleri yayımlamadığı için bu düşüşün tam olarak hangi nedenden kaynaklandığı bilinmemekle birlikte basına yansıyan haberlerde hangi nedenlerden kaynaklanabileceği tahmin edilmektedir. İçişleri Bakanlığı tarafından 15 Kasım 2018 tarihi itibarıyla yapılan açıklamada, istisnai olarak vatandaşlık verilen Suriyeli sayısı 59 bin 747 kişi olduğu belirtilmiştir. Haziran 2022 itibariyle Türkiye’de kayıtlı 3.684.488 Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Aralık 2019’da Bilkent’te katıldığı bir panelde “110 bin Suriyeliye vatandaşlık verdik. Diğerleri için de vatandaşlık sürecini daha da artırma konumundayız. Niye? Çünkü bu insanlar ülkemde kaçak köçek yaşamasın. Herhangi bir kurumda, kuruluştta rahatlıkla işini bulsun, çalışsın” ifadelerini kullanmıştır.

Türkiye’de, 2018 ve 2019 yılında istisnai vatandaşlık verilen Suriyeli sayısına ilişkin medyada yer alan haberler incelendiğinde, sadece 2019 yılında ortalama 50.000 Suriyeli ’ye vatandaşlık verildiği tahmin edilmektedir. Son olarak İçişleri Bakanı Süleyman Soylu Balıkesir’in Ayvalık ilçesinde bir otelde düzenlenen Suriye Görev Gücü Değerlendirme Çalıştay’ında "Barış Pınarı, Zeytin Dalı ve Fırat Kalkanı harekâtlarımızla oluşturulan güvenlik sayesinde bugüne kadar ülkemizde misafir ettiğimiz Suriyelilerden 414 bin 61 Suriyeli kardeşimiz gönüllü olarak yaşadığı yere geri döndü" ifadelerini kullanmıştır. Bu kapsamda 2019 yılında geçici koruma kapsamındaki sığınmacı sayısındaki düşüşün bir diğer nedeninin de “Gönüllü Geri Dönüş Programı” kapsamında ülkesine dönen Suriyeliler olduğu düşünülmektedir.

Türkiye, Suriye’den yönelen göçün zaman içerisinde artmasıyla birlikte, bazı tedbirler almıştır. Bu tedbirlerden ilki, sınırların içerisinde geçici barınma merkezleri oluşturmak olmuştur. Tablo 3.23’de açılan geçici barınma merkezlerinin kronolojisi gösterilmiştir. Tablo’ ya göre 01.05.2011 tarihinde Hatay’ın Yayladağı ilçesinde açılan ve ismini açıldığı ilçeden alan Yayladağı Geçici Barınma Merkezi, Türkiye’de açılan ilk geçici barınma merkezidir. Yayladağı Geçici Barınma Merkezi, Yayladağı merkezdeki bulunan eski tekeli binası yerleşkesine kurulan çadırlar, seyyar mutfak, banyo gibi düzenlemeler yapılmış ve ilk nakiller buraya gerçekleştirilmiştir (TBMM, 2012). Sığınmacı göçünün halen devam ettiği süreçte yine Hatay’ın Altınözü ilçesinde Altınözü-1 ve Altınözü-2, Yayladağı ilçesinde Yayladağı-2 ve son olarak yine Hatay’da Apaydın geçici barınma merkezleri 2011 yılı içerisinde faaliyete alınmış ve gelen sığınmacılar bu merkezlerde karşılanmıştır. Hatay’ın, Suriye’ye sınır olması ve sığınmacı akınının ilk süreçte Hatay sınırından gelmesi nedeniyle geçici barınma merkezleri Hatay’da açılmıştır. Suriye’de ki durumun her geçen gün kötüleşmesi ve buna bağlı olarak gelen sığınmacı sayısının günden güne artması nedeniyle Tablo 3.23’de belirtilen diğer şehirlerde geçici barınma merkezleri oluşturulmuştur (AFAD, 2014). Tabloya göre Türkiye, 2011 yılında 5 adet, 2012’de 9, 2013’de 7, 2014’de 2 ve son olarak da 2015 yılında 2 adet geçici barınma merkezi kurmuştur. Kampların açıldığı şehirlerden Adana, Osmaniye, Kahramanmaraş ve Adıyaman’ın Suriye ile sınır şehir olmamalarına rağmen bölgeye yakın şehirler olması nedeniyle Suriyeli göçünü en fazla hisseden şehirler olmuştur (AFAD, 2014).

Tablo 3.23: Türkiye’de Açılan Geçici Barınma Merkezlerinin Kronolojisi

Yıl	Açılış Tarihi	Şehir	Geçici Barınma Merkezi
2011	01.05.2011	Hatay	Yayladağı - 1
	09.06.2011		Altınözü - 1
	10.06.2011		Altınözü - 2
	12.07.2011		Yayladağı - 2
	09.10.2011		Apaydın
2012	17.03.2012	Kilis	Öncüpınar
	24.03.2012	Gaziantep	İslahiye
	26.04.2012	Şanlıurfa	Ceylanpınar
	06.08.2012	Şanlıurfa	Akçakale
	08.08.2012	Gaziantep	Karkamış
	01.09.2012	Kahramanmaraş	Merkez
	09.09.2012	Osmaniye	Cevdetiye
	22.09.2012	Adıyaman	Merkez
	02.10.2012	Gaziantep	Nizip - 1
2013	13.01.2013	Şanlıurfa	Harran
	10.02.2013	Adana	Sarıçam
	11.02.2013	Gaziantep	Nizip - 2
	03.06.2013	Kilis	Elbeyli
	12.06.2013	Malatya	Beydağı
	19.06.2013	Mardin	Midyat
	07.12.2013	Şanlıurfa	Viranşehir
2014	07.01.2014	Mardin	Nusaybin
	06.12.2014	Gaziantep	İslahiye - 2
2015	03.02.2015	Mardin	Derik
	21.05.2015	Şanlıurfa	Suruç

Kaynak: AFAD, Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında Raporu, 2016.

Türkiye’ye ilk göçün gerçekleştiği Nisan 2011’den, 17.01.2012 tarihine kadar toplamda 21.625 sığınmacı Türkiye’ye giriş yapmıştır. Giriş yapan 12.212 sığınmacı, daha sonra kendi rızasıyla Türkiye’den ayrılmıştır. Türkiye’ye gelen sığınmacılar arasında, daha önce Suriye güvenlik güçlerinde çalışmış olan sığınmacılar da bulunmaktadır. Bu Sığınmacılar, 4104 sayılı Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye’ye İltica Edenler Hakkında Kanun ile Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye’ye Kabul Edilenler Hakkında Yönetmelik hükümleri kapsamında aileleriyle birlikte sivil Suriye vatandaşlarından farklı olarak ayrı bir çadır kentte barındırılmıştır (TBMM, 2012).

Tablo 3.24: Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı

İl	GBM Adı	GBM Mevcudu	Toplam Mevcut
Adana	Sarıçam	16.332	16.332
Hatay	Altınözü	3.475	6.285
	Yayladağı	3.270	
	Apaydın	80	
Kahramanmaraş	Merkez	9.536	9.536
Kilis	Elbeyli	8.235	8.235
Osmaniye	Cevdetiye	8.421	8.421
Toplam	49.349		
Geçici Barınma Merkezi Dışında Bulunan Suriyeli Sayısı			3.635.139

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 23.06. 2022.

Tablo 3.24’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin geçici barınma merkezlerine göre dağılımı verilmiştir. Türkiye’de mevcut durumda beş şehirde toplam yedi adet Geçici Barınma Merkezi bulunmaktadır. Barınma merkezlerinde toplam 50.043 Suriyeli sığınmacı barınmaktadır ve bu sayı Türkiye’de kayıtlı Suriyelilerin %1,36’sına tekabül etmektedir. AFAD’ın 2016 yılında yayımladığı Suriyeli raporuna göre hazırlanan ve aşağıda Tablo 3.25’de sunulan bilgilere göre; Hatay’da 6, Gaziantep ve Şanlıurfa’da 5, Mardin’de 3, Kilis’te 2, Adana, Osmaniye, Malatya, Adıyaman ve Kahramanmaraş’ta ise 1 adet olmak üzere toplamda 10 şehirde, 26 adet Geçici Barınma Merkezi bulunmaktadır. 2016 yılında yayımlanan rapora göre o dönem Türkiye’de Geçici Barınma Merkezleri dışında 2.484.997 Suriyelinin bulunduğu, kamplarda kalan 264.865 Suriyeli ile birlikte toplamda 2.749.862 Suriyelinin Türkiye’de bulunduğu ve Türkiye’de bulunan Suriyelilerin ortalama %9,63’ü GBM’ler de kaldığı anlaşıyor. Buradan hareketle, Türkiye zaman içinde GBM’leri azaltma politikası uygulamış olup, günümüzde sadece 7 GBM aktif olarak hizmet vermektedir. Haziran 2022 itibariyle GBM’lerde kalan Suriyeli sığınmacı sayısı 49.349 kişidir. Geçici Barınma Merkezlerinde kalan Suriyelilerin başta temel ihtiyaçları olmak üzere zorunlu ihtiyaçları devlet tarafından karşılandığı düşünüldüğünde ve kampta kalan Suriyelilerin ekonomik hayata katılmadıkları için devlet bütçesi üzerinde büyük mali külfet oluşturmaları nedeniyle bu politikanın terk edildiği düşünülmektedir. Yine kamplarda kalan Suriyelilerin, eğitim, sağlık vb.

ihtiyaçları kamplarda karşılandığından toplamdan uzak kalmış ve bunun sonucunda da entegrasyon sürecine de geç katılmışlardır (AFAD, 2016).

Tablo 3.25: Türkiye’deki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	259.953	242.653	502.606
5-9	296.171	278.491	574.662
10-14	229.424	215.783	445.207
15-18	141.340	121.875	263.215
19-24	274.124	206.822	480.946
25-29	233.233	166.574	399.807
30-34	166.992	122.801	289.793
35-39	130.159	100.167	230.326
40-44	88.275	74.694	162.969
45-49	61.050	59.486	120.536
50-54	46.105	45.127	91.232
55-59	36.343	36.579	72.922
60-64	23.520	24.518	48.038
65-69	15.412	16.635	32.047
70-74	9.378	10.350	19.728
75 ve Üstü	8.910	11.647	20.557
Toplam	2.020.389	1.734.202	3.754.591

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 24.03. 2022.

Tablo 3.25’de Türkiye’ye yaşayan geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacıların 24.03.2022 tarihi itibarıyla yaş ve cinsiyet dağılımı verilmiştir. Tablo’ya göre geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin en büyük oranı ortalama %15 ile 5 ve 9 yaş aralığında yer alan grup olurken, onu sırasıyla 0 – 4 yaş grubu ile 19 – 24 yaş grubu takip ediyor. Dağılıma göre en az yoğunluğa sahip grup ise 70 – 74 yaş aralığında ki grup olmuştur. Erkek Suriyelilerin oranı ortalama % 54 iken kadın sığınmacıların oranı ortalama %46’dır. Tablo ’ya göre Suriyeli sığınmacılarda 65 yaş ve üstü olan ve yaşlı nüfus olarak tanımlanan nüfus oranı çok düşükken, 30 yaş ve altı nüfusun ağırlık teşkil

ettiği anlaşılmaktadır. Tablo da bir dikkat çekici bir diğer husus ise 0 - 9 yaş aralığında bulunan ve ortalama %29 orana sahip grubun ağırlık göstermesidir. Türkiye'ye, Suriyeli sığınmacı göçünün başladığı 2011 yılı temel alındığında, günümüze kadar gelen süreçte bu yaş grubunda olan Suriyeli sığınmacıların çok büyük kısmının Türkiye'de doğduğu tahmin edilmektedir. Erdoğan 2017 yılında yayımladığı Suriyeli Barometresi çalışmasında, Kasım 2017 itibariyle Türkiye'de 295.000'den fazla Suriyeli bebeğin dünyaya geldiğini ve 2017'de günde ortalama 306 Suriyeli bebeğin doğduğunu belirtmiştir. Suriyeli sığınmacıların gerçekleştirdiği doğum sayılarına bakıldığında bu durum, Suriyelilerin ülkede kalıcı eğilimde olduklarını hissettirmektedir (Erdoğan, 2017: 3). Göç İdaresi Başkanlığı, Haziran 2022 itibariyle Suriyeli sığınmacıların yaş gruplarına göre dağılımını internet sitesinden yayımlamayı durdurmuştur.

Tablo 3.26: Türk Vatandaşları ile Suriyelilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş	Suriyeli Sığınmacılar		Türk Vatandaşları	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
0-4	502.606	%13.39	5.913.609	%6.98
5-9	574.662	%15.30	6.624.202	%7.82
10-14	445.207	%11.86	6.438.152	%7.60
15-18	263.215	%7.01	4.984.615	%5.88
19-24	480.946	%12.80	7.986.674	%9.43
25-29	399.807	%10.64	6.476.899	%7.65
30-34	289.793	%7.71	6.341.787	%7.49
35-39	230.326	%6.13	6.386.208	%7.54
40-44	162.969	%4.34	6.547.162	%7.73
45-49	120.536	%3.21	5.662.261	%6.69
50-54	91.232	%2.43	4.754.484	%5.61
55-59	72.922	%1.94	4.707.180	%5.56
60-64	48.038	%1.28	3.611.916	%4.27
65-69	32.047	%0.80	3.156.448	%3.73
70-74	19.728	%0.52	2.175.024	%2.57
75 ve Üstü	20.557	%0.55	2.913.652	%3.44
Toplam	3.754.591	%100	84.680.273	%100

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 24.03.

2022 ve Türkiye İstatistik Kurumu, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500> 24.03.2022

Yukarıda Tablo 3.26’da, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’ne (ADNKS) göre 2021 yılında yapılan nüfus sayım sonucuna göre Türkiye nüfusunun yaş aralığı ile Göç İdaresi Başkanlığı tarafından paylaşılan Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan kayıtlı Suriyeli sığınmacıların yaş aralığı karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Tablo’ ya göre genel nüfus içerisinde, 0 – 29 yaş aralığında bulunan Suriyeli sığınmacıların oransal olarak Türk vatandaşlarından yüksek olduğu, 30 yaş ve üstü nüfusta ise Türk vatandaşlarının oransal olarak Suriyeli sığınmacılara göre yüksek olduğu görülüyor. TÜİK düzenlediği istatistiklerde; toplam nüfus içerisinde 15 – 64 yaş aralığındaki nüfusu çalışma çağındaki nüfus olarak tanımlarken 0–14 aralığındaki nüfus ile 65 yaş ve üstü nüfusu bağımlı nüfus ve son olarak 65 yaş ve üstü nüfusu ise yaşlı nüfus olarak tanımlamıştır (TÜİK, 2021). TÜİK’in genç nüfus tanıma göre 15 – 24 yaş grubundaki Suriyeliler, toplam Suriyeli sığınmacılarının %19,81’sini teşkil etmektedir. Yine TÜİK tarafından getirilen bu tanımlamalar kapsamında; geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli sığınmacılarda çalışma çağındaki nüfusun oranı ortalama %58, bağımlı nüfus oranı ortalama %42 ve son olarak yaşlı nüfus oranının ise ortalama %2 ‘dir. Türkiye’de ise TÜİK tarafından 2021 yılında yapılan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçlarına göre genç nüfus ortalama %15, çalışma çağındaki nüfus oranı ortalama %78, bağımlı nüfus oranı ortalama %22 ve son olarak yaşlı nüfus ise ortalama %9’dır. Tablo kapsamında gruplar arasında karşılaştırma yapıldığında Suriyeli sığınmacıların yaş grupları itibariyle, Türkiye nüfusuna göre oransal olarak daha genç nüfusa sahiptir. Bu kapsamda Suriyeli sığınmacıların sahip olduğu yüksek çalışma çağındaki nüfus oranı itibariyle, Türkiye’de başta Bursa olmak üzere sanayi ve ekonomisi güçlü ve istihdam imkânları geniş şehirlere yönelme nedenleri yukarıda sunulan veriler bağlamında daha iyi anlaşılmaktadır.

Grafik 3.10: Suriyeli Sığınmacıların İlk 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.
12.06.2022.

Yukarıda sunulan Grafik 3.10’da Suriyeli sığınmacıların kayıtlı olduğu şehre göre en yoğun olduğu 10 il sıralanmıştır. Grafiğe göre ülkemizde en çok Suriyeli sığınmacı İstanbul ilinde bulunurken, onu sırası ile Gaziantep ve Hatay illeri takip etmektedir. Grafiğe göre en çok sığınmacının bulunduğu şehir rakamsal olarak İstanbul olsa bile bir sonraki tabloda da görüleceği üzere nüfus yoğunluğu olarak kayıtlı Suriyeli sayısının en yoğun olduğu şehir Kilis ilidir. Haziran 2022 verilerine göre Bursa’da 184.562 tane kayıtlı Suriyeli sığınmacı bulunmakta ve sıralamada yedinci sırada yer almaktadır. Grafiğe bakıldığında Suriyeli sığınmacıların, Türkiye’de sanayi ve ticaretin yoğun olduğu şehirlerde kümелendiği görülmektedir. Bu durumun istisnası Hatay ve Kilis şehirleridir ve bu şehirlerde Suriye sınırı komşu iller olması nedeniyle yoğun Suriyeli göçüne maruz kaldıkları düşünülmektedir. Suriyelilerin en yoğun yaşadığı ilk on şehirdeki toplam kayıtlı Suriyeli sayısı 2.932.706 kişidir ve bu sayı resmi rakamlara göre 2021 Haziran ayı itibariyle Türkiye’de bulunan 3.671.811 Suriyelinin yaklaşık %80’ine tekabül etmektedir.

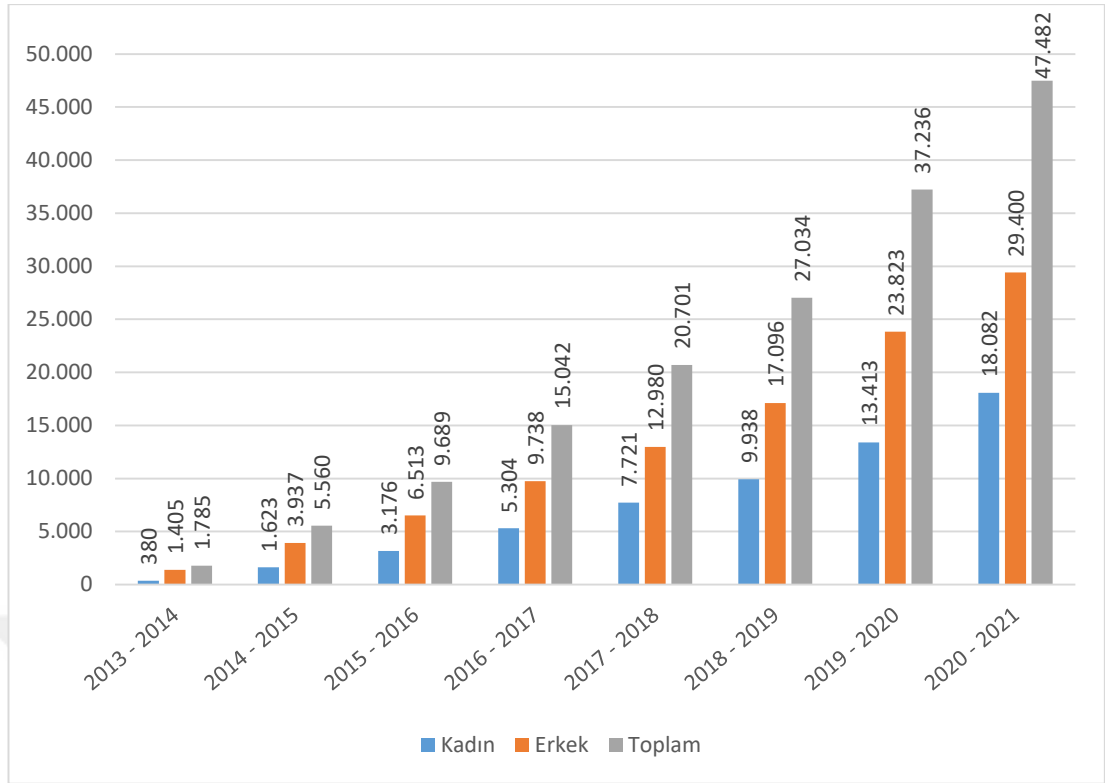
Tablo 3.27: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

S.N.	İller	Kayıtlı Suriyeli Sayısı	Kayıtlı Suriyelilerin İl Nüfusuna Oranı	S.N.	İller	Kayıtlı Suriyeli Sayısı	Kayıtlı Suriyelilerin İl Nüfusuna Oranı
1	ADANA	256.697	10.19	42	KAHRAMANMARAŞ	96.381	7.60
2	ADIYAMAN	23.406	3.57	43	KARABÜK	1.769	0.70
3	AFYON	12.616	1.67	44	KARAMAN	826	0.32
4	AĞRI	1.286	0.24	45	KARS	190	0.07
5	AKSARAY	4.271	0.99	46	KASTAMONU	2.635	0.70
6	AMASYA	1.481	0.44	47	KAYSERİ	83.866	5.52
7	ANKARA	100.298	1.72	48	KIRIKKALE	1.973	0.71
8	ANTALYA	4.392	0.17	49	KIRKLARELİ	1.040	0.28
9	ARDAHAN	126	0.13	50	KIRŞEHİR	2.070	0.84
10	ARTVIN	71	0.04	51	KİLİS	91.280	38.50
11	AYDIN	8.505	0.74	52	KOCAELİ	56.576	2.71
12	BALIKESİR	5.033	0.40	53	KONYA	123.730	5.15
13	BARTIN	562	0.28	54	KÜTAHYA	2.017	0.35
14	BATMAN	16.049	2.5	55	MALATYA	32.547	3.87
15	BAYBURT	188	0.22	56	MANİSA	14.249	0.97
16	BİLECİK	646	0.28	57	MARDİN	91.907	9.63
17	BİNGÖL	1.188	0.42	58	MERSİN	243.729	11.42
18	BİTLİS	1.143	0.32	59	MUĞLA	11.768	1.14
19	BOLU	4.541	1.40	60	MUŞ	1.712	0.42
20	BURDUR	9.252	3.27	61	NEVŞEHİR	13.902	4.32
21	BURSA	184.686	5.54	62	NİĞDE	7.205	1.94
22	ÇANAKKALE	5.088	0.90	63	ORDU	1.174	0.15
23	ÇANKIRI	800	0.41	64	OSMANİYE	42.814	7.19
24	ÇORUM	3.523	0.66	65	RİZE	1.337	0.39
25	DENİZLİ	14.154	1.33	66	SAKARYA	15.776	1.47
26	DIYARBAKIR	24.535	1.35	67	SAMSUN	10.266	0.74
27	DÜZCE	1.677	0.42	68	SIİRT	4.712	1.40
28	EDİRNE	1.097	0.27	69	SİNOP	463	0.21
29	ELAZIĞ	13.237	2.20	70	SİVAS	3.679	0.58
30	ERZİNCAN	273	0.11	71	ŞANLIURFA	385.083	15.23
31	ERZURUM	1.174	0.15	72	ŞIRNAK	14.906	2.65
32	ESKİŞEHİR	6.542	0.72	73	TEKİRDAĞ	12.608	1.12
33	GAZİANTEP	463.968	17.88	74	TOKAT	1.213	0.20
34	GİRESUN	461	0.10	75	TRABZON	3.678	0.45
35	GÜMÜŞHANE	250	0.17	76	TUNCELI	74	0.09
36	HAKKARI	5.090	1.80	77	UŞAK	3.302	0.88
37	HATAY	406.443	19.57	78	VAN	2.181	0.19
38	İĞDIR	82	0.04	79	YALOVA	3.857	1.31
39	ISPARTA	8.296	1.83	80	YOZGAT	5.528	1.30
40	İSTANBUL	546.588	3.34	81	ZONGULDAK	705	0.12
41	İZMİR	150.045	3.28				

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

23.06.2022.

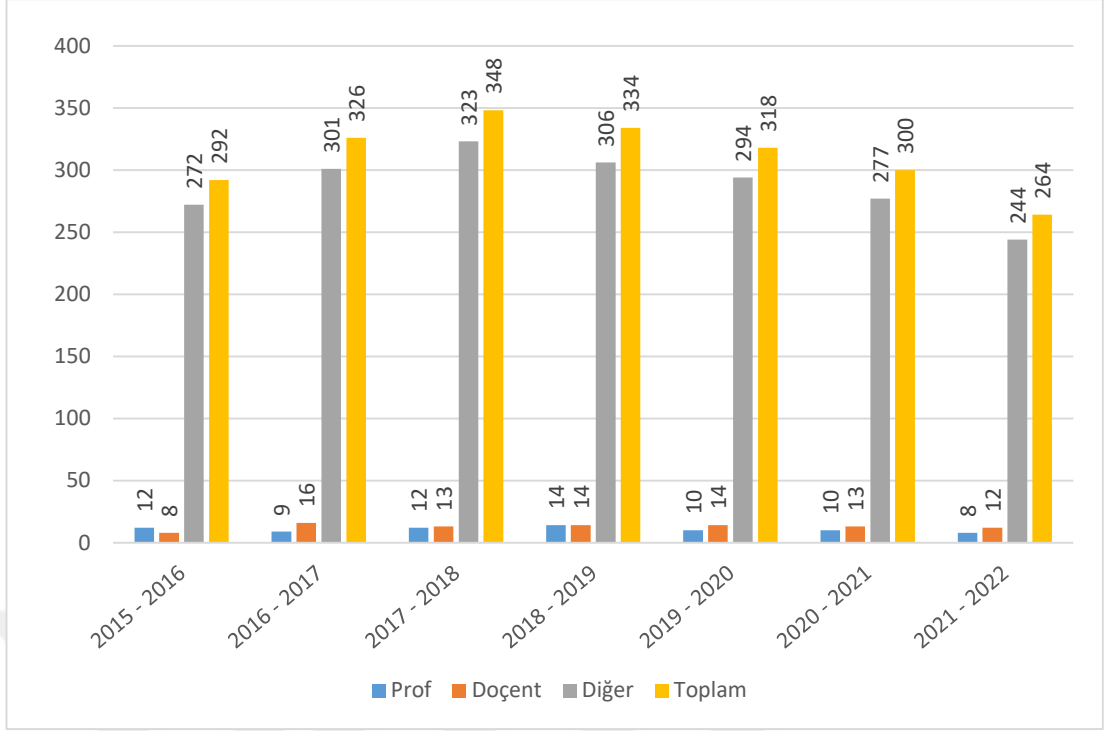
Tablo 3.27’de Türkiye bulunan geçici koruma kapsamındaki kayıtlı Suriyelilerin illere göre sayısı ve il nüfusuna oranları verilmiştir. Tablo incelendiğinde Türkiye’nin bütün şehirlerinde farklı oranlarda Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır. Kayıtlı Suriyeli sayısının en çok olduğu şehir 546.588 ile İstanbul olurken, kayıtlı Suriyelilerin il nüfusuna göre en yoğun olduğu şehir ise %38,50 ile Kilis ili olmuştur. Kayıtlı Suriyeli sayısının en az olduğu şehir 74 kişi ile Tunceli olurken, kayıtlı Suriyelilerin il nüfusun yoğunluğuna göre en az olduğu şehir ise %0,04 ile Artvin olmuştur. Bu tez kapsamında incelediğimiz Bursa şehrinde ise 184.686 kayıtlı Suriyeli bulunurken, kayıtlı Suriyelilerin Bursa nüfusuna oranı %5,54 olduğu görülmektedir. Kayıtlı Suriyeli sayısının il nüfusuna oranı sıralamasında; Bursa, (%5,54) ile batıda en yüksek yoğunluğa sahip şehirdir. Bu oran İstanbul’da %3,33, İzmir’de 3,28 ve Kocaeli’nde ise %2,71’dir. 81 ilde bulunan kayıtlı Suriyeli sayısı incelendiğinde homojen bir dağılımın olmadığı ve Suriyelilerin, sanayinin ve ticaretin geliştiği şehirleri tercih ettiği anlaşıyor. Bu durum Suriyelilerin başta Bursa olmak üzere bazı şehirlerde şehre entegrasyonunu zorlaştıran bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak her ne kadar Türkiye’de illere göre kayıtlı Suriyeli sayısı tabloda verilmiş olsa da bu rakamların özellikle başta sanayinin geliştiği şehirler olmak üzere birçok şehirde resmi rakamlardan daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Grafik 3.11: Suriye Uyruklu Üniversite Öğrencilerin Yıllara Sâri Dağılımı

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 05.06.2022.

Grafik 3.11’de Türkiye’de üniversite öğrenimi gören Suriye uyruklu öğrencilerin cinsiyete göre yıllara sâri dağılımı verilmiştir. Öğrenci sayıları Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nden alınarak grafik haline getirilmiştir. YÖK, bilgileri 2013 – 2014 öğretim yılı itibariyle paylaştığından, önceki yıllara ilişkin verilere ulaşamamıştır. Grafiğe göre 2013 – 2014 öğretim yılında Suriye uyruklu öğrenci sayısı toplamda 1.785 kişi iken, 2020 – 2021 öğretim yılında bu sayı 47.482 kişiye ulaşmıştır. Öğrenci sayıları, 2013 yılından, 2021 öğretim yılına kadar düzenli olarak artış trendi göstermiştir. Erkek öğrenci sayısı 2013 öğretim yılından 2021 öğretim yılına kadar ortalama 20 kat artarken, kadın öğrenci sayısının ortalama 47 kat artış göstermiştir.

Grafik 3.12: Suriye Uyruklu Öğretim Elemanlarının Yıllara Sâri Dağılımı

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 05.06.2022.

Grafik 3.12’de Türkiye’de ki üniversitelerde görev yapan Suriye uyruklu öğretim elemanlarının yıllara sâri dağılımı verilmiştir. Öğretim elemanı sayıları Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nden alınarak grafik haline getirilmiş ve üniversitelerde görev yapan Suriyeli öğretim elemanlarının görev yaptıkları Yardımcı Doçent, Doktor Öğretim Görevlisi, Okutman, Uzman, Öğretim Görevlisi, Araştırma Görevlisi ve Çevirici kadroları diğer başlığında listelenmiştir. YÖK, bilgileri 2015 – 2016 öğretim yılı itibariyle paylaştığından önceki yıllara ilişkin verilere ulaşamamıştır. Grafığe göre 2015 – 2016 öğretim yılında 292 Suriye uyruklu öğretim elemanı görev yaparken, 2021 – 2022 öğretim yılında bu sayının 264 olduğu görülüyor. Öğretim elemanı sayısı 2017 – 2018 öğretim yılına kadar artarken, daha sonraki öğretim yıllarında düşüş eğilimi göstermiştir.

Tablo 3.28: Suriyelilerin Üçüncü Ülkelere Yeniden Yerleştirilmesi (2014 – 2021)

S.N.	Ülke	Çıkış Yapan Kişi Sayısı
1	Kanada (BMMYK)	7.004
2	Kanada (Doğrudan)	2.645
3	ABD	4.294
4	İngiltere	2.618
5	Norveç	1.926
6	İsviçre	174
7	İsveç	170
8	Avustralya	115
9	Avusturya	58
10	Belçika	46
11	Lüksemburg	46
12	Romanya	43
13	Lihtenştayn	18
14	Yeni Zelanda	15
15	İzlanda	13
16	Hollanda	3
17	Fransa	1
Toplam		19.189

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

23.06.2022.

Mültecilerin ve Sığınmacıların Üçüncü ülkelere yerleştirilmesi konusu tezin birinci bölümünde belirtildiği üzere Türkiye'nin yerleşik mevzuatında ve gerekse Birleşmiş Milletler tarafından 3 Ekim 2016 tarihinde kabul edilen New York Mülteci ve Göçmenler Deklarasyonu ile uluslararası alanda kabul görmüş bir düzenlemedir (BM, 2016). Üçüncü ülkeye yerleştirilme, uluslararası koruma sağlamaya yönelik bir araç olup; mülteci ve sığınmacıların korunması amacıyla sorumluluğun diğer devletlerarasında paylaşılmasını ve sığınmadan etkilenen ülkelerin yaşadığı sorunların azaltılmasını amaçlamaktadır. Tablo 3.28'de Türkiye'de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli sığınmacıların üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilmesine ilişkin GİGM tarafından yayımlanan yıllara sâri veriler sunulmuştur. Tablo 'ya göre 23.06.2022 tarihi itibarıyla Türkiye'den toplamda 19.189 sığınmacının 17 farklı ülkeye yerleştirildiği ve bu ülkeler arasında en çok sığınmacının üçüncü ülke olarak

Kanada'ya yerleştirildiği ve onu da ABD ve İngiltere'nin takip etmiştir. En az sığınmacının yerleştirildiği ülke ise Fransa olmuştur. GİGM, 2015 ve 2018 yılları arasında toplam 120.000 Suriyeliyi üçüncü ülkeye yerleştirme değerlendirmesi için BMMYK'ye yönlendirmiştir (BMMYK, 2018). Üçüncü ülkeye yerleştirme politikası, her ne kadar ev sahibi ülkenin yükünü hafifletmek amacıyla ortaya konulmuş bir politika olsa da uygulama da Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacı sayısı düşünüldüğünde sığınmacı sorununa çözüm sunduğu söylenemez.

Üçüncü ülkeye yerleştirilme süreci UNHCR, Türkiye'de bilinen adıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği koordinasyonun da yürütülmektedir. Üçüncü ülkeye yerleştirme süreci sığınmacılar için bir hak olmayıp sadece çok az sayıdaki sığınmacının faydalanmasının planlandığı bir çözümdür. Bu durumun nedeni ise üçüncü ülkeye yerleştirme sürecine dâhil üye ülkeler tarafından her yıl ortalama 50.000 kontenjan açılmasıdır. BM istatistiklerine göre dünyadaki bütün sığınmacı ve mültecilerin %1'inden azı bu süreçten faydalanabilmektedir. Günümüzde tüm dünyayı etkisi altına alan yaşanan Covid-19 pandemisi nedeniyle üçüncü ülkeye yerleştirilen sığınmacı sayısı daha düşük seyretmiştir (BMMYK, 2020).

Tablo 3.29: Birebir Formülü Kapsamında Ülkemizden Çıkış Yapan Suriyeliler

S.N.	Ülke	Toplam
1	Almanya	13.320
2	Fransa	5.300
3	Hollanda	5.139
4	Finlandiya	2.541
5	İsveç	2.968
6	Belçika	1.795
7	İspanya	907
8	İtalya	396
9	Portekiz	450
10	Hırvatistan	250
11	Avusturya	213
12	Lüksemburg	206
13	Litvanya	102
14	Romanya	102
15	Bulgaristan	85
16	Estonya	59
17	Letonya	46
18	Slovenya	34
19	Danimarka	31
20	Malta	17
Toplam		33.961

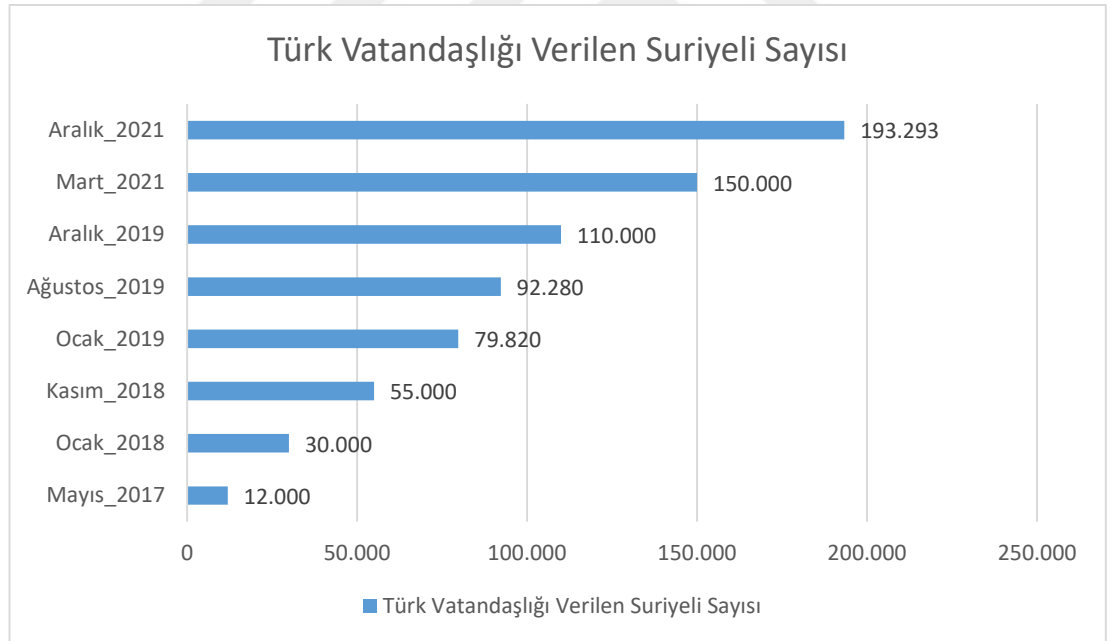
Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

23.06.2022.

Tablo 3.29’da Birebir formülü kapsamında ülkemizden çıkış yapan Suriyelilerin ülkelere itibariyle sayıları paylaşılmıştır. Tabloya göre, AB ile varılan mutabakat kapsamında 04.04.2016 tarihinden 23.06.2022 tarihine kadar geçen zamanda toplamda 33.961 Suriyeli sığınmacının birebir formülü kapsamında AB ülkelerine yerleştirilmiştir. Yine belirlenen formüle göre en çok sığınmacı, 13.320 kişi ile Almanya, onu sırasıyla 5.300 kişi ile Fransa ve 5.139 kişi ile Hollanda takip etmiştir. En az sığınmacı ise 17 kişi ile Malta’ya yerleştirilmiştir. Birebir formülü ile varılan mutabakat kapsamında ise Yunanistan adalarında bulunan 33.961 sığınmacının da Türkiye’ye iade edildiği anlaşıyor.

Birebir formülü, 18 Mart 2016 tarihinde Brüksel’de yapılan Üçüncü Türkiye-AB Zirvesinde Türkiye ve AB arasında varılan mutabakat çerçevesinde alınan kararlardan bir tanesidir. Antlaşmaya varılan 1’e 1 formülü kapsamında, 4 Nisan tarihi itibariyle

Yunanistan adalarında bulunan ve Türkiye'ye alınacak her bir Suriye için, Türkiye geçici koruma kapsamında bulunan bir Suriyeli AB ülkelerine yerleştirilecektir. Türkiye'den AB ülkelerine yerleştirilecek Suriyeliler, BMMYK koordinasyonunda ve BM Kırılganlık Kriterlerine göre belirlenecektir. BM Kırılganlık Kriterlerine göre; engelli, bakıma ve tedaviye muhtaç kişiler ile risk altında bulunan kadın ve kız çocukları gibi gruplara öncelik verilmesi olarak tanımlanmıştır. Varılan mutabakat kapsamında birebir değişim formülü ile ilk aşamada 18.000, ikinci aşamada 54.000 olmak üzere toplamda 72.000 Suriyeli sığınmacıyı kapsayacak olup AB tarafından bu sayı artırılabilir (MFA, 2016). Türkiye bu formülü, ülkenin mülteci deposuna dönüşmesine engelleyici bir durum olarak görmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, hali hazırda Türkiye'nin üstlendiği sığınmacı yükü ve sorumluluğunun birebir formülü ile kurulan mekanizmada AB ile paylaşılacağı belirtilmiş ise de Türkiye'de bulunan sığınmacı sayısı düşünüldüğünde bu formülün hissedilir bir çözüm sunamayacağı düşünülmektedir.

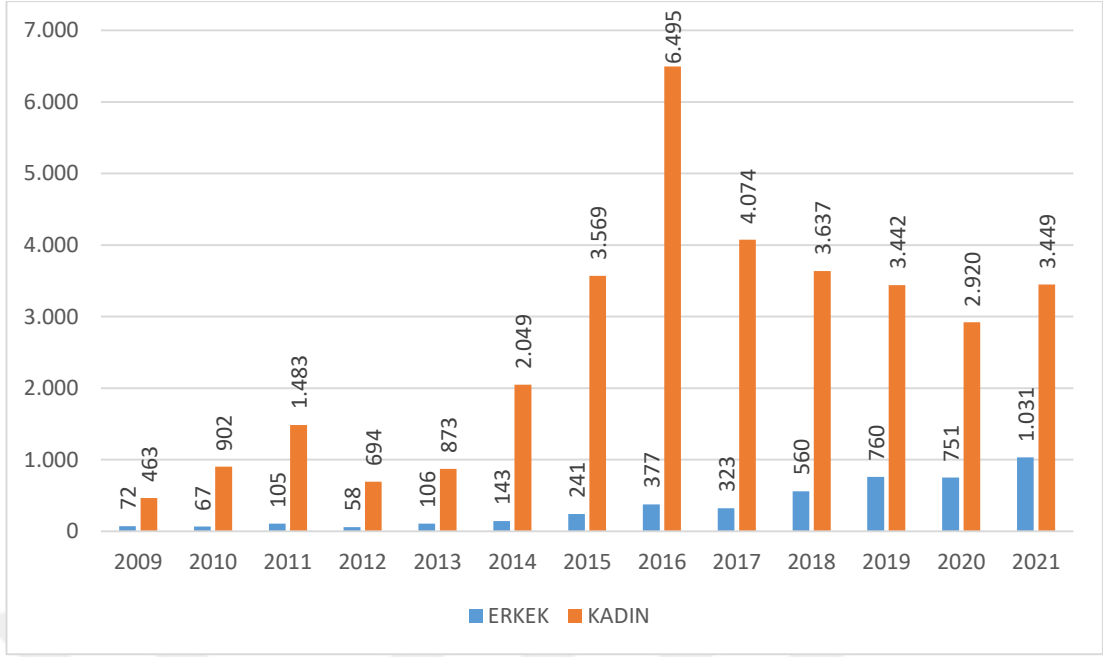

Grafik 3.13 Türk Vatandaşlığı Verilen Suriyeli Sayısı

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamalari-yeni>, 11.06.2022

Grafik 3.13’de Türk vatandaşlığı verilen Suriyeli sayısı gösterilmiştir. Grafik, İçişleri Bakanlığı tarafından çeşitli tarihlerde yapılan basın açıklamaları derlenerek oluşturulmuştur. Yapılan açıklamalarda Türk vatandaşlığının hangi şart ve koşullarda verildiği açıklanmamakla birlikte sadece o tarihe kadar Türk vatandaşlığı verilen Suriyeli sayısı açıklanmıştır. Grafiğe göre; 2018 yılında yaklaşık 50.000, 2019 yılında 40.000 ve 2020 ve 2021 yıllarında ise toplam yaklaşık 83.000 Suriyeli ‘ye Türk vatandaşlığı verilmiştir. Aralık 2021 itibariyle toplam 193.293 Suriyeli ‘ye Türk vatandaşlığı verilmiştir.

Türk vatandaşlığı verilen Suriyeli sayısı ilk defa TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde kurulan Mülteci Hakları Alt Komisyonu’na bilgi veren İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürü tarafından açıklanmış ve yapılan açıklamada 2007 - 2017 yılları arasında yaklaşık 12.000 Suriye’nin Türk vatandaşı olduğu belirtilmiştir. Suriyelilerin vatandaşlık işlemlerinin iki kategoride değerlendirildiği, ilk sürecin diğer yabancı ülke vatandaşlarında olduğu gibi yürütüldüğü ve ikinci sürecin ise geçici koruma kapsamında olan Suriye vatandaşları için ayrı yürütüldüğü belirtilmiştir. Mayıs 2017 itibariyle sadece ilk kategoriye giren Suriyelilerden, 6.250 kişinin anne ve babaya bağlı olarak Türkiye’de doğum nedeniyle ve 4.500 kişinin ise Türk vatandaşı ile evlenme nedeniyle vatandaşlık verildiği ve geçici koruma kapsamında olan Suriyeli sığınmacılara henüz Türk vatandaşlığı verilmediği belirtilmiştir (CNNTURK, 2021). Yapılan bu açıklamanın ışığında geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilere bu tarihten sonra Türk vatandaşlığı verildiği anlaşılmaktadır. Birinci kategoride bulunan Suriyeliler, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre Türk vatandaşlığına bireysel başvuru yapabiliyorken, ikinci kategoride yani geçici koruma statüsü kapsamında bulunan Suriyeliler, aynı kanuna göre Türk vatandaşlığına doğrudan başvuru hakkına sahip değildir. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeliler Türk vatandaşlığını 5901 sayılı kanuna göre istisnai yolla alabilmektedir. Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeliler, uluslararası koruma statülerinden herhangi birini kazanmaları durumunda, Türk vatandaşlığına başvuru yapma hakkına sahiptir.

Grafik 3.14: Türkiye’de Evliliklerin Uyruk ve Cinsiyete Göre Yıllara Dağılımı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, <https://d2ta.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2020-37211>. 10.06.2021

Grafik 3.14’de Türkiye’de evliliklerin uyruk ve cinsiyete göre yıllara sâri dağılımı gösterilmiştir. Grafiğe göre Suriye uyruklu kadınların evliliklerinin erkeklere göre daha yüksek bir trend izlediği görülmüştür. Suriye uyruklu kadınların evlilikleri 2016 yılında en yüksek sayıya ulaşmış ve 2021 yılına göre düşme trendi göstermiştir. Kadınların aksine Suriye uyruklu erkeklerin evlenme trendi 2012 yılından 2021 yılına kadar süreçte sürekli artış trendi göstermiştir. TÜİK’in yayımladığı istatistikte, Türkiye’de gerçekleşen evliliklerin uyruklara ve cinsiyetlere göre dağılımı gösterilmiş olup, evliliklerin hangi uyruklar arasında gerçekleştiği paylaşılmamıştır. 2016 yılında gerçekleştirilen mevzuat düzenlemelerine kadar Suriyeli kadın sığınmacıların resmi nikâh yoluyla evlenmeleri istenilen evraklar nedeniyle neredeyse imkânsızdı. Bunun nedeni sığınmacıların bekâr olduklarını Suriye’den alacakları belge ile kanıtlamak zorunda olmalarıydı. 2016 yılında yapılan mevzuat değişikliğine kadar Suriyeli sığınmacıların yaptığı evliliklerin çok büyük kısmı imam nikâhı ile evlilik şeklinde olmuştur. Yapılan yasal düzenleme neticesinde Suriye resmi dairelerinden istenen bekâr olduğunu kanıtlayan belge zorunluluğu kaldırılmış ve bunun sonucunda 2016 ve devam eden yıllarda başta kadın sığınmacılar olmak üzere evlilik sayılarında önemli artış olduğu görülmüştür (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BURSA’NIN GÖÇ DENEYİMİ

Bursa, coğrafi konumu itibariyle Ege ve Akdeniz bölgesine geçiş yolları üzerinde bulunan ve Türkiye’nin en büyük kenti olan İstanbul’a Anadolu’dan geçiş yolları üzerinde olan bir şehirdir. Bursa günümüzde üç milyonu aşan nüfusu ile Türkiye’nin nüfus olarak dördüncü büyük bir kenti konumundadır.

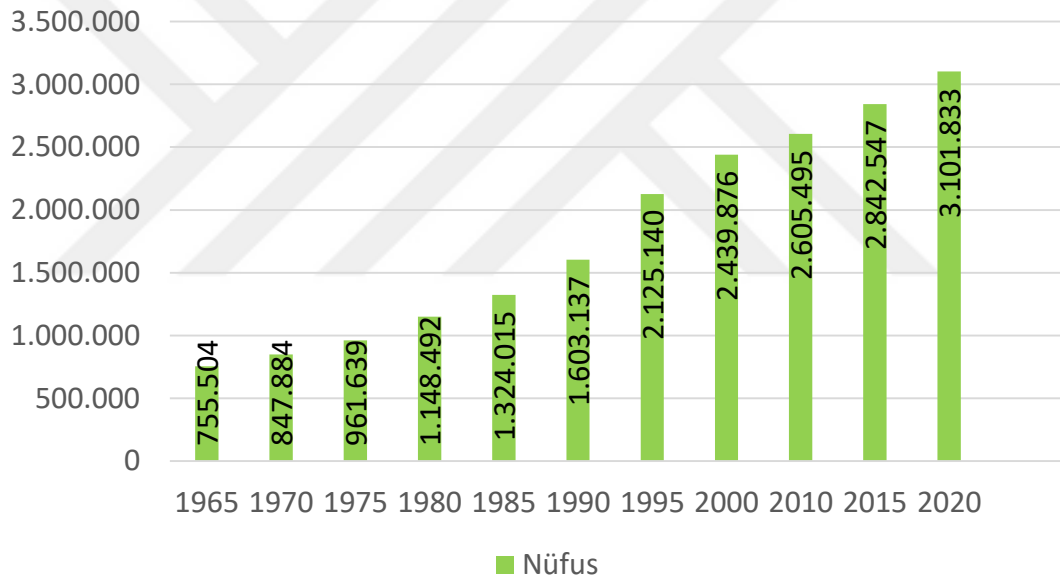
Bursa, Osmanlılar tarafından fethedilene kadar kale içinde bulunan bir Bizans yerleşkesiydi. Osmanlı Devleti’nin fethi ile birlikte şehir, Osmanlı’nın ilk başkenti olmuştur. Şehir, başkent olduğu dönemde hızla gelişme göstermiş ve özellikle ipek yolu güzergâhında olması nedeniyle önemli bir ticaret, sanayi ve kültür merkezi haline gelmiştir. O dönemde ekonomik ve sosyal hayatın yoğun olarak yaşandığı bir şehir olan Bursa, tarihsel süreçte cazip bir yerleşim merkezi haline gelmiş ve bütün bunlar şehrin kendi kültürünü oluşturmasını sağlamıştır.

4.1. Göç Şehri Bursa

Bursa, tarihsel süreçte sahip olduğu özellikler ile insanlar için çekim merkezi haline gelmiş ve bunun sonucunda devamlı göç alan bir şehir olmuştur. Osmanlı Devleti’nin hüküm sürdüğü 1800’lü yıllarda doğudan gelen Ermeni göçü ve 93 Harbi nedeniyle de Kırım bölgesinden gelen göçler ve 1912 yılından itibaren balkan topraklarının kaybedilmesi sonucunda balkanlardan gelen göçmenler, şehrin yakın tarihte aldığı önemli göçler olmuştur. Lozan antlaşması ile birlikte Yunanistan ile yapılan mübadele sonucunda gelen göçmenler, 1950’li yıllardan 1989 yılına kadar farklı dönemlerde Bulgaristan’dan gelen göçmenler şehrin aldığı diğer önemli göç hareketleridir. Son olarak 1970’li yıllarda başlayan sanayi atılımıyla Anadolu’dan yönelen iç göçler, şehrin bugünkü demografik yapısının oluşmasında önemli rol oynamıştır. Bursa, yakın tarihte gerçekleşen göç hareketleri sonucunda başta ekonomik, kültürel ve sosyal olmak üzere birçok yönden etkilenmiştir.

4.1.1. İç Göçler

Sanayi ve ticaret kavramları, kentleşme ve göç olgusu ile yakın bir ilişki içerisinde. Şehirlerin sanayi alanında gösterdiği gelişme süreci, beraberinde kentleşmeyi de getirmektedir. Bursa’da da süreç bu yönde ilerlemiş ve 1960’lı yıllarda Türkiye’deki ilk organize sanayi bölgesinin kurulmasıyla birlikte kent hızlı bir şekilde göç almaya başlamıştır. Şehirde, 1975 yılında ilk üniversite açılmış ve bu durum şehrin göç açısından çekiciliğini artırmıştır. Şehrin İstanbul’un hinterlandı içinde yer alması, karayolu ve deniz ulaşımı açısından sahip olduğu coğrafi üstünlükte, şehirde sanayinin gelişmesinde önemli etmenlerden biri olmuştur. Sayılan bu nedenlerle şehirde sanayi bölgelerinin sayısı zaman içerisinde hızla artmış ve bu durum beraberinde şehrin istihdam potansiyelini artırırken, diğer taraftan göç yoluyla nüfusun artmasına neden olmuştur.

Grafik 4.1: Yıllara Sâri Bursa Nüfusu (1965 – 2020)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500> 17.02.2022.

Bursa nüfusunun yıllara sâri değişimi Grafik 4.1’de gösterilmiştir. Grafiğe göre Bursa nüfusu 1965 yılında 755.504 iken, 1990 yılında bu sayı iki kattan fazla artış göstererek nüfus 1.603.137 kişiye ulaşmıştır. 1960’lı yıllarda başlayan sanayileşme atağı ile birlikte şehirde istihdam olanakları artırmış ve bunun sonucunda da Anadolu’dan yoğun göçler yaşanmıştır. Günümüzde şehrin nüfusu üç milyonu geçmiştir.

Tablo 4.1: Nüfusa Kayıtlı Olunan İle Göre Bursa İlinde İkamet Edenler, 2020

S.N.	NÜFUSA KAYITLI OLUNAN İL	NÜFUS	Oran (%)	S.N.	NÜFUSA KAYITLI OLUNAN İL	NÜFUS	Oran (%)
1	Bursa	1.571.518	51.40%	42	Edirne	10.662	0.35%
2	Erzurum	144.675	4.73%	43	İzmir	10.491	0.34%
3	Muş	94.468	3.09%	44	Bingöl	10.270	0.34%
4	Samsun	90.512	2.96%	45	Adana	10.185	0.33%
5	Artvin	69.282	2.27%	46	Kahramanmaraş	9.881	0.32%
6	Balıkesir	57.329	1.88%	47	Hatay	9.781	0.32%
7	Trabzon	51.143	1.67%	48	Kayseri	9.743	0.32%
8	Diyarbakır	40.567	1.33%	49	Gaziantep	8.840	0.29%
9	Giresun	40.555	1.33%	50	Tunceli	7.995	0.26%
10	Ağrı	38.598	1.26%	51	Kırşehir	7.729	0.25%
11	Kars	33.068	1.08%	52	Kocaeli	7.409	0.24%
12	Yozgat	32.031	1.05%	53	Sinop	7.117	0.23%
13	Ardahan	31.818	1.04%	54	Tekirdağ	7.085	0.23%
14	Van	29.845	0.98%	55	Yalova	7.020	0.23%
15	Bitlis	28.906	0.95%	56	Kastamonu	6.922	0.23%
16	Kütahya	28.269	0.92%	57	Mersin	6.883	0.23%
17	İstanbul	26.121	0.85%	58	Aksaray	6.855	0.22%
18	Konya	25.749	0.84%	59	Kırklareli	6.776	0.22%
19	Sivas	25.734	0.84%	60	Batman	6.563	0.21%
20	Zonguldak	24.117	0.79%	61	Kırıkkale	6.391	0.21%
21	Tokat	23.933	0.78%	62	Adıyaman	6.129	0.20%
22	Bilecik	21.998	0.72%	63	İğdır	5.857	0.19%
23	Mardin	20.356	0.67%	64	Aydın	4.825	0.16%
24	Ankara	20.244	0.66%	65	İsparta	4.471	0.15%
25	Çorum	18.561	0.61%	66	Çankırı	4.133	0.14%
26	Eskişehir	18.415	0.60%	67	Nevşehir	4.090	0.13%
27	Şanlıurfa	18.087	0.59%	68	Denizli	3.948	0.13%
28	Ordu	17.995	0.59%	69	Osmaniye	3.880	0.13%
29	Niğde	16.867	0.55%	70	Antalya	3.834	0.13%
30	Elazığ	16.858	0.55%	71	Düzce	3.605	0.12%
31	Gümüşhane	16.348	0.53%	72	Karabük	3.535	0.12%
32	Malatya	15.138	0.50%	73	Bolu	3.251	0.11%
33	Rize	14.855	0.49%	74	Şırnak	2.884	0.09%
34	Siirt	14.700	0.48%	75	Uşak	2.771	0.09%
35	Bayburt	13.648	0.45%	76	Bartın	2.326	0.08%
36	Afyonkarahisar	13.289	0.43%	77	Kilis	2.272	0.07%
37	Erzincan	12.673	0.41%	78	Muğla	1.905	0.06%
38	Çanakkale	12.070	0.39%	79	Karaman	1.676	0.05%
39	Manisa	11.656	0.38%	80	Burdur	1.395	0.05%
40	Sakarya	11.354	0.37%	81	Hakkâri	1.266	0.04%
41	Amasya	11.246	0.37%	TOPLAM		3.057.247	100%

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/>

GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109. 09.01.2022.

Yukarıda Tablo 4.1’de 2020 yılı TÜİK verilerine göre nüfusa kayıtlı olunan ile göre Bursa’da ikamet edenlerin sayıları ve Bursa nüfusuna oranları gösterilmiştir. Tabloya göre Bursa’da 144.675 kişi ile en fazla Erzurumlu bulunmaktadır. Erzurumluları sırasıyla 94.468 kişi ile Muşlular ve 90.512 kişi ile de Samsunlular takip etmektedir. TÜİK verilerine göre Bursa’da yaşayanların %48,60’u, Türkiye’de diğer şehirlerin nüfus kütüğüne kayıtlıdır. Bursa’da yaşayan Bursalıların sayısı 1.571.518’dir ve bu sayıya tarihsel süreçte Bursa’nın başta balkanlardan aldığı göç olmak üzere diğer bütün göçmenler dâhildir. Bursa’da yaşayan ama kütükleri başka bir şehirde olan kişilerin, doğrudan Bursa’ya göç ettiği anlamına gelmemektedir. Yine nüfus kütükleri Bursa’da olan ama aslen Bursalı olmayan kişilerde muhakkak ki vardır. Bu tablo, Bursa’nın genel demografik yapısını ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

4.1.2. Dış Göçler

Bursa, Osmanlı İmparatorluğu döneminde de göç hareketlerinin merkezinde yer alan bir şehir olmuştur. Şehrin sahip olduğu uygun iklim şartları, ticaret için sahip olduğu potansiyel, coğrafi konumu ve tarımsal açıdan sahip olduğu verimli topraklar, Bursa’yı göç için çekim merkezi yapmıştır.

Geçtiğimiz yüzyılda Bursa, özellikle Balkanlardan gelen kitlesel göç hareketlerinin merkezinde olan bir şehir olmuştur. Bursa’ya yönelen önemli göç hareketlerinden ilki 93 harbi sonucunda Balkanlardan ve Kafkaslardan yönelen göç hareketidir. Osmanlı İmparatorluğu ile Rusya arasında 1877 – 1878 yıllarında gerçekleşen savaşı, Osmanlı İmparatorluğu kaybetmiş ve savaş sonucunda kaybedilen topraklarda yaşayan müslüman ve Türk nüfus Anadolu’ya göç etmek zorunda kalmıştır. Osmanlı döneminde Bursa’ya gerçekleşen son göç hareketi de, 1912 – 1913 yıllarında Osmanlı İmparatorluğu’nun Balkan devletlerine karşı kaybettiği Balkan Savaşları nedeniyle balkan coğrafyasından gelen göçtür. Bu göç hareketini Cumhuriyetin ilanından sonra, 1923 yılında Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan mübadele antlaşması neticesinde yine balkanlardan gerçekleşen göç hareketi izlemiştir. Son olarak 1950 - 1989 yılları arasında farklı dönemlerde Bulgaristan’dan Türkiye’ye gerçekleşen göçler, Bursa’yı etkileyen bir diğer önemli kitlesel göç hareketi olmuştur.

Tablo 4.2: Bursa'ya Yönelen Kitlemel Dış Göçler

Yıl	Gelen Göçmen Sayısı	Göçün Sebebi
1877 - 1879	40.771	93 Harbi İle Bursa'ya Gelen Göç
1912 - 1920	20.853	Balkan Savaşları Nedeniyle Gelen Göç
1921 - 1929	34.523	Türk – Yunan Nüfus Mübadelesi ile Gelen Göç
1950 - 1951	14.616	Bulgaristan'dan Gelen Türk Göçleri
1950 - 1988	31.685	Bulgaristan'dan Gelen Türk Göçleri
1989	67.378	Bulgaristan'dan Gelen Türk Göçleri

Kaynak: Kaplanoglu, 2014.

Yukarıda Tablo 4.2'de Bursa'nın geçtiğimiz yüzyılda aldığı önemli kitlemel göç hareketleri gösterilmiştir. Tablo 'ya göre Bursa, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde 93 Harbi ve Balkan savaşları sonucunda kaybedilen topraklardan yönelen iki önemli göç hareketine maruz kalmıştır. Cumhuriyet döneminden sonra ise 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması sonucu Yunanistan ile yapılan nüfus mübadelesi sonucu gelen göçmenler ile Bulgaristan'da gördüğü baskı ve zulüm nedeniyle farklı dönemlerde Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan göçmenlerin bir bölümü Bursa'ya iskân edilmiştir. Cumhuriyet döneminden sonra Türkiye'ye gelen göçmenlerin çok büyük bölümü müslüman ve Türk soyundandır ve o dönem Türkiye'nin iskân politikası doğrultusunda farklı şehirlere yerleştirilmişlerdir.

4.2. Bursa'da Yabancıların ve Suriyeli Sığınmacıların Genel Görünümü

Bursa, tarihsel süreç içinde başta sahip olduğu stratejik konumu olmak üzere bir özelliği nedeniyle önemli göç çekim merkezlerinden biri olmuştur. Bursa aldığı göçler ile Osmanlı İmparatorluğu'nun bir minyatürü haline gelmiştir. Bu özelliği itibariyle Bursa, çok farklı kültürlere ev sahipliği yapan kültür kenti olmuştur. Bursa, göçler ile kurulmuş bir kent olarak tanımlanabilir.

Günümüzde Bursa, sadece yerleşim amacıyla yapılan göçler dışında eğitim amacıyla yapılan göçlere de maruz kalmaktadır. Bursa'da bulunan üniversitelerin gelişim süreci eğitim amacıyla yapılan göçleri de etkilemektedir. Şehirde, 1975 yılında kuruluşmuş olan Uludağ Üniversitesi, 2010 yılında kurulmuş Bursa Teknik Üniversitesi ve 11.03.2022 tarihinde kurulmuş Mudanya Üniversitesi olmak üzere toplam üç adet üniversite mevcuttur. Devlet üniversitelerine ilave olarak, merkezleri farklı şehirlerde olan bazı vakıf üniversitelerinin özellikle lisansüstü eğitimi için Bursa'da kampüsleri

bulunmaktadır. Şehirde üniversite sayısının zaman içerisinde artması, eğitim amaçlı göçlerinde önemini giderek artırmıştır. Aşağıda tabloda, Bursa’da öğrenim gören yabancı öğrencilerin öğrenim dönemi ve üniversitelere göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4.3: Bursa’da Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Üniversitelere Dağılımı

ÖĞRENİM DÖNEMİ	ÜNİVERSİTE TÜRÜ						TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI		
	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ			BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ					
	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM
2013 - 2014	811	313	1.124	6	5	11	817	318	1.135
2014 - 2015	1.510	725	2.235	49	21	70	1.559	746	2.305
2015 - 2016	1.412	684	2.096	104	32	136	1.516	716	2.232
2016 - 2017	2.042	1.159	3.201	47	10	57	2.089	1.169	3.258
2017 - 2018	2.653	1.697	4.350	46	11	57	2.699	1.708	4.407
2018 - 2019	3.343	2.081	5.424	45	15	60	3.388	2.096	5.484
2019 - 2020	3.320	2.094	5.414	46	21	67	3.366	2.115	5.481
2020 - 2021	3.206	2.255	5.774	268	113	424	3.517	2.252	5.769

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 05.06.2022.

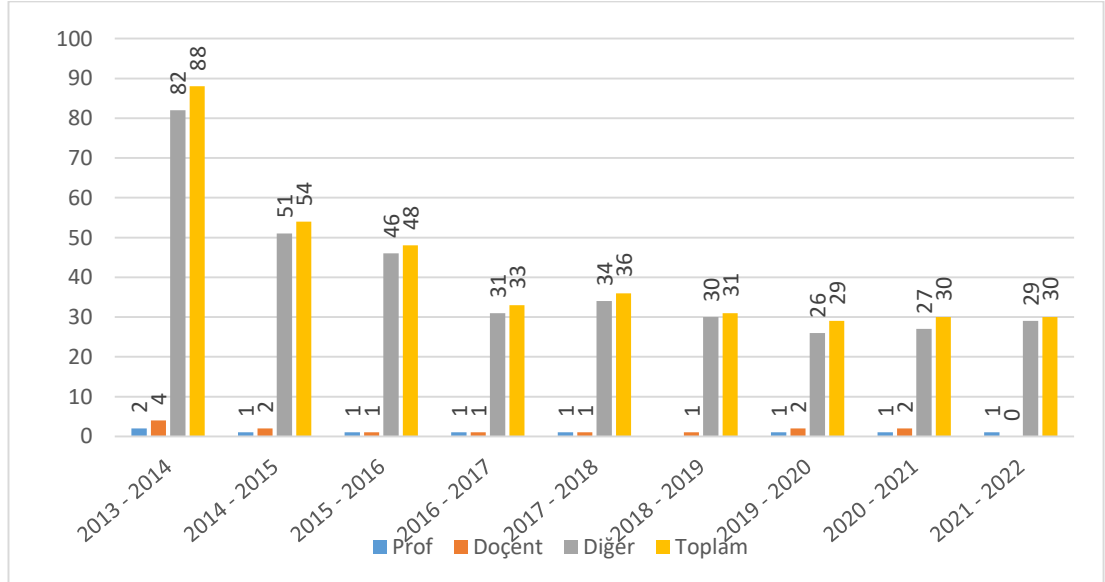
Yukarıda Tablo 4.3’de Bursa’da öğrenim gören yabancı öğrencilerin üniversitelere göre dağılımı gösterilmiştir. Tablo ’ya göre yabancı öğrencilerin sayısı ortalama her yıl düzenli olarak artmıştır. Yabancı öğrencilerin büyük çoğunluğu Uludağ Üniversitesi’nde öğrenim görmektedir. Yabancı öğrencilerin çoğunun cinsiyetinin erkek olduğu ve kadın öğrenci sayısının oransal olarak erkeklere göre yıllara sari daha fazla artış gösterdiği görülmektedir. Bursa Teknik Üniversitesi’nin 2010 yılında açılması ve yeni bir üniversite olması nedeniyle yabancı öğrenci sayısının az olduğu düşünülmektedir. 2020 – 2022 öğretim yılı itibarıyla Bursa’da 5.769 yabancı öğrenci öğrenim görmektedir.

Tablo 4.4: Bursa’da Suriye Uyruklu Öğrencilerin Üniversitelere Dağılımı

ÖĞRENİM DÖNEMİ	ÜNİVERSİTE						GENEL TOPLAM
	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ			BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ			
	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	
2013 - 2014	6	6	12	0	0	0	12
2014 - 2015	44	36	80	0	1	1	81
2015 - 2016	69	51	120	2	3	5	125
2016 - 2017	170	108	278	0	1	1	279
2017 - 2018	253	168	421	4	2	6	427
2018 - 2019	350	250	600	3	4	7	607
2019 - 2020	371	264	635	4	6	10	645
2020 - 2021	393	287	680	33	18	51	731

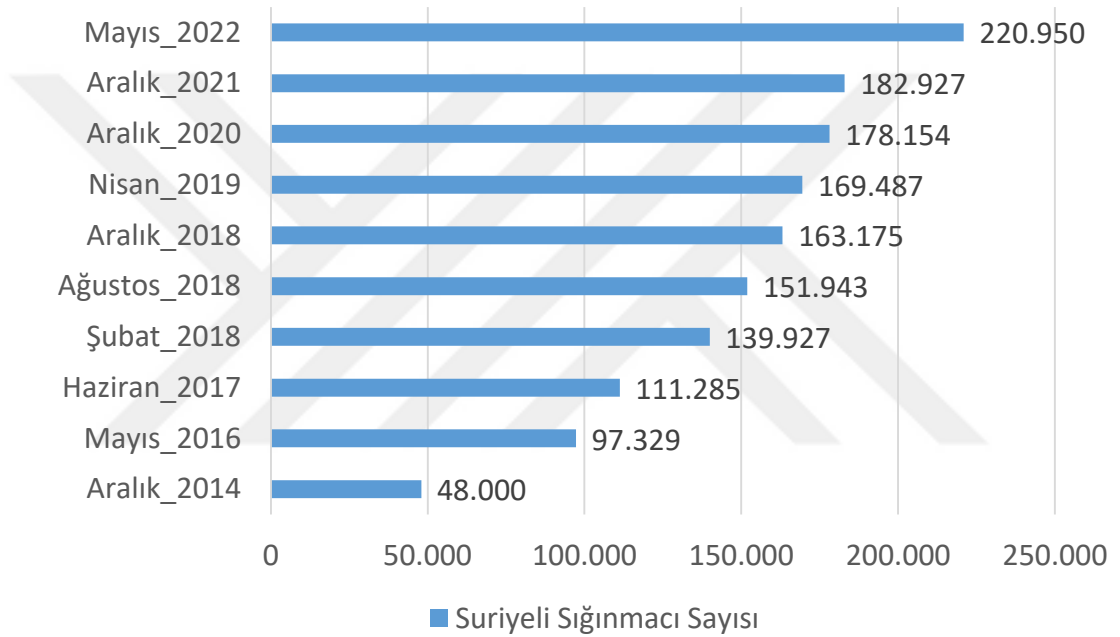
Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 05.06.2022.

Bursa’da öğrenim görmekte olan Suriyeli öğrencilerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 4.4’de gösterilmiştir. Tabloya göre Suriyeli öğrenci sayısı 2013 – 2014 öğrenim döneminde 12 iken, bu sayı 2020 – 2021 öğrenim dönemi itibarıyla 731 kişiye ulaşmıştır. Bursa’da Suriyeli üniversiteli öğrenci sayısı her yıl düzenli bir şekilde artmıştır. YÖK verilerine göre öğrencilerin çoğunluğunu erkek öğrenciler oluşturmaktadır ve 2020 – 2021 öğrenim itibarıyla bu sayı 426’dır.

Grafik 4.2: Suriye Uyruklu Öğretim Elemanlarının Yıllara Sâri Dağılımı

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 05.06.2022.

Bursa’da üniversitelerde görev yapan Suriye uyruklu öğretim elemanlarının dağılımı Grafik 4.2’de gösterilmiştir. Grafiğe göre profesör ve doçent unvanları ayrı gösterilirken, yardımcı doçent, öğretim görevlisi, okutman, araştırma görevlisi, uzman gibi kadrolar diğer başlığında tasnif edilmiştir. Grafiğe göre 2013 – 2014 öğrenim yılında toplam Suriye uyruklu öğretim elemanı sayısı 88 iken, bu sayı 2021 – 2022 öğrenim döneminde 30’a düşmüştür. 2013 – 2014 öğrenim döneminde görev yapan öğretim görevlisi sayısı, bir önceki tabloda o dönem belirtilen Suriye uyruklu öğretim görevlisi sayısından fazladır.

Grafik 4.3: Bursa’daki Suriyeli Sığınmacı Sayısının Yıllara Sâri Dağılımı

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamalari-yeni>, 11.06.2022

Yukarıda Grafik 4.3’de çeşitli kaynaklardan derlenerek Bursa’daki Suriyeli sığınmacıların yıllara sâri dağılımı gösterilmiştir. Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların şehirlere göre dağılımı 2018 yılına kadar düzenli olarak paylaşılmamış ve sadece AFAD ve Kızılay’ın dönemsel olarak yayımladıkları raporlarda gösterilmiştir. İçişleri Bakanlığı’na bağlı kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018 yılı itibarıyla Türkiye’de yaşayan yabancılar ile geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sığınmacılara ilişkin rakamları iki haftalık dönemler halinde paylaşmaya

başlamıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün adı 2021 yılında Göç İdaresi Başkanlığı olarak değiştirilmiştir. Grafiğe göre Bursa'da yaşayan Suriyeli sığınmacı sayısı Aralık 2014 itibariyle 48.000 kişi iken, Mayıs 2022 itibariyle bu sayı 200.950 kişiye ulaşmıştır. Buna göre Bursa'da kayıtlı Suriyeli sığınmacı sayısı, verilerin kamuoyu ile ilk paylaşıldığı dönemden günümüze kadar geçen süreçte ortalama dört kata yakın bir artış gerçekleşmiştir. Bursa'da sığınmacı sayısında ki artış oranı 2018 yılı itibariyle düşüş oranda seyretmiştir. Bu rakamlar Bursa'da kayıtlı sığınmacı sayısı olup, gerçek sığınmacı sayısının bu rakamların çok üstünde olduğu tahmin edilmektedir.

Tablo 4.5: Bursa'daki Suriyelilerin Genel Görünümü

S.N.	İLÇE	GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLER			TOPLAM SURİYELİ NÜFUS İÇİNDEKİ ORANI	İLÇE NÜFUSU	BURSA NÜFUSUNA ORANI
		ERKEK	KADIN	TOPLAM			
1	YILDIRIM	35.361	28.910	64.271	39.73%	647.520	9.93%
2	OSMANGAZİ	29.578	22.587	52.165	32.25%	856.770	6.09%
3	İNEGÖL	9.668	6.795	16.463	10.18%	257.931	6.38%
4	GÜRSU	3.897	3.223	7.120	4.40%	84.880	8.39%
5	NİLÜFER	2.405	1.830	4.235	2.62%	424.909	1.00%
6	KESTEL	1.608	1.367	2.975	1.84%	60.720	4.90%
7	ORHANGAZİ	1.741	1.180	2.921	1.81%	78.048	3.74%
8	KARACABEY	1.447	1.219	2.666	1.65%	82.408	3.24%
9	MUSTAFAKEMALPAŞA	1.031	750	1.781	1.10%	99.972	1.78%
10	YENİŞEHİR	540	522	1.062	0.66%	53.228	2.00%
11	İZNİK	451	358	809	0.50%	109.494	0.74%
12	GEMLİK	224	183	407	0.25%	42.616	0.96%
13	MUDANYA	97	86	183	0.11%	90.282	0.20%
14	ORHANELİ	24	14	38	0.02%	19.503	0.19%
15	BÜYÜKKORHAN	15	16	31	0.02%	10.041	0.31%
16	HARMANCIK	13	15	28	0.02%	6.491	0.43%
17	KELES	16	10	26	0.02%	11.990	0.22%
18	BİLİNMIYOR	2.256	2.337	4.593	2.84%		
BURSA		90.372	71.402	161.774		2.936.803	5.51%

Kaynak: Bursa İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nün 27.11.2018 tarihli yazısı.

Bu çalışma kapsamında yürütülen saha araştırmasına da temel olan Bursa’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların ilçe bazlı sayıları ile nüfus oranları Tablo 4.5’de sunulmuştur. Tabloya göre Suriyeli sığınmacıların en yoğun yaşadıkları ilçe Yıldırım ve onu sırasıyla Osmangazi ve İnegöl ilçesi takip etmektedir. Suriyeli sığınmacıların Bursa’da sanayi ve ticaretin yoğun olduğu ilçeleri tercih ettikleri görülmektedir. Bursa’da Suriyelilerin yoğunluğunun en az olduğu ilçe Keles ilçesidir. Tablo’ya göre sığınmacıların ortalama %91’i Bursa’da altı ilçede yaşamaktadır ve bu çalışma kapsamında yapılan saha araştırması da bu ilçeler de yürütülmüştür. Sığınmacıların en az yoğunlukta olduğu ilçelerde sırasıyla Orhaneli, Mudanya ve Keles ilçeleridir.

Tablo 4.6: Bursa’daki Suriyelilerin İlçelere Göre Yaş Dağılımı

S.N.	İLÇE	0 - 17	18 - 64	65 Yaş Üstü	Toplam
1	YILDIRIM	28.751	34.590	930	64.271
2	OSMANGAZİ	21.845	29.633	687	52.165
3	İNEGÖL	6.656	9.584	223	16.463
4	GÜRSU	2.998	4.003	119	7.120
5	NİLÜFER	1.690	2.474	71	4.235
6	KESTEL	1.267	1.652	56	2.975
7	ORHANGAZİ	1.197	1.702	22	2.921
8	KARACABEY	1.117	1.532	17	2.666
9	MUSTAFAKEMALPAŞA	699	1.069	13	1.781
10	YENİŞEHİR	545	508	9	1.062
11	İZNİK	366	438	5	809
12	GEMLİK	176	229	2	407
13	MUDANYA	78	103	2	183
14	ORHANELİ	16	22	0	38
15	BÜYÜKORHAN	5	26	0	31
16	HARMANCIK	3	25	0	28
17	KELES	8	17	1	26
18	BİLİNMIYOR	2.226	2.288	79	4.593
BURSA		69.643	89.895	2.236	161.774

Kaynak: Bursa İl Göç İdaresi Müdürlüğü’nün 27.11.2018 tarihli yazısı.

Bursa’da yaşayan kayıtlı Suriyeli sığınmacıların ilçelere göre yaş dağılımı Tablo 4.6’da gösterilmiştir. Resmi rakamlara 2018 yılında Bursa’da kayıtlı Suriyeli sığınmacı sayısı 161.774’dür. Tablo ‘ya göre Bursa’da en fazla Suriyeli sığınmacı

64.271 kişi ile Yıldırım ilçesinde yaşamaktadır. Onu sırasıyla Osmangazi, İnegöl, Gürsu, Nilüfer ve Kestel ilçeleri izlemektedir. Bursa’da Suriyeli sığınmacıların en az yoğunlukta olduğu ilçe 26 kişi ile Keles ilçesidir. Bursa’da yaşayan sığınmacıların ortalama yarısı 18 - 64 yaş aralığında bulunmaktadır. 65 yaş ve üstü olan sığınmacı sayısı 2.236 kişidir. Tabloya göre sığınmacıların çok büyük çoğunluğu Bursa’da sanayi ve ticaretin yoğun olduğu ilçeleri tercih etmiştir. Bursa’da yaşayan Suriyeli sığınmacı sayısı 07.04.2022 tarihi itibarıyla 184.249 kişiye ulaşmıştır. Aradan geçen dört yılda sığınmacı sayısı ortalama %13 artış göstermiştir. Bursa’da yaşayan sığınmacı sayısının resmi rakamların çok üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SURİYELİ SİĞINMACILARIN ŞEHRE ENTEGRASYONUNA YÖNELİK BİR SAHA ARAŞTIRMASI: BURSA

Bu araştırma kapsamında ele alınan Suriyeli sığınmacılar, ülkelerinde meydana gelen iç savaş nedeniyle hayallerini, umutlarını, sahip olduğu sosyal ve ekonomik değerleri geride bırakarak Türkiye'ye sığınmışlardır. Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan sığınmacılar arasında erkekler dışında kadınlar ve çocuklar, engelliler, yaşlılar vb. olmak üzere dezavantajlı gruplar da önemli yer tutmaktadır. Sığınmacıların göç kararını vermesi ile birlikte başlayan süreçte maruz kaldıkları riskler, yaşadıkları kayıplar, sorunlar ve olumsuz deneyimler travma halini almakta ve kente entegrasyon süreçlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Bunlar dışında ev sahibi toplumla bir arada yaşama neticesinde dışlanma, ırkçılık ve ayrımcılığa uğrama, ötekileştirilme gibi olumsuz davranışlara da maruz kalma ihtimalleri düşünüldüğünde, her açıdan dezavantajlı oldukları ve entegrasyon süreçlerinin bir hayli zor olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle yapılan araştırma ile Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan ve Bursa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların, sosyal ve demografik özellikleri entegrasyon bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır.

5.1. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Suriyeli sığınmacıların Bursa'ya entegrasyonunu ölçmek için yapılan araştırmanın bulguları yer almaktadır. Araştırma kapsamında katılımcılara uygulanan anket formlarının SPSS programı ile analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan sonuçlar, tablo haline getirilerek yorumlanmıştır.

5.1.1. Sosyal ve Demografik Yapı

Göçmenlerin şehre entegrasyonunu ölçmek ve entegrasyona yönelik doğru politikalar oluşturabilmek için öncelikle sosyal ve demografik durumlarının bilinmesi önem arz etmektedir. Özellikle Türkiye gibi milyonlarca Suriyeli 'ye ev sahipliği yapan bir ülkenin barındırdığı sığınmacıların sosyal ve demografik durumlarını tespit etmesi gerekmektedir.

Bursa’da yürütülen araştırmaya katılan katılımcıların; cinsiyet, medeni durumu, yaşı, eğitim düzeyi, Suriye’de ve Türkiye’deki mesleği, yaşadığı ilçe, Türkiye’ye ve Bursa’ya geliş tarihleri, Suriye’de yaşadığı yer ve son olarak hane halkı geliri ve kişisel gelirine ilişkin sosyal ve demografik bilgiler analiz edilerek tablolar halinde ele alınmıştır.

Bireylerin cinsiyeti, toplumdaki rollerini ve konumlarını belirlemede önemli bir faktördür. Özellikle toplumların cinsiyete bakış açısı kültürel dokuyla doğrudan ilişki içindedir ve bu durum toplumsal davranışları etkiler. Suriyeli sığınmacıların cinsiyetleri toplumsal görünürlüklerini, kimliklerini ve topluma entegrasyonlarında belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 5.1: Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Oran (%)
Erkek	252	47.4%
Kadın	280	52.6%
Toplam	532	%100

Çalışma kapsamında yapılan saha araştırmasında örnekleme dâhil olan katılımcıların cinsiyet dağılımları Tablo 5.1’de sunulmuştur. Tablo ’ya göre, katılımcıların %47,4’nü (252) erkekler, %52,6’sını (280) kadınlar oluşturmaktadır. Çalışmanın yapıldığı dönemde GİGM’den alınan verilere göre o dönem Bursa’da yaşayan sığınmacıların %55,86’sını erkekler ve %44,14’ünü ise kadınlar oluşturmaktadır. Yürütülen çalışmada katılımcıların cinsiyetleri birbirine yakın olmakla birlikte kadın sığınmacılar istihdama yoğun olarak katılmadıklarından, sığınmacılara yönelik yürütülen eğitim ve kurs gibi faaliyetlere aktif olarak katıldıklarından ve görüşmelerin ağırlıklı gündüz saatlerinde yapılmasından dolayı daha erişilebilir olmuşlardır. Bu durum daha çok kadın katılımcı ile anket görüşmesi yapılmasına neden olmuştur.

Tablo 5.2: Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	Frekans	Oran (%)
Evli	336	63.3%
Bekâr	104	19.6%
Dul	91	17.1%
Toplam	531	%100

Görüşme yapılan katılımcıların medeni durumları Tablo 5.2’de sunulmuştur. Tablo ‘ya göre katılımcıların %63,3’ünü evli, %19,6’sını bekâr ve %17,1’ini ise dul sığınmacılar oluşturmaktadır. Katılımcıların büyük kısmını evli bireyler oluşturmaktadır. Suriye’nin sahip olduğu kültürel yapı nedeniyle evliliklerin genç yaşta yapıldığı olgu olarak bilinmektedir.

Bireylerin medeni durumu sosyal bilimlerde önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin medeni durumlarına göre görüşleri, yargıları ve tutumları da değişkenlik gösterebilmektedir (Açıkgöz, 2013:142). Aynı şekilde sığınmacıların medeni durumları topluma entegrasyon sürecinde belirleyici bir unsurlardan arasında yer almaktadır.

Tablo 5.3: Çocuk Sayılarına Göre Dağılımı

Çocuk Sayısı	Frekans	Oran (%)
Çocuğu Yok	102	20.7%
1-2 Çocuk	129	26.2%
3-4 Çocuk	184	37.4%
5 Çocuktan Fazla	77	15.7%
Toplam	492	%100

Araştırmaya katılan katılımcıların çocuk sayıları Tablo 5.3’de belirtilmiştir. Tablo ‘ya göre bu soruya yanıt veren katılımcıların %20,7’sinin çocuğu bulunmamaktadır. Çocuğu olmayan büyük kısmını bekâr katılımcılar oluşturmaktadır. Çocuk sayısı 1 ve 2 olanlar %26,2, çocuk sayısı 3 ve 4 olanlar 37,4, çocuk sayısı 5’ten fazla olanların oranı ise %15,7’dir. Sığınmacıların büyük çoğunluğunun en az bir çocuğu vardır. Katılımcılardan çocuk sayısı 3’ten fazla olanların sayısı toplam oranın ortalama yarısını oluşturmaktadır. Çocuk sayısının yüksek olması Suriyelilerde doğurganlık oranının yüksek olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 5.4: Çocuk Sayılarına Göre Dağılımı

Yaş Grubu	Frekans	Oran (%)
18-25	137	25.9%
26-30	94	17.8%
31-35	84	15.9%
36-40	87	16.4%
41-45	39	7.4%
46-50	28	5.3%
51-55	20	3.8%
56 Yaş ve Üzeri	40	7.6%
Toplam	529	%100

Suriyeli sığınmacıların yaş grupları dağılımı Tablo 5.4’de sunulmuştur. Tabloya göre 18-25 yaş arasından olanların oranı %25,9, 26-30 yaş arasında olanların oranı %17,8, 31-35 yaş arasında olanların oranı %15,9, 36-40 yaş arasında olanların oranı %16,4, 41-45 yaş arasında olanların oranı %7,4, 46-50 yaş arasında olanların oranı %5,3, 51-55 yaş aralığında olanların oranı %3,8 ve son olarak 56 yaş üstü olanların oranı ise %7,6’dır. Katılımcılar arasında, yaşlı katılımcıların oranı düşük iken genç ve orta yaş grubunda yer alan katılımcıların oranı en yüksek oranı oluşturmaktadır. Sığınmacılar arasında genç nüfus oranının %43,7 olduğu ve bu oran katılımcıların ortalama yarısını oluşturmaktadır.

Demografik göstergeler içerisinde yer alan yaş faktörü, toplumsal entegrasyonun anahtar ögesini oluşturmaktadır. Literatüre göre yaş ilerledikçe bireylerin topluma entegrasyonu güçleşmektedir. Bu nedenle özellikle genç nüfusun entegrasyonuna yönelik politikalar üretilmesi ülke adına gelecekte olumlu katkılar sağlayacaktır.

Tablo 5.5: Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Frekans	Oran (%)
Okula gitmedi	28	5.4%
İlkokul	112	21.7%
Ortaokul	196	38.0%
Lise	110	21.3%
Üniversite	70	13.6%
Toplam	529	%100

Suriyelilerin eğitim düzeyine göre dağılımı Tablo 5.5’de sunulmuştur. Bu verilere göre araştırmaya katılan sığınmacıların %5,4’ü okula hiç gitmeyen, %21,7’si ilkokul, %38’i ortaokul, %21,3’ü lise ve son olarak %13,6’sı ise üniversite mezunudur. Bu bulgu, sığınmacıların büyük kısmının üniversite eğitimini almadığını ortaya koymaktadır. Çalışmanın saha kısmında sayısı çok azda olsa yüksek lisans, doktora ve tıp fakültesini bitirmiş sığınmacılar ile de görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarından anlaşılabileceği üzere her öğrenim düzeyinden sığınmacının araştırma grubuna dâhil edilmesine özen gösterilmiştir. Araştırmada bu duruma özen gösterilmesinin en önemli nedenlerinden biri de öğrenim düzeyine bağlı olarak insanların bakış açıları ve geleceğe dair düşüncelerinin farklılaşabileceğidir. Bu duruma bağlı olarak da öğrenim düzeyi ile entegrasyon arasındaki ilişki daha somut bir şekilde ortaya koyulabilmektedir. Bu tablodan çıkan bir diğer sonuçta büyük kısmı ebeveyn olan sığınmacıların, kültürel yapının önemli bir bileşeni olan eğitim sermayesinden yoksun olduklarını göstermektedir. Yine özellikle okul çağında olan sığınmacıların okullaşma oranlarının başta üniversite olmak üzere her düzeyde artırılmasına yönelik çalışmaların gerekliliğini göstermektedir.

Tablo 5.6: Suriye’deki Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	Frekans	Oran (%)
İşsiz	112	21.4%
Öğrenci	27	5.2%
Ev Hanımı	131	25.0%
İşçi	116	22.1%
Esnaf	76	14.5%
Kariyer Meslek	55	10.5%
İş Adamı	7	1.3%
Toplam	524	%100

Katılımcıların Suriye’deki mesleklerinin dağılımı Tablo 5.6’da gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcıların %21,4’ü işsiz, %5,2’si öğrenci, %25’i ev hanımı, %22,1’i işçi, %14,5’i esnaf, %10,5’i kariyer mesleği ve son olarak %1,3’ü ise iş adamıdır.

Anket görüşme formlarında sığınmacılara meslekleri açık uçlu olarak sorulmuş ve gelen yanıtlar çalışmanın veri analizi aşamasında kategorize edilerek tasnif edilmiştir. Yapılan tasnife göre mavi yakalı olarak veya kendi namına çalışanlar işçi; terzi, ayakkabıcılık gibi bir zanaat sahibi olarak kendi namına çalışanlar esnaf; mühendis,

öğretmen, avukat ve doktor gibi belirli bir eğitim düzeyi gerektiren işlerde çalışanlar kariyer meslek; ticaret veya sanayi alanında faaliyet yürüten işverenler de iş adamı olarak gruplandırılmıştır.

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile yürüttükleri meslek birbiriyle örtüşmektedir. Çalışma kapsamında araştırmaya dâhil olan sığınmacıların büyük kısmı düşük eğitim düzeyine sahip katılımcılardan oluşmaktaydı ve bu duruma bağlı olarak da sahip olduk mesleklerde eğitim durumları ile paralellik göstermektedir.

Tablo 5.7: Bursa'daki Mesleklerine Göre Dağılımı

Şuan ki Meslek	Frekans	Oran (%)
İşsiz	206	41.3%
Öğrenci	23	4.6%
Ev Hanımı	69	13.8%
İşçi	106	21.2%
Esnaf	56	11.2%
Kariyer Meslek	33	6.6%
İş Adamı	5	1.0%
Toplam	498	%100

Katılımcıların Bursa'daki meslekleri Tablo 5.7'de gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcıların %41,3'ü işsiz, %4,6'sı öğrenci, %13,8'i ev hanımı, %21,2'si işçi, %11,2'si esnaf, %6,6'sı kariyer meslek ve son olarak %1'i ise iş adamıdır.

Anket görüşme formlarında sığınmacılara meslekleri açık uçlu olarak sorulmuş ve gelen yanıtlar çalışmanın veri analizi aşamasında kategorize edilerek tasnif edilmiştir. Yapılan tasnife göre mavi yakalı olarak veya kendi namına çalışanlar işçi; terzilik, ayakkabıcılık gibi bir zanaat sahibi olarak kendi namına çalışanlar esnaf; mühendis, öğretmen, tercüman gibi belirli bir eğitim düzeyi gerektiren işlerde çalışanlar kariyer meslek; ticaret veya sanayi alanında faaliyet yürüten işverenler de iş adamı olarak gruplandırılmıştır.

Katılımcıların Suriye'deki icra ettiği meslekler ile Bursa'da icra ettiği meslekler birbiri ile karşılaştırıldığında özellikle işsiz ve ev hanımı mesleklerinde büyük ayrışma dikkat çekiyor. Kendisini işsiz olarak tanımlayanların oranı Tablo 5.6'da %21,4 iken, Tablo 5.7'de bu oranın %41,3 olduğu ve ortalama iki kata yakın bir artış olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre katılımcılar her ne kadar mevcut durumda işsiz

olduklarını belirtmiş olsa da sahada yapılan gözlem ve görüşmeler neticesinde saha araştırmasının amacı anlatılmış olmasına rağmen aldıkları sosyal yardımların kesilebileceği endişesi taşıdıkları için anket görüşme formunda bu soruya yanıltıcı cevap verebilecekleri değerlendirilmektedir. Yine ev hanımı oranı Tablo 5.6’da %25 iken, Tablo 5.7’de bu oranın %13,8 olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni de göçle birlikte kadınlarında çeşitli nedenlerle istihdama katılmak zorunda kalmalarıdır. Sahada yapılan görüşme ve gözlemlerde; eşlerini kaybeden kadınlar ile hayat pahalılığı nedeniyle geçim sıkıntısı çeken ailelerin kadın bireyleri özellikle tekstil, terziilik, kuaförlük gibi alanlarda istihdama aktif olarak katılmaktadır. Katılımcıların Suriye’deki ve Bursa’daki mesleklerindeki karşılaştırıldığında dikkat çeken bir diğer hususta ilk tabloda kariyer meslek oranı %10,5 iken, ikinci tabloda bu oran %6,6 olarak karşımıza çıkıyor. Bu durumun nedeni, yüksek eğitim düzeyine sahip sığınmacıların Türkiye’de yine eğitim düzeylerine uygun olarak öğretmenlik ve tercümanlık gibi mesleklere yönelmeleridir.

Tablo 5.8: Yaşadıkları İlçeye Göre Dağılımı

İlçe	Frekans	Oran (%)
Yıldırım	279	52.4%
Osmangazi	140	26.3%
İnegöl	47	8.8%
Nilüfer	27	5.1%
Gürsu	23	4.3%
Kestel	16	3.0%
Toplam	532	%100

Katılımcıların yaşadıkları ilçelere göre dağılımı Tablo 5.8’de gösterilmiştir. Saha araştırması, evren ve örneklem büyüklüğüne uygun olarak Suriyelilerin Bursa’da yoğun yaşadıkları altı ilçede gerçekleştirilmiştir. Buna göre katılımcıların %52,4’ü Yıldırım, %26,3’ü Osmangazi, %8,8’i İnegöl, %5,1’i Nilüfer, %4,3’ü Gürsu ve son olarak %3’ü de Kestel ilçesinde yaşamaktadır. Yıldırım ilçesi, Osmangazi’den sonra Bursa’nın en büyük nüfusa sahip ikinci ilçesidir. Bursa’nın ilçelerini nüfusa göre sıraladığımızda Yıldırım’ı sırasıyla Nilüfer, İnegöl, Gemlik, Mudanya, Mustafakemalpaşa, Gürsu, Karacabey, Orhangazi ve Kestel ilçeleri takip etmektedir. İlçelerdeki konut kiralalarının ve yaşam koşullarının, sığınmacıların ilçe tercihlerini önemli düzeyde etkilediği görülmüştür. Sığınmacılar, merkeze yakın konumda olan ve kiralaların daha uygun olduğu Yıldırım ve Osmangazi ilçelerinin alt gelir grubunun

tercih ettiği semtlerde yoğunlaşırken, kiraların daha yüksek olduğu Nilüfer ilçesini yoğun olarak tercih etmedikleri görölmüştür. Benzer şekilde Kestel ve Gürsu ilçelerinde konut stokunun az olmasından kaynaklı ev kiralarının yüksek olması ve şehir merkezine biraz uzak olmaları nedeniyle sığınmacıların bu ilçeleri yoğun olarak tercih etmedikleri araştırma bulgularından anlaşılmıştır. Bursa; Türkiye’nin en büyük sanayi ve ticaret kentlerinden biridir ve saha araştırmasında belirlenen ilçeler; sanayi, ticaret ve kültürel hayatın en yoğun olduğu ilçelerdir. Sığınmacıların istihdam, barınma, eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetlerinin görece daha iyi olduğu ilçeleri yerleşim yeri olarak tercih etmişlerdir.

Tablo 5.9: Türkiye’ye Geliş Dönemleri

Türkiye’ye Geliş Dönemleri	Frekans	Oran (%)
1 Yıl ve 1 Yıldan Az	43	8.3%
2-3 Yıl	112	21.6%
4-5 Yıl	251	48.4%
6 Yıl ve Üstü	113	21.8%
Toplam	519	%100

Ankete katılan katılımcıların, Türkiye’ye geliş tarihleri Tablo 5.9’da belirtilmiştir. Katılımcılara bu soru anket görüşme formunda açık uçlu olarak sorulmuş ve verilen yanıtlar yapılan analiz ile kategorileştirilmiştir. Katılımcıların %8,3’ü 1 yıl ve 1 yıldan az, %21,6’sı 2-3 yıl, %48,4’ü 4-5 yıl ve %21,8’i de 6 yıl ve üstü bir zamandır Türkiye’de olduklarını belirtmiştir. Sığınmacıların ortalama yarısı 2014 ve 2015 yıllarında Türkiye’ye göç etmiştir. Suriye’de 2011 yılında iç savaşın başlamasıyla birlikte Türkiye’ye göç akını başlamış; 2014 ve 2015 yıllarında bu sayı en yüksek ulaşmış ve ilerleyen yıllarda Türkiye tarafından alınan tedbirler sonucunda düşüş göstermiştir. Tabloda yer alan 4-5 yıl dönemi, 2014 ve 2015 yıllarını ifade etmektedir.

Tablo 5.10: Bursa’ya Geliş Dönemleri

Bursa’ya Geliş Dönemleri	Frekans	Oran (%)
1 Yıl ve 1 Yıldan Az	60	11.6%
2-3 Yıl	143	27.7%
4-5 Yıl	252	48.7%
6 Yıl ve Üstü	62	12.0%
Toplam	517	%100

Katılımcıların Bursa'ya geliş tarihleri Tablo 5.10'da gösterilmiştir. Katılımcıların %116'sı 1 yıl ve 1 yıldan az, %27,7'si 2-3 yıl, %48,7'si 4-5 yıl ve %12'si ise 6 yıl ve üstü süredir Bursa'da olduklarını belirtmiştir. Tabloya göre sığınmacıların ortalama yarısı bin önceki tabloda olduğu gibi 2014 – 2015 döneminde Bursa'ya gelmiştir. Sığınmacıların kente entegrasyonuna ilişkin en önemli göstergelerden biri Türkiye'de ve Bursa'da geçirdikleri süredir.

Tablo 5.11: Suriye'den Geldikleri Şehirler

Şehirler	Frekans	Oran (%)
Halep	352	77.9%
Şam	64	14.2%
İdlip	13	2.9%
Humus	6	1.3%
Hama	6	1.3%
Rakka	5	1.1%
Deyrizor	1	0.2%
Dera	1	0.2%
Lazkiye	1	0.2%
Kuneytire	1	0.2%
Diğer	2	0.4%
Toplam	452	%100

Katılımcıların Suriye'den geldikleri şehirlerin dağılımı Tablo 5.11'de gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcıların %77,9'u Halep, %14,2'si Şam, %2,9'u İdlip, %1,3'ü Humus, %1,3'ü Hama, %1,1'i Rakka, % 0,2'si Deyrizor, %0,2'si Dera, %0,2'si Lazkiye, %0,2'si Kuneytire ve son olarak %0,4'ü de Suriye'nin diğer şehirlerinden gelmiştir. Bursa'da yaşayan Suriyelilerin büyük kısmını Halep şehrinden gelenler oluşturmaktadır.

Tablo 5.12: Suriye'de Yaşadıkları Yerleşim Yerinin Türü

Yerleşim Yerinin Türü	Frekans	Oran (%)
Şehir Merkezi	413	86.9%
Kırsal	62	13.1%
Toplam	475	%100

Katılımcıların Suriye’de yaşadıkları yerleşim yerinin türü Tablo 5.12’de gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcıların %86,9’u yaşadıkları yeri şehir merkezi, %13,1’de kırsal olarak belirtmiştir. Erkek ve Kadın sığınmacılarda şehirli nüfusu oldukça yüksek iken, köylerden ve kasabalardan gelenlerin oranı hayli düşüktür.

Tablo 5.13: Kişisel Aylık Geliri

Aylık Gelir (TL)	Frekans	Oran (%)
0-500	287	53.9%
501-1.000	48	9.0%
1.001-1.500	55	10.3%
1.501-2.000	109	20.5%
2.001-2.500	21	3.9%
2.501 ve Üstü	12	2.3%
Toplam	532	%100

Anket görüşme formunda aylık kişisel gelirleri sorusuna verilen yanıtlar kategorize edilerek Tablo 5.13’de gösterilmiştir. Tabloya göre sığınmacıların %53,9’u 0-500TL, %9’u 501-1.000TL, %10,3’ü 1.001-1.500, %20,5’i 1.501-2.000TL, %3,9’u 2.001-2.500TL ve %2,3’ü ise 2.500 TL üstü aylık gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Saha görüşmesinde yapılan gözlemlerde katılımcıların çeşitli kurum ve kuruluşlardan aldıkları sosyal yardımların kesilebileceği endişesi taşıdığı için aylık gelir sorusuna yanıltıcı cevaplar verdikleri düşünülmektedir.

Tablo 5.14: Hane Halkı Aylık Geliri

Aylık Gelir (TL)	Frekans	Oran (%)
0-500	111	20.9%
501-1000	53	10.0%
1001-1500	86	16.2%
1501-2000	172	32.3%
2001-2500	48	9.0%
2501 ve Üstü	62	11.7%
Toplam	532	%100

Anket görüşme formunda aylık hane halkı geliri sorusuna verilen yanıtlar kategorize edilerek Tablo 5.14’de gösterilmiştir. Tabloya göre sığınmacıların %20,9’u 0-500TL, %10’u 501-1.000TL, %16,2’si 1.001-1.500, %32,3’ü 1.501-2.000TL, %9’u 2.001-2.500TL ve %11,7’si ise 2.500 TL üstü aylık hane halkı gelirine sahip olduğunu

belirtmiştir. Saha görüşmesinde yapılan gözlemlerde katılımcıların çeşitli kurum ve kuruluşlardan aldıkları sosyal yardımların kesilebileceği endişesi taşıdığı için aylık hane halkı gelir sorusuna yanıltıcı cevaplar verdikleri görülmüştür.

5.1.2. Sığınmacıların Profilleri ve Göç Nedenleri

Bursa’da yürütülen araştırmaya katılan katılımcıların; hane halkı sayısı, Türkçe bilme seviyeleri, Türkiye’de yaşadıkları diğer şehirler, Suriye’deki yakınları ve akrabaları ile olan iletişimleri, STK’lar ile ilişkileri, Bursa’ya ve Türkiye’ye göç etme nedenleri, ikamet statüleri gibi toplumsal hayata ilişkin sorular yöneltilmiş ve verilen cevaplar analiz edilerek tablolar halinde ele alınmıştır.

Tablo 5.15: Hane Halkı Büyüklüğü

S1_Sizinle birlikte evde kaç kişi yaşıyor?	Frekans	Oran (%)
1-2	67	12.6%
3-4	151	28.4%
5-6	210	39.5%
7 ve üzeri	104	19.5%
Toplam	532	%100

Katılımcıların hane halkı büyüklükleri Tablo 5.15’de gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcıların %12,6’sı 1-2, %28,4’ü 3-4, %39,5’i 5-6 ve %19,5’i 7 ve üzeri hane halkı büyüklüğüne sahip olduğunu belirtmiştir. Buna göre katılımcıların büyük kısmı kalabalık ailelerden oluşmaktadır. Yine Türkiye’nin farklı şehirlerinde kayıtlı olduğu halde, çalışmak için yakınlarının veya arkadaşlarının yanına Bursa’ya gelerek aynı evi paylaşan ve birden fazla ailenin olduğu durumlarda saha araştırması sırasında gözlemlenmiştir.

Tablo 5.16: Etnik Kökenlerine Göre Dağılımı

S2_Etnik kökeninizi nasıl tanımlarsınız?	Frekans	Oran (%)
Arap	484	92.2%
Türkmen	34	6.5%
Kürt	7	1.3%
Toplam	525	%100

Araştırmaya katılan Suriyeli sığınmacıların etnik kökenlerine göre dağılımı Tablo 5.16’da gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların %92,2’si Arap, %6,5’i Türkmen ve son olarak %1,3’ü Kürt sığınmacılardan oluşmaktadır. Suriyelilerin çok büyük kısmı Arap kökenlidir ve içlerinde az da olsa Türkmen ve Kürt bulunmaktadır.

Tablo 5.17: Türkçe Dilini Bilme Düzeyleri

S3 Türkçeyi ne derecede biliyorsunuz?	Frekans	Oran (%)
Hiç Bilmiyorum	105	19.7%
Biraz Biliyorum	261	49.1%
Biliyorum	87	16.4%
Çok İyi Derecede Biliyorum	79	14.8%
Toplam	532	%100

Katılımcıların Türkçe bilme seviyeleri Tablo 5.17’de gösterilmiştir. Buna göre sığınmacılar Türkçe seviyeleri sorusuna; %19,7’si hiç bilmiyor, %49,1’i biraz biliyor, %16,4’ü biliyor ve %14,8’i ise Türkçe ’yi çok iyi derecede bildiği yanıtını vermiştir. Katılımcıların ortalama %70’i dört yıldan fazla süredir Türkiye’de bulunmasına rağmen, Türkçe ’yi bilmedikleri anlaşıyor. Tablo ’ya göre, sığınmacıların kentsel yaşamda ve aile arasında kendi anadillerini kullandığı, mecbur kalmadıkça Türkçe konuşmadıkları gözlemlenmiştir. Dil, entegrasyonun önemli göstergelerinden biridir. Türkiye’de uzun zamandır birçok kurum ve kuruluş tarafından sığınmacılara yönelik Türkçe kursları düzenlenmiş olmasına rağmen on sekiz yaş ve üstünde olan sığınmacılar için önemli bir ilerlemenin sağlanamadığı görülmektedir.

Tablo 5.18: İnanç Düzeylerinin Dağılımı

S4 Dini açıdan kendinizi nasıl tanımlarsınız?	Frekans	Oran (%)
İnançlıyım; Dinin bütün gerekliliklerini yerine getirmeye çalışan biriyim	404	76.5%
İnançlıyım; Dinimin bazı gereklerini yerine getiren biriyim	112	21.2%
İnançlıyım; Dinimin gereklerini yerine getirmeyen biriyim	11	2.1%
İnançlı biri değilim	1	0.2%
Toplam	528	%100

Katılımcıların dini açıdan inanç düzeylerinin dağılımı Tablo 5.18’de gösterilmiştir. Buna göre katılımcılar bu soruya; %76,5’i İnançlıyım; Dinin bütün gerekliliklerini yerine getirmeye çalışan biriyim, %21,2’si İnançlıyım; Dinimin bazı gereklerini yerine getiren biriyim, %2,1’i İnançlıyım; Dinimin gereklerini yerine getirmeyen biriyim ve son olarak %0,2’si ise inançlı bir değilim şeklinde cevaplar vermiştir. Anket görüşme formunda Bursa İl Göç İdaresi Müdürlüğü’nden alınan izin doğrultusunda inandıkları dinler açık bir şekilde sorulmamış ve sadece inandıkları dine ilişkin gereklilikleri ne ölçüde yerine getirdikleri sorulmuştur. Buna göre katılımcıların hemen hemen hepsi bir dine inandığını ve yine büyük çoğunluğu inandığı dinin bütün gerekliliklerini yerini getirdiği belirtmiştir.

Tablo 5.19: Geçici Barınma Merkezlerinde Kalma Durumları

S5_A Sığınma kamplarında kaldınız mı?	Frekans	Oran (%)
Hayır	500	94.5%
Evet	29	5.5%
Toplam	529	%100

Katılımcıların sığınma kamplarında kalma durumları Tablo 5.19’da gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcılar bu soruya; %94,5’i hayır, %5,5’i ise evet cevabını vermiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu sığınmacılar için oluşturulan geçici barınma merkezlerinde hiç kalmamıştır.

Tablo 5.20: Katılımcıların Kaldıkları Geçici Barınma Merkezlerinin Dağılımı

S5_B Hangi Sığınma kampında kaldınız?	Frekans	Oran (%)
Öncüpınar	7	29.2%
Telabyad	5	20.8%
Ceylanpınar	3	12.5%
Islahiye	1	4.2%
Akçakale	1	4.2%
Derhan	1	4.2%
Adıyaman	1	4.2%
Nizip	1	4.2%
İdlip	1	4.2%
Adana	1	4.2%
Ürdün-Zatari	1	4.2%
Kahramanmaraş	1	4.2%
Toplam	24	%100

Geçici barınma merkezlerinde kalan sığınmacıların kaldıkları barınma merkezleri Tablo 5.20’de gösterilmiştir. Buna göre katılımcılar; %29,2’si Öncüpınar, %20,8’i Telabyad, %12,5’i Ceylanpınar, %4,2’si Islahiye, %4,2’si Akçakale, %4,2’si Derhan, %4,2’si Adıyaman, %4,2’si Nizip, %4,2’si, %4,2’si İdlip, %4,2’si Adana, %4,2’si Ürdün ve son olarak %4,2’si ise Kahramanmaraş geçici barınma merkezinde kaldığını belirtmiştir.

Tablo 5.21: Geçici Barınma Merkezlerinde Kaldıkları Süre

S5_C Sığınma Kampında Kalınan Süre	Frekans	Oran (%)
1 Yıldan Az	12	46.2%
1-3 Yıl	6	23.1%
4 Yıl ve Üstü	8	30.8%
Toplam	26	%100

Katılımcıların geçici barınma merkezlerinde kaldıkları süreler Tablo 5.21’de gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların %46,2’si 1 yıldan az, %23,1’i 1-3 yıl ve %30,8’i ise 4 yıl ve üstü geçici barınma merkezinde kaldığını belirtmiştir.

Tablo 5.22: Türkiye’de Başka Şehirde Kalma Durumları

S6_A_Türkiye’de başka bir şehirde yaşadınız mı?	Frekans	Oran (%)
Hayır	385	72.9%
Evet	143	27.1%
Toplam	528	%100

Katılımcıların Bursa’dan önce başka şehirlerde kalma durumları Tablo 5.22’de gösterilmiştir. Tablo ‘ya göre katılımcıların %72,9’u hayır, %27,1’i ise evet yanıtı vermiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu doğrudan Bursa’ya gelmiştir. Bursa’nın coğrafi konumu itibariyle sınır ili olmadığı düşünüldüğünde, Suriyelilerin büyük çoğunluğu başka bir şehre uğramadan doğrudan Bursa’ya göç etmiştir.

Tablo 5.23: Türkiye’de Yaşadıkları Diğer Şehirler

S6_B Türkiye’de hangi şehirde yaşadınız?	Frekans	Oran (%)
Gaziantep	39	30.2%
İstanbul	30	23.3%
Adana	11	8.5%
Hatay	11	8.5%
Mersin	9	7.0%
Kilis	8	6.2%
Şanlıurfa	7	5.4%
Antalya	2	1.6%
Kahramanmaraş	2	1.6%
Adıyaman	1	0.8%
Afyon	1	0.8%
Ankara	1	0.8%
Çorum	1	0.8%
Diyarbakır	1	0.8%
Giresun	1	0.8%
İzmir	1	0.8%
Kayseri	1	0.8%
Konya	1	0.8%
Mardin	1	0.8%
Toplam	129	%100

Suriyelilerin Türkiye’de kaldıkları diğer şehirler Tablo 5.23’de gösterilmiştir. Tablo ‘ya göre katılımcıların %%30,2’si Gaziantep, %23,3’ü İstanbul, %8,5’i Adana, %8,5’i Hatay, %7’si Mersin, %6,2’si Kilis, %5,4’ü Şanlıurfa, %1,6’sı Antalya, %1,6’sı Kahramanmaraş ve son olarak %8’i de Türkiye’nin diğer on farklı şehrinden Bursa’ya gelmiştir. Bir önceki tabloda belirtilen soruya evet cevabı veren on dört katılımcı, sorunun devamında sorulan şehir bilgisi bölümünü boş bırakmıştır.

Tablo 5.24: Suriye’de Bir Yakınını Kaybeden Katılımcıların Dağılımı

S7_A Suriye’de yaşanan olaylarda bir yakınınızı kaybettiniz mi?	Frekans	Oran (%)
Evet	316	59.7%
Hayır	213	40.3%
Toplam	529	%100

Katılımcılardan, Suriye’de bir yakınını kaybedenlerin dağılımı Tablo 5.24’de sunulmuştur. Tablo ‘ya göre katılımcıların %59,7’si evet, %40,3’ü hayır yanıtı vermiştir. Buna göre katılımcıların yarısından fazlası Suriye’de meydana gelen olaylarda bir yakınını kaybetmiştir.

Tablo 5.25: Suriye İle Devam Eden İlişkileri

S8_Suriye'deki yakınlarınız veya arkadaşlarınız ile ilişkileriniz devam ediyor mu?	Frekans	Oran (%)
Evet, telefonla/internetle görüşüyorum.	437	82.6%
Evet, bayramlarda gidiyorum.	29	5.5%
Evet, sık sık gidiyorum.	3	0.6%
Hayır.	60	11.3%
Toplam	529	%100

Katılımcıların Suriye ile ilişkilerinin durumu Tablo 5.25’de gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcıların %82,6’sı telefon/internet ile görüşüyorum, %5,5’i bayramlarda gidiyorum, %0,6’sı sık sık gidiyorum ve %11,3’ü ise hayır yanıtını vermiştir. Katılımcıların çok büyük çoğunluğu en az telefon ile de olsa Suriye’deki yakınları veya akrabalarıyla hala iletişimde olduğunu ve bağlarının devam ettiğini belirtmiştir.

Tablo 5.26: Suriye İle İlişkilerini Sürdürme Amaçları

S_9 Suriye ile ilişkilerinizi daha çok hangi amaçla yapıyorsunuz?	Frekans	Oran (%)
Yakınlarımı ziyaret etmek (Cenaze, Hasta Ziyareti Dâhil)	226	48.49%
Diğer	137	29.39%
Orada kalan mal varlığını kontrol etmek	80	17.16%
Ticari sebepler	3	0.64%
Toplam	466	%100

Katılımcıların Suriye ile ilişkilerini sürdürme amaçları Tablo 5.26’da belirtilmiştir. Tabloya göre %48,49’u yakınlarını ziyaret etmek, %29,39’u diğer, %17,16’sı orada kalan mal varlığını kontrol etmek ve %0,64’ü ise ticari sebepler ile görüşüğünü belirtmiştir.

Tablo 5.27: Maddi Yardım Alma Durumu

S10_A_Bursa’da herhangi bir kurum ve kuruluştan maddi destek aldınız mı?	Frekans	Oran (%)
Hayır	280	53.1%
Evet	247	46.9%
Toplam	527	%100

Suriyelilerin, kurum ve kuruluşlardan maddi yardım alanların dağılımı Tablo 5.27’de gösterilmiştir. Tablo ‘ya göre sığınmacıların %53,1’i hayır ve %46,9’u ise evet yanıtı vermiştir. Katılımcıların az bir fark ile çoğunluğu maddi yardım almamaktadır. Saha araştırmasında yapılan gözlem ve görüşmelerde katılımcıların bu soruya mesafeli yaklaştığı görülmüştür. Bunun durumun nedeni ise önceden bilgilendirilmelerine rağmen anket sorusuna verdikleri yanıtı bağlı olarak maddi yardım alma beklentisinin oluşmasıdır. Yine bu durumun bir diğer nedeni de katılımcıların aylık kişisel ve hane halkı geliri sorusunda olduğu gibi gelirlerine ilişkin konuda bilgi paylaşmak istememeleridir.

Tablo 5.28: Öncelikli Yardım İstenen Konuların Dağılımı

S11_Öncelikli olarak hangi alanda yardım almak isterseniz?	Frekans	Oran (%)
Vatandaşlık	215	41.7%
Mali yardım	200	38.8%
İş	54	10.5%
Barınma	32	6.2%
Diğer	14	2.7%
Toplam	515	%100

Çalışmaya katılan Suriyelilerin öncelikli yardım almak istedikleri konuların dağılımı Tablo 5.28’de gösterilmiştir. Tablo ‘ya göre katılımcıların %41,7’si vatandaşlık, %38,8’i mali yardım, %10,5’i iş, %6,2’si barınma ve son olarak %2,7’si diğer (eğitim, ilaç yardımı, Avrupa’ya göç) konularda yardım almak istediklerini belirtmiştir. Yardım almak istenen öncelikli konu vatandaşlık olmuştur. Toplumda oldukça tartışılan bir konu olan Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusunda sığınmacıların görüşleri çok önemlidir.

Tablo 5.29: STK ile Kurdukları İlişkilerin Dağılımı

S12_Sivil Toplum Kuruluşları ile ilişki halinde misiniz?	Frekans	Oran (%)
İlişkim yok	376	72.2%
Yerel halkın kurduğu STK	127	24.4%
Suriyelilerin kurduğu STK	10	1.9%
Her ikisiyle	8	1.5%
Toplam	521	%100

Katılımcıların sivil toplum kuruluşları ile kurdukları ilişkilerin dağılımı Tablo 5.29’da gösterilmiştir. Tablo ‘ya göre katılımcıların %72,2’si ilişkim yok, %24,4’ü yerel halkın kurduğu STK, %1,9’u Suriyelilerin kurduğu STK ve %1,5’i ise her ikisiyle temasta olduğunu belirtmiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu herhangi bir sivil toplum kuruluşu ile temasta olmadığını belirtmiştir.

Tablo ‘ya göre katılımcıların bir kısmı Suriyelilerin kurduğu STK’lar ile temasta olduğunu belirtse de Bursa’da salt Suriyelilerin kurduğu bir dernek bulunmamaktadır. Bursa’da Suriyelilere yönelik aktif olarak çalışan Kalbi Selim Derneği ile Suriyeli Muhacirler Derneği Türk vatandaşları tarafından kurulmuş ve yoğunlukla Suriyelilere yönelik eğitim ve yardım faaliyeti yürüten derneklerdir. İsmi sayılan bu dernekler bünyelerinde Suriyeli sığınmacıları istihdam etmekte ve faaliyetlerini onlar aracılığıyla Suriyelilere ulaştırmaktadır. Bu durum sığınmacılar tarafında, derneklerin Suriyeliler tarafından kurulduğu ve yönetildiği algısı yarattığı düşünülmektedir.

Tablo 5.30: Katılımcıların Eğitim Alma Dağılımları

S13_A_Bursa’da herhangi bir kurum ve kuruluştan veya STK’dan eğitim aldınız mı?	Frekans	Oran (%)
Hayır	326	61.6%
Evet	203	38.4%
Toplam	529	%100

Çalışmaya katılan sığınmacıların herhangi bir kurum, kuruluş veya STK’dan eğitim alma dağılımları Tablo 5.30’da gösterilmiştir. Tabloya göre sığınmacıların %61,6’sı hayır, %38,4’ü ise evet yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu herhangi bir kurum veya kuruluştan eğitim almamıştır. Bursa’da birçok kurum tarafından sığınmacılara yönelik dil, meslek vb. eğitimler yaygın olarak düzenlenmiş olmasına rağmen katılım düzeyinin yeterli olmadığı görülmüştür.

Tablo 5.31: Türkiye'ye Göç Etme Nedenlerinin Dağılımı

S14_Türkiye Cumhuriyeti'ne öncelikle göç etme nedeniniz nedir?	Frekans	Oran (%)
Coğrafi olarak daha yakın	171	32.4%
Giriş daha kolay	113	21.4%
Türkiye'ye güvendiğim İçin	99	18.8%
Gelişmişlik düzeyi	73	13.8%
Güvenli	15	2.8%
Müslüman Ülke	13	2.5%
Diğer	44	8.3%
Toplam	528	%100

Katılımcıların Türkiye'ye göç etme nedenlerinin dağılımı Tablo 5.31'de gösterilmiştir. Buna göre % 32,4'ü coğrafi olarak daha yakın, %21,4'ü giriş daha kolay, %18,8'i Türkiye'ye güvendiğim için, %13,8'i gelişmişlik düzeyi, %2,8'i güvenli, %2,5'i Müslüman ülke ve son olarak %8,3'ü ise diğer (istihdam, akrabalar, eğitim vb.) yanıtını vermiştir.

Tablo 5.32: Bursa'ya Göç Etme Nedenlerinin Dağılımı

S15_Bursa'ya göç etme nedeniniz nedir?	Frekans	Oran (%)
Akrabalarım/ Hemşerim	200	38.0%
İş İmkânları	152	28.8%
Daha Yaşanabilir	144	27.3%
Diğer	31	5.9%
Toplam	527	%100

Katılımcıların Bursa'ya göç etme nedenleri Tablo 5.32'de gösterilmiştir. Buna göre %38'i akrabalarım/hemşerim, %28,8'i iş imkânları, %27,3'ü daha yaşanabilir ve %5,9'u ise diğer (eğitim, sağlık vb.) yanıtını vermiştir. Katılımcıların çoğunluğu Bursa'ya yaşayan akrabaları veya hemşerilerinin yönlendirmesiyle geldiklerini belirtmiştir.

Tablo 5.33: Bursa'da İkamet Statülerinin Dağılımı

S16_Bursa'da hangi statüde ikamet ediyorsunuz?	Frekans	Oran (%)
Geçici Koruma Statüsündeyim	456	87.0%
Geçici Koruma Statüm var, Ama başka şehirde.	50	9.5%
Türk vatandaşsıyım	18	3.4%
Toplam	524	%100

Katılımcıların Bursa’da ikamet statüleri Tablo 5.33’de gösterilmiştir. Buna göre %87’si geçici koruma statüsünde, %9,5’i geçici koruma statüsünde ama başka şehirde kayıtlı olduğunu ve %3,4’ü ise Türk vatandaşı olduğunu belirtmiştir. Saha araştırmasında yapılan gözlemlerde her ne kadar katılımcıların büyük çoğunluğu Bursa’ya kayıtlı olduğunu belirtmiş olsa da, Suriyeli sığınmacıların kayıtlı olduğu şehri izinsiz değiştirmeleri yasak olduğundan bazı katılımcıların bu soruya yanıltıcı yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Tablo 5.34: Yaşadıkları Mahalleyi Tercih Etme Nedenleri

S17_Yaşadığınız mahalle/semti niçin tercih ettiniz?	Frekans	Oran (%)
Akrabalarım/Hemşerim	218	41.1%
İş yerine yakınlık	150	28.3%
Kira/Ev fiyatlarının düşük olması	139	26.2%
Diğer	23	4.3%
Toplam	530	%100

Çalışmaya katılan Suriyelilerin Bursa’da yaşadıkları mahalleyi tercih etme nedenleri Tablo 5.34’de gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların; %41,1’i akrabalarım/hemşerim, %28,3’ü iş yerine yakınlık, %26,2’si kira ve ev fiyatlarının düşük olması ve %4,3’ü ise diğer yanıtı vermiştir. Katılımcıların çoğunluğu Bursa’yı tercih etme nedenleri sorusunda olduğu gibi mahalle tercihlerinde de akraba ve hemşerilerin etkili olduğunu belirtmiştir.

Tablo 5.35: Suriyeliler ve Türkler Arasındaki İlişkilerin Durumu

S18_Suriyeliler ve Türkler arasında sorun var mı?	Frekans	Oran (%)
Kesinlikle sorun yok	33	6.25%
Sorun yok	69	13.06%
Fikrim yok	138	26.13%
Sorun var	236	44.69%
Kesinlikle sorun var	52	9.84%
Toplam	528	%100

Katılımcıların Suriyeliler ve Türkler arasındaki ilişkiye bakış açısı Tablo 5.35’de gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların; %6,25’i kesinlikle sorun yok, %13,06’sı sorun yok, %26,13’ü fikrim yok, %44,69’u sorun var ve %9,84’ü ise kesinlikle sorun var yanıtını vermiştir. Katılımcıların çoğunluğu Suriyeliler ile Türkler arasında sorun olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun iki toplum arasında bir sorun olduğunu düşünmesi, toplumların entegrasyonu için önemli bir bariyer oluşturmaktadır.

Tablo 5.36: Suriyeliler ve Türkler Arasındaki Sorunun Kaynağı

S19_Suriyeliler ve Türkler arasında sorun varsa, daha çok kimden kaynaklanıyor?	Frekans	Oran (%)
Suriyeliler	40	8.1%
Türkler	29	5.9%
Diğer	28	5.7%
İki taraf	98	19.9%
Fikrim Yok	297	60.4%
Toplam	492	%100

Katılımcılara göre Suriyeliler ile Türkler arasındaki sorunun neden kaynaklandığına ilişkin cevap dağılımı Tablo 5.36’da gösterilmiştir. Buna göre katılımcılar; %8,1’i Suriyeliler, %5,9’u Türkler, %5,7’si diğer (kültürel farklılık, dil vb.) %19,9’u iki taraf ve %60,4’ü ise sorunun kaynağı konusunda fikrim yok yanıtını vermiştir. Tablo ‘ya göre katılımcıların çoğunluğu sorunun kaynağı konusunda fikrini belirtmemiş veya belirtmekten çekinmiştir. Katılımcıların %19,9’u ise sorunun sebebinin iki taraftan kaynaklandığını belirtmiştir.

Tablo 5.37: Yerel Halk İle Kurulan İlişkiyi Etkileyen Faktörlerin Dağılımı

S20_Yerel halkla kurulan ilişkiyi etkileyen en önemli faktör nedir?	Frekans	Oran (%)
Dil	404	76.7%
Kültür ve gelenek farklılıkları	28	5.3%
Bireysel davranışlar	77	14.6%
Diğer	18	3.4%
Toplam	527	%100

Yerel halk ile kurulan ilişkiyi etkileyen faktörlerin dağılımı Tablo 5.37’de gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların; %76,7’si dil, %5,3’ü kültür ve gelenek farklılıkları, %14,6’sı bireysel davranışlar ve %3,4’ü ise diğer yanıtını vermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu dil faktörünün iki toplum arasındaki ilişkiyi etkilediğini belirtmiştir. Saha araştırması 2019 yılında yapılmış ve katılımcıların ortalama %60’ı en az dört yıldır Bursa’da bulunmasına rağmen Suriyelilerin hala dil konusunda zorluk yaşadıkları görülmüştür. Göçmenlerin entegrasyonunda dil faktörü önemli bir etmendir.

5.1.3. Bursa’ya Entegrasyon

Bu çalışmanın da ana araştırma konusu olan, saha araştırmasına dahil olan katılımcıların Bursa’ya entegrasyon sağlama düzeyini gösteren istatistik aşağıda Tablo 5.38’de gösterilmiştir. Tabloya göre anket görüşme formunda yer alan Bursa’ya entegrasyon sağladım sorusuna katılımcıların %1,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %2,1’i katılmıyorum, %8,6’sı kararsızım, %55,1’i katılıyorum ve son olarak %32,9’u ise kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu Bursa’ya entegrasyon sağladığını ifade etmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar ilçe bazlı incelendiğinde, araştırmanın yürütüldüğü altı ilçede de sığınmacıların Bursa’ya entegrasyon sağlama düzeyleri %85’in üstünde çıkmıştır. Bursa’ya entegrasyon sağlama düzeyinin en yüksek olduğu ilçe yaklaşık %95 ile Gürsu ilçesi olurken, entegrasyon sağlama düzeyinin en düşük olduğu ilçe yaklaşık %85 ile Yıldırım ilçesi olmuştur. Yıldırım ilçesi aynı zamanda Bursa’da en fazla sığınmacının yaşadığı ilçe konumundadır. Bu soruya verilen yanıtlar cinsiyet bazlı incelendiğinde anlamlı bir ayrışma görülmemiştir. Bu durumun nedeni olarak, erkekler istihdam dolayısıyla sosyal hayata katılırken, kadınların da çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından verilen başta dil ve meslek kursları olmak üzere çeşitli kurslara düzenli olarak katılım sağladıkları gözlemlenmiştir. Bu durumun sığınmacı kadınların kente entegrasyon süreçlerini olumlu etkilediği ve bu nedenle Bursa’ya entegrasyon sağlama düzeylerinde erkeklere göre önemli bir ayrışma yaratmadığı görülmüştür.

Tablo 5.38: Bursa'ya Entegrasyon Sağlama Düzeyi

Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	Total	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Bursa	(4.16)	1.3%	2.1%	8,6%	55.1%	32.9%

5.1.4. Memnuniyet ve Aidiyet Algısı

Bursa'daki imkân ve aidiyetleri konusunda katılımcıların algılarını ölçmek için beşli likert ölçeği kullanılarak on dört adet soru yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevaplar yapılan cronbach's alpha güvenilirlik analizi sonucunda alfa değerinin %78,5 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sorulan sorularda toplam korelasyonları düşük olan ve ölçeğin güvenilirliğini kayda değer düzeyde düşüren bir maddeye rastlanmamıştır. Söz konusu kritere göre, ölçek oldukça güvenilirlerdir. Yine imkânlardan memnuniyet ve aidiyet algısı ölçeğine yapılan faktör analizi sonucunda ölçekte yer alan maddelerin 6 grupta toplandığı tespit edilmiştir. Faktör analizi aşamasına geçmeden önce yapılan KMO örneklem yeterliliği ve Bartlett's sinamaları sonucunda verilerin faktör analizine çok iyi düzeyde uygun olduğu tespit edilmiştir. (KMO:%83,1; $p<0,05$) (Karagöz, 2019: 879).Söz konusu 6 faktör, toplam varyansın %70,6'sını açıklamaktadır.

Tablo 5.39: Memnuniyet ve Aidiyet Algısı

İmkânlardan Memnuniyet ve Aidiyet Algısı	Total	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
B1_Başka bir ülkeye göç etmeyi düşünmüyorum.	(3.82)	6.3%	10.7%	14.9%	30.5%	37.6%
B2_Türk vatandaşı olmak isterim.	(4.07)	3.3%	6,3%	13.2%	34.9%	42.2%
B3_Türklerle evlenmeye sıcak bakıyorum.	(3.34)	8.8%	16.1%	24.9%	33.1%	17.0%
B4_Bursa’da yaşamaktan mutluyum.	(4.32)	1.1%	1.9%	5.1%	47.3%	44.6%
B5_Çocuk büyütmek için bu şehrin imkânları yeterlidir.	(4.05)	1.3%	5.9%	12.1%	47.5%	33.1%
B6_Şu anki işimde çalışmaktan memnunum.	(3.35)	5.9%	20.4%	23.6%	32.9%	17.2%
B7_Temel ihtiyaçlarımı (barınma, yemek vb.) karşılayacak gelire sahibim.	(3.01)	9.2%	26.9%	26.5%	28.2%	9.2%
B8_Bursa bir göçmen şehridir.	(4.25)	0.2%	1.7%	9.9%	49.6%	38.6%
B9_Bursa halkının Suriyelilere olan davranışlarından memnunum.	(4.18)	1.1%	2.7%	12.1%	44.9%	39.2%
B10_Başka bir şehre göç etmeyi düşünmüyorum.	(3.93)	3.7%	8.1%	13.7%	41.0%	33.5%
B11_Sağlık hizmetleri iyidir.	(4.18)	0.4%	4.9%	8.9%	48.3%	37.5%
B12_Eğitim hizmetleri iyidir.	(4.19)	1.5%	3.8%	7.2%	48.8%	38.8%
B13_Güvenlik hizmetleri iyidir.	(4.43)	0.4%	1.1%	4.5%	42.7%	51.2%
B14_Ulaşım/toplu taşıma hizmetleri iyidir.	(4.31)	1.1%	2.8%	4.9%	46.3%	44.8%

Çalışmaya dâhil olan katılımcıların imkânlardan memnuniyet ve aidiyet algısına ilişkin betimleyici istatistik Tablo 5.39’da gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların algıları değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlar çıkarmak mümkündür;

- Başka bir ülkeye göç etmeyi düşünmüyorum ifadesine; %37,6’sı kesinlikle katılıyorum ve %30,5’i de katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre sığınmacıların çoğunluğu (%68) başka bir ülkeye göç etmek istememekte ve Türkiye’de kalmak istemektedir.

- Türk vatandaşlığı isterim ifadesine; %34,9'u katılıyorum ve %42,2'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre sığınmacıların büyük çoğunluğu (%77,1) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak istemektedir.
- Türkler ile evliliğe sıcak bakıyorum ifadesine; %33,1'i katılıyorum ve %17'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Buna göre sığınmacıların ortalama yarısı (%50,1) Türkler ile evliliğe sıcak bakarken diğer yarısı istememektedir. Bu ifadede, kararsız olanların sayısının da hayli yüksek olduğu görülmektedir. Yine saha araştırması sırasında evli olan katılımcılara bu soruyu çocukları açısından düşünerek cevaplamaları istenmiştir.
- Bursa'da yaşamaktan mutluyum ifadesine; %47,3'ü katılıyorum ve %44,6'sı ise kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Buna göre sığınmacıların büyük çoğunluğu (%92,3) Bursa'da yaşamaktan mutludur.
- Çocuk büyütmek için bu şehrin imkânları yeterlidir ifadesine; %47,5'i katılıyorum ve %33,1'i kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Buna göre sığınmacıların büyük çoğunluğu (%80,6) çocukları için şehrin imkânlarının yeterli bulmaktadır.
- Şuandaki işimde çalışmaktan memnunum ifadesine; %32,9'u katılıyorum ve %17,2'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Buna göre sığınmacıların yarısı (%50,1) mevcut işinden memnun iken, diğer yarısı da (%49,9) işinden memnun değildir. Ölçekte memnuniyetin en düşük olduğu konulardan biri katılımcıların mevcut işleri olmuştur.
- Temel ihtiyaçlarımı (barınma, yemek vb.) karşılayabilecek gelire sahibim ifadesine; %28,2'si katılıyorum ve %9,2'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Buna göre katılımcıların sadece %37,4'ü yeterli gelir düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir. Yine ölçekte memnuniyetin en az ve kararsızların en yüksek olduğu oran bu ifade olmuştur.
- Bursa bir göçmen şehridir ifadesine; % 49,6'sı katılıyorum ve %38,6'sı ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çok büyük çoğunluğu (%88,2) Bursa'yı göçmen şehri olarak tanımlamaktadır.

- Bursa halkının Suriyelilere olan davranışlarından memnunun ifadesine; %44,9'u katılıyorum ve %39,2'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çok büyük çoğunluğu (%89,1) yerel halkla birlikte yaşamaktan memnundur.
- Başka bir şehre göç etmeyi düşünmüyorum ifadesine; %41'i katılıyorum ve %33,5'i ise kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu (%74,5) Bursa'da kalmak istemektedir.
- Sağlık hizmetleri iyidir ifadesine; %48,3'ü katılıyorum ve %37,5'i ise kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Buna göre katılımcıların çok büyük çoğunluğu (%85,8) kentin sağlık hizmetlerinden memnundur.
- Eğitim hizmetleri iyidir ifadesine; %48,8'i katılıyorum ve %38,8'i ise kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Buna göre katılımcıların çok büyük çoğunluğu (%87,6) kentin eğitim hizmetlerinden memnundur.
- Güvenlik hizmetleri iyidir ifadesine; %42,7'si katılıyorum ve %51,2'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Buna göre katılımcıların çok büyük çoğunluğu (%94) kentin güvenlik hizmetlerinden memnundur. Ölçekte sorulan kamusal hizmetlerden memnuniyet düzeyi en yüksek hizmet güvenlik hizmeti olmuştur. Güvenlik hizmetinden memnun olmayanların oranı sadece %1,5 olmuştur.
- Ulaşım/toplu taşıma hizmetleri iyidir ifadesine, % 46,3'ü katılıyorum ve %44,8'i ise kesinlikle katılıyorum yanıtı vermiştir. Buna göre katılımcıların çok büyük çoğunluğu (%91,1) kentin ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerinden memnundur.

5.1.5. Şehri Tanıma ve Gelecek Algıları

Katılımcıların, Bursa şehrini tanıma ve gelecek algıları konusundaki düşüncelerini ölçmek için beşli likert ölçeği kullanılarak on beş adet soru yöneltmiştir. Sorulan sorularda toplam korelasyonları düşük olan ve ölçeğin güvenilirliğini kayda değer düzeyde düşüren bir maddeye rastlanmamıştır.

Tablo 5.40: Şehri Tanıma ve Gelecek Algıları

Şehri Tanıma ve Gelecek Algıları	Toplam	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
C1_Medyada göçmenlerle ilgili oluşturulan algıdan memnunum.	(3.21)	8.0%	21.5%	25.5%	31.0%	14.0%
C2_Türkiye’deki hayata uyum sağlayabildim.	(4.12)	0.4%	3.6%	12.5%	51.0%	32.4%
C3_Türkiye Cumhuriyeti’nin Suriyelilere olan politikalarından memnunum.	(4.39)	0.6%	2.3%	5.7%	40.4%	51.0%
C4_Suriye’de durum düzeldiğinde geri dönmeyi düşünmüyorum.	(2.89)	18.0%	17.8%	33.6%	18.5%	12.2%
C5_Suriye’deki hayatımı özlemiyorum.	(2.27)	34.1%	29.7%	17.6%	12.5%	6.1%
C6_Suriye’deki iç karışıkların yakın gelecekte bitmeyeceğini düşünüyorum.	(3.64)	5.6%	8.9%	24.9%	37.6%	23.0%
C7_Aldığım eğitimler (dil, mesleki vb.) uyum sağlamamı kolaylaştırdı.	(3.70)	3.9%	9.7%	18.1%	48.5%	19.7%
C8_Türkçe öğrenmesi kolay bir dildir.	(3.61)	3.2%	12.2%	21.1%	47.3%	16.2%
C9_Suriyelilerle ilgili yasal düzenlemeler hakkında bilgi sahibiyim.	(2.76)	16.2%	31.1%	20.2%	25.4%	7.0%
C10_Kadınların çalışmasını uygun buluyorum.	(3.23)	9.0%	19.8%	22.7%	36.5%	12.0%
C11_İş ahlakı iyidir.	(3.77)	2.1%	8.6%	20.5%	47.8%	21.0%
C12_Komşuluk ilişkileri iyidir.	(4.06)	1.1%	4.6%	14.1%	47.7%	32.5%
C13_Barınma imkânları iyidir.	(3.72)	1.5%	11.2%	22.5%	43.2%	21.6%
C14_Şehrin mimarisi iyidir.	(4.08)	0.6%	3.8%	13.2%	52.3%	30.2%
C15_Resmi kurum görevlilerinin bana adil davrandığını düşünüyorum.	(3.96)	2.6%	5.3%	17.9%	42.2%	32.0%

Çalışmaya dâhil olan katılımcıların şehri tanıma ve gelecek algılarına ilişkin betimleyici istatistik Tablo 5.40’da gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların algıları değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlar çıkarmak mümkündür;

- Medyada göçmenler ile ilgili oluşturulan algıdan memnunum ifadesine; %31'i katılıyorum ve %14'ü ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Bu soruda kararsızların oranı %25,5 ile oldukça yüksek çıkmıştır. Kararsızları dağıttığımızda katılımcıların çoğunluğunun medyada göçmenler ile ilgili algıdan memnun olduğu değerlendirilmektedir.
- Türkiye'deki hayata entegrasyon sağlayabildim ifadesine; %51'i katılıyorum ve %32,4'ü ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu (%83,4) Türkiye'deki hayata entegrasyon sağladığını belirtmektedir. Katılımcılar, görüşme formunda yer alan ve önceki başlıkta analiz edilen Bursa'daki hayata entegrasyon sağladım ifadesine ise %89 oranında evet yanıtını vermişti. Bu kapsamda katılımcıların Bursa'ya entegrasyonlarının daha yüksek oranda olduğu görülmektedir.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin Suriyelilere yönelik politikalarından memnunum ifadesine; %40,4'ü katılıyorum ve %51'i ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çok büyük çoğunluğu (%91,4) Türkiye'nin Suriyeli sığınmacı politikasından memnundur.
- Suriye'deki durum düzeldiğinde geri dönmeyi düşünmüyorum ifadesine; %18'i kesinlikle katılmıyorum, %17,8'i katılmıyorum, %18,5'i katılıyorum ve %12,2'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Ölçekte kararsızların en yüksek olduğu oran bu ifade olmuştur ve bu oran %33,6'dır. Buna göre verilen yanıtlar birbirine yakın ve kararsızların oranı yüksek olduğu için net bir çıkarımda bulunmak bu ifade için oldukça zordur.
- Suriye'deki hayatımı özlemiyorum ifadesine; %34,1'i kesinlikle katılmıyorum ve %29,7'si ise katılmıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu (%63,8) Suriye'deki hayatını hala özlem duymaktadır.
- Suriye'deki iç karışıklıkların yakın gelecekte bitmeyeceğini düşünüyorum ifadesine; %37,6'sı katılıyorum ve %23'ü kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu (%60,9) Suriye'deki durumun yakın zamanda düzelmeyeceğini düşünmektedir.

- Aldığım eğitimler entegrasyon sağlamamı kolaylaştırdı ifadesine; %48,5'i katılıyorum ve %19,7'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu (%68,2) aldıkları eğitimlerin kente entegrasyonu kolaylaştırdığını belirtmektedir.
- Türkçe öğrenmesi kolay bir dildir ifadesine; %47,3'ü katılıyorum ve %16,2'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu (%63,5) Türkçe'nin öğrenmesi kolay bir dil olduğunu belirtmiştir.
- Suriyeliler ile ilgili yasal düzenlemeler hakkında bilgi sahibiyim ifadesine; %16,2'si kesinlikle katılmıyorum ve %31,1'i ise katılmıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre kararsızları dağıttığımızda katılımcıların çoğunluğu sahip olduğu haklar konusunda bilgi sahibi değildir. Bu durum sığınmacıların şehre entegrasyon sürecini zorlaştıran bir faktördür.
- Kadınların çalışmasını uygun buluyorum ifadesine; %36,5'i katılıyorum ve %12'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu (%48,5) kadınların iş hayatına katılmalarına olumlu bakmaktadır. Suriyeliler literatür taramasında her ne kadar ataerkil bir toplum olarak tanımlansa da yaşadıkları geçim zorlukları kadınlara yönelik toplumsal algılarının değişmesine neden olmuştur.
- İş ahlakı iyidir ifadesine; %47,8'i katılıyorum ve %21'i ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu (%68,8) yerel toplumun iş ahlakından memnun olduğunu belirtmiştir.
- Komşuluk ilişkileri iyidir ifadesine; %47,7'i katılıyorum ve %32,5'i ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu (%80,2) komşuluk ilişkilerinden memnun olduğunu belirtmiştir.
- Barınma imkânları iyidir ifadesine; %43,2'si katılıyorum ve %21,6'sı ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu (%64,8) Bursa'da barınma imkânlarının yeterli olduğunu belirtmiştir.
- Şehrin mimarisi iyidir ifadesine; %52,3'ü katılıyorum ve %30,2'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu (%82,5) Bursa'da şehrin mimarisinin iyi olduğunu belirtmiştir.

- Resmi kurum görevlilerinin bana adil davrandığını düşünüyorum ifadesine; %42,2'si katılıyorum ve %32'si ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu (%74,2) kamu görevlilerinin adil davrandığını ve ayrımcılığa maruz kalmadığını belirtmiştir.

5.1.6. Bursa'ya Entegrasyonda Etkili Faktörler

Katılımcıların, Bursa'ya entegrasyon sürecini etkileyen faktörlere ilişkin algılarını ölçmek için beşli likert ölçek kullanılarak on adet soru yöneltilmiştir.

Sorulara verilen cevaplar yapılan cronbach's alpha güvenilirlik analizi sonucunda alfa değerinin %82 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sorulan sorularda toplam korelasyonları düşük olan ve ölçeğin güvenilirliğini kayda değer düzeyde düşüren bir maddeye rastlanmamıştır. Söz konusu kritere göre, ölçek oldukça güvenilirlerdir. (Karagöz, 2019: 941).

Tablo 5.41: Bursa'ya Entegrasyon Sürecini Etkileyen Faktörler

Bursa'ya uyum/intibak sürecini etkileyen faktörler	Toplam	Kesinlikle Etkili Değil	Etkili Değil	Kararsızım	Etkili	Kesinlikle Etkili
D1_Kültürel farklılıklar	(2.89)	10.4%	32.9%	20.0%	30.3%	6.4%
D2_Dini farklılıklar	(2.68)	14.8%	41.3%	12.5%	23.8%	7.6%
D3_Ahlaki farklılıklar	(2.81)	13.7%	33.5%	18.7%	26.2%	7.9%
D4_Çevresel farklılıklar	(2.99)	10.8%	27.2%	21.2%	33.2%	7.5%
D5_Ekonomik (maddi) yetersizlikler	(3.26)	5.0%	21.7%	27.3%	33.8%	12.2%
D6_Savaşın yarattığı psikoloji	(3.53)	4.8%	14.5%	22.5%	38.6%	19.6%
D7_Yerel halkın davranışları	(3.21)	6.7%	22.3%	26.2%	33.5%	11.4%
D8_Türkiye Cumhuriyeti devletinin göçmen politikası	(3.24)	13.2%	20.3%	16.1%	30.2%	20.2%
D9_Yazılı görsel medyada yer alan haberler	(3.25)	5.3%	18.1%	33.8%	31.8%	11.0%
D10_Resmi kurum tarafından sunulan hizmetler	(3.22)	7.0%	23.1%	26.6%	28.1%	15.3%

Çalışmaya dâhil olan katılımcıların Bursa'ya entegrasyon sürecini etkileyen faktörlerin algılarına ilişkin betimleyici istatistik Tablo 5.41'de gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların algıları değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlar çıkarmak mümkündür;

- Kültürel farklılıklar ifadesine; %32,9' etkili değil ve %10,4'ü ise kesinlikle etkili değil yanıtını vermiştir. Buna göre kararsızları dağıttığımızda katılımcıların çoğunluğu kültürel farklılığın entegrasyon sürecini etkilemediğini belirtmiştir. Bu soruda kararsızların oranı ise %20'dir.
- Dini farklılıklar ifadesine; %41,3'ü etkili değil ve %14,8'i kesinlikle etkili değil yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu (%56,1) dinin entegrasyonu etkilemediğini belirtmiştir. Bu soruda kararsızların oranı ise %12,5'dir.
- Ahlaki farklılıklar ifadesine; %33,5'i etkili değil ve %13,7'si ise kesinlikle etkili değil yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu ahlakın entegrasyonu etkilemediğini belirtmiştir. Bu soruda kararsızların oranı ise %18,7'dir.
- Çevresel farklılıklar ifadesine, %33,2'si etkili ve %7,5'i ise kesinlikle etkili yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu çevresel farklılıkların entegrasyonu etkilediğini belirtmiştir. Bu soruda kararsızların oranı ise %21,2'dir.
- Ekonomik yetersizlikler ifadesine; %33,8'i etkili ve %12,2'si ise kesinlikle etkili yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu ekonomik refahın entegrasyonu sürecini etkilediğini belirtmiştir. Bu soruda kararsızların oranı ise %27,3'dür.
- Yerel halkın davranışları ifadesine; %33,5'i etkili ve %11,4'ü ise kesinlikle etkili yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu yerel halkın davranışlarının entegrasyonu etkilediğini belirtmiştir. Bu soruda kararsızların oranı ise %26,2'dir.
- Türkiye Cumhuriyeti devletinin göçmen politikası ifadesine; 30,2'si etkili ve %20,2'si ise kesinlikle etkili yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların ortalama yarısı göçmen politikasının entegrasyon sürecinde belirleyici olduğunu belirtmiştir. Bu soruda kararsızların oranı ise %16,1'dir.

- Yazılı ve görsel basında yer alan haberler ifadesine; %31,8'i etkili ve %11'i ise kesinlikle etkili yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu basında yer alan haberlerin entegrasyon sürecinde etkili olduğunu belirtmiştir. Ölçekte yer alan sorularda kararsızların oranı en yüksek bu soruda olmuştur ve bu oran %33,8'dir.
- Resmi kurum tarafından sunulan hizmetler ifadesine; %28,1'i etkili ve %15,3'ü ise kesinlikle etkili yanıtını vermiştir. Buna göre kamu hizmetlerin entegrasyon sürecinde etkili olduğunu belirtmiştir. Bu soruda kararsızların oranı hayli yüksektir ve bu oran %26,6'dır.

5.1.7. Kültürel Etkinliklere Katılım Düzeyleri

Katılımcıların, Bursa'da kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılım durumlarını belirlemek için kapalı uçlu dört soru yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevaplar yapılan cronbach's alpha güvenilirlik analizi sonucunda alfa değerinin %72,1 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Katılım ölçeğine ilişkin yapılan güvenilirlik analizi sonucunda cronbach's alpha değerine göre ölçeğin oldukça güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, madde toplam korelasyonları düşük olan ve ölçeğin güvenilirliğini kayda değer düzeyde düşüren bir maddeye rastlanmamıştır. Ölçekte dört farklı etkinlik/organizasyona katılım durumları sorulmuş olup, ilgili etkinliğe katılım durumunda 1 puan, aksi durumda 0 puan olmak üzere puanlama yapılmıştır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 0, maksimum puan 4'tür.

Tablo 5.42: Kültürel ve Sanatsal Faaliyetlere Katılım Düzeyleri

Bursa'da aşağıda belirtilen etkinlik/organizasyonlara katılma oranları	Hayır	Evet
E1_Sinema	94.0%	6.0%
E2_Tiyatro	93.4%	6.6%
E3_Konser	91.3%	8.7%
E4_Sergi/fuar	85.4%	14.6%

Çalışmaya dâhil olan örneklemelerin kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılım istatistikleri Tablo 5.42'de gösterilmiştir. Buna göre faaliyetlere katılım düzeyleri değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlar çıkarmak mümkündür;

- Katılımcılar sinema sorusuna; %94'ü hayır yanıtı ve %6'sı ise evet yanıtı vermiştir.
- Katılımcılar tiyatro sorusuna; %93,4'ü hayır ve %6,6'sı ise evet yanıtı vermiştir.
- Katılımcılar konser sorusuna; %91,3'ü hayır ve %8,7'si ise evet yanıtı vermiştir.
- Katılımcılar sergi ve fuar sorusuna; %85,4'sı hayır ve %14,6'sı ise evet yanıtı vermiştir.

Bu göre katılımcıların verdikleri yanıtlara göre çok büyük çoğunluğunun daha önce kültürel ve sanatsal faaliyetlere hiç katılmadığı anlaşıyor. Ölçekte neden sorusu yöneltildiği için bu durumun nedeni tam olarak bilinmese de başta dil olmak üzere sosyal ve ekonomik koşullar nedeniyle bu oranın düşük olduğu tahmin edilmektedir.

5.1.8. Bursa'ya İlişkin Beklentilerin Karşılama Düzeyi

Katılımcıların, Bursa'ya ilişkin beklentilerin karşılanma düzeyine ilişkin algılarını ölçmek için beşli likert ölçek kullanılarak yedi adet soru yöneltilmiştir.

Sorulara verilen cevaplar yapılan cronbach's alpha güvenilirlik analizi sonucunda alfa değerinin %80,9 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sorulan sorularda toplam korelasyonları düşük olan ve ölçeğin güvenilirliğini kayda değer düzeyde düşüren bir maddeye rastlanmamıştır. Söz konusu kritere göre, ölçek oldukça güvenilir (Karagöz, 2019: 941).

Yine ölçekte yer alan sorulardan güvenlik, eğitim ve sağlık sorusu kamusal hizmetler başlığında; kamusal ve sosyo-ekonomik beklenti ölçeğine yapılan faktör analizi sonucunda maddelerin 2 faktöre ayrıştığı tespit edilmiştir. Faktör analizi aşamasına geçmeden önce KMO testi ile verilerin faktör analizine çok iyi düzeyde uygun olduğu görülmüştür. (KMO=%80,9 $p<0,05$) Bununla birlikte elde edilen 2 faktörün toplam varyansı %64,2 düzeyinde açıkladığı tespit edilmiştir. Yapılan faktör analizine göre güvenlik, eğitim ve sağlık kamusal beklentiler olarak sınıflandırılırken iş imkânları, beslenme, barınma ve sosyal ilişkiler ise sosyo ekonomik beklentiler başlığında sınıflandırılmıştır.

Tablo 5.43: Bursa'ya İlişkin Beklentilerinin Karşılanma Düzeyleri

Bursa'ya gelmeden önceki beklentileriniz ile şu anki durumunuzu değerlendirdiğinizde beklentileriniz ne düzeyde karşılandı?	Toplam	Beklentilerimin Çok Altında	Beklentilerimin Altında	Beklentilerim Kadar	Beklentilerimin Üzerinde	Beklentilerimin Çok Üzerinde
F1_Barınma	(2.94)	7.8%	27.0%	36.6%	20.0%	8.6%
F2_Beslenme	(3.28)	3.1%	15.4%	41.5%	30.3%	9.7%
F3_İş İmkânları	(2.96)	10.6%	26.5%	29.8%	22.6%	10.6%
F4_Sosyal İlişkiler	(3.22)	4.3%	20.9%	35.7%	26.4%	12.8%
F5_Sağlık	(3.64)	3.5%	10.8%	30.0%	30.0%	25.7%
F6_Güvenlik	(3.94)	3.4%	5.5%	22.9%	29.8%	38.4%
F7_Eğitim	(3.75)	5.0%	8.2%	25.6%	29.6%	31.5%

Çalışmaya dâhil olan örneklemelerin Bursa'da kamusal ve sosyal beklenti algıları Tablo 5.43'de gösterilmiştir. Buna göre ölçekte yer alan ifadelere verilen yanıtlardan aşağıdaki sonuçlar çıkarmak mümkündür;

- Katılımcılar barınma ifadesine; %36,6'sı ise beklentilerim kadar, %27'si beklentilerimin altında ve %20'si ise beklentilerimin üzerinde yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu barınma konusunda beklentilerinin karşılandığını belirtmiştir.
- Katılımcılar beslenme ifadesine; %41,5'i beklentilerim kadar ve %30,3'ü ise beklentilerimin üzerinde yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu beslenme konusunda beklentilerinin karşılandığını belirtmiştir.
- Katılımcılar iş imkânları ifadesine; %29,8'i beklentilerim kadar, %26,5'i beklentilerimin altında ve %22,6'sı ise beklentilerimin üzerinde yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu oransal olarak Bursa'daki iş imkânlarının beklentileri kadar olduğunu belirtmiş olsa da iş konusunda beklentileri karşılanmayanların oranı hayli yüksektir. Ölçekte sorulan ifadelerden beklentilerin en az karşılandığı alan istihdam olmuştur.
- Katılımcılar sosyal ilişkiler ifadesine; %35,7'si beklentilerim kadar, 26,4'ü beklentilerimin üzerinde ve %20,9'u ise beklentilerimin altında yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların yerel halkla ile kurulan sosyal ilişkilerde beklentilerinin karşılandığını belirtmiştir.

- Katılımcılar sağlık ifadesine; %30'ü beklentilerim kadar, %30'u beklentilerimin üzerinde ve %25,7'si ise beklentilerimin çok üzerinde yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu sağlık konusunda beklentilerinin üzerinde bir durumla karşılaştığını belirtmiştir.
- Katılımcılar güvenlik ifadesine; %38,4'ü beklentilerimin çok üzerinde, %29,8'i beklentilerimin üzerinde ve %22,9'u ise beklentilerim kadar yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu güvenlik konusunda beklentilerinin üzerinde bir durumla karşılaştığını belirtmiştir. Ölçekte sorulan ifadelerden beklentinin en çok karşılandığı alan güvenlik konusunda olmuştur.
- Katılımcılar eğitim ifadesine; %31,5'i beklentilerimin çok üzerinde, %29,6'sı beklentilerimin üzerinde ve %25,6'sı ise beklentilerim kadar yanıtını vermiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu eğitim konusunda beklentilerinin üzerinde bir durumla karşılaştığını belirtmiştir. Ölçekte güvenlikten sonra beklentilerin en fazla karşılandığı alan eğitim olmuştur.

Çalışmaya katılan sığınmacıların bu ölçekte yer alan ifadelere verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde; güvenlik başta olmak üzere eğitim ve sağlık gibi kamusal beklentilerinden memnuniyetlerinin oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Sığınmacıların sosyo-ekonomik beklentilerinin karşılanma düzeyi ise kamusal beklentilere oranla düşük olduğu görülmüştür.

5.1.9. Suriyelilerin Bursa Halkına Bakış Açısı

Katılımcıların, yerel halka bakış açılarını ve algılarını ölçmek için beşli likert ölçek kullanılarak on adet soru yöneltilmiştir.

Sorulara verilen cevaplar yapılan cronbach's alpha güvenilirlik analizi sonucunda alfa değerinin %82,7 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sorulan sorularda toplam korelasyonları düşük olan ve ölçeğin güvenilirliğini kayda değer düzeyde düşüren bir maddeye rastlanmamıştır. Söz konusu kritere göre, ölçek oldukça güvenilir (Karagöz, 2019: 941).

Tablo 5.44: Bursa Halkına Bakış Açısı

Bursa halkını nasıl tanımlarsınız?	Toplam	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
G1_Hoşgörülü	(3.73)	4.0%	7.8%	16.0%	55.2%	17.0%
G2_Mütedeyyin	(3.89)	1.2%	4.0%	18.5%	57.3%	19.0%
G3_Dürüst	(3.94)	1.3%	4.4%	16.7%	54.3%	23.2%
G4_Adil	(3.83)	1.2%	7.3%	21.0%	49.0%	21.5%
G5_Güvenilir	(3.71)	1.1%	1.5%	23.9%	42.3%	21.1%
G6_Misafirperver	(3.87)	1.0%	9.2%	17.4%	47.1%	25.3%
G7_Sinirli	(2.98)	6.2%	30.2%	32.5%	22.1%	9.0%
G8_Modern	(3.86)	1.0%	6.7%	19.8%	50.7%	21.9%
G9_Çalışkan	(4.48)	0.9%	1.3%	4.4%	35.0%	58.3%
G10_Dost canlısı	(4.00)	1.5%	3.8%	19.2%	44.3%	31.2%

Çalışmaya dâhil olan örneklemelerin Bursa halkına yönelik algıları Tablo 5.44’de gösterilmiştir. Buna göre ölçekte yer alan ifadelerle verilen yanıtlardan aşağıdaki sonuçlar çıkarmak mümkündür;

- Katılımcıların büyük çoğunluğu Bursa halkını hoşgörülü olarak tanımlamaktadır.
- Katılımcıların büyük çoğunluğu Bursa halkını mütedeyyin olarak tanımlamaktadır.
- Katılımcıların büyük çoğunluğu Bursa halkını dürüst olarak tanımlamaktadır.
- Katılımcıların büyük çoğunluğu Bursa halkını adil olarak tanımlamaktadır.
- Katılımcıların büyük çoğunluğu Bursa halkını misafirperver olarak tanımlamaktadır.
- Katılımcıların büyük çoğunluğu Bursa halkını modern olarak tanımlamaktadır.
- Katılımcıların büyük çoğunluğu Bursa halkını çalışkan olarak tanımlamaktadır. Ölçekte yer alan ifadelerden oransal olarak en yüksek skoru çalışkan kelimesi almıştır.

- Katılımcıların büyük çoğunluğu Bursa halkını dost canlısı olarak tanımlamaktadır.

Çalışmaya katılan sığınmacıların bu ölçekte yer alan ifadelerle verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde; Bursa halkına bakış açılarının yüksek oranda olumlu olduğu görülmektedir. Literatürde, Türk toplumunun Suriyelilere bakış açısının bu kadar olumlu olmadığı bilinmektedir.

5.1.10. Sığınmacıların Kültürel Değerlere Aidiyeti

Katılımcıların, şehirde öne çıkmış kavramlara ne ölçüde hâkim oldukları ölçmek için kapalı uçlu dokuz adet soru yöneltilmiştir.

Sorulara verilen cevaplar yapılan cronbach's alpha güvenilirlik analizi sonucunda alfa değerinin %79,6 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Cronbach's alpha değerine göre ölçeğin oldukça güvenilir olduğu tespit edilmiştir. (Alfa=%79,6) Bununla birlikte, toplam korelasyonları düşük olan ve ölçeğin güvenilirliğini kayda değer düzeyde düşüren bir maddeye rastlanmamıştır. Ölçekte 9 farklı kavram bilgisi sorulmuş olup, ilgili kavramın bilinmesi durumunda 1 puan, aksi durumda 0 puan olmak üzere puanlama yapılmıştır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 0, maksimum puan 9'dur.

Sorulara verilen cevaplar yapılan cronbach's alpha güvenilirlik analizi sonucunda alfa değerinin %82,7 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sorulan sorularda toplam korelasyonları düşük olan ve ölçeğin güvenilirliğini kayda değer düzeyde düşüren bir maddeye rastlanmamıştır. Söz konusu kritere göre, ölçek oldukça güvenilirdir (Karagöz, 2019: 941).

Tablo 5.45: Bursa'ya ait Kavramlar ile İlişkisi

Bursa ile ilgili hangi kavramları daha önce duydunuz?	Hayır	Evet
H1_Alinur AKTAŞ	82.1%	17.9%
H2_Bursa Büyükşehir Belediyesi	42.6%	57.4%
H3_İskender Kebap	60.3%	39.7%
H4_İnegöl Köfte	69.3%	30.7%
H5_Kestane Şekeri	63.1%	36.9%
H6_Yeşil Bursa	30.5%	69.5%
H7_Bursaspor	59.8%	40.2%
H8_Karagöz ve Hacivat	66.9%	33.1%
H9_Uludağ	43.3%	56.7%

Çalışmaya dâhil olan örneklemelerin Bursa'da öne çıkan kavramlara ilişkin hâkimiyetleri Tablo 5.45'de gösterilmiştir. Buna göre ölçekte yer alan ifadelere verilen yanıtlardan aşağıdaki sonuçlar çıkarmak mümkündür;

- Alinur Aktaş ifadesine; katılımcıların %82,1'i hayır ve %17,9'u ise evet yanıtını vermiştir. Bursa'da, 2004 – 2017 yılları arasında İnegöl belediye başkanlığı ve 2017 yılından itibaren Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı görevini yürüten Alinur Aktaş ismini katılımcıların çok büyük çoğunluğu daha önce duymadığını belirtmiştir.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi ifadesine; katılımcıların %42,6'sı hayır ve %57,4'ü ise evet yanıtı vermiştir. Buna göre Bursa'da görev, yetki ve sorumluluk olarak ulaşım, altyapı, imar, çevre başta olmak üzere sosyal ve kültürel konularda yasal açıdan etkili üst kuruluş olan Bursa Büyükşehir Belediyesi'ni çoğunluğu duyduğunu belirtmiş olsa da daha önce duymayanların oranı hayli yüksek çıkmıştır.
- İskender Kebap ifadesine; katılımcıların %60,3'ü hayır ve %39,7'si ise evet yanıtını vermiştir.
- İnegöl Köfte ifadesine; katılımcıların %69,3'ü hayır ve %30,7'si ise evet yanıtını vermiştir.

- Kestane Şekeri ifadesine; katılımcıların %63,1'i hayır ve 36,9'u ise hayır yanıtı vermiştir.
- Yeşil Bursa ifadesine; katılımcıların %69,5'i evet ve %30,5'i ise hayır yanıtını vermiştir. Bursa'nın sahip olduğu yeşil alanların geniş olması nedeniyle bu ifadede bilinirliğin yüksek çıktığı değerlendirilmektedir.
- Bursaspor ifadesine; katılımcıların %59,8'i hayır ve %40,2'si ise evet yanıtı vermiştir.
- Karagöz ve Hacivat ifadesine; katılımcıların %66,9'u hayır ve %33,1'i ise evet yanıtı vermiştir.
- Uludağ ifadesine; katılımcıların %43,3'ü hayır ve %56,7'si ise evet yanıtını vermiştir.

Çalışmaya katılan sığınmacıların bu ölçekte yer alan ifadelere verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde; Bursa'da öne çıkan kavramları çoğunluğunun daha önce duymadığı görülmektedir.

5.1.11. Sığınmacıların Bursa'da Kentsel Mekânlara Aidiyeti

Katılımcıların, Bursa'da öne çıkan kentsel mekanlara ne ölçüde hâkim olduklarını ölçmek için yedi adet kapalı uçlu soru yöneltilmiştir.

Ölçekte yer alan ifadelere verilen yanıtlar cronbach's alpha güvenilirlik analizi sonucunda alfa değerinin %81,6 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Cronbach's alpha değerine göre ölçeğin oldukça güvenilir olduğu tespit edilmiştir. (Alfa=%81,6) Bununla birlikte, madde toplam korelasyonları düşük olan ve ölçeğin güvenilirliğini kayda değer düzeyde düşüren bir maddeye rastlanmamıştır. Ölçekte yedi farklı kavram bilgisi sorulmuş olup, ilgili mekânın bilinmemesi durumunda 0 puan, bilinmesi ancak ziyaret edilmemiş olması durumunda 1 puan, ziyaret edilmesi durumunda 2 puan olmak üzere puanlama yapılmıştır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 0, maksimum puan 14'tür.

Tablo 5.46: Bursa’da Kentsel Mekânlara Aidiyet

Bursa’da aşağıda sayacağım mekânları ziyaret ettiniz mi?	Daha Önce Duymadım/Fikrim Yok	Duydum Ama Gitmedim	Ziyaret Ettim
I1_Ulu Camii	12.4%	14.9%	72.8%
I2_Heykel	4.9%	7.6%	87.5%
I3_Kapalı Çarşı	8.4%	10.9%	80.8%
I4_Uludağ	23.4%	30.8%	45.8%
I5_Mudanya	14.5%	26.0%	59.5%
I6_Kültürpark	31.5%	25.0%	43.5%
I7_Cumalıkızık	42.6%	28.3%	29.1%

Çalışmaya dâhil olan örneklemelerin Bursa’da öne çıkan mekânlara ilişkin hâkimiyetleri Tablo 5.46’da gösterilmiştir. Buna göre ölçekte yer alan ifadelere verilen yanıtlardan aşağıdaki sonuçlar çıkarmak mümkündür;

- Bursa Ulu Cami’yi, katılımcıların %72,8’i yani büyük çoğunluğu ziyaret ettiğini, %14,9’u duyduğunu ama gitmediğini ve son olarak %12,4’ü ise daha önce duymadığını belirtmiştir.
- Bursa Heykel meydanını katılımcıların %87,5’i yani çok büyük çoğunluğu ziyaret ettiğini, %7,6’sı duyduğunu ama gitmediğini ve son olarak %4,9’u ise daha önce duymadığını belirtmiştir.
- Bursa Kapalı Çarşı’yı, katılımcıların %80,8’i yani çok büyük çoğunluğu ziyaret ettiğini, %10,9’u duyduğunu ama gitmediğini ve son olarak %8,4’ü ise daha önce duymadığını belirtmiştir.
- Bursa Uludağ’ı, katılımcıların %45,8’i ziyaret ettiğini, %30,8’i ise duyduğunu ama gitmediğini ve son olarak %23,4’ü ise daha önce duymadığını belirtmiştir.
- Bursa’nın Mudanya ilçesini, katılımcıların %59,5’i ziyaret ettiğini, %26’sı duyduğunu ama gitmediğini ve son olarak %14,5’i ise daha önce duymadığını belirtmiştir.
- Bursa Kültürpark’ı, katılımcıların %43,5’i ziyaret ettiğini, %25’i duyduğunu ama gitmediğini ve son olarak %31,5’i ise daha önce duymadığını belirtmiştir.
- Bursa Cumalıkızık’ı, katılımcıların %29,1’i ziyaret ettiğini, %28,3’ü ise duyduğunu ama gitmediğini ve son olarak %42,6’sı ise daha önce duymadığını belirtmiştir.

Çalışmaya katılan sığınmacıların bu ölçekte yer alan ifadelere verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde; Bursa'da şehir merkezinde yer alan Ulu Camii, Heykel ve Kapalıçarşı'yı katılımcıların büyük çoğunluğu ziyaret ettiğini veya duyduğunu belirtmiştir. Şehir merkezinin dışında olan Uludağ, Mudanya ve Cumalıkızık semtinin bilinirlik veya ziyaret düzeyinin diğer mekânlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Şehir merkezinde yer alan ve katılımcıların yoğun olarak yaşadığı Çarşamba semtine yakın bir konumda olan Kültürpark'ın ziyaret ve bilinirlik düzeyi tahmin edilenden düşük çıkmıştır. Bu durumun nedeni, parkın adını bilmemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

5.2. Araştırmaya Yönelik Hipotez ve Alt Hipotezler

Araştırma metodolojisi olarak hipotezler, araştırma probleminde belirlenen değişkenler arasında nasıl bir ilişkinin olduğu ilişkin araştırmacının beklentilerini ve yargılarını ifade eder. Hipotezler, bilimsel yöntemler ile sınanarak geçerliliği değerlendirilir.

Çalışmanın ana hipotezi, Suriyeli sığınmacıların Bursa'ya entegrasyon süreçlerinde; demografik görünümleri ile sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik ve çevresel etkiler arasında anlamlı bir ilişki vardır. Ana hipotezin altında entegrasyona yönelik 26 tane alt hipotez oluşturulmuş ve SPSS analizi ile sınanmıştır.

Araştırmanın hipotezleri genel olarak Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyon sürecine etki eden sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin Bursa'ya entegrasyon ile yakın ilişki içerisinde olduğunu ileri sürmektedir. Çalışmanın genel metodolojisi; detaylı olarak ele alınmıştır

Bu araştırmada, olgular arasındaki ilişkileri incelemek için yapılan analizlerde Ki kare testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ortaya çıkan veriler yorumlanarak hipotezler değerlendirilmiştir.

1) Hipotez 1

H0: Suriyeli sığınmacıların; cinsiyetleri ile Bursa'ya göç etme nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; cinsiyetleri ile Bursa'ya göç etme nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.47: Bursa'ya Göç Etme Nedeni ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

S15_Bursa'ya göç etme nedeniniz nedir?		Cinsiyet		Toplam
		Erkek	Kadın	
Akrabalarım/ Hemşerim	Sayı	91	109	200
	% Bursa'ya göç etme nedeniniz nedir?	45.5%	54.5%	100.0%
	% Cinsiyet	36.7%	39.1%	38.0%
İş İmkânları	Sayı	86	66	152
	% Bursa'ya göç etme nedeniniz nedir?	56.6%	43.4%	100.0%
	% Cinsiyet	34.7%	23.7%	28.8%
Daha Yaşanabilir	Sayı	59	85	144
	% Bursa'ya göç etme nedeniniz nedir?	41.0%	59.0%	100.0%
	% Cinsiyet	23.8%	30.5%	27.3%
Diğer	Sayı	12	19	31
	% Bursa'ya göç etme nedeniniz nedir?	38.7%	61.3%	100.0%
	% Cinsiyet	4.8%	6.8%	5.9%
Toplam	Sayı	248	279	527
	% Bursa'ya göç etme nedeniniz nedir?	47.1%	52.9%	100.0%
	% Cinsiyet	100.0%	100.0%	100.0%

Katılımcıların Bursa'ya göç etme nedenleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.47'de sunulmuştur. Tabloya göre kadınların %39,1'i akrabalarım/hemşerim, %23,7'si iş imkânları ve %30,5'i ise daha yaşanabilir buldukları için Bursa'ya göç ettiğini belirtmiştir. Erkeklerin ise %36,7'si akrabalarım/hemşerilerim, %34,7'si iş imkânları ve %23,8'i ise daha yaşanabilir bulunduğu için Bursa'ya göç ettiğini belirtmiştir.

Yapılan Ki kare testi sonucunda ($p < 0,05$); Bursa'ya göç etme nedeni ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş ve P değeri 0,05'den küçük çıktığı için H_0 hipotezi reddedilmiştir. Sonuç olarak Suriyelilerin Bursa'ya göç etme nedeninin cinsiyet değişkeninden bağımsız olmadığı görülmüştür.

2) Hipotez 2

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; göç etmeden önceki mesleği ile Bursa'ya göç etme nedenleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; göç etmeden önceki mesleği ile Bursa'ya göç etme nedenleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.48: Bursa'ya Göç Etme Nedeni ile Suriye'deki Mesleği Arasındaki İlişki

S15_Bursa'ya Göç Etme Nedeniniz Nedir?		Suriye Meslek							Toplam
		İşsiz	Öğrenci	Ev Hanımı	İşçi	Esnaf	Kariyer Meslek	İş Adamı	
Akrabalarım/ Hemşerim	Count	50	10	49	40	20	26	3	198
	% within S15	25.3%	5.1%	24.7%	20.2%	10.1%	13.1%	1.5%	100.0%
	%Suriye Meslek	45.5%	37.0%	37.4%	35.4%	26.3%	47.3%	42.9%	38.2%
İş İmkânları	Count	18	7	39	46	25	13	2	150
	% within S15	12.0%	4.7%	26.0%	30.7%	16.7%	8.7%	1.3%	100.0%
	%Suriye Meslek	16.4%	25.9%	29.8%	40.7%	32.9%	23.6%	28.6%	28.9%
Daha Yaşanabilir	Count	34	4	38	23	26	14	2	141
	% within S15	24.1%	2.8%	27.0%	16.3%	18.4%	9.9%	1.4%	100.0%
	%Suriye Meslek	30.9%	14.8%	29.0%	20.4%	34.2%	25.5%	28.6%	27.2%
Diğer	Count	8	6	5	4	5	2	0	30
	% within S15	26.7%	20.0%	16.7%	13.3%	16.7%	6.7%	0.0%	100.0%
	% within Suriye Meslek	7.3%	22.2%	3.8%	3.5%	6.6%	3.6%	0.0%	5.8%
Total	Count	110	27	131	113	76	55	7	519
	% within S15	21.2%	5.2%	25.2%	21.8%	14.6%	10.6%	1.3%	100.0%
	% Suriye Meslek	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Katılımcıların Bursa'ya göç etme nedenleri ile Suriye'deki mesleği arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.48'de sunulmuştur. Ki-kare analizi sonuçlarına göre göçmenlerin göç etmeden önceki meslekleri ile Bursa'ya göç etme nedenleri arasında

anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş ve P değeri 0,05’den küçük çıktığı için H0 hipotezi reddedilmiş ve H1 hipotezi kabul edilmiştir. Esnaf için daha yaşanılabilir bir şehir olması (%34,2), işçiler için iş imkânları (%40,7), diğer meslek grupları için ise akrabalık/hemşerilik unsurları (%37,0-%47,3) ön plana çıkmıştır. Sonuç olarak Suriyelilerin Bursa’ya göç etme nedeninin, sığınmacıların Suriye’de yaptıkları mesleklerden bağımsız olmadığı görülmüştür.

3) Hipotez-3

H0: Suriyeli sığınmacıların; Suriye’de yaptığı meslekler ile Bursa’da meslekleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Suriye’de yaptığı meslekler ile Bursa’da meslekleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.49: Suriye'deki ve Bursa'daki Mesleği Arasındaki İlişki

Suriye Meslek		Şuan ki Meslek								Total
		İşsiz	Öğrenci	Ev Hanımı	İşçi	Esnaf	Emekli	Kariyer Meslek	İş Adamı	
İşsiz	Count	97	0	8	2	0	0	0	0	107
	% Suriye Meslek	90.7%	0.0%	7.5%	1.9%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100%
	% Şuan ki Meslek	48.0%	0.0%	11.6%	1.9%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	21.7%
	% Toplam	19.7%	0,0%	1,6%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	21,7%
Öğrenci	Count	3	14	0	1	1	0	1	0	20
	% Suriye Meslek	15,0%	70,0%	0,0%	5,0%	5,0%	0,0%	5,0%	0,0%	100%
	% Şuan ki Meslek	1,5%	60,9%	0,0%	1,0%	1,8%	0,0%	3,0%	0,0%	4,1%
	% Toplam	0,6%	2,8%	0,0%	0,2%	0,2%	0,0%	0,2%	0,0%	4,1%

Tablo 5.49: Suriye'deki Mesleği ile Bursa'daki Mesleği Arasındaki İlişki (Devamı)

Ev Hanımı	Count	60	3	59	1	0	0	2	0	125
	% Suriye Meslek	48,0%	2,4%	47,2%	0,8%	0,0%	0,0%	1.6%	0.0%	100%
	% Şuan ki Meslek	29.7%	13.0%	85.5%	1.0%	0.0%	0.0%	6.1%	0.0%	25.4%
	% of Total	12.2%	0.6%	12.0%	0.2%	0.0%	0.0%	0.4%	0.0%	25.4%
İşçi	Count	17	4	1	84	4	0	1	0	111
	% Suriye Meslek	15.3%	3.6%	0.9%	75.7%	3.6%	0.0%	0.9%	0.0%	100%
	% Şuan ki Meslek	8.4%	17.4%	1.4%	80.0%	7.3%	0.0%	3.0%	0.0%	22.5%
	% of Total	3.4%	0.8%	0.2%	17.0%	0.8%	0.0%	0.2%	0.0%	22.5%
Esnaf	Count	11	1	0	10	48	0	3	0	73
	% Suriye Meslek	15.1%	1.4%	0.0%	13.7%	65.8%	0.0%	4.1%	0.0%	100%
	% Şuan ki Meslek	5.4%	4.3%	0.0%	9.5%	87.3%	0.0%	9.1%	0.0%	14.8%
	% of Total	2.2%	0.2%	0.0%	2.0%	9.7%	0.0%	0.6%	0.0%	14.8%
Kariyer Meslek (Av. Dr. vb.)	Count	13	1	1	6	2	1	25	1	50
	% Suriye Meslek	26.0%	2.0%	2.0%	12.0%	4.0%	2.0%	50.0%	2.0%	100%
	% Şuan ki Meslek	6.4%	4.3%	1.4%	5.7%	3.6%	100.0%	75.8%	20.0%	10.1%
	% of Total	2.6%	0.2%	0.2%	1.2%	0.4%	0.2%	5.1%	0.2%	10.1%
İş Adamı	Count	1	0	0	1	0	0	1	4	7
	% Suriye Meslek	14.3%	0.0%	0.0%	14.3%	0.0%	0.0%	14.3%	57.1%	100%
	% Şuan ki Meslek	0.5%	0.0%	0.0%	1.0%	0.0%	0.0%	3.0%	80.0%	1.4%
	% of Total	0.2%	0.0%	0.0%	0.2%	0.0%	0.0%	0.2%	0.8%	1.4%
Total	Count	202	23	69	105	55	1	33	5	493
	% Suriye Meslek	41.0%	4.7%	14.0%	21.3%	11.2%	0.2%	6.7%	1.0%	100%
	% Şuan ki Meslek	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	% of Total	41.0%	4.7%	14.0%	21.3%	11.2%	0.2%	6.7%	1.0%	100.0%

Katılımcıların Suriye’deki mesleği ile Bursa’da çalıştıkları meslek arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.49’da sunulmuştur. Tabloya göre sığınmacılardan Suriye’de işsiz olanların %1,9’u Bursa’da çalıştıklarını belirtmiştir. Yine bir diğer dikkat çeken hususta, Suriye’de kariyer meslek gruplarına sahip sığınmacıların %26’sının şu anda işsiz olduğu görülmüştür.

Yapılan Ki kare testi sonucunda ($p < 0,05$); göçmenlerin göç etmeden önceki meslekleri ile şu anki meslekleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş ve P değeri 0,05’den küçük çıktığı için H_0 hipotezi reddedilmiştir. Sonuç olarak Suriyelilerin Bursa’ya göç sürecinden önceki meslekleri ile şuan çalıştıkları meslekler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

4) Hipotez-4

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa’daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa’daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.50: Entegrasyon ile Cinsiyet İlişkisi

	Cinsiyet	N	Mean Rank	Sum of Ranks
B5_Bursa’daki hayata uyum sağlayabildim.	Erkek	247	269.67	66608.50
	Kadın	276	255.14	70417.50
	Total	523		

Katılımcıların Bursa’ya entegrasyon sağlama düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.50’de sunulmuştur. Yapılan Mann Whitney U testi sonucunda ($p > 0,05$); Bursa’ya entegrasyon sağlama düzeyi bakımından kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiş ve bu kapsamda H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Sonuç olarak sığınmacıların Bursa’ya entegrasyon sağlama düzeyinin cinsiyetlerine göre değişkenlik göstermediği görülmüştür.

5) Hipotez-5

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri medeni durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri medeni durumlarına göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.51: Entegrasyon ile Medeni Durum İlişkisi

	Medeni durumunuz	N	Mean Rank	Fark(MWU)
B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	Evli	331	263.53	3-1.2
	Bekâr	100	287.98	
	Dul	91	225.02	
	Total	522		

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.51'de sunulmuştur. Yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda ($p < 0,05$); Bursa'ya entegrasyon süreci ile medeni durum arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş ve P değeri 0,05'den küçük çıktığı için H0 hipotezi reddedilerek H1 hipotezi kabul edilmiştir. Yine farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi ile mümkün tüm ikili karşılaştırmalar yapılmış ve medeni durumu dul olan katılımcıların Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeylerinin evli ve bekârlara göre daha düşük olduğu görülmüştür.

6) Hipotez-6

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.52: Bursa'ya Entegrasyon Düzeyi ile Yaş İlişkisi

	Spearman's Rho	B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.
Yaşınız	Correlation Coefficient	.026
	Sig. (2-tailed)	.551
	N	520

Katılımcıların Bursa'ya göç etme nedenleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.52'de sunulmuştur. Korelasyon analizi sonucunda ($p>0.05$); Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyi ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Buna göre katılımcıların yaşının, entegrasyon düzeylerini değiştirmedigi görülmektedir.

7) Hipotez-7

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.53: Bursa'ya Entegrasyon Düzeyi ile Eğitim İlişkisi

	Eğitim durumunuz nedir?	N	Mean Rank
B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	Okula gitmedi	28	244.48
	İlkokul	112	251.60
	Ortaokul	191	254.85
	Lise	107	252.14
	Üniversite	69	262.29
	Toplam	507	

Katılımcıların Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.53'de sunulmuştur. Yapılan Kruskal Wallis testine göre, Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. ($p>0,05$). Buna göre H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

8) Hipotez-8

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri yaşadıkları ilçeye göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri yaşadıkları ilçeye göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.54: Entegrasyon ile Yaşadığı İlçe Arasındaki İlişki

	İlçe	N	Mean Rank	Fark (MWU)
B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	Yıldırım	277	245.09	1-2.3
	Osmangazi	136	279.50	
	Nilüfer	27	305.91	
	İnegöl	44	270.14	
	Kestel	16	256.81	
	Gürsu	23	298.65	
	Toplam	523		

Katılımcıların Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile yaşadıkları ilçe arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.58'de sunulmuştur. Buna göre Kruskal Wallis testine göre Suriyeli sığınmacıların Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyi, ikamet edilen ilçeye göre farklılık göstermektedir. ($p<0,05$). H_0 hipotezi reddedilmiştir. Mann Whitney U testi ile farklılıkların hangi ilçelerden kaynaklandığı incelendiğinde Yıldırım ilçesinde ikamet eden sığınmacıların Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeylerinin Osmangazi ve Nilüfer ilçelerinde ikamet eden sığınmacılara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür.

9) Hipotez-9

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'deki ikamet ettikleri bölgelere göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'deki ikamet ettikleri bölgelere göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.55: Entegrasyon ile Suriye'de Yaşadığı Bölge Arasındaki İlişki

	Suriye'de yaşadığınız yeri tipi nedir?	N	Mean Rank	Sum of Ranks
B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	Kırsal	62	201.69	12505.00
	Şehir Merkezi	407	240.07	97710.00
	Toplam	469		

Katılımcıların Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyi ile Suriye'de yaşadıkları yer tipi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.55'de sunulmuştur. Buna göre Mann Whitney-U testinin sonuçları incelendiğinde; sığınmacıların Suriye'deki ikamet bölgelerine göre Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeylerinin farklılaştığı tespit

edilmiştir ($p<0,05$). H_0 hipotezi reddedilmiştir. Suriye'de şehir merkezinde yaşayanların kırsal kesimde yaşayanlara göre Bursa'ya daha kolay entegrasyon sağladıkları söylenebilir.

10) Hipotez-10

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri şimdiki mesleklerine göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri şimdiki mesleklerine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.56: Entegrasyon İle Şuan ki Meslek Arasındaki İlişki

	Şuan ki Meslek	N	Mean Rank	Fark (MWU)
B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	İşsiz	204	232.22	8-1.3.4.5
	Öğrenci	21	290.64	
	Ev Hanımı	69	266.75	
	İşçi	106	247.21	
	Esnaf	55	227.99	
	Emekli	1	196.50	
	Kariyer Meslek (Av. Dr. vb.)	32	277.52	
	İş Adamı	5	413.50	
	Toplam	493		

Katılımcıların Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyi ile şuan ki meslekleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.56'da sunulmuştur. Buna göre Kruskal Wallis Testine göre Suriye'deki sığınmacıların meslek gruplarına göre Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeylerinde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). H_0 hipotezi reddedilmiş ve H_1 hipotezi kabul edilmiştir. MWU testi ile yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; iş adamlarının, ev hanımı, işçi, esnaf ve çalışmayanlara göre Bursa'ya daha kolay entegrasyon sağladıkları söylenebilir.

11) Hipotez-11

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile kişisel aylık gelirleri arasında ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile kişisel aylık gelirleri arasında ilişki vardır.

Tablo 5.57: Entegrasyon İle Kişisel Gelir Arasındaki İlişki

Kişinin aylık geliri ne kadar?	Spearman's rho	B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.
	Correlation Coefficient	-.007
	Sig. (2-tailed)	.867
	N	523

Katılımcıların Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyi ile kişisel aylık gelirleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.57'de sunulmuştur. Yapılan Korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyi ile kişisel aylık gelir arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Buna göre H0 hipotezi kabul edilmiştir. Saha araştırmasında yapılan gözlemlerde katılımcıların, kişisel ve hane halkı geliri sorusuna yanıt verme konusunda tereddüt yaşadıkları ve görüşme öncesi araştırma hakkında bilgilendirilmelerine rağmen, aldıkları sosyal yardımların kesilebileceği endişesiyle bu soruya yanıltıcı yanıtlar verdikleri değerlendirilmektedir. Açıklanan bu nedenler ile literatürde entegrasyon sürecine etki eden bir faktör olarak tanımlanan ekonomik durum, bu araştırmada sürece etki etmeyen bir faktör olarak karşımıza çıkmıştır.

12) Hipotez-12

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile Türkçe bilme seviyeleri arasında ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile Türkçe bilme seviyeleri arasında ilişki vardır.

Tablo 5.58: Entegrasyon ile Türkçe Bilgisi Arasındaki İlişki

S3_Türkçeyi ne derecede biliyorsunuz?	Spearman's rho	B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.
	Correlation Coefficient	.184
	Sig. (2-tailed)	.000
	N	523

Katılımcıların Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyi ile Türkçe bilgisi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.58'de sunulmuştur. Yapılan Korelasyon analizi sonucunda; Türkçe bilme derecesi ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ($p<0,05$) ve H_0 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre katılımcıların Türkçe bilme düzeyleri arttıkça Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri artmaktadır ($r=0,184$).

13) Hipotez-13

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'de yaşanan olaylarda yakınıni kaybetme durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'de yaşanan olaylarda yakınıni kaybetme durumlarına göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.59: Entegrasyon İle Yakınıni Kaybetme Arasındaki İlişki

B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	S7_A_Suriye'de yaşanan olaylarda bir yakınıni kaybettiniz mi?	N	Mean Rank	Sum of Ranks
	Hayır	208	265.70	55265.00
	Evet	312	257.04	80195.00
	Toplam	520		

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile Suriye'deki olaylarda yakınıni kaybetme arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.59'da sunulmuştur. Yapılan Mann Whitney U testine göre Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeylerinin Suriye'de yakınıni kaybeden ve kaybetmeyen sığınmacılar arasında anlamlı bir fark

göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Buna göre H_0 hipotezi kabul edilerek, Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile Suriye'deki olaylarda yakınına kaybetme arasındaki anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

14) Hipotez-14

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'deki yakınları veya arkadaşları ile sürdürdükleri ilişkilere göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Suriye'deki yakınları veya arkadaşları ile sürdürdükleri ilişkilere göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.60: Entegrasyon İle Suriye ile Devam Eden İletişim Arasındaki İlişki

B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	S8_Suriye'deki yakınlarınız veya arkadaşlarınız ile ilişkileriniz devam ediyor mu?	N	Mean Rank
	Evet, telefonla/internetle görüşüyorum.	430	264.03
	Evet. bayramlarda gidiyorum.	29	207.79
	Evet. sık sık gidiyorum.	3	214.83
	Hayır.	58	263.08
	Toplam	520	

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile Suriye ile devam eden iletişim arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.60'da sunulmuştur. Yapılan Kruskal Wallis testine göre, Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyinin, Suriye'deki sosyal çevresi ile ilişkide olup olmama durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmadığı tespit edilmiş ($p>0,05$) ve buna göre H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

15) Hipotez-15

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri öncelikli olarak yardım talep ettikleri alanlara göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri öncelikli olarak yardım talep ettikleri alanlara göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.61: Entegrasyon ile Yardım İstenen Alanlar Arasındaki İlişki

	Öncelikli olarak hangi alanda yardım almak isterseniz?	N	Mean Rank	Fark(MWU)
B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	İş	54	250.48	3-4
	Barınma	32	243.88	
	Vatandaşlık	210	283.20	
	Mali Yardım	198	227.16	
	Diğer	13	230.69	
	Toplam	507		

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile yardım istenen alanlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.61'de sunulmuştur. Yapılan Kruskal Wallis testine göre, farklı alanlarda yardım talep eden katılımcılar arasında Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyi bakımından anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre H0 hipotezi reddedilmiştir. Mann Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalar yapılarak farkın nereden kaynaklandığı incelendiğinde; vatandaşlık talep eden sığınmacılar ile mali yardım talep eden sığınmacılar arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir.

16) Hipotez-16

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri STK'lar ile ilişki durumlarına göre farklılık göstermemektedir

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri STK'lar ile ilişki durumlarına farklılık göstermektedir.(2'li Grup)

Tablo 5.62: Entegrasyon ile STK'lar ile Temasta Olanlar Arasındaki İlişki

	STK'lar ile İlişki	N	Mean Rank	Sum of Ranks
B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	STK'lar ile İlişkisi Olmayanlar	367	262.90	96483.50
	STK'lar ile İlişkisi Olanlar	145	240.31	34844.50
	Toplam	512		

Katılımcıların Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile STK'lar ile ilişki durumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.62'de sunulmuştur. Yapılan Mann Whitney U testine göre Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyinin STK'lar ile ilişkide bulunanlar ve bulunmayanlar arasında anlamlı derecede değişmediği görülmüştür ($p>0,05$). Buna göre H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Bursa'da Suriyeli sığınmacılara yönelik yoğun olarak faaliyette bulunan STK'lar; çoğunlukla Suriyelilere yönelik ayni ve nakdi yardım süreçlerini yönetmekte ve sığınmacıların kente entegrasyonuna yönelik faaliyetlerde bulunmamaktadır.

17) Hipotez-17

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Türkiye'ye göç etme sebeplerine göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Türkiye'ye göç etme sebeplerine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.63: Entegrasyon ile Türkiye'ye Göç Etme Sebepleri Arasındaki İlişki

	Türkiye'ye Göç Etme Sebepleri	N	Mean Rank	Fark(MWU)
B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	Giriş Daha Kolay	68	246.88	1-7
	Coğrafi Olarak Daha Yakın	171	250.54	2-3.4.7
	Gelişmişlik Düzeyi	73	289.16	3-5.6
	Türkiye'ye Güvendiğim İçin	97	285.76	4-5.6
	Güvenli	14	201.68	5-7
	Savaş	41	230.79	6-7
	Müslüman Ülke	13	347.12	7-8
	Diğer	43	237.31	
	Toplam	520		

Katılımcıların Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Türkiye'ye göç etme sebepleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.63'de sunulmuştur. Yapılan Kruskal Wallis testine göre Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyinin Türkiye'ye göç etme nedenlerine göre anlamlı bir fark gösterdiği görülmüştür ($p<0,05$). Buna göre H_0 hipotezi reddedilmiştir. Mann Whitney U testi ile farklılıkların hangi gruptan kaynaklandığı incelendiğinde; ağırlıklı olarak Türkiye'nin Müslüman ülke olması ile girişinin kolay olması, coğrafi yakınlık, güvenli olması, Suriye'de savaş ortamı olması ve belirtilen diğer nedenler (İstihdam Olanakları, Sağlık Hizmetleri vb.) arasında farklılık olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin gelişmişlik düzeyi ile coğrafi yakınlık, güvenli olması ve Suriye'deki savaş ortamı arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, Türkiye'ye duyulan güven ile coğrafi yakınlık, güvenli olması ve Suriye'deki savaş ortamı arasında farklılık olduğu gözlemlenmiştir.

18) Hipotez-18

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Bursa'ya göç etme sebeplerine göre farklılık göstermemektedir.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Bursa'ya göç etme sebeplerine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.64: Entegrasyon ile Bursa'ya Göç Etme Sebebi Arasındaki İlişki

	S15_Bursa'ya göç etme nedeniniz nedir?	N	Mean Rank
B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	Akrabalarım/ Hemşerim	199	258.20
	İş İmkânları	147	260.61
	Daha Yaşanabilir	142	257.01
	Diğer	30	274.50
	Toplam	518	

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile Bursa'ya göç etme sebebi arasındaki ilişki arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.64'de sunulmuştur. Yapılan Kruskal Wallis testine göre Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyinin Bursa'ya göç

etme nedenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.($p>0,05$). Buna göre H0 hipotezi kabul edilmiştir.

19) Hipotez-19

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Bursa'da yaşadıkları mahalle/semti tercih etme nedenlerine göre farklılık göstermemektedir.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri Bursa'da yaşadıkları mahalle/semti tercih etme nedenlerine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 5.65: Entegrasyon ile Yaşadığı Mahalleyi Tercih Etme Arasındaki İlişki

B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	Mahalle Tercih Etme Nedenleri	N	Mean Rank
	Akrabalarım/Hemşerim	217	251.05
	İş yerine yakınlık	145	263.41
	Kira/Ev fiyatlarının düşük olması	138	271.27
	Diğer	21	279.67
	Toplam	521	

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile yaşadığı mahalleyi tercih etme sebebi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.65'de sunulmuştur. Yapılan Kruskal Wallis testine göre sığınmacıların Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeylerinin, Bursa'da yaşadıkları mahalle/semti tercih etme nedenlerine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. ($p>0,05$). Buna göre H0 hipotezi kabul edilmiştir.

20) Hipotez-20

H0: Suriyeli sığınmacıların; Türklerle sorun yaşama düzeyleri ile Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Türklerle sorun yaşama düzeyleri ile Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.66: Entegrasyon ile Ev sahibi ve Misafir Toplum Arasındaki İlişki

S18_Suriyeliler ve Türkler arasında sorun var mı?	Spearman's rho	B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.
	Correlation Coefficient	-.154
	Sig. (2-tailed)	.000
	N	519

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile Türklerle sorun yaşama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.66'da sunulmuştur. Yapılan Korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri ile Suriyeliler ve Türkler arasında yaşanan sorun yaşama düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). H_0 hipotezi reddedilmiştir. ($r = -0,154$). Suriyeliler ve Türkler arasında sorun yaşama düzeyi azaldıkça, Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyi artmaktadır.

21) Hipotez-21

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile Suriye'nin geleceğine dair düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile Suriye'nin geleceğine dair düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.67: Entegrasyon ile Suriye'nin Geleceği Arasındaki İlişki

A6_Suriye'deki iç karışıkların yakın gelecekte bitmeyeceğini düşünüyorum.	Spearman's rho	B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.
	Correlation Coefficient	.072
	Sig. (2-tailed)	.103
	N	511

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile Suriye'nin geleceğine dair düşünceler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.67'de sunulmuştur. Korelasyon testine göre, Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri ile Suriye'nin geleceğine dair düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($p > 0,05$). Buna göre H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

22) Hipotez-22

H0: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'ya dair imkânlardan memnuniyet ve aidiyet algıları ile Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H1: Suriyeli sığınmacıların; Bursa'ya dair imkânlardan memnuniyet ve aidiyet algıları ile Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.68: Entegrasyon ile İmkânlar ve Aidiyet Algıları Arasındaki İlişki

	Spearman's rho	B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.
FF1_İmkânlardan Memnuniyet ve Aidiyet Algısı	Correlation Coefficient	.617
	Sig. (2-tailed)	.000
	N	459
F1_Hizmetlerden Memnuniyet	Correlation Coefficient	.333
	Sig. (2-tailed)	.000
	N	459
F2_Mekânsal Aidiyet	Correlation Coefficient	.198
	Sig. (2-tailed)	.000
	N	459
F3_Göçmenlere Yaklaşım Algısı	Correlation Coefficient	.382
	Sig. (2-tailed)	.000
	N	459
F4_Şehir ve İmkânlara Yönelik Algı	Correlation Coefficient	.273
	Sig. (2-tailed)	.000
	N	459
F5_Kültürel Aidiyet	Correlation Coefficient	.172
	Sig. (2-tailed)	.000
	N	459
F6_Sosyo Ekonomik Memnuniyet	Correlation Coefficient	.155
	Sig. (2-tailed)	.001
	N	459

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile Bursa'daki İmkânlar ve aidiyet algıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.68'de sunulmuştur. Yapılan Korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; Bursa'ya dair imkânlardan memnuniyet ve aidiyet algıları ile Bursa'daki hayata entegrasyon sağlama düzeyleri arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). Buna göre H_0 hipotezi reddedilmiştir. İmkânlardan memnuniyet ve aidiyet algısı arttıkça sığınmacılar Bursa'ya daha kolay entegrasyon sağlamaktadırlar ($r=0,617$).

23) Hipotez-23

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım düzeyleri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım düzeyleri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.69: Entegrasyon ile Sosyal ve Kültürel Faaliyetler Arasındaki İlişki

	Spearman's rho	B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.
Sosyal Kültürel Faaliyetlere Katılım	Correlation Coefficient	.087
	Sig. (2-tailed)	.047
	N	522

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.69'da sunulmuştur. Yapılan Korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyi ile sığınmacıların sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre H_0 hipotezi reddedilmiştir. Sığınmacıların sosyal ve kültürel faaliyetler katılımları arttıkça Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri artmaktadır ($r=0,087$).

24) Hipotez-24

H0: Suriyeli sığınmacıların; beklentilerinin karşılanma düzeyi ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; beklentilerinin karşılanma düzeyi ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.70: Entegrasyon ile Beklentilerin Karşılanma Düzeyi Arasındaki İlişki

FF3_Beklentilerin Karşılanma Düzeyi	Spearman's rho	B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.
	Correlation Coefficient	.311
	Sig. (2-tailed)	.000
	N	494
F7_Kamusal Beklentilerin Karşılanma Düzeyi	Correlation Coefficient	.276
	Sig. (2-tailed)	.000
	N	494
F8_Sosyo Ekonomik Beklentilerin Karşılanma Düzeyi	Correlation Coefficient	.155
	Sig. (2-tailed)	.001
	N	494

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile beklentilerin karşılanma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5.70'de sunulmuştur. Yapılan Korelasyon testi sonucunda, sığınmacıların Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri ile beklentilerinin karşılanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre H0 hipotezi reddedilmiştir. Sığınmacıların beklentilerinin karşılanma düzeyi arttıkça Bursa'ya entegrasyon sağlamaları kolaylaşmaktadır ($r=0,311$).

25) Hipotez-25

H0: Suriyeli sığınmacıların; şehrin öne çıkan kavramlarına yönelik hâkimiyet düzeyleri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Suriyeli sığınmacıların; şehrin öne çıkan kavramlarına yönelik hâkimiyet düzeyleri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.71: Entegrasyon ile Bursa'ya Dair Kavramlar Arasındaki İlişki

FF4_Şehrin Öne Çıkan Kavramlarına Hakimiyet	Spearman's rho	B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.
	Correlation Coefficient	.201
	Sig. (2-tailed)	.000
	N	518

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile şehrin öne çıkan kavramlarına yönelik hâkimiyet düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı Tablo 5.71'de sunulmuştur. Yapılan Korelasyon testine göre, sığınmacıların Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri ile şehrin öne çıkan kavramlarına yönelik hâkimiyet düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre H_0 hipotezi reddedilmiştir. Sığınmacıların şehrin öne çıkan kavramlarına yönelik hâkimiyet düzeyleri arttıkça, Bursa'ya entegrasyon sağlamalarının kolaylaştığı düşünülmektedir ($r=0,20$).

26) Hipotez-26

H_0 : Suriyeli sığınmacıların; mekânsal bilgileri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Suriyeli sığınmacıların; mekânsal bilgileri ile Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5.72: Entegrasyon ile Mekânsal Kavram Bilgileri Arasındaki İlişki

FF5_Mekânsal Bilgi	Spearman's rho	B5_Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.
	Correlation Coefficient	.203
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	522

Katılımcıların Bursa'ya entegrasyon düzeyi ile mekânsal kavram bilgileri arasında ilişki olup olmadığı Tablo 5.72'de sunulmuştur. Yapılan Korelasyon testine göre, sığınmacıların Bursa'ya entegrasyon sağlama düzeyleri ile Bursa'nın öne çıkan mekânlarına ilişkin hâkimiyet düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Buna göre H_0 hipotezi reddedilmiştir. Sığınmacıların Bursa'nın öne çıkan mekânlarına ilişkin hâkimiyet düzeyleri arttıkça Bursa'ya entegrasyon sağlamaları kolaylaşmaktadır ($r=0,203$).

Sonuç olarak, Çalışma kapsamında oluşturulan hipotezlerin testleri, saha araştırması analizleri sonucunda yapılmış ve sonuçları Tablo 5.73’de gösterilmiştir. Çalışma kapsamında toplam 26 hipotez test edilmiştir. Hipotezlerin 23 tanesi Bursa’ya entegrasyon sürecine doğrudan etki ettiği düşünülen faktörlere ilişkin oluşturulmuş ve diğer hipotezler ise sığınmacıların entegrasyon süreçlerine dolaylı olarak etki ettiği düşünülen faktörlere yoğunlaşmıştır. Sığınmacıların şehre entegrasyon süreçlerine dolaylı olarak etki eden faktörlerin iki tanesi sığınmacıların Bursa’ya göç etme sebepleri ile ilgiliyken, son olarak diğeri ise sığınmacıların Suriye’de ve Türkiye’de yaptıkları mesleklere ilişkindir. Sığınmacıların Bursa’ya entegrasyonuna ilişkin oluşturulan 23 hipotezden; 13 faktörün Bursa’ya entegrasyon sürecini etkilediği, 10 faktörün ise Bursa’ya entegrasyon sürecine etkisi olmadığı anlaşılmıştır. Hipotez sonuçları; son bölüm olan araştırma bulguları bölümünde değerlendirilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Göç; kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal düzende değişim yaratabilecek ve toplumsal yapıyı değiştirebilecek bir olgu olarak kabul görmektedir. Göç olgusu, içinde barındırdığı farklı unsurlar ve toplumlar üzerinde sahip olduğu güç nedeniyle uzun yıllardır araştırmacılar tarafından incelenmekte ve analiz edilmektedir. Günümüzde artan kitlesel göç hareketleri nedeniyle göçün, ulusal ve uluslararası alanda görünürlüğü artmış ve sonuçları itibariyle küresel bir soruna dönüşmüştür. Bu küreselleşmesi sonucunda, çok taraflı ve karmaşık bir hal alarak yönetişimi zor bir yapı haline gelmiştir. Göç konusunda karşımıza çıkan zorluklardan bir tanesi de göç ile ilişkili kavramlarda yaşanan kavram kargaşasıdır. Bu durumun önemli sebeplerinden biri literatürde getirilen tanımlamalar ile yasal mevzuatta getirilen tanımlamalar arasında zaman zaman farklılıklar olmasıdır. Bu farklılıklar özellikle Türkiye’de yaşanan Suriyeli sığınmacı göçünde kendini belirgin bir şekilde göstermektedir. Türkiye kendi iç mevzuatında geçici koruma statüsü verdiği Suriyelileri, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirilmeyen ve geçici olarak koruma sağlanan yabancılar olarak tanımlamaktadır. Literatürde, göçün aktörü olan göçmen kavramı üst çatı kavram olmakla birlikte mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma, geçici koruma, sığınmacı kavramları, kişilerin hukuki statülerini ifade etmektedir. Her göçmen, içinde bulunduğu şartlara göre mülteci veya sığınmacı olmamakla birlikte; her sığınmacı ve mülteci, göçmen olarak tanımlanabilir. Mülteci ve sığınmacı kavramları uluslararası alanda kabul görmüş ve benimsenmiş hukuki statülerdir. Literatürde; ülkesinde gördüğü baskı ve zulüm nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan ve bu nedenler ile ülkesine geri dönme imkânı olmadığını iddia eden göçmenler için sığınmacı tanımlaması yapılırken; bu iddiası ülkedeki yetkili makamlar tarafından kabul edilen göçmenler için mülteci tanımlaması yapılmaktadır. Bu tanımlardan hareketle, Türk mevzuatı her ne kadar Suriyeli sığınmacıları geçici koruma statüsü verilmiş yabancılar olarak tanımlamış olsa da bu çalışmada Suriyeliler, içinde bulundukları koşullar itibariyle sığınmacı tanımı bağlamında değerlendirilmiştir.

Entegrasyon olgusu; sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal alanda göçmenlerin toplumsal kabul ve entegrasyonu temel alan ve göçmenlerin demografik profilleri ile doğrudan ilişkili bir kavramdır. Günümüzde özellikle dünyada kitlesel göç hareketlerinin

artmasıyla birlikte toplumsal hayatın bütün alanlarında sıkça gündeme gelen ve sonuçları itibariyle de yerel halkla göçmenleri doğrudan ilgilendiren bir konudur. Her geçen gün önemi artan bu konu hakkında, günümüzde ulusal ve uluslararası birçok kurum ve kuruluş tarafından çeşitli araştırmalar yapılmakta ve entegrasyon konusunda çeşitli politika önerileri geliştirilmektedir. Her ülkenin sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve toplumsal yapının farklı olması yine aynı şekilde her ülkenin barındırdığı göçmenlerin sayısının, göç etme nedenlerinin ve demografik yapısının değişkenlik göstermesi uluslararası alanda tek bir entegrasyon modelinin benimsenmesini ve kabul görmesini güçleştirmektedir. Bu konuda vurgulanması gereken bir diğer önemli hususta entegrasyon sürecinin iki taraflı olduğudur. Bu süreç, iki toplumun sürece aktif katılımı ve çabası ile başarıya ulaşabilir.

Türkiye’de, göç alanında politika ve strateji oluşturmaya ve göç konusunda koordinasyonu sağlamakla görevli kurum Göç İdaresi Başkanlığı’dır. Bu kurum, 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü olarak kurulmuş ve aynı kanun ile görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenmiştir. Daha sonra 29/10/2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan 85 Nolu Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile “Genel Müdürlük” statüsünden “Başkanlık” statüsüne dönüştürülmüştür. Türkiye, dünyada yaygın olarak tercih edilmeyen ve mevzuatta getirilen tanımlama itibariyle Türkiye’ye özgü özellikler taşıyan geçici koruma statüsünü oluşturmuş ve ülkede yaşayan Suriyeli sığınmacıların bireysel değerlendirmesini yapmadan tümünü bu statü kapsamına almıştır. Türkiye, geçici koruma statüsünde olduğu gibi entegrasyon konusunda da farklı bir tanımlamaya gitmiştir. Başkanlık tarafından uyum kavramı için; “ne asimilasyon ne de entegrasyondur. Göçmenle toplumun gönüllülük temelinde birbirlerini anlamalarıyla ortaya çıkan harmonizasyondur.” şekline bir tanımlama yapılmıştır. Ülkemizde mevzuatta ve politika belgelerinde uyum kavramı tercih edilmiş olsa, literatürde ve dünyada bu alanda yaygın olarak kullanılan kavram entegrasyondur. Bu çalışmada, Suriyeli sığınmacıların kentle bütünleşme süreci uyum kavramı yerine, evrensel olarak kabul gören entegrasyon olgusu çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Suriye’de 2011 Nisan ayında başlayan iç savaş nedeniyle milyonlarca Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmış ve başta sınır ülkeler olmak farklı ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Ülkesini terk eden Suriyelilerin büyük çoğunluğu, başta coğrafi yakınlık, geçmişten gelen kültürel bağlar gibi nedenler ve Türkiye’nin politik eksende 2015 yılına kadar uyguladığı açık kapı politikası sonucunda Türkiye’ye sığınmıştır. Ülkemize sığınan Suriyeliler, Türkiye’de sosyal, kültürel, ekonomik hayatı ve kamusal hizmetleri önemli ölçüde etkilemiştir. Bu kapsamda, Türkiye’ye zorunlu göç eden ve sayıları vatandaşlık verilenler ile birlikte toplamda 4 milyona yaklaşan Suriyeliler, basit bir problem konusu olarak görülmemelidir. Göçmenlerin, ev sahibi toplumla olan etkileşimleri ve entegrasyonları günümüzde dünyada sıkça tartışılmakta ve araştırmalara konu olmakla birlikte, Türkiye’de bu konuda yeteri kadar bilimsel araştırma yapılmadığı düşünülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların göçü, göçün başladığı 2011 yılından günümüze kadar geçen süreçte farklı bir sürece evrilmiştir. Göçün ilk yıllarında geçici olduğu düşünülen kitlesel göç hareketinin, günümüzde kalıcı bir duruma dönüştüğü açıkça görülmektedir. Ülkemize yerleşen sığınmacıların bir bölümü hala ülkelerine dönme niyetinde olsa da, geline noktada bu durumun çok mümkün olmadığı düşünülmektedir. Suriye’de ki iç savaşın halen devam etmesi ve savaşın sona erdiği bölgelerde şehirlerin ve kentsel alt yapının çökmüş olması, sığınmacıların geri dönüşleri için önemli bir engel oluşturmaktadır. Sığınmacılara ilişkin bu durum yapılan bu çalışmada açık bir şekilde görülmekte ve bu alanda yürütülen diğer bilimsel çalışmalar ile de desteklenmektedir. Dünyada meydana gelen diğer göç hareketlerinde de benzer sonuçlara ulaşılmaktadır. Bu gerçeklerden hareketle ülkemize yerleşen sığınmacıların kente entegrasyonu için doğru politikaların belirlenip, uygulanma süreci önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın sonuçları itibarıyla de entegrasyonun, sürecin bütün paydaşları ve bütün boyutları ile ele alınıp araştırılması ve incelenmesi gereken bir konu olduğu görülmüştür. Bu noktadan hareketle, Suriyeli sığınmacıların Türk toplumuna entegrasyonunu, sadece sığınmacılar temelinde inceleyip, değerlendirmek süreci yanlış bir noktaya götürecektir.

Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılar, günümüzde farklı şekillerde ülke gündemini sıkça meşgul eden ve yakın gelecekte daha sık gündeme geleceği öngörülen bir konu olarak değerlendirilmektedir. Özellikle sığınmacıların entegrasyonuna ilişkin süreç

doğru yönetilemez ise, Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından risk oluşturabilecek bir olguya dönüşebilir. Suriyeli sığınmacıların entegrasyonunu, devletin tek başına yasal düzenlemeler ile düzenleyeceği ve yöneteceği bir alan olmayıp; bu konuda başta üniversiteler, sivil toplum kuruluşları olmak üzere konunun tüm aktörleri ile bir araya gelip, çözüme ulaşabileceği bir meseledir. Entegrasyon konusu, önemi itibariyle belirli ölçeklerde planlanması ve titizlikle yönetilmesi gereken zorlu, disiplinli ve uzun vadeli bir süreçtir. Süreç doğru yönetilmediğinde, Bursa örneğinde olduğu gibi sığınmacılar yaşadıkları şehirlerde belirli mekânlarda kümelenecek ve bu durum ileride gettolaşmaya sebep olacaktır.

Suriyeli sığınmacılar, çok zor şartlar altında Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmış ve yaşadıkları sosyal, hukuki ve ekonomik sorunlar hala tam manasıyla çözüme kavuşturulmamıştır. Türkiye tarafından hukuksal olarak sağlanan geçici koruma statüsü, onlara bazı haklar tanımlamakla birlikte getirilen bazı kısıtlamalar sığınmacıların hayatlarını zorlaştırmakta ve entegrasyon sürecini güçleştirmektedir. Geçici koruma kapsamındaki sığınmacılara özellikle istihdam ve mülkiyet alanında getirilen kısıtlamalar, ülke ekonomisine katkılarını sınırlandırmaktadır. Günümüzde, sığınmacılara Türk vatandaşlığı verilmesi konusu, Türk toplumu tarafından kabul görmeyen ve sıkça eleştirilen bir konu olsa da, geline noktada Suriye'deki mevcut durum ile entegrasyon konusu birlikte değerlendirildiğinde, en azından Türkiye'de doğan Suriyeli sığınmacılara, belirlenen kriterlere göre Türk vatandaşlığı verilmesinin, iki toplumun menfaatine olduğu düşünülmektedir. Mevcut durumda, Suriyelilerin ülkede kalışları ile ilgili durumun hala belirsizliğini koruması, iki toplumu zaman zaman karşı karşıya getirmektedir. Özellikle son dönemlerde, Afganistan ve Pakistan'dan ülkeye kaçak yollarla gelen göçmenler, Türk toplumunda ciddi rahatsızlık yaratmakta ve ülkede yabancı düşmanlığını artırmaktadır.

Literatürde, özellikle zorunlu göçler sonrasında ülkesini terk etmek zorunda kalan göçmenlerin ev sahibi toplumla kurdukları sosyal, kültürel ve ekonomik bağlar, iki toplumun sosyal ve demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların doğru tespit edilip analiz edilmesi, ev sahibi ve misafir toplum arasında inşa edilecek güçlü kültürel ve sosyal bağların kurulması açısından çok önemlidir. Açıklanan bu nedenler ile yürütülen bu araştırmanın konusu, amacı, kapsamı ve yöntemi; bu çalışmayı araştırma bulguları açısından entegrasyon konusunda önemli ve özgün bir çalışma yapmaktadır.

Bursa’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyonunu konu alan bu çalışmada, araştırma metodolojisi olarak deneysel nicel araştırma tekniği kullanılmıştır. Araştırma metodolojisi için yaygın bir yöntem olarak kullanılan nicel araştırma tekniği, Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyon problemi bağlamında entegrasyon sürecini etkileyen bağımsız değişkenler arasında ki ilişkiyi ortaya koymayı ve oluşturulan hipotezler ile geçerliliklerini bilimsel olarak sınamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada, araştırma sonuçlarına göre entegrasyon konusuna ilişkin olgular arasında ilişkiler incelenmiş ve SPSS tabanlı analizler yapılmış ve hipotezler marifetiyle test edilerek sınanmıştır. Çalışma kapsamında; araştırma öncesi yapılan literatür taraması sonrası 26 adet hipotez oluşturulmuş ve oluşturulan bu hipotezler SPSS analizleri ile sınanmıştır. Oluşturulan bu hipotezlerden 23 tanesi, sığınmacıların şehre entegrasyon süreçlerini sınamak için, 3 tanesi ise sığınmacıların entegrasyon süreçlerine dolaylı etki eden, Bursa’ya göç etme nedenlerine ulaşmak için oluşturulmuştur.

Suriyeli sığınmacıların, Bursa’ya göç etmelerinin ve bu şehirde yerleşik kalmalarının sebeplerini farklı dinamikler oluşturmaktadır. Bursa, Türkiye’nin kuzey batısında yer alan, gelişmiş kentsel ekonomiye sahip önemli bir şehir konumundadır. Göç İdaresi Başkanlığı istatistiklerine göre, Türkiye’nin batısında İstanbul’dan sonra kayıtlı en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan bir şehir konumundadır. Aynı istatistiklere göre kayıtlı Suriyeli sayısının il de yaşayan toplam kişi sayısına oranında ise %5,54 ile İstanbul’dan fazla sığınmacı yoğunluğuna sahip bir şehirdir. Suriye ile sınırı olan ve sınır kapısına sahip, Bursa’ya en yakın şehir Hatay’dır ve Hatay ile Bursa arasındaki karayolu mesafesi ortalama 1.000 kilometredir. İki şehir arasındaki mesafe düşünüldüğünde sığınmacıların Bursa’yı tercih etmesindeki temel motivasyonun coğrafi yakınlık olmadığı görülmektedir. Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde, Suriyeli sığınmacılar Bursa’yı tercih etme sebepleri olarak sırasıyla; akrabalarını ve hemşerilerini, iş imkânları ve daha yaşanılabilir şehir yanıtlarını verdikleri görülmüştür. Yine araştırma sonuçlarına göre Bursa’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların ortalama yarısının 2014 ve 2015 yıllarında Bursa’ya geldikleri görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre sığınmacıların, Bursa’ya göç artış hızlarının, 2015 yılından 2019 yılına kadar azalan bir trend izlediği tespit edilmiştir. Yine saha araştırma sürecinde yapılan gözlemlerde, Türkiye’nin farklı şehirlerinde kayıtlı olan sığınmacıların, Bursa’ya göç etmeye halen devam ettiği gözlemlenmiştir.

Sığınmacıların, en az Bursa kadar kentsel gelişmişlik düzeyine sahip ve Bursa'ya coğrafi olarak yakın sayılabilecek Kocaeli ve İzmir gibi şehirler yerine, Bursa'yı tercih etmeleri, göçmenlerin karar süreçlerinde farklı etmenlerin olduğu olduğunu göstermektedir. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'nin farklı kentlerinden, Bursa'ya göç eğilimlerinin Lee tarafından geliştirilen itme – çekme kuramı ile örtüştüğü söylenebilir. Bu kuram, her ne kadar Türkiye'de meydana gelen iç ve dış göç hareketleri açısından değerlendirilmiş olsa da, akrabalık ve hemşerilik gibi güçlü sosyal ve kültürel bağlar, geçmişte Anadolu'dan batıya ve özellikle İstanbul'a yapılan göçlerde olduğu gibi, sığınmacıların Bursa'ya göç sürecinde de önemli bir çekici faktör olarak karşımıza çıkmıştır. Yine Neo-Klasik göç kuramları bağlamında değerlendirdiğimizde, Bursa'nın sanayi ve ticaret alanında sahip olduğu güçlü konum, sığınmacıları göç konusunda teşvik etmiş olabilir. Bu durum araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Bu durumun bir diğer nedeni de, geçtiğimiz yüzyılda Bursa'ya gerçekleşen yoğun göç hareketleri sonucunda bir göçmen kenti olarak yerel halkın göçmen olgusunu içselleştirmesi ve buna bağlı olarak da toplumsal kabul eşiklerinin yüksek olmasından kaynakladığı düşünülmektedir.

Bursa'da sayıları her geçen artarak 200 bine ulaşan kayıtlı sığınmacı nüfusu, kentte sadece sosyal sorunlara neden olmamaktadır. Şehirde plansız ve hızlı gerçekleşen nüfus artışı, başta alt yapı hizmetleri olmak üzere, çevre ve hava kirliliği, temiz su, sağlık, eğitim, güvenlik hizmetleri, toplu taşıma gibi kamusal hizmetlerin etkin ve verimli sunulmasını güçleştirmektedir. Özellikle belediyelerin, plansız ve büyük çapta gerçekleşen sığınmacı göçü nedeniyle görev ve yetki sahasına giren alanlarda yatırım yapma konusunda zorlandıkları görülmüştür. Suriyeliler, Türkiye'nin farklı şehirlerinde olduğu gibi, Bursa'da da bazı ilçe ve mahallelerde kümelenmeye başlamıştır. Bu durum, hem entegrasyon sürecine zorlaştırmakta hem de ileride gettolaşma için risk oluşturmaktadır. Bu durumun farkına varan İçişleri Bakanlığı, Haziran 2022 itibarıyla yabancı nüfusun, mahalle nüfusunun %25'ini geçmemesine yönelik sınırlandırma getirmiştir. Bu kapsamda Bakanlık Türkiye'de yeni doğan ve çekirdek aile birleşimi dışında 54 şehirde bulunan 781 mahalleyi, geçici koruma, uluslararası koruma ve ikamet izni kapsamında ülkede bulunan yabancıların kayıt işlemlerine kapatmıştır. İçişleri Bakanı Süleyman SOYLU, 11.06.2022 tarihinde yaptığı basın açıklamasında; yabancılara mahalle bazlı getirilen sınırlamanın kapsamının genişletilerek Temmuz ayında bu oranın %20'ye düşürüleceğini ve buna

göre kısıtlama getirilen mahalle sayısının 1200'e çıkartılacağını ifade etmiştir. Getirilen bu kısıtlama ile Bursa'da Osmangazi ilçesinde bulunan; Demirtaş Dumlupınar OSB, Selimiye, Hocahasan, Çırpan, İntizam, Altıparmak, Alacamescit, Ahmetpaşa ve Kiremitçi mahalleleri ile Nilüfer ilçesinde bulunan Fethiye OSB mahallelelerinde, yabancıların adres kayıtları durdurulmuştur.

Suriyeli sığınmacılar; 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Geçici Koruma Yönetmeliği hükümlerine göre, geçici olarak koruma altına alınan yabancılar olarak tanımlanmıştır. Göçün başladığı ilk yıllarda sürecin tüm aktörleri bu durumu geçici olarak yaşanan göç hareketi olarak değerlendiğinden bu tanımlama o dönemde olağan karşılanmıştır. Türkiye, o dönem politikalarını bu düzlemde oluşturmuş ve geçici çözümler üreterek oluşturduğu çok sayıda kampta sığınmacıları ağırlamıştır. Zaman içerisinde göç hareketinin giderek artmasıyla kamplar yetersiz kalmış ve bunun sonucunda sığınmacılar kentlere yönlendirilmiştir. Ancak aradan geçen 10 yılı aşkın sürede Suriye'de ki durum sığınmacılar lehine düzelmemiş ve günümüzde yüksek ses ile dile getirilmese de Suriyeli sığınmacıların kalıcılığına ilişkin toplumsal kabul oluşmaya başlamıştır. Bu çalışma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacılar tarafında, bu tür bir kabulün olduğu açıkça görülmektedir. Bu durum göç literatürü açısından olağan bir durumdur.

Çalışma sonuçlarına göre Bursa'da yaşayan sığınmacıların Türk toplumu ile iletişim konusunda zorluk yaşamadıkları gözlemlenmiştir. Araştırma bulgularına göre sığınmacıların Bursa halkına bakış açıları ve algılarının olumlu olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre; sığınmacıların Bursa'ya ait kavramlar ile ilişkisi incelendiğinde, iki kavram dışında kavramlar hakkında çok bilgi sahibi olmadıkları ve Bursa ile özdeşleşmiş kentsel mekânlar hakkında ise büyük çoğunluğunun bilgi sahibi olduğu görülmüştür. Çalışmada dikkat çeken bir diğer husus da sığınmacıların Türkçe 'yi mecbur kalmadıkça kullanmadıkları ve günlük hayatta kendi dillerini kullandıkları, alışveriş, yeme – içme, terzi gibi ihtiyaçlarını Suriyeli esnaflardan karşılamaya özen gösterdikleri gözlemlenmiştir.

Araştırma bulgularına göre tespit edilen bir diğer önemli hususta sığınmacıların, geleceklerine dair düşüncelerdir. Görüşme gerçekleştirilen katılımcıların, %74,5'i başka bir şehre göç etmeyi, %68,1'i ise başka bir ülkeye göç etmeyi düşünmemektedir. Yine bu bulgular ile uyumlu olarak katılımcıların, %84,1'i Bursa halkının Suriyelilere

yönelik davranışlarından memnun olduğunu, %92'i si Bursa'da yaşamaktan memnun olduğunu, %88'i Bursa'daki hayata ve %83,4'ü ise Türkiye'deki hayata uyum sağladığını belirtmiştir. Bu bulgular; sığınmacıların Bursa'ya entegrasyon sürecinin makro ölçekte sağlandığı şeklinde yorumlanabilir. Yine araştırma bulgularına göre sığınmacıların %60'ı Suriye'deki savaşın bitmeyeceğini düşünmekle birlikte, %64'ü oradaki hayatını özlediğini ve %33,6'sı ise Suriye'deki durum düzeldiğinde geri dönme konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna göre Suriye'ye geri dönme konusunda katılımcıların önemli kısmının kararsız olduğu ve uygulanacak doğru politikalar ile kararsızların Suriye'ye geri dönme konusunda ikna edilebileceği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak araştırma kapsamında bağımsız değişkenlerin entegrasyon sürecine etkilerinin farklı şekillerde olduğu görülmüştür. Demografik değişkenlerin korelasyon analizine göre; Suriyeli sığınmacıların Bursa'ya entegrasyon sürecinde demografik değişkenlerden cinsiyet, yaş, eğitim, kişisel aylık gelir değişkeni ile entegrasyon arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu değişkenlerin sığınmacıların entegrasyon sürecinde bir farklılığa yol açmadığını söyleyebiliriz. Ulaşılan bu bulgular, literatürde Şahin (2022), Türkoğlu (2022), Kurçak (2022), Ataş (2021) ve Kaya'nın (2020) çalışmaları ile de desteklenmektedir. Demografik değişkenlerden medeni durum, yaşadığı ilçe ve Bursa'daki mesleğin, Suriyelilerin entegrasyonunda %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ulaşılan bu bulgular, literatürde Çiçek (2021), Kaya (2020), Yurt (2019), Yaprak (2019) ve Dölek'in (2019) çalışmaları ile de desteklenmektedir. Yine katılımcıların Türkçe bilme seviyeleri ile Suriye'de yaşadıkları bölge türü ile entegrasyon arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Korelasyon analizlerine göre ortaya çıkan diğer bir sonuçta; sığınmacıların Türkiye'ye göç etme sebebi, Türkler ile kurulan ilişki ve öncelikli yardım talep ettikleri alan değişkeni ile entegrasyon arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ulaşılan bu bulgulardan; Türkiye'ye göç etme sebebi ve öncelikli yardım talep edilen alan literatürde Yurt (2019) ve Dölek'in (2019) çalışmaları ile Türkler ile kurulan ilişkinin entegrasyona etkisinin ise Özpolat (2019) ve Kuzucanlı'nın (2019) çalışmaları ile desteklendiği görülmüştür.

Araştırma bulgularında ön plana çıkan hususlardan biri de Suriyeli sığınmacıların; Bursa'daki memnuniyet ve aidiyet algıları, sosyal ve kültürel etkinliklere katılım düzeyleri, beklentilerinin karşılanma düzeyi ile mekânsal ve imgesel kavramların bilinirliği değişkeni ile entegrasyonun sürecinin anlamlı farklılık göstermesidir. Ulaşılan bu bulgular, literatürde; Kurçak (2022), Türkoğlu (2022), Dölek (2019), Çiçek'in (2011) çalışmaları ile desteklenmektedir.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan hususlardan bir tanesi de entegrasyon süreci ile anlamlı farklılık göstermeyen değişkenlerdir. Analiz sonuçlarına göre sığınmacıların Bursa'ya entegrasyon süreçleri ile; Suriye ile sürdürdükleri ilişkiler, Suriye'nin geleceğine dair düşünceleri ve Suriye'de yakınlarını kaybetme durumları anlamlı farklılık göstermemiştir. Çalışma sonucunda ulaşılan bu bulgular; literatürde Kaya (2020), Allaberdiyev (2007) ve Öztürk'ün (2019) çalışmaları ile desteklenmektedir. Son olarak ulaşılan bir diğer önemli bulguda sığınmacıların STK'lar ile kurdukları ilişkiler, Bursa'ya göç etme sebepleri ve Bursa'da yaşadıkları mahalleyi tercih sebepleri ile entegrasyon süreçleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu bulgular literatürde Öztürk (2019), Yanık (2019), Yaprak (2019) ve Allaberdiyev'in (2007) çalışmaları ile örtüşmektedir.

Literatürde cinsiyet, eğitim ve yaş faktörü, göçmenlerin entegrasyon sürecini etkileyen bir parametre olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma bulgularına göre bu faktörlerin, Bursa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyon sürecini etkilemeyen bir unsur olduğu görülmüştür. Çıkan bu sonuç ile ilgili saha bulgularının analizi sonrasında Bursa'da yaşayan Suriyeli kanaat önderleri ile bu alanda faaliyette bulunan bazı sivil toplum kuruluşlarının yetkilileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde; kadın sığınmacıların, Suriye'deki toplumsal hayatın aksine Bursa'da sosyal hayata aktif olarak katıldığını ve bu sonucu olarak da entegrasyon süreçlerinin erkek sığınmacılardan çok farklı olmadığını belirtmişlerdir. Saha gözlemlerinde, kadın sığınmacıların açılan mesleki ve teknik kurslar ile zanaat öğreten kurslara yoğun ilgi gösterdikleri gözlemlenmiştir. Yine özellikle uluslararası kuruluşlar tarafından hibe ile desteklenen ve kursiyerlere eğitime katıldıkları her gün için günlük ücret desteği sunan kurslara, kadın sığınmacıların ev ekonomisine katkı sunmak amacıyla yoğun ilgi gösterdiği görülmüştür. Kadınların Bursa'daki sosyal hayata aktif olarak katılmaları veya katılmak zorunda kalmaları sonucunda entegrasyon konusunda erkekler ile kadınlar arasında anlamlı bir fark oluşmadığı

değerlendirilmektedir. Yine araştırma kapsamında yöneltilen Suriye’de yaşadığınız yer türü sorusuna; katılımcıların %13,1’i kırsal, %86,9’u ise şehir merkezi yanıtını vermiştir. Buna göre kent merkezinde yaşayan insanların entegrasyon süreçlerinin daha hızlı olduğu ve cinsiyet, yaş ve eğitim durumu ve kişisel gelirin entegrasyon süreci ile farklılaşmadığı değerlendirilmektedir. Benzer şekilde sığınmacıların yaş ve eğitim olarak entegrasyon konusunda farklılaşmasının birçok nedeni olmakla birlikte, bu durumun temel nedeninin Suriyelilerin ev sahibi toplumla iletişiminin aynı düzlemde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile hayata geçirilen Sosyal Uyum ve Yaşam Eğitimi (SUYE) programına katılan Suriyeli sığınmacıların, program sonucunda Türkiye’deki yaşamlarına dair bilgi seviyelerinde bir artış olup olmadığına ilişkin yapılan saha araştırmasında cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve çalışma durumunun, bilgi değişiminde anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Sarı, 2021: 186 – 206). Çıkan bu sonuçlar, bu tez kapsamında yapılan araştırma bulguları örtüşmektedir. Sonuç olarak, Suriyeli sığınmacıların şehre entegrasyon süreçlerini Bursa’da yürütülen bu çalışmanın bulguları, saha gözlemleri ve görüşmeleri çerçevesinde değerlendirdiğimizde; Suriyeli sığınmacıların, çevresel, ekonomik ve kamusal hizmetler bağlamında siyasal entegrasyon düzeylerinin yüksek; sosyal ve kültürel alanda entegrasyon düzeylerinin özellikle Bursa halkı ile kurulan ilişkiler bağlamında düşük olduğu düşünülmektedir.

Türkiye ve Suriye geçmişten gelen güçlü bağlara sahip ülkelerdir. Suriye, 400 yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu idaresinde yönetilmiş bir ülkedir. Cumhuriyet döneminden sonra bir dönem bozulan ilişkiler, 2002 yılı itibarıyla tekrar düzelmeye başlamış, 2011 yılında Suriye’de çıkan iç savaşa kadar bu durum devam etmiştir. Devlet arasında ki ilişkiler tarihsel süreçte zaman zaman değişiklik gösterse de toplumlar uzun yıllar bir biriyle temas halinde olmuştur. Açıklanan bu nedenler ile Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin entegrasyonu, diğer yabancıların entegrasyon süreçlerinden farklılaşmaktadır.

Son olarak, 2019 yılında Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve Mart 2020’de Türkiye’yi de etkisi altına alan Covid-19 pandemisi, sığınmacıları başta entegrasyon süreci olmak bir çok alanda olumsuz etkilemiştir. Pandemi tedbirleri kapsamında; okullar kapatılmış, seyahat kısıtlamaları getirilmiş ve dönem dönem sokağa çıkma yasakları uygulanmıştır. Getirilen kısıtlamalar nedeniyle, insanlar hem ekonomik hem

de psikolojik açıdan zorluklar yaşamıştır. Pandemi süreciyle getirilen kısıtlamalar sonucunda Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu işlerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmış, temel gıda ve hijyen malzemelerini temin etmekte zorlanmıştır. Özellikle Covid-19 salgını nedeniyle getirilen sokağa çıkma kısıtlamaları sonucunda, insanlar evlerine kapanmış ve bu durum da sığınmacıların entegrasyon süreçlerini ciddi manada olumsuz etkilemiştir.

Araştırmacının yaptığı inceleme ve analizlerin sonuçlarından hareketle konuyla ilgili aşağıdaki politika öneriler getirilmiştir:

- Bursa’da, Sığınmacılara yönelik birçok kurum ve kuruluş tarafından yoğunlukla A1 düzeyinde ücretsiz Türkçe kursları düzenlenmesine rağmen, sığınmacıların çoğunluğu aradan geçen ortalama 8 yılda kendini ifade edebilecek düzeyde Türkçe öğrenememiştir. Bu sonuçtan hareketle, sığınmacılara yönelik düzenlenen Türkçe kurslarının metodolojisi ve müfredatı gözden geçirilmelidir. Bu konuda Türkiye’de yabancı dil öğretme konusunda önemli bir tecrübeye sahip olan ve Ankara Üniversitesi’ne bağlı Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi’nin (TÖMER) eğitim metodolojisi incelenmelidir.
- Bursa’da yaşayan sığınmacıların başta yoğunlukla yaşadıkları Yıldırım ve Osmangazi ilçeleri olmak üzere, yaşadıkları semtlerin bazı bölgelerinde mekânsal olarak yoğunlaştıkları, mekânsal olarak yoğunlaştıkları bölgelerde ticaret yapan esnafların da yine sığınmacılardan oluştuğu görülmüştür. Bu durum ilerleyen zamanlarda gettolaşmaya sebep olacağı düşünüldüğünden, gelecekte entegrasyon için ciddi bir engel teşkil edecektir. Bu durumun önüne geçmek için Suriyelilerin yaşadıkları şehirlerde yerleşimlerine yönelik mekânsal planlama için politikalar oluşturulmalıdır.
- Bursa’da ticaret ile uğraşan Suriyelilerin büyük çoğunluğu, yapılan denetimlere rağmen dükkân tabelalarını sadece Arapça dilinde yazmakta ve bu durum ev sahibi toplumu rahatsız etmektedir. Bu çalışmanın konusu her ne kadar Suriyelilerin entegrasyon süreçlerini ölçmeyi hedefleyen bir araştırma olsa da, entegrasyon sürecinin diğer tarafı olan ev sahibi toplumunda yabancılara bakış açısının olumlu yöne çevrilmesi gerekmektedir. Dükkan

tabelaları konusunda yetkili olan belediyelerin bu konuda denetimlerini arttırması entegrasyon açısından kolaylaştırıcı etki sağlayacaktır.

- Göçmenlerin entegrasyonu iki taraflı bir süreçtir. Entegrasyon politikaları, ev sahibi ve misafir toplumu kapsayıcı ve iki toplumu birleştirici şekliyle ele alındığında başarıya ulaşabilir. Bu kapsamda politika yapıcılarının, sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı şehirlerin demografik, sosyal ve kültürel özelliklerini dikkate alması ve buna göre sığınmacıların bu konuda bilgilendirilmesi gibi bazı özel tedbirler alması entegrasyon açısından olumlu etki sağlayacaktır.
- 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 96 ncı maddesinde uyum konusuna değinilmiş ve uyum konusunda Göç İdaresi Başkanlığı'na görevler yüklenmiştir. Başkanlık verilen bu görev kapsamında, 2018 – 2023 yıllarını kapsayan Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planını hazırlamıştır. Uygulamada Göç İdaresi Başkanlığı'nın bu görevi nasıl yerine getireceğine ilişkin bir politika belgesi hazırlanmış olsa da, eylem planında yer alan ve stratejik amaç ve hedeflerde tanımlanan mevzuat değişiklikleri aradan geçen 4 yılda henüz tam manasıyla gerçekleştirilmemiştir. Bu kapsamda; özellikle ortak ve yerel nitelikteki gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturulmuş olan anayasal kuruluşlar olan ve yerelde geniş imkân ve kabiliyetlere sahip başta büyükşehir belediyeleri olmak üzere yerel yönetimlere, sığınmacıların şehre entegrasyonlarına yönelik proje hazırlama konusunda yasal zorunluluklar getirilmeli ve entegrasyon konusunda uzman personel desteği ve eğitimler verilmelidir.
- Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yayımlanan Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planının da toplumsal uyum birinci stratejik öncelik olarak belirlenmiş ve bu öncelik için stratejik hedef ve faaliyetler oluşturulmuştur. Eylem planında planlanan ve sığınmacıların şehre entegrasyonunda önemli rol oynayacak bu uyum eğitim müfredatının her yaştan sığınmacıyı kapsayacak şekilde hayata geçirilmesi ve sığınmacıların katılımının zorunlu kılınması çok önemlidir. Bu alanda yapılacak faaliyetlerde, şehirlerin ve özellikle sığınmacı yoğunluğunun yüksek olduğu Bursa gibi şehirlerin dinamikleri iyi araştırılmalı ve analiz edilmelidir. Sığınmacıların, entegrasyon süreçlerini

izlemek ve takip etmek için sosyal ve demografik yapısına yönelik düzenli olarak saha araştırmaları yapılmalı ve yapılması teşvik edilmelidir.

- YUKK’da uyum konusunda tanımlama yapılmış ama uyum sürecinin nasıl ve ne şekilde yapılacağına ilişkin yönetmelik gibi alt mevzuatta henüz bir düzenleme yapılmamıştır. Bu durum, Türkiye’de yabancıların entegrasyonu konusunda kapsamlı, disiplinli ve sistematik bir entegrasyon yaklaşımının üretilmesine engel teşkil etmektedir. Suriyeli sığınmacılar için entegrasyon konusunda yasal düzenlemelerin yapılması ve Almanya modelinde olduğu gibi Türkiye’nin toplumsal yapısına uygun entegrasyon kurslarının açılması gerekmektedir. Mevcut durumda hayata geçirilen Sosyal Uyum ve Yaşam Eğitim programının müfredatı içerik olarak yeterli gibi görünse de, eğitim programının 8 saat ile sınırlandırılması ve katılımın isteğe bağlı tutulması nedeniyle, entegrasyon için yeterli olmayacağı düşünülmektedir.
- Görüşme yapılan sığınmacıların büyük çoğunluğu çalışma izni olmadığı için kayıt dışı çalıştığını belirtmiştir. Bu durum, sığınmacıların Türk ve hatta Suriyeli işverenler tarafından ucuz iş gücü olarak görülmesine ve kötü koşullarda çalıştırılmalarına neden olmaktadır. Araştırma bulgularına göre sığınmacıların büyük kısmı yasal olarak belirlenmiş çalışma saatlerinin üzerinde ve asgari ücret seviyesinin altında ücretler ile çalışmaktadır. Ekonomik açıdan yaşadıkları bu zorluk entegrasyonları için bariyer oluşturmaktadır. Yine geçim sıkıntısı yaşayan sığınmacılar, sosyal yardımlara yönelerek ev sahibi topluma ekonomik açıdan yük olmaktadır. Sığınmacıların işgücü piyasasına Türk vatandaşları ile eşit şart ve koşullarda katılabilmeleri için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, ekonomik entegrasyonun sağlanabilmesi için çok önemlidir. Göçmenlerin istihdamı, entegrasyon süreçlerini kolaylaştıran önemli bir unsurdur.
- Mevzuata göre uyum konusunda asli yetkili kurum Göç İdaresi Başkanlığı’dır. Başkanlık koordinasyonunda yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasında güçlü işbirliği mekanizmasının geliştirilmesi, sığınmacıların entegrasyonunda hızlandırıcı ve kolaylaştırıcı bir rol oynayacaktır.

- Bursa Büyükşehir Belediyesi, 1995 yılında Bursa Yerel Gündem 21 olarak faaliyetlerine başlayan ve 5393 sayılı kanunda yapılan değişiklik ile 2009 yılında Bursa Kent Konseyi'ne dönüşen güçlü ve kurumsal demokratik yönetim mekanizmasına sahiptir. Halen aktif olarak faaliyetlerine devam eden konseyin bünyesinde, 2018 de kurulmuş olan Bursa Kent Konseyi Yabancılar Meclisi bulunmaktadır. Meclis; Bursa'ya çeşitli ülkelerden farklı nedenler ile gelmiş yabancılardan oluşmakta olup, yabancıların kent hayatına katılımlarını teşvik etmek ve karşılaştıkları sorunları çözmek ve çözüm önerileri geliştirmek için faaliyetlerde bulunmaktadır. Sığınmacıların şehre entegrasyonuna yönelik iyi uygulama örneği olan bu yapının güçlendirilmesi, yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi, Suriyeli sığınmacıların entegrasyonunda kolaylaştırıcı rol oynayacaktır.
- Sığınmacıların şehre entegrasyonu konusunda aktif olarak destek alınabilecek kuruluşlardan bir tanesi de sivil toplum kuruluşlarıdır. Bursa'da mevcut durumda bu kuruluşlar yoğunlukla ihtiyaç sahibi sığınmacılara ayni ve nakdi yardım vermektedir. Sivil toplum kuruluşlarının, sığınmacıların şehre entegrasyonu kapsamında nasıl hareket edeceklerine ilişkin açık bir yasal düzenleme veya onların entegrasyon konusunda yapacakları faaliyetlere ilişkin bir politika belgesi bulunmamaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının, yardım eksenli faaliyetlerinin yanında sığınmacıların şehre entegrasyonu konusunda teşvik edilmesi, entegrasyon konusunda önemli katkı sunacaktır.
- Sığınmacıların şehre entegrasyonuna ilişkin başta Almanya olmak üzere dünyadaki ve Türkiye'deki iyi uygulama örneklerinin derlenmesi ve bu uygulamaların başta yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlar ile paylaşılması gerekmektedir.
- Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacılara ilişkin demografik bilgilere ulaşmak, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yaklaşımı nedeniyle oldukça güçtür. Bu durum entegrasyon alanında yapılan bilimsel araştırmaları güçleştirmektedir. Özellikle saha araştırması maliyetlerinin yüksek olması, lisansüstü öğrencilerinin bu alanda bilimsel çalışma yapmalarını zorlaştırmaktadır. Suriyeli sığınmacıların entegrasyonu konusunda, bilimsel çalışma yapan akademisyen ve lisansüstü öğrencilere bu alanda yapacağı

bilimsel çalışmalar için ekonomik ve enformasyon olarak destek verilmesi, bu alanda lisansüstü programların açılması, teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması sığınmacıların entegrasyonunda olumlu rol oynayacaktır.

- Araştırma bulgularına göre sığınmacıların çoğunluğu Suriye’de meydana gelen olaylarda bir yakınını kaybetmiştir. Sahada yapılan gözlemlerde bu durumun, özellikle 1. derece yakını kaybeden bazı genç sığınmacılarda psikolojik travmaya sebep olduğu ve bunun da kente aidiyetlerini güçleştirdiği gözlemlenmiştir. Bursa’da bazı belediyelerin ve sivil toplum kuruluşlarının bu alanda ücretsiz hizmet veren psikolojik destek merkezleri bulunmakla ile birlikte bu merkezlerin sığınmacılar tarafından bilinirliği düşük ve merkezlerin çok büyük kısmında Arapça bilen personel bulunmamaktadır. Bu kapsamda bu merkezlerin sığınmacılara yönelik tanıtım faaliyetleri ile merkezlerde çalışacak Arapça bilen uzman personel sayısının artırılması gerekmektedir.
- Araştırma bulgularına göre sığınmacıların çok büyük çoğunluğunun sinema, tiyatro, konser, sergi ve fuar gibi sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılmadıkları görülmüştür. Bu durumun başta dil olmak üzere ekonomik refah gibi birçok nedeni olmakla birlikte, sonuçları itibariyle entegrasyon açısından bir bariyer oluşurmaktadır. Bu bariyerin ortadan kaldırılması için sanatsal ve kültürel faaliyetlere sığınmacıların katılımını teşvik edici projelerin geliştirilmesi gerekmektedir.
- Saha araştırması sırasında yapılan gözlemlerde; Bursa’da doktor, mühendis, avukat, ğretmen gibi kariyer meslek eğitimi almış sığınmacılar bulunmakta ve bu sığınmacılar eğitimini aldıkları alan dışında farklı işlerde çalışmak zorunda bırakılmaktadır. 1932 yılında yürürlüğe giren 2007 sayılı Türkiye’de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun ile yabancıların Türkiye’de dişçilik, eczacılık, veterinerlik, özel hastanelerde sorumlu müdürlük, avukatlık, noterlik, özel güvenlik görevlisi, gümrük müşavirliği, turist rehberliği ve devlet özelinde bulunan maddelerin satıcılığı meslekleri yapmaları yasaktır. Kanunda getirilen kısıtlamanın tamamı kaldırılmasa da, turist rehberliği gibi bazı meslek grupları için kota getirilerek çalışma imkânı sunulabilir. Entegrasyon sürecinin bir parçası sığınmacılara

yönelik envanter çalışması yapılmalı ve kendi alanlarında Türkiye’de çalışabilecekleri iş alanları açılmalıdır.

- Suriyeli sığınmacılar ile öne çıkan bir diğer konuda özellikle medya ve sosyal medyada son dönemde oldukça artan yabancı göçmen karşıtlığı konusudur. Özellikle günümüzde Suriyeli karşıtlığı o kadar yüksek bir haddeye ulaşmıştır ki 2021 yazında kurulan Zafer Partisi’nin parti programında politika olarak yer almıştır. Araştırma sonuçlarına göre sığınmacıların çoğunluğunun bu durumun tam manasıyla farkında olmadığı görülmektedir. Sığınmacılar toplumda giderek yüksek sesle dile getirilen Suriyeli karşıtlığının tam anlamıyla farkında olmasa da, kullanılan dışlayıcı ve ayrıştırıcı dil provokasyonlara sebep olmakta ve yapılan yanlış haberler entegrasyon sürecine zarar vermektedir. Özellikle son dönemde Türkiye’ye kaçak yollarla giriş yapan Afganistan ve Pakistan uyruklu yabancılara duyulan öfke ve nefret her geçen gün artmaktadır. Toplumda yükselen yabancı karşıtı söylemler için tedbirler alınmaz ise ileride yabancılar ile Türkleri karşı karşıya getirecek toplumsal şiddet olaylarının yaşanmasına yol açabilir. Açıklanan bu nedenler ile başta yazılı ve görsel medya gibi geleneksel medya araçları ile sosyal medya platformlarında Suriyeli sığınmacılara yönelik yapılan ve yanlış bilgi içeren haber ve paylaşımlara yönelik tedbirler alınmalıdır. Bu medya araçlarında farkındalık oluşturacak ve sığınmacıların toplumsal kabulü konusunda topluma yön verecek doğru haberler ve paylaşımlar teşvik edilmelidir.
- Suriyeliler ile yerel halkın birbirini yakından tanımaması, iki toplum arasında farklılaşmaya ve ötekileşmeye neden olmaktadır. Başta kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin bu yönde hazırlayacağı projeler, devlet tarafından desteklenmeli ve Suriyeliler ile yerel halkın bir araya getirildiği ve çok kültürlülüğün kazanımlarını ön plana çıkaran spor müsabakaları gibi kültürel, sosyal ve sanatsal etkinlikler yapılmalı ve bu etkinlikler teşvik edilmelidir.
- Suriyeli erkek sığınmacılar çalışma hayatına katılmakta ve yoğun çalışma saatleri nedeniyle Türkçe kurslarına katılamamaktadır. Sığınmacıların dil becerileri ile Türk kültürüne ilişkin konularda 7/24 erişebilecekleri online

öğrenme platformlarının geliştirilmesi entegrasyon sürecini açısından önemlidir..

- Suriye’den ilk göç hareketinin başladığı 2011 yılından günümüze kadar geçen süreçte Türkiye’de doğan sığınmacı sayısı ortalama 1 milyona yaklaşmıştır. Bu çocukları yetiştiren kadın sığınmacılar entegrasyon konusunda önemli rol oynamaktadır. Kadın sığınmacıların, doğan çocuklarını yetiştirmelerinde ki önemli rolü nedeniyle onların entegrasyonlarına yönelik özel politikalar oluşturulmalıdır.
- Araştırma bulgularına göre, sığınmacıların bir kısmı ülkesine geri dönmeyi istemekle birlikte, Suriye’de ki durumun düzelmeyeceğini düşünmektedir. Suriyeli sığınmacıların geleceği ile ilgili durumun belirsizliği koruması, misafir gibi geçicilik ifade eden tanımlamaların yapılması onların entegrasyon süreçlerini güçleştirmekte ve hatta zarar vermektedir. Sığınmacıların artık kalıcı oldukları açıkça görülmekte ve bu sonucu destekleyen birçok bilimsel araştırma bulunmaktadır. Açıklanan bu nedenler ile sığınmacıların hukuki statüleri ile söylemlerde kullanılacak statülerinin yeniden tanımlanması gerekmektedir.
- Çalışma sonuçlarına göre, sığınmacıların çoğunluğunun sahip olduğu yasal haklar konusunda bilgi sahibi olmadığını göstermektedir. Bu durum sığınmacıların özellikle iş gücü piyasasına katılırken istismar edilmelerine sebep olmaktadır. Sığınmacıların yasal hakları konusunda bilgi sahibi olabileceği 7/24 hizmet veren Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER 157) konusunda bilgilendirme ve tanıtım faaliyetlerinin artırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2018). *Göç Sosyolojisi*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- AFAD. (2014). *Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri: Kardeş Topraklarında Misafirlik*. Ankara: T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- AFAD. (2016). *Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında*. Ankara: T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2016). *Suriyeliler İle Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları Arasındaki Evlilik İlişkileri Araştırması*. Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Akın, A. (2009). *Sosyal Dışlanma ve Kadın Sağlığı Sosyal Hizmet Sempozyumu Kongre Kitabı*. Ankara: Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. 5(20), 292-303.
- Akşit, B. (6-8 Haziran 1997). Göç Araştırmalarında Hızlı Değerlendirme Metodolojisi. *Konferans: Türkiye'de İçgöç* (s. 67-77). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Allaberdiyev, P. (2007). *Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye Yükseköğrenim Görmeye Gelen Öğrencilerin Uyum Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arango, J. (2000). Explaining Migration: A Critical View. *international social science journal*, 283-296. doi: <https://doi.org/10.1111/1468-2451.00259>
- Arıkan, R. (2004). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Ataş, Ö. (2021). *Suriyeli Göçmenlerin Sosyal Uyum Düzeyi "Gaziantep Örneği"*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Ateş, H., & Yavuz, Ö. (2017). Göçmen Ötekileştirme ve Çok Kültürlülük. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1287-1301.
- Aybay, R. (2007). *Yabancılar Hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Aydoğan, D. (2007). Yabancı Çingenelerin Türkiye'ye Giriş, İkamet, Seyahat Özgürlükleri ile Türkiye'den Sınır Dışı Edilmeleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1-48.
- Ayşın, T. K., Gökalp, E., & Güneş, F. (2011). *İnsan ve Toplum*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler* (10 b.). Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık.
- Bayraktar, H. (2007). Kırım ve Kafkasya'dan Adana Vilayeti'ne Yapılan Göç ve İskânlar (1869–1907). *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(22), 405-434.
- BBC News. (2015, 5 Ekim). Suriyeli mülteciler dosyası: Misafirlik uzadı mı?: https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151005_suriyeli_multeciler_adresinden_alindi
- Berhane, C. K. (2005). Chirium Returnees' Attributes and Proximate Reasons of Home Return: The Case of Asmara, Eritrea. *African Geographical Review*, 24, 25-49. doi:<https://doi.org/10.1080/19376812.2005.9756185>
- Betts, A. (2012). *The Governance of International Migration: Gaps and Ways Forward*. Londra: Bertelsmann Stiftung.
- Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği (BMMYK). (2017, 2 19). *BMMYK bir mülteci ve ekonomik göçmeni nasıl ayırt etmektedir?* 06 13, 2021 tarihinde <https://www.unhcr.org/tr/11086-bmmyk-bir-multeci-ve-ekonomik-gocmeni-nasil-ayirt-etmektedir.html> adresinden alındı
- BMMYK. (2018). Türkiye'de Üçüncü Ülkeye Yerleştirme: <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2018/12/Resettlement-Fact-Sheet-September-2018-TR.pdf> adresinden alındı
- BMMYK. (2020). 11 09, 2021 tarihinde UNHCR 2020'de Üçüncü Ülkeye Yerleştirilme Oranlarının Son Dönemin En Düşük Seviyelerine İnmesi Riskine Karşı Uyarıyor: <https://www.unhcr.org/tr/26403-unhcr-2020de-ucuncu-ulkeye-yerlestirilme-oranlarinin-son-donemin-en-dusuk-seviyelerine-inmesi-riskine-karsi-uyariyor.html> adresinden alındı
- Borg, W., Gall, M., & Gall, J. (1989). *Educational Research: An Introduction* (7 b.). Londra: Longman Group.

- Bostan, H. (2018). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İskan Sorunu. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 38-88.
- Büyüköztürk, Ş. (2012, 5 14). *Örnekleme Yöntemleri*. 06 11, 2021 tarihinde <http://cv.ankara.edu.tr/duzenleme/kisisel/dosyalar/21082015162828.pdf>. adresinden alındı
- Canpolat, H., & Arıner, H. (2012). *Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi*. 123. Ankara: Ortadoğu Araştırma Merkezi (ORSAM).
- Castles, S., & Miller, M. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ceylan, A., & Uslu, İ. (2019). Türkiye Cumhuriyeti'ne Yönelen Kitlemel Göç Hareketleri ve Kabul Mekanizmasındaki Yaklaşımlara İlişkin Bir İnceleme: 1989 Bulgaristan, 1991 Irak ve 2011 Suriye Göçleri. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 199-221.
- Chambers, I. (2019). *Göç, Kültür, Kimlik* (3 b.). (M. Beşikçi, & İ. Türkmen, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Christensen, L., Johnson, R., & Turner, L. (2015). *Araştırma yöntemleri Desen ve Analiz* (3 b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çiğerci, N. (2012). Bursa-Kırcaali Hattı: 1989'da Gelen Bulgaristan Göçmenleri Örneği. S. Öner, & N. Öner içinde, *Kürselleşme Çağında Göç: Kavramlar ve Tartışmalar* (s. 107-134). İstanbul: İletişim Yayınları.
- CNNTürk. (2017, 10 Mayıs). Son 10 yılda Türk vatandaşı olan Suriyeli sayısı açıklandı: <https://www.cnnturk.com/ekonomi/son-10-yilda-turk-vatandasi-olan-suriyeli-sayisi-aciklandi?page=5> adresinden alındı
- Corbett, J. (2005). Ernest George Ravenstein, The Laws of Migration, 1885. (D. Janelle, Dü.) *Center For Spatially Integrated Social Science*, 1-4.
- Coşkun, R., Altunışık, R., & Yıldırım, E. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (9 b.). Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (17).
- Çağlayan, S. (2015). Suriye Savaşı ve Suriyeli Göçmenler: Toerik ve Kavramsal Anlama Çabası. *Sosyoloji Dergisi*, 6, 193-208.

- Çaparlar, C., & Dönmez, A. (2016). Bilimsel Araştırma Nedir, Nasıl Yapılır? *Türk J Anaesthesiol Reanim*, 212-218.
https://turkjanaesthesiolreanim.org/Content/files/sayilar/27/TARD_44_4_212_218.pdf adresinden alındı
- Çelebi, Ö., Özçürümez, S., & Türkay, Ş. (2011). *Türkiye’de İltica Politikası, Aktörleri ve Çalışmaları: Bir Epistemik Topluluk Oluşurken. İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika*. Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK).
- Çiçek, A. (2021). *Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Sosyal ve Siyasal Entegrasyonu: Adana ili Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Çiçek, S. (2011). *Türkiye’de Hatay Merkez İlçeden Suudi Arabistan’a Eşleriyle Birlikte Göç Eden Kadınların Yeni Toplumsal Yaşama Uyum Süreçleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Çiçekli, B. (2009). *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Çiçekli, B. (2014). *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çolak, F. (2012). Bulgaristan Türklerinin Türkiye’ye göç hareketi (1950-1951). *Tarih Okulu Dergisi*, 113-145.
- Danış, D. (2016, Ocak). Türk Göç Politikasında Yeni Bir Devir: Bir Dış Politika Enstrümanı Olarak Suriyeli Mülteciler. *Helsinki Yurttaşlar Derneği*, 2, s. 6-12.
- Dedeoğlu, S., & Gökmen, Ç. (2011). *Göç ve Sosyal Dışlanma Türkiye’de Yabancı Göçmen Kadınlar*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Demirhan, Y., & Aslan, S. (2016). Türkiye’nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 23-62.
- Deniz, O. (2009). *Uluslararası Göçler ve Türkiye’ye Yansıması (Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler)*. İstanbul: Çantay Kitapevi.
- Denzin, N., & Lincoln, Y. (2000). *Handbook of Qualitative Research* (2 b.). Londra: SAGE.

- Dölek, E. A. (2019). *Suriyeli Sığınmacıların Uyum ve Gelecek Beklentileri: Kırşehir Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Dönmez Kara, C. Ö. (2015). *Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye'nin Politikaları*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dünya. (2021, 24 Mart). 10. yılda Suriyeli KOBİ sayısı 20 bin:
<https://www.dunya.com/ekonomi/10-yilda-suriyeli-kobi-sayisi-20-bin-haberi-615507> adresinden alındı
- Ekşi, N. (2012). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (Tasarısı)*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ekşi, N. (2015). Suriyelilere Toplu Olarak Türk Vatandaşlığı Verilebilir Mi? *İstanbul Barosu Dergisi*(89), 196-201.
- Ercoşkun, M., & Nakçacı, A. (2005). Öğretimde Psikolojik İhtiyaçların Yeri Ve Önemi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(11), 353-370.
- Erdal, H., & Şeker, G. (2010). Van İlinde Gerçekleşen Yasadışı Göç Olaylarının İncelenmesi. S. Özeren, A. M. Sözer, & O. Ö. Demir (Dü) içinde, *Yerelden Küresele Sınırı Aşan Suçlar* (s. 103-132). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2001). Sosyal Bilimlerde Pozitivist-Ampirik Akademik Araştırmaların Tasarım ve Yöntem Sorunları. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17-34.
- Erdoğan, İ. (2003). *Pozitivist metodoloji: Bilimsel Araştırma Tasarımı İstatistiksel Yöntemler Analiz ve Yorum*. Ankara: ERK Yayınları.
- Erdoğan, M. (2017). *Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M., & Kaya, A. (2015). *Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, S. (2017). İngiltere'de Yaşayan Türk Sığınmacılar, Sığınma Arayanlar: İltica Etme Nedenleri ve Karşılaştıkları Güçlükler. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*. 06 04, 2021 tarihinde
<http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/serdogan.pdf> adresinden alındı
- Erkuş, A. (2005). *Bilimsel Araştırma Sarmalı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- EUR-Lex. (2014, 6 10). 07 16, 2021 tarihinde UK legislation:
<https://www.legislation.gov.uk/eudr/2004/84/introduction/2004-06-10>
adresinden alındı
- European Commission. (2018). Migration and Home Affairs:
https://ec.europa.eu/homeaffairs/content/economic-migrant_en adresinden
alındı
- Everett, L. (1966). *A Theory of Migration* (3 b.). doi:<https://doi.org/10.2307/2060063>
- Fan, X., & Wang, L. (1999). Practical Guidelines for Evaluating Sampling Designs
in Survey Studies. *Orlando: American Evaluation Association Conference* (s.
4-9). Florida: ERİC. 3 05, 2022 tarihinde
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED435701.pdf> adresinden alındı
- Fawcett, J. (1989). Networks, Linkages, and Migration Systems. *The International
Migration Review*, 23(3), 671-680.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (tarih yok). T.C. Resmi Gazete. 29153: 22 Ekim 2014.
- GİB. (2021, 11 09). Uyum Hakkında: <https://www.goc.gov.tr/uyum-hakkinda>
adresinden alındı
- GİB. (2021, 11 05). *Göç Tarihi*. 02 03, 2022 tarihinde Göç İdaresi Başkanlığı:
<https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi> adresinden alındı
- GİB. (2021, 11 03). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda Geçici Koruma*.
Göç İdaresi Başkanlığı: [https://www.goc.gov.tr/yabancilar-ve-uluslararasi-](https://www.goc.gov.tr/yabancilar-ve-uluslararasi-koruma-kanununda-gecici-koruma)
koruma-kanununda-gecici-koruma adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 09). *Göç İdaresi Başkanlığı*. İkamet İzinleri:
<https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. İkamet İzni İle Ülkemizde Bulunan
Yabancıların İllere Göre Dağılımı: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>
adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. İkamet İzni Bulunan Yabancıların İzin
Türüne Göre Dağılımı: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> adresinden
alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk
10 Uyruk: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> adresinden alındı

- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. Kısa Dönem İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyruk: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. Öğrenci İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyruk: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. Öğrenci İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyruk: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. Aile İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan İlk 10 Uyruk: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- GİB. (2022, 03 24). *Göç İdaresi Başkanlığı*. Türkiye’deki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. Suriyelilerin Üçüncü Ülkelere Yeniden Yerleştirilmesi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. Birebir Formülü Kapsamında Ülkemizden Çıkış Yapan Suriyeliler: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Göç İdaresi Başkanlığı*. Türkiye’de Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyrukları: <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> adresinden alındı
- GİB. (2022, 02 03). *Göç İdaresi Başkanlığı*. Göç Tarihi: <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi> adresinden alındı
- GİB. (2022, 06 23). *Türkiye’de Yıllara Göre Suriyeli Sığınmacılar*. Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı

- GİGM. (2017). *Stratejik Plan 2017 - 2021*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/Stratejik-Yonetim/Stratejik-Planlar/yeni/Stratejik-Plan-2017_2021.pdf adresinden alındı
- GİGM. (2018, 11 8). Göç Alanında Güncel İstatistikler:
<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- GİGM. (2019). Göç Alanında Güncel İstatistikler: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- GİGM. (2019). *Stratejik Plan 2019 - 2023*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Mali-Tablolar/STRATEJIK-PLAN-2019-2023/Stratejik-Plan-2019_2023.pdf adresinden alındı
- GİGM. (2020). Göç Alanında Güncel İstatistikler: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- GİGM. (2021, 09 23). Göç Alanında Güncel İstatistikler:
<https://www.goc.gov.tr/istatistikler> adresinden alındı
- GİGM. (2021, 09 16). Göç Alanında Güncel İstatistikler:
<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı
- Göç İdaresi Başkanlığı (GİB). (2021, 12 10). *Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı*. Göç İdaresi Başkanlığı: <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> adresinden alındı
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2014). *Türkiye ve Göç*. Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Kitaplar/turkiyevegoc_tr.pdf adresinden alındı
- Greenwood, M. J., & Hunt, G. L. (2003). The Early History Of Migration Research. *International Regional Science Review*, 26(1), 3-37.
- Grigg, D. B. (1977). E. G. Ravenstein and the 'Laws of Migration. *Journal of Historical Geography*, 3(1), 41-54.
- Güllüpcinar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-85.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/yalovasosbil/issue/21788/615741> adresinden alındı

- Güner, C. (2007). İltica Konusunda Türkiye'nin Yol Haritası: Ulusal Eylem Planı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 56(4), 81-109.
- Gürkan, M. (2006). *Sosyolojik Açıdan Göç ve Yasadışı Göç Hareketleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Hansen, P. (2009). Post-National Europe — Without Cosmopolitan Guarantees. *SAGE Publications*, 1-19.
- Hürriyet. (2019, 19 Ocak). Son dakika.. Bakan Soylu oy kullanacak Suriyelilerin sayısını açıkladı: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bakan-soylu-acikladi-oy-kullanacak-suriyelilerin-sayisi-41087942> adresinden alındı
- İçduygu, A., & Biehl, K. (2012). Türkiye'ye Yönelik Göçün Değişen Yörüngesi. A. İçduygu, K. Biehl, & A. B. Karaçay (Dü.) içinde, *Kentler ve Göç; Türkiye, İtalya, İspanya Örnekleri* (s. 9-72). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- İçduygu, A., Erder, S., & Gençkaya, Ö. F. (2014). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923 - 2023:Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere*. İstanbul: Koç Üniversitesi, Göç Araştırma Merkezi.
- İçduygu, A., Sert, D., & Karaçay, A. (2009). *Türkiye'ye Yönelen Göç ve Sığınma Hareketleri ve Politikaları Üzerine Brifing*. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Programı (MiReKoc).
- İçişleri Bakanlığı. (2022, 06 11). Basın Açıklamaları: <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamalari-yeni> adresinden alındı
- İftar, G. (1999). Bilim ve Araştırma. K. Özdamar, Y. Odabaşı, Y. Hoşcan, A. Bir, A. Özmen, & Y. Uzuner içinde, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (s. 1-10). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları.
- İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi. (2019). *Türkiye'de Mültecilerin Entegrasyonu: İhtimaller ve Mevcut Kapasite*. Ankara: İGAM.
- İnce, C. (2019). Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 2579-2615.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. (tarih yok). T.C. Resmi Gazete. 7217: 27 Mayıs 1949.

- International Organization for Migration (IOM). (2020). *World Migration Report 2020*. Geneva: International Organization for Migration. 08 13, 2021 tarihinde https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf adresinden alındı
- İskan Kanunu. (). *T.C. Resmi Gazete*. 2733: 21 Haziran 1934.
- Kabakuşak, D. (2014). Küresel Göç Yönetişimi Çerçevesinde Türkiye’de Göç. *Yerelden Küresele: Sosyal Bilimlerde Yeni Yaklaşımlar* (s. 254-266). Ankara: Yeni Özbek Matbaası.
- Kaplanoğlu, R. (2021). Göçlerle Kurulan Şehir Dergisi. Bursa'da Zaman Dergisi: <http://bursadazamandergisi.com/makaleler/goclerle-kurulan-sehir-2748.html> adresinden alındı
- Kaplanoğlu, R., & Kaplanoğlu, O. (2014). *Bursa'nın Göç Tarihi*. Bursa: Nilüfer Belediyesi.
- Kara, P., & Korkut, R. (2010). Türkiye'de Göç, İltica ve Mülteciler. *Türk İdare Dergisi*(467), 153-162.
- Karagöz, Y. (2019). *SPSS 23 ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (9. Basım b.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karpat, K. (2010). *Osmanlı Nüfusu*. İstanbul: Timaş Yayınevi.
- Kartal, B., & Başçı, E. (2014). Türkiye'ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 275-299.
- Kaya, A. (2014). Türkiye’de Göç ve Uyum Tartışmaları: Geçmişe Dönük Bir Bakış. *Kent Araştırmaları Dergisi*(14), 11-18.
- Kaya, İ., & Eren, E. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu - Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri*. İstanbul: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA).
- Kaya, M. (2020). *Suriyeli Göçmenlerin Sosyal Uyum Ölçeği ile Değerlendirilmesi: Nizip Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Kazancı, L., Acar, S., Meydan, M., & Işık, M. (2019). *İllerin Ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2017*. T.C. Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı, 3. Ankara: Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü

Yayını. https://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/89/sege-2017_1581687211.pdf adresinden alındı

- Kılıç, T. (2014). *Türkiye’de Mültecilerin Hukuki Durumu, Uyum Meselesi*. Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu. Mersin: Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi.
- Kıran, A. (2015). Arap Baharı, Suriye ve Demokratik Dönüşüm Beklentileri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 97-115.
- Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye’nin “Suriyeli Mülteciler” Sınavı*. (S. Karaca, Çev.) Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Brookings Enstitüsü.
- Kirişçi, K., & Karaca, S. (2015). *Türkiye’nin Göç Tarihi; Hoşgörü ve Çelişkiler: 1989,1991 ve 2011’de Türkiye’ye Yönelen Kitleli Mülteci Akınları*. (M. Erdoğan, & A. Kaya, Dü) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Köse, M. A. (2016). Geri Kabul Anlaşması ve Vizesiz Avrupa: Türkiye'nin Dış Politika Tercihlerini Anlamak. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 3(2), 195-220.
- Kula, S., & Çakar, B. (2015). Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(12), 191-210.
<https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1449663814.pdf> adresinden alındı
- Kurçak, A. K. (2022). *Türk Toplumunda Suriyeli Göçmenleri Kabul ve Uyumda Dindarlığın Rolü (Gaziantep Örneği)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kuş, E. (2009). *Nitel-nitel araştırma teknikleri: Sosyal bilimlerde araştırma teknikleri nicel mi? Nitel mi?* (3 b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuzucanlı, G. (2019). *Suriyeli Sığınmacıların, Toplumsal Entegrasyon Sürecinde Sosyal Medya Araçlarını Kullanım Alışkanlıkları: Şanlıurfa Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Lockwood, D. (1964). *Social Integration and System Integration*. London: *Explorations in*. (G. Zollschan, & W. Hirsch, Dü) Londra: Schenkman Publishing Company.

- Mabogunje, A. (1970). Systems Approach to a Theory of Rural-Urban Migration. *Geographical Analysis*, 1-18.
- Massey, D. (1999). Why Does Immigration Occur? A Theoretical Synthesis. C. Hirschman, & P. Kasinitz içinde, *Why Does Immigration Occur? A Theoretical Synthesis* (s. 34-52). New York: Russell Sage Foundation.
- McAdam, J. (2005). The European Union Qualification Directive: The Creation of a Subsidiary Protection Regime. *International Journal of Refugee Law*, 17(3), 461-516.
- McMillan, J. (2003). *Educational Research: Fundamentals for the Consumer*. Boston: Allyn & Bacon.
- MEB. (2019). Sosyal Uyum ve Yaşam Kurs Programı: https://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kurslar/Ki%C5%9Fisel%20Gel%C5%9Fim%20ve%20E%C4%9Fitim_Sosyal%20Uyum%20Ve%20Ya%C5%9Fam%20Kurs%20Program%C4%B1.pdf adresinden alındı
- MFA. (2016). Türkiye-AB Arasında 18 Mart'ta Varılan Mutabakata İlişkin Soru-Cevaplar: https://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-arasinda-18-mart_ta-varilan-mutabakata-iliskin-soru-cevaplar.tr.mfa adresinden alındı
- MIPEX. (2019). Mayıs 14, 2022 tarihinde Migrant Integration Policy Index: <https://www.mipex.eu/turkey> adresinden alındı
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası Göçler ve Türkiye*. İstanbul: Çantay Kitapevi.
- Mülteciler Derneği. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Aralık 2018: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-aralik-2018/> adresinden alındı
- Mülteciler Derneği. (2020). Mülteciler Derneği Basın Açıklaması – 28 Şubat 2020: <https://multeciler.org.tr/28-subat-2020-basin-aciklamasi/> adresinden alındı
- Neuman, W. (2014). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches* (7 b.). Harlow: Pearson Education Limited. http://letrunghieutvu.yolasite.com/resources/w-lawrence-neuman-social-research-methods_-qualitative-and-quantitative-approaches-pearson-education-limited-2013.pdf adresinden alındı
- NTV. (2020, 15 Ekim). İçişleri Bakanı Soylu: 414 bin 61 Suriyeli gönüllü olarak ülkesine döndü: <https://www.ntv.com.tr/turkiye/icisleri-bakani-soylu-414->

bin-61-suriyeli-gonullu-olarak-ulkesine-dondu,-PRg7l7iqkGGn5pmuGpuxg
adresinden alındı

Okolski, M. (1999). *European Populations: Unity in Diversty*. (D. Kaa, H. Leridon, & G. Gesano, Dü) Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Okutan, Ç. M. (2009). *Tek Parti Döneminde Azınlık Politikaları* (2 b.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Olçay, Z. (2012). Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* (99), 232-233.

Özcan, D. (2017). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2(4), 183-215.

Özdemir, A. (2008). *Yönetim Biliminde İleri Araştırma Yöntemleri ve Uygulamaları*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Özen, Y., & Gül, A. (2007). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(15), 394-422.

Özer, Y. Y. (2013). Türk Kamu Yönetiminde Yeni Bir Çalışma Alanı Olarak Uluslararası Göç. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*(45), 73-88.

Özgür, O. (2013). *Avrupa Birliği ve Yasadışı Göçmen/Mülteci Sorunu: Sınır Güvenliği ve Türkiye'ye Etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, İstanbul.

Özmen, A. (1999). *SOSYAL BİLİMLERDE ARAŞTIRMA*. (A. Bir, Dü.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 03 5, 2021 tarihinde <https://odabashuseyin.files.wordpress.com/2011/04/sosyal-bilimlerde-arac59ftc4b1rma-yc3b6ntemleri-e-kitap-ac3a7c4b1kc3b6c49fretim-fakc3bcltesi.pdf> adresinden alındı

Özpolat, C. (2019). *Suriyelilerin Entegrasyonu: Şanlıurfa Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Öztürk, S. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli Ergenlerin Psikolojik Uyum ve Kültürleşme Sürecinin Değerlendirilmesi: Altındağ Örneği, Ankara*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Özütürk, Ş. (2019). *Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecinde STK'ların Göç Yönetimindeki Rolü: Denizli İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Özyakışır, D. (2013). *Göç; Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Pazarcı, H. (2007). *Uluslararası Hukuk*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Petersen, W. (1958). A General Typology of Migration. *American Sociological Review*, 23(3), 256-266.
- Sağlam, E. (2017). Avusturya'daki Türk Göçmenlerin Entegrasyon Algıları. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 140-169.
- Sarı, A. Ç. (2021). Türkiye'ye Göç Eden Yabancılar Uygulanan Sosyal Uyum ve Yaşam Eğitimi Programının Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Değerlendirilmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 186-206.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad/issue/67537/905134> adresinden alındı
- Shacknove, A. (1985). Who Is a Refugee? *Chicago Journals*(2), 274-284. 07 13, 2021 tarihinde
http://www.mcrg.ac.in/RLS_Migration_2020/Reading_List_2020/Module_E/Shacknove_Who%20is%20a%20Refugee.pdf adresinden alındı
- Solak, S. G. (2017). Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 13-37.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/577726> adresinden alındı
- Somersan, S. (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sözcü. (2022, 17 Şubat). Soylu, Türk vatandaşlığına geçen Suriyeli sayısını açıkladı: <https://www.sozcu.com.tr/2022/gundem/soylu-turk-vatandasligina-gecen-suriyeli-sayisini-acikladi-6958580/> adresinden alındı
- Sözen, S. (2015, 26 Şubat). Suriyeli Multecilerin Türkiye'deki Hukuki Durumu: <https://www.haberhurriyeti.com/> adresinden alındı
- Sputnik. (2018, 14 Kasım). AK Partili Uslu, vatandaşlık hakkı verilen Suriyeli sayısını açıkladı: <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201811141036137164-kac-suriyeli-vatandaslik-hakki-kazandi/> adresinden alındı

- Stalker, P. (2002). Migration Trends and Migration Policy in Europe. *International Migration*, 40(5), 151-179. 08 24, 2021 tarihinde <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/16725931.pdf> adresinden alındı
- Steinbock, D. (1998). Interpreting the Refugee Definition. *UCLA law review*, 733-816.
- Stouffer, S. (1940). Intervening Opportunities: A theory Relating Mobility and Distance. *American Sociological Review*, 5(6), 845-867. 8 27, 2021 tarihinde <https://www.jstor.org/stable/2084520?origin=crossref> adresinden alındı
- Sümbüloğlu, V., & Sümbüloğlu, K. (2004). *Sağlık Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Hatiboğlu Basım ve Yayım.
- Şahin, B. (2008). Almanya'daki Türk Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonunun Kuşaklararası Karşılaştırması: Kimlik ve Ait Hissetme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*(8), 227-252.
- Şahin, Ş. (2022). *Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyon Süreci ve Geri Dönüş Eğilimleri: Gaziantep İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- T. C. Başbakanlık. (2005). *İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı*. Ankara.
- T. C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2021). Yabancıların Çalışma İzinleri: <https://www.csgeb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/yabancilarin-calisma-izinleri/> adresinden alındı
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2018). *100 Günlük İcraat Programı*. https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/100_GUNLUK_ICRAAT_PROGRAMI.pdf adresinden alındı
- T24. (2019, 02 Ağustos). Süleyman Soylu, vatandaşlık verilen Suriyelilerin sayısını açıkladı: <https://t24.com.tr/haber/suleyman-soylu-vatandaslik-verilen-suriyelilerin-sayisini-acikladi,833262> adresinden alındı
- Taran, P. (2000). Status and Prospects for the UN Convention on Migrants Rights. *European Journal of Migration and Law*, 85-100.
- TBMM. (2012). İnsan Hakları Komisyonu: https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/28_02_2012_1.pdf adresinden alındı

- TBMM. (2018). *İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu; Göç ve Uyum Raporu*. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi.
- Toy, B., & Tosunoğlu, N. (2007). Sosyal Bilimler Alanındaki Araştırmalarda Bilimsel Araştırma Süreci, İstatistiksel Teknikler ve Yapılan Hatalar. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-20.
- TÜİK. (2022, 03 17). *Türkiye İstatistik Kurumu*. Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2020: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2020-37211> adresinden alındı
- TÜİK. (2022, 02 17). *Türkiye İstatistik Kurumu*. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2021: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500> adresinden alındı
- TÜİK. (2022, 01 09). *Türkiye İstatistik Kurumu*. Nüfusa Kayıtlı Olunan İle Göre Bursa İlinde İkamet Edenler: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu*. (2021). <https://sozluk.gov.tr>. adresinden alındı
- Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Ülkeye İltica Etmek için Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (tarih yok). T. C. Resmi Gazete. 22127: 30 Kasım 1994.
- Türkoğlu, M. M. (2022). *Suriyeli Mültecilerde Kültürel Uyum Sürecinin Dinî ve Psikolojik Boyutları (Kilis Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Uluslararası Göç Örgütü. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü* (18 b.). (B. Çiçekli, Dü.) IOM - Uluslararası Göç Hukuku. [https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf) adresinden alındı
- Uluslararası Göç Örgütü. (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü* (2 b.). (R. Perruchoud, & J. Redpath, Dü.) IOM - Uluslararası Göç Hukuku. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf adresinden alındı
- Uluslararası İşgücü Kanun. (). *T.C. Resmi Gazete*. 29800: 28 Temmuz 2016.

- UN. (2021). International Migrant Stock:
<https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock>
adresinden alındı
- Unat, N. (2017). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa* (3 b.).
İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- UNHCR. (2021). Operational Data Portal: <https://data.unhcr.org/en/situations/syria>
adresinden alındı
- UNHR. (2022, 06 20). *The United Nations High Commissioner for Refugees*.
Sığınılan Ülkeye Göre Toplam Suriyeli Sığınmacı Sayısı ve Oranı:
<https://data.unhcr.org/en/situations/syria> adresinden alındı
- UNICEF. (2020). Suriye’de savaş sırasında doğan çocuk sayısı neredeyse 5 milyona
ulaşırken 1 milyon Suriyeli çocuk da sığınmacı olarak komşu ülkelerde
dünyaya geldi: <https://www.unicef.org/turkey/bas%C4%B1n-b%C3%BCltlenleri/unicef-suriyede-savas-sirasinda-dogan-cocuk-sayisi-neredeyse-5-milyona-ulasirken-1> adresinden alındı
- United Nations Department Of Economic And Social Affairs. (2019). *International Migration 2019*. New York: United Nations.
https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/InternationalMigration2019_Report.pdf adresinden alındı
- Ünal, S. (2014). Türkiye’nin beklenmedik konukları: “Öteki” bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- Wabgou, M. (2008). Governance of migration in Senegal: The Role of Government in Formulating Migration Policies. A. Adepoju, T. v. Naerssen, & A. Zoomers içinde, *International migration and national development in sub-Saharan Africa : viewpoints and policy initiatives in the countries of origin* (s. 141-160). Leiden : Brill.
- WHO. (2022). Coronavirüs (COVID-19) Dashboard: <https://covid19.who.int/>
adresinden alındı
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (). *T.C. Resmi Gazete*. 28615: 11 Nisan 2013.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Yanık, O. (2019). *Geçici Koruma Statündeki Suriyelilerin Sosyo Ekonomik Durumları ile Sosyal Uyum İlişkisi: Sultanbeyli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Yaprak, A. (2019). *Entegrasyon Kurslarının Almanya'ya Göç Eden Türklerin Entegrasyon Süreçlerine Katkısı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yaşar, Ş. (1998). *Çağdaş Bilim Anlayışı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (2 b.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yetkin, G., & Öksüz, G. (2019). Zorunlu kültürlenmeye aidiyetçi bir yaklaşım: David Bezmozgis ve Nataşa romanında Göç. *Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(15), 504-518.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/rumelide/issue/46260/580736> adresinden alındı
- YÖK. (2021). Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi : <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
- YÖK. (2021, 11 05). *Yükseköğretim Kurulu*. Türkiye’de 2019–2020 Yılı İllere Göre Yabancı Öğrenci Sayıları: <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
- YÖK. (2022, 06 05). *Yükseköğretim Kurulu*. Yabancı Öğrencilerin Öğretim Yılı ve Cinsiyete Göre Dağılımı: <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
- YÖK. (2022, 06 05). *Yükseköğretim Kurulu*. Yabancı Öğretim Görevlilerinin Yıla ve Unvana Göre Dağılımı: <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
- YÖK. (2022, 06 10). *Yükseköğretim Kurulu*. Bursa’da Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Üniversitelere Dağılımı: <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
- YÖK. (2022, 06 05). *Yükseköğretim Kurulu*. Bursa’da Suriye Uyruklu Öğrencilerin Üniversitelere Dağılımı: <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
- YÖK. (2022, 06 05). *Yükseköğretim Kurulu*. Bursa’da Suriye Uyruklu Öğretim Elemanlarının Yıllara Sâri Dağılımı: <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
- Yönlü, K. Y. (2018). *Batı Eksenli Dünya Düzeni ve Türkiye’ye Gelen Dış Göç Dinamiği: Göç Sosyolojisi*. İstanbul: Doğu Kitapevi.

Yurt, B. (2019). *Avusturya'daki Türkiye Göçmenlerinin Sosyokültürel Uyum Araştırması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

EKLER

Ek-1 Türkçe Anket Görüşme Formu

ANKET GÖRÜŞME FORMU

Bu anket İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehircilik ve Kentsel Dönüşüm Programı “Suriyeli Sığınmacıların Bursa’ya Entegrasyonu” konulu doktora tez çalışması için hazırlanmıştır.

Ankete katılımınız gönüllü olmalıdır. Verdiğiniz cevaplar gizli tutulacak, tamamen bilimsel çalışma ve araştırma için kullanılacak ve bireysel bilgileriniz kimse ile paylaşılmayacaktır. Uygun görmemeniz halinde ankete katılmayabilir ya da anketi cevaplandırmayı sonlandırabilirsiniz.

Bu saha çalışması; Ülkenizden göçün sebep ve sonuçlarının doğru olarak algılanması ve yorumlanması için yardımlarınıza ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda Bursa’ya yapılan sığınmacı göçünü açıklamaya çalışan bu bilimsel çabaya samimi düşünce ve görüşlerinizle katılacağınızı ümit ederek; zaman ayırdığınız, içten cevaplarınızla araştırmaya ve olası sorunların çözümüne katkı verdiğiniz için teşekkür ederim.

Hakan ŞANLI
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Doktora Öğrencisi

		Görüşme Tarihi	:	
		Cinsiyet	:	a) Erkek b) Kadın
Medeni Durumunuz	:	a) Evli b) Bekar c) Dul		
		Kaç Çocuğunuz Var	:	
Yaşınız	:			
Mesleğiniz	:			
En son bitirdiğiniz eğitim düzeyi	:			
Yaşadığınız İlçe	:			
Türkiye’ye Geliş Tarihiniz	:			
Bursa’ya Geliş Tarihiniz	:			
Suriye’de yaşadığınız yer	:		a) Kırsal b) Şehir Merkezi	
Şuan hangi işi yapıyorsunuz	:			
Sizin Aylık Geliriniz (TL)	:			
Ailenizin Aylık Geliri (TL)	:			

- Sizinle birlikte evde kaç kişi yaşıyor?**
 - 1-2
 - 3-4
 - 5-6
 - 7 ve üzeri
- Etnik kökenizi nasıl tanımlarsınız?**
 - Arap
 - Türkmen
 - Kürt
 - Diğer (Belirtiniz)
- Türkçeyi ne derecede biliyorsunuz?**
 - Hiç bilmiyorum
 - Biraz biliyorum
 - Biliyorum
 - Çok iyi derecede biliyorum
- Dini açıdan kendinizi nasıl tanımlarsınız?**
 - İnançlıyım; Dinin bütün gerekliliklerini yerine getirmeye çalışan biriyim
 - İnançlıyım; Dinimin bazı gereklerini yerine getiren biriyim
 - İnançlıyım; Dinimin gereklerini yerine getirmeyen biriyim
 - İnançlı biri değilim

5. **Sığınma kamplarında kaldınız mı?**
 - a) Evet (Belirtiniz) Sığınma Kampı :..... Ne kadar süre:.....
 - b) Hayır
6. **Türkiye’de başka bir şehirde yaşadınız mı?**
 - a) Evet (Belirtiniz)
 - b) Hayır
7. **Suriye’de yaşanan olaylarda bir yakınınızı kaybettiniz mi?**
 - a) Evet (Belirtiniz)
 - b) Hayır
8. **Suriye’deki yakınlarınız veya arkadaşlarınız ile ilişkileriniz devam ediyor mu?**
 - a) Evet, telefonla/internetle görüşüyorum.
 - b) Evet, bayramlarda gidiyorum.
 - c) Evet, sık sık gidiyorum.
 - d) Hayır.
9. **Suriye ile ilişkilerinizi daha çok hangi amaçla yapıyorsunuz?**
 - a) Orada kalan mal varlığımı kontrol etmek
 - b) Yakınlarımı ziyaret etmek (Cenaze, Hasta Ziyareti Dâhil)
 - c) Ticari sebepler
 - d) Diğer (Belirtiniz)
10. **Bursa’da herhangi bir kurum ve kuruluştan maddi destek aldınız mı?**
 - a) Evet (Belirtiniz)
 - b) Hayır
11. **Öncelikli olarak hangi alanda yardım almak isterseniz?**
 - a) İş
 - b) Barınma
 - c) Vatandaşlık
 - d) Mali yardım
 - e) Diğer (Belirtiniz)
12. **Sivil Toplum Kuruluşları ile ilişki halinde misiniz?**
 - a) İlişkim yok
 - b) Yerel halkın kurduğu STK
 - c) Suriyelilerin kurduğu STK
 - d) Her ikisiyle
13. **Bursa’da herhangi bir kurum ve kuruluştan veya STK’dan eğitim aldınız mı?**
 - a) Evet (Belirtiniz)
 - b) Hayır
14. **Türkiye Cumhuriyeti’ne öncelikle göç etme nedeniniz nedir?**
 - a) Giriş daha kolay
 - b) Coğrafi olarak daha yakın
 - c) Gelişmişlik düzeyi
 - d) Türkiye’ye güvendiğim İçin
 - e) Güvenli
 - f) Savaş
 - g) Müslüman Ülke
 - h) Diğer (Belirtiniz)

15. Bursa'ya göç etme nedeniniz nedir?

- a) Akrabalarım/ Hemşerim
- b) İş İmkânları
- c) Daha Yaşanabilir
- d) Diğer (Belirtiniz)

16. Bursa'da hangi statüde ikamet ediyorsunuz?

- a) Türk vatandaşsıyım
- b) Geçici Koruma Statüsündeyim
- c) Geçici Koruma Statüm var, Ama başka şehirde. (Belirtiniz)
- d) Diğer (Belirtiniz).....

17. Yaşadığınız mahalle/semti niçin tercih ettiniz?

- a) Akrabalarım/Hemşerim
- b) İş yerine yakınlık
- c) Kira/Ev fiyatlarının düşük olması
- d) Diğer (Belirtiniz).....

18. Suriyeliler ve Türkler arasında sorun var mı?

- a) Kesinlikle sorun yok
- b) Sorun yok
- c) Fikrim yok
- d) Sorun var
- e) Kesinlikle sorun var

19. Suriyeliler ve Türkler arasında sorun varsa, daha çok kimden kaynaklanıyor?

- a) Suriyeliler
- b) Türkler
- c) Diğer (Belirtiniz)

20. Yerel halkla kurulan ilişkiyi etkileyen en önemli faktör nedir?

- a) Dil
- b) Kültür ve gelenek farklılıkları
- c) Bireysel davranışlar
- d) Diğer (Belirtiniz)

A	Bursa'ya Uyum Sağlama	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Bursa'daki hayata uyum sağlayabildim.	1	2	3	4	5

B	İmkânlardan Memnuniyet ve Aidiyet Algısı	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Başka bir ülkeye göç etmeyi düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
2	Türk vatandaşı olmak isterim.	1	2	3	4	5
3	Türklerle evlenmeye sıcak bakıyorum.	1	2	3	4	5
4	Bursa'da yaşamaktan mutluyum.	1	2	3	4	5
5	Çocuk büyütmek için bu şehrin imkânları yeterlidir.	1	2	3	4	5
6	Şu anki işimde çalışmaktan memnunum.	1	2	3	4	5
7	Temel ihtiyaçlarımı (barınma, yemek vb.) karşılayacak gellre sahibim.	1	2	3	4	5
8	Bursa bir göçmen şehridir.	1	2	3	4	5
9	Bursa halkının Suriyelilere olan davranışlarından memnunum.	1	2	3	4	5
10	Başka bir şehre göç etmeyi düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
11	Sağlık hizmetleri iyidir.	1	2	3	4	5
12	Eğitim hizmetleri iyidir.	1	2	3	4	5
13	Güvenlik hizmetleri iyidir.	1	2	3	4	5
14	Ulaşım/toplu taşıma hizmetleri iyidir.	1	2	3	4	5

C	Diğerleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Medyada göçmenlerle ilgili oluşturulan algıdan memnunum.	1	2	3	4	5
2	Türkiye'deki hayata uyum sağlayabildim.	1	2	3	4	5
3	Türkiye Cumhuriyeti'nin Suriyelilere olan politikalarından memnunum.	1	2	3	4	5
4	Suriye'de durum düzeldiğinde geri dönmeyi düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
5	Suriye'deki hayatımı özlemiyorum.	1	2	3	4	5
6	Suriye'deki iç karışıkların yakın gelecekte bitmeyeceğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
7	Aldığım eğitimler (dil, mesleki vb.) uyum sağlamamı kolaylaştırdı.	1	2	3	4	5
8	Türkçe öğrenmesi kolay bir dildir.	1	2	3	4	5
9	Suriyelilerle ilgili yasal düzenlemeler hakkında bilgi sahibiyim.	1	2	3	4	5
10	Kadınların çalışmasını uygun buluyorum.	1	2	3	4	5
11	İş ahlakı iyidir.	1	2	3	4	5
12	Komşuluk ilişkileri iyidir.	1	2	3	4	5
13	Barınma imkânları iyidir.	1	2	3	4	5
14	Şehrin mimarisi iyidir.	1	2	3	4	5
15	Resmi kurum görevlilerinin bana adil davrandığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5

D	Bursa'ya uyum/İntibak sürecini etkileyen faktörler nelerdir?	Kesinlikle Etkili Değil	Etkili Değil	Kararsızım	Etkili	Kesinlikle Etkili
1	Kültürel farklılıklar	1	2	3	4	5
2	Dini farklılıklar	1	2	3	4	5
3	Ahlaki farklılıklar	1	2	3	4	5
4	Çevresel farklılıklar	1	2	3	4	5
5	Ekonomik (maddi) yetersizlikler	1	2	3	4	5
6	Savaşın yarattığı psikoloji	1	2	3	4	5
7	Yerel halkın davranışları	1	2	3	4	5
8	Türkiye Cumhuriyeti devletinin göçmen politikası	1	2	3	4	5
9	Yazılı görsel medyada yer alan haberler	1	2	3	4	5
10	Resmi kurum tarafından sunulan hizmetler	1	2	3	4	5

E	Bursa'da aşağıda belirtilen etkinlik/organizasyonlara katıldınız mı?		
1	Sinema	a) Evet	b) Hayır
2	Tiyatro	a) Evet	b) Hayır
3	Konser	a) Evet	b) Hayır
4	Sergi/fuar	a) Evet	b) Hayır

F	Bursa'ya gelmeden önceki beklentileriniz ile şu anki durumunuzu değerlendirdiğinizde beklentileriniz ne düzeyde karşılandı?	Beklentilerimin Çok Altında	Beklentilerimin Altında	Beklentilerim Kadar	Beklentilerimin Üzerinde	Beklentilerimin Çok Üzerinde
1	Barınma	1	2	3	4	5
2	Beslenme	1	2	3	4	5
3	İş İmkânları	1	2	3	4	5
4	Sosyal İlişkiler	1	2	3	4	5
5	Sağlık	1	2	3	4	5
6	Güvenlik	1	2	3	4	5
7	Eğitim	1	2	3	4	5

G	Bursa halkını nasıl tanımlarsınız?	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Hoşgörülü	1	2	3	4	5
2	Mütedeyyin	1	2	3	4	5
3	Dürüst	1	2	3	4	5
4	Adil	1	2	3	4	5
5	Güvenilir	1	2	3	4	5
6	Misafirperver	1	2	3	4	5
7	Sinirli	1	2	3	4	5
8	Modern	1	2	3	4	5
9	Çalışkan	1	2	3	4	5
10	Dost canlısı	1	2	3	4	5

H	Şehrin Öne Çıkan Kavramlarına Yönelik Hakimiyet (Bursa ile ilgili hangi kavramları daha önce duydunuz?)		
1	Alınur AKTAŞ	a) Evet	b) Hayır
2	Bursa Büyükşehir Belediyesi	a) Evet	b) Hayır
3	İskender Kebap	a) Evet	b) Hayır
4	İnegöl Köfte	a) Evet	b) Hayır
5	Kestane Şekeri	a) Evet	b) Hayır
6	Yeşil Bursa	a) Evet	b) Hayır
7	Bursaspor	a) Evet	b) Hayır
8	Karagöz ve Hacivat	a) Evet	b) Hayır
9	Uludağ	a) Evet	b) Hayır

I	Bursa'da aşağıda sayacağım mekânları ziyaret ettiniz mi?	Daha önce duymadım	Duydum ama gitmedim	Ziyaret ettim	Fikrim yok
1	Ulu Camii	1	2	3	4
2	Heykel	1	2	3	4
3	Kapalı Çarşı	1	2	3	4
4	Uludağ	1	2	3	4
5	Mudanya	1	2	3	4
6	Kültürpark	1	2	3	4
7	Cumalıkızık	1	2	3	4

Ek-2 Arapça Anket Görüşme Formu

بيان استطلاع رأي

تم تحضير هذا الاستطلاع للرأي كمشروع تخرج للدكتور ه تحت عنوان اندماج اللاجئين السوريين في بورصة لصالح جامعة زائم صباح الدين قسم معهد العلوم و برنامج إعادة الاعمار .
يجب ان تكون مشاركتكم تطوعية . المعلومات التي سوف تقدمونها ستبقى سرية , و لن تتم مشاركتكم معلوماتكم الشخصية مع اي جهة لان هدف هذا الاستطلاع فقط للعمل العملي .
في هذا السيا نحن في حاجة لمساعدتكم و معلوماتكم لفهم نتائج و اسباب الهجرة إلى بلدنا , في هذا الاطار نتأمل مشاركتكم بافكار و اراء صحيحة لتوضيح الهجرة اللجوء إلى بورصة .
نشكركم لتخصيص الوقت لنا و لاجوبتكم الصادقة و لمساهماتكم في البحث و حل المشاكل المحتملة .

هاكان شاتلي
اسطنبول
جامعة زائم صباح الدين
طالب دكتوراه

	:	تاريخ المقابلة
	:	الجنس
(a) ذكر (b) أنثى	:	
(a) متزوج (b) عازب (c) أرمل	:	
(a) كم ولد لديكم	:	
الوضع العائلي	:	
العمر	:	
المهنة	:	
آخر مرحلة تعليم انتهتها	:	
في أي حي تعيش	:	
تاريخ الوصول إلى تركيا	:	
تاريخ الوصول إلى بورصة	:	
مكان إقامتكم في سوريا	:	
المهنة التي تزاولها في الوقت الحالي	:	
المدخل الشهري (ل.ت)	:	
المدخل الشهري للعائلة (ل.ت)	:	

1. كم شخص يعيش معك في البيت؟

(a) 1-2

(b) 3-4

(c) 5-6

(d) 7 و أكثر

2. كيف تصف انتمالك القومي ؟

(a) عربي

(b) تركماني

(c) كردي

(d) (او غير ذلك) وضع

3. ما هي درجة معرفتكم للغة التركية ؟

(a) لا اعرف

(b) اعرف قليلا

(c) اعرف

(d) اعرف بشكل جيد

4. كيف تصف نفسك دينيا ؟

(a) مؤمن و احاول ان اطبق كافة اركان الدين

(b) مؤمن و احاول ان اطبق بعض اركان الدين

(c) مؤمن و غير ملتزم باركان الدين

(d) غير مؤمن

5. هل اقيمت في مخيمات اللجوء ؟
(a) نعم (وضح) مخيم اللجوء : ما هي المدة
(b) لا
6. هل اقيمت في مدينة اخرى في تركيا ؟
(a) نعم (وضح)
(b) لا
7. هل فقدتم اي من اقاربكم في احداث سوريا
(a) نعم (وضح)
(b) لا
8. هل تستمر علاقاتكم مع اقربائكم او اصدقائكم اللذين يعيشون في سوريا ؟
(a) نعم ارتبك بهم عن طريق الهاتف/الانترنت
(b) نعم ازورهم في الاعياد .
(c) نعم اذهب بشكل مستمر .
(d) لا
9. ما هو الهدف من علاقاتكم مع الاشخاص اللذين هم في سوريا ؟
(a) لتقعد املاكي المتبقية هناك
(b) زيارة الاقارب (جنازة-زيارة مريض)
(c) اسباب تجارية
(d) غير (وضح).....
10. هل اخذتم دعم مادي من اي مؤسسة او جهة في بورصا ؟
(a) نعم (وضح).....
(b) لا
11. في اي مجال تريدون اولوية المساعدة ؟
(a) العمل
(b) المسكن
(c) الجنسية
(d) مساعدة مادية
(e) غير (وضح).....
12. هل انتم على ارتباط مع مؤسسات الاجتماعية؟
(a) لا ارتباط
(b) المنظمة المدنية المؤسسة من قبل الناس المحليين
(c) المنظمة المدنية المؤسسة من قبل السوريين
(d) مع الاثنيين
(e) غير (وضح).....
13. هل اخذتم تعليم من قبل اي جهة اجتماعية او مؤسسة مدنية في بورصا ؟
(a) نعم (وضح).....
(b) لا
14. ما هو سبب هجرتكم الرئيسية الى جمهورية تركيا ؟
(a) سهولة الدخول
(b) كونها الاقرب جغرافيا
(c) مستوى مطور
(d) اعتمد على تركيا
(e) غير (وضح).....

15. سبب هجرتكم الى بورصا ؟
 (a) اقربائي/ابناء بلدي
 (b) فرص عمل
 (c) سهولة العيش
 (d) غير (وضح).....
16. تحت اي بند تقيمون في بورصا ؟
 (a) مواطن تركي
 (b) تحت بند حماية مؤقتة
 (c) لدي حماية مؤقتة من مدينة اخرى (وضح).....
 (d) غير (وضح).....
17. لماذا فضلتكم المنطقة التي تعيشون فيها ؟
 (a) اقربائي/ابناء بلدي
 (b) قريب على عملي
 (c) اجار/سعر المنازل رخيصة
 (d) بتوجهات رسمية من قبل المنظمات المدنية
 (e) غير (وضح).....
18. هل يوجد مشاكل بين السوريين و الاتراك ؟
 (a) يوجد مشاكل بالتأكيد
 (b) يوجد مشاكل
 (c) ليس لدي فكرة
 (d) لا يوجد مشاكل
 (e) لا يوجد مشاكل بالتأكيد
19. اذا وجد مشاكل بين السوريين و الاتراك من هو المسبب الاكثر ؟
 (a) السوريين
 (b) الاتراك
 (c) غير (وضح).....
20. ما هو اهم عامل يؤثر على العلاقة مع السكان المحليين؟
 (a) اللغة
 (b) الفروقات الاجتماعية
 (c) التصرفات الفردية
 (d) غير (وضح).....

الترتيب	الرقم	الترتيب	الرقم	الترتيب	الرقم	الأمكانيات التركية و شعور بالامتناء	A
1	2	3	4	5	1	أنا سعيد بمفهوم المهاجرين في وسائل الإعلام.	1
2	2	3	4	5	1	أنا قادر على التكيف مع الحياة في تركيا.	2
3	2	3	4	5	1	أنا سعيد من سياسة الجمهورية التركية مع السوريين	3
4	2	3	4	5	1	أفكر في العودة إلى سورية في حال سوية الأوضاع	4
5	2	3	4	5	1	أشفاق إلى حياتي التي كانت في سورية	5
6	2	3	4	5	1	أعتقد أن الأوضاع المضطربة في سوريا لن ينتهي في المستقبل القريب.	6
7	2	3	4	5	1	أفكر في الهجرة إلى مدينة أخرى	7
8	2	3	4	5	1	أفكر في الهجرة إلى بلد أخرى	8
9	2	3	4	5	1	التعليم الذس حصلت عليه (لغة – مهن) يساعدني على التأقلم	9
10	2	3	4	5	1	اللغة التركية لغة سهلة	10
11	2	3	4	5	1	أتمنى أن أصبح مواطن تركي	11
12	2	3	4	5	1	أنظر بشكل إيجابي للزواج من الأتراك	12
13	2	3	4	5	1	لدي معلومات عن التنظيمات القانونية الخاصة بالسوريين	13
14	2	3	4	5	1	أن عمل النساء مناسب	14

B	الأمكانات و الشعور بالانتماء في بورصه	قطعا ارفض	لا اوافق	متردد	اوافق	اكيد موافق
1	انا سعيد في العيش في بورصه	1	2	3	4	5
2	امكانيات هذه المدينة كافية من أجل تربية الاطفال	1	2	3	4	5
3	انا سعيد في العمل في وظيفتي الحالية	1	2	3	4	5
4	لدي امكانيات و دخل كافي لتأمين الاحتياجات الاساسية (سكن – طعام -)	1	2	3	4	5
5	استطيع التأقلم و العيش في بورصه	1	2	3	4	5
6	بورصه مدينة جيدة للاجئين	1	2	3	4	5
7	انا سعيد بتعامل الشعب في بورصه مع السوريين	1	2	3	4	5

C	الخدمات المقدمة في بورصه	قطعا ارفض	لا اوافق	متردد	اوافق	اكيد موافق
1	اخلاقيات العمل جيدة	1	2	3	4	5
2	علاقة الجيرة جيده	1	2	3	4	5
3	الخدمات الصحية جيده	1	2	3	4	5
4	خدمات التعليم جيده	1	2	3	4	5
5	خدمات الأمن جيده	1	2	3	4	5
6	خدمات المواصلات / نقل الجماعي جيده	1	2	3	4	5
7	امكانيات السكن جيده	1	2	3	4	5
8	الأعمار في المدينة جيده	1	2	3	4	5
9	أعتقد أن موظفي الدوائر الحكومة الرسمية عادلون في تصرفاتهم معي	1	2	3	4	5

D	ما هي العوامل المؤثرة في فترة الاندماج و التأقلم مع بورصه ؟	قطعا ارفض	لا اوافق	متردد	اوافق	اكيد موافق
1	الاختلافات التراثية	1	2	3	4	5
2	الاختلافات الدينية	1	2	3	4	5
3	الاختلافات الاخلاقية	1	2	3	4	5
4	الاختلافات البيئية	1	2	3	4	5
5	عدم الكفالية الاقتصادية (المادية)	1	2	3	4	5
6	العوامل النفسية التي خلفتها الحرب	1	2	3	4	5
7	تصرفات الشعب المحلي	1	2	3	4	5
8	سياسة الجمهورية التركية في التعامل مع اللاجئين	1	2	3	4	5
9	الأخبار الواردة في الأعلام المرئي و المكتوب	1	2	3	4	5
10	الخدمات المقدمة من قبل الجهات الرسمية	1	2	3	4	5

E	هل شاركنم في فعاليات و نشاطات في بورصه ؟	ب (لا	ا (نعم	سينما
1	ب (لا	ا (نعم	سينما	
2	ب (لا	ا (نعم	مسرح	
3	ب (لا	ا (نعم	حفلات غنائية	
4	ب (لا	ا (نعم	معرض	

F	في أي مجال توافقت تطلعاتك التي كانت قبل قدومكم مع وضعكم الحالي في بورصة	تحت ترقعاتي بشكل أكبر	تحت ترقعاتي	بفتر ترقعاتي	تحت ترقعاتي	تحت ترقعاتي بشكل أكبر
1	ممكن	1	2	3	4	5
2	تغذية	1	2	3	4	5
3	فرص العمل	1	2	3	4	5
4	علاقات اجتماعية	1	2	3	4	5
5	الصحة	1	2	3	4	5
6	الامن	1	2	3	4	5
7	التعليم	1	2	3	4	5

G	كيف تقيم الشعب في بورصة ؟	قطعا ارغب	لا اوافق	نعم	لا اوافق	اكيد موافق
1	متساهل	1	2	3	4	5
2	متدين	1	2	3	4	5
3	صديق	1	2	3	4	5
4	عادل	1	2	3	4	5
5	يمكن الاعتماد عليه	1	2	3	4	5
6	مضيف	1	2	3	4	5
7	عصبي	1	2	3	4	5
8	منفتح	1	2	3	4	5
9	يحب العمل	1	2	3	4	5
10	محب للصدقة	1	2	3	4	5

H	ماهي أول المصطلحات التي سمعتها عن بورصة ؟	ب (لا	ا (نعم
1	علي نور أكتاش	ب (لا	ا (نعم
2	بلدية بورصة الكبرى	ب (لا	ا (نعم
3	كباب سكندر	ب (لا	ا (نعم
4	كفته إنيكول	ب (لا	ا (نعم
5	سكاكر الكستنا	ب (لا	ا (نعم
6	بورصة الخضراء	ب (لا	ا (نعم
7	نادي بورصة لكرة القدم	ب (لا	ا (نعم
8	كراكو ز عواظ	ب (لا	ا (نعم
9	الووداغ	ب (لا	ا (نعم

I	هل قمت بزيارة الأماكن المذكورة في الأسفل في بورصة ؟	لم أسمع بها من قبل	سمعت لكن لم أذهب	زرتها	لا يوجد لدى افكار
1	جامع الو	1	2	3	4
2	هيكل	1	2	3	4
3	السوق المغلق	1	2	3	4
4	الووداغ	1	2	3	4
5	مودانييه	1	2	3	4
6	حديقة كولتو	1	2	3	4
7	دومالي كيزك	1	2	3	4

Ek-3 Bursa İl Göç İdaresi İzin Yazısı

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
Bursa İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Sayı : 86533472-604.02.02-E.991
Konu : Tez Çalışması Hk.

09/01/2019

Sn. Hakan ŞANLI
Bursa Büyükşehir Belediyesi Arge Şube Müdürlüğü
Zafer Mah. Ankarayolu Cad. No:1 Osmangazi/BURSA

İlgi : 25.12.2018 tarihli ve 101934 sayılı dilekçe.

Geçici Koruma kapsamındaki Suriye uyruklu yabancıların kente entegrasyonuna kapsamındaki tez çalışmasına yönelik olarak yapacağınız ilgi dilekçeye konu saha çalışması izin talebiniz; anket sorularında etnik ve dini köken ile ilgili olan 2. ve 4. soruların çıkarılması, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 94. maddesi ile 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51. maddesinde belirtilen gizlilik ilkesine gerekli hassasiyetin gösterilmesi; çalışmaya konu kişilerden ve/veya aile üyelerinden ad, soyad, din, mezhep, telefon ve adres bilgilerinin istenmemesi; çalışma esnasında ses/video kaydı alınmaması; proje tamamlandıktan sonra çalışma çıktılarının Müdürlüğümüze gönderilmesi doğrultusunda olumlu olarak değerlendirilmektedir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

İsmail Fatih TÜZEN
İl Göç İdaresi Müdürü V.

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (VxAcEs-suUYLj-s6EmKu-OllLpI-IFunAe/0) kodunu yazınız.

Çırpan Mah. İlkahar Cad. Güçlü Sok. No: 21 (Eski İl Özel İdaresi Binası) Osmangazi/BURSA
Telefon No: (224)252 64 58 Faks No: (224)253 64 58
e-Posta: bursa@goc.gov.tr İnternet Adresi: <https://www.bursagoc.gov.tr>

Bilgi için: Çağrı ÖNDEŞ
İL GÖÇ UZMAN YARDIMCISI
Telefon No:

ÖZGEÇMİŞ

Hakan Şanlı

A. EĞİTİM

Doktora : İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Şehircilik ve Kentsel Dönüşüm Programı 2022, İstanbul.

Yüksek Lisans : Bahçeşehir Üniversitesi, Şehircilik Anabilim Dalı, Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi Bölümü, 2014, İstanbul

Lisans : İstanbul Üniversitesi, Kamu Yönetimi, 2010, İstanbul